

151
450

M/M.

90.000/12.

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

50

**BURSA, CUMALIKIZIK KÖYÜ TARİHSEL
YERLEŞİMİNİN İNCELENMESİ VE ANALİZİ**

**RÖLÖVE-RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Mimar Nural AYDOĞAN

Tez Yöneticisi: Prof. Turgut ÖVÜNÇ

İSTANBUL , 1991

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
GENEL KİTAPLIĞI

Kot : R. 151/450
Alındığı Yer : Fen Bilimleri Enst.
Tarih : 30/3/1992
Fatura :
Fiatı : 90.000.-TL
Ayniyat No : 1/3
Kayıt No : 48280
UDC : 711
Ek : 14 Harita
185 Resim
24Y. Ek

48280

46162
YILDIZ UNIVERSITY

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BURSA, CUMALIKIZIK KÖYÜ TARİHSEL
YERLEŞİMİNİN İNCELENMESİ VE ANALİZİ**

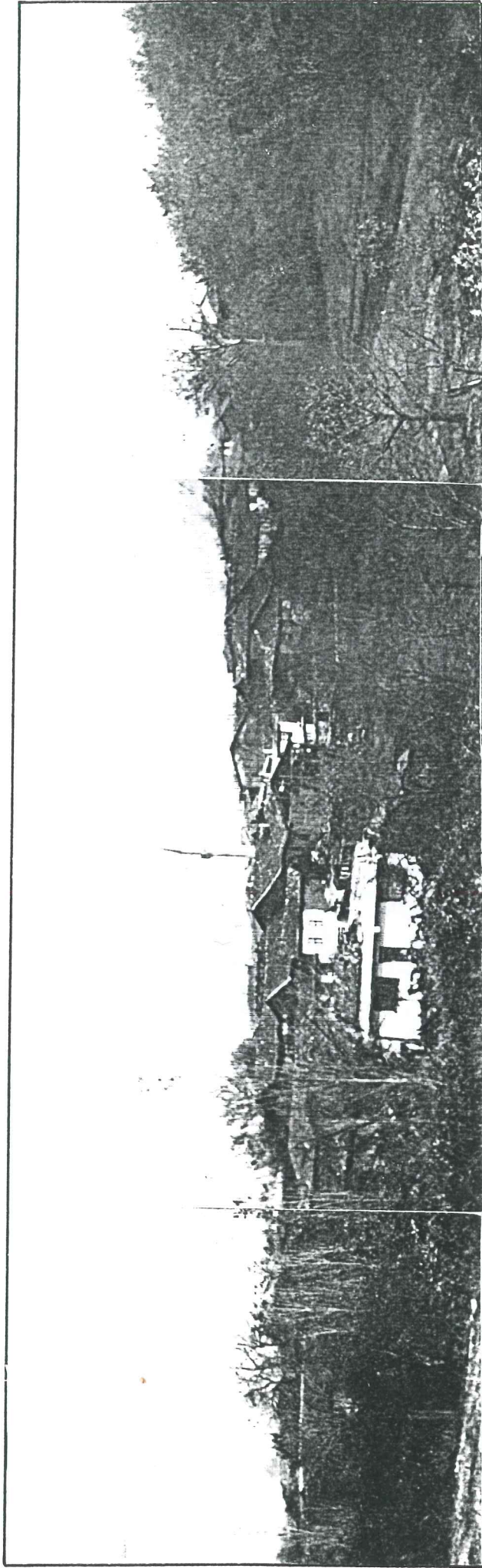

**RÖLÖVE-RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

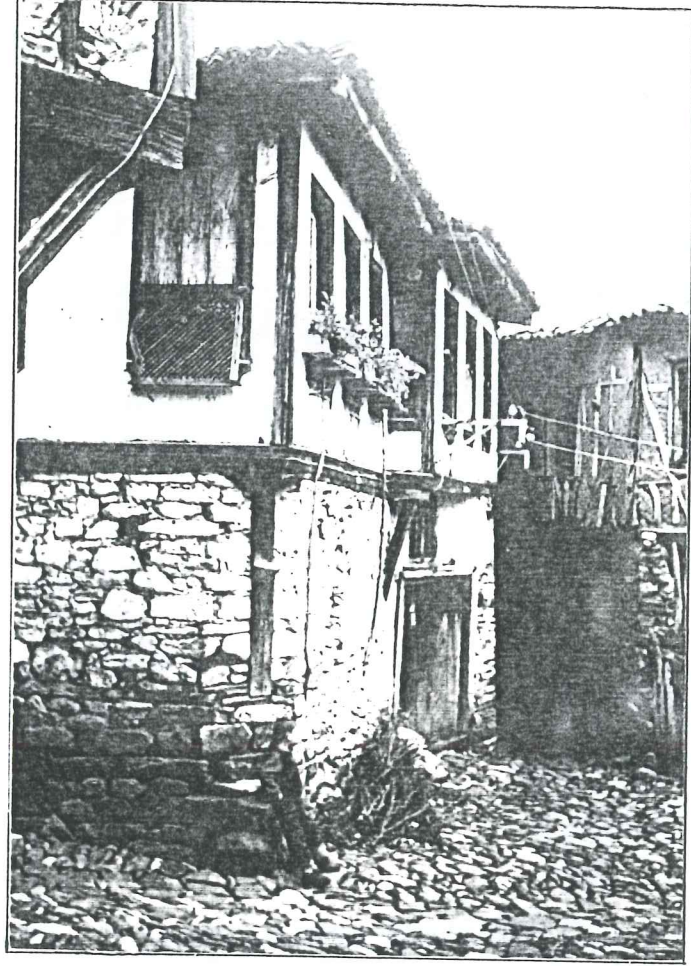
Mimar Nural AYDOĞAN

Tez Yöneticisi: Prof. Turgut ÖVÜNÇ

İSTANBUL , 1991

"CUMALIKIZIK KÖYÜ"
Doğu görünüşü.

Tipik Bir Cumalıkızık Evi

Tarihsel Köy Dokusundan Görüntüler

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	
ÖZET	
SUMMARY	
I. GİRİŞ	1
II. BURSA-CUMALIKIZIK KÖYÜ'NÜN FİZİKİ DURUMU	2
II.1. Konumu-Ulaşımı	5
II.2. Topografik Durumu	5
II.2.1. Bursa İli Topografyası	5
II.2.2. Cumalıkızık Köyü Topografyasının Uludağ Masifi İçinde İncelenmesi	8
II.3. Akarsuları	10
II.4. Jeolojik Durumu	13
II.4.1. Giriş	13
II.4.2. Ekonomik Jeoloji	15
II.4.3. Hidrojeoloji	16
II.4.4. Depremsellik	16 X
II.5. İklimi	16
II.6. Bitki Örtüsü	19 X
II.7. Demografik Durumu	20 X
II.8. Ekonomik Durumu	29 X
II.9. Altyapısı	32 X
II.9.1. Su	32 X
II.9.2. Elektrik	34 X
II.9.3. Isıtma	34 X
III. TARİHSEL OLUŞUMU VE GELİŞİMİ	38
III.1. Bursa'nın Tarihçesi	38
III.1.1. Yazılı Tarih Öncesi	38
III.1.2. Yazılı Tarih Dönemine Geçiş	38
III.1.3. Bursa'nın Kuruluşu (Roma ve Bizans Dönemi)	38
III.1.4. Selçuklu Dönemi	40
III.1.5. Osmanlı Dönemi	40
III.2. Tarihsel Gelişim İçinde "CUMALIKIZIK"	46
III.2.1. "Cumalıkızık" Adının Tarihçesi	57 X
IV. KÖYDEKİ ANITSAL YAPILAR	60 X
IV.1. Cami	

IV.2. Hamam	71	X
IV.3. Bizans Kalıntısı	80	X
IV.4. Diğer Eserler	80	X
V. TARİHSEL KÖY DOKUSUNUN ÖZELLİKLERİ	90	X
VI. MEVCUT DURUMUN İNCELENMESİ	102	
VI.1. Fonksiyon Analizi	102	
VI.2. Yapı Strüktür Analizi	102	
VI.3. Kat adetleri Analizi	102	
VI.4. Koruma Durumu Analizi	102	
VI.5. Renk Analizi	102	
VI.6. Yol Döşeme Analizi	102	
VII. KONUTLAR	103	
VII.1. Parsel Üzerindeki Konumları	103	X
VII.2. Plan Özellikleri	105	X
VII.2.1. Konutların Planlarını Oluşturan Elemanlar	105	
VII.2.1.1. Odalar	105	X
VII.2.1.2. Sofa	117	X
VII.2.1.3. Merdivenler	120	X
VII.2.2. Plan İncelemesi	124	
VII.2.3. Plan Tipolojisi	131	
VII.3. Cephe Özellikleri	134	
VII.4. Çıkmalar, Çıkma Taşıyıcıları	137	
VII.5. Pencereleler	144	
VII.6. Tepe Pencereleleri	153	
VII.7. Kafes ve Parmaklıklar	158	
VII.8. Kapılar	168	
VII.9. Kandillikler	184	
VIII. KORUMA İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÖNERİLER	186	
VIII.1. Yeni Yapılanma Koşulları	187	
IX. BİR YAPININ 1/50 ÖLÇEKTE RÖLÖVE VE RESTORASYON PROJELERİ		
X. SONUÇ	189	
EKLER		
BİBLİYOGRAFYA		
DİPNOTLAR		
ÖZGEÇMİŞ		

ÖNSÖZ

Araştırmalarım sırasında beni yönlendiren Sayın Hocam Değerli İnsan Prof. Turgut Üvünç'e; bana evlerini açan ekmeğini paylaşan misafirperver Cumalıkızık halkına... ,Hacı Fethiye teyze, ye, Ahmet abiye, Müveddet teyzeye, köy muhtarı sayın İsmail Boran'a; çalışmalarım sırasında bana yardımcı olan değerli arkadaşlarım Gülsün'e ve Nurcan'a, daha isimlerini sayamadığım pek çok arkadaşıma ve tüm yükümü paylaşan bana sonsuz destek veren sevgili aileme... Sonsuz teşekkürler.

Nural Aydoğan

İst. 1991

ÖZET

Bursa'ya 15 km uzaklıkta, Uludağ'ın kuzey eteklerinde eğimli bir arazi üzerinde kurulmuş olan Cumalıkızık köyü, geçmişten günümüze tarihsel dokusu bozulmadan gelebilen, nadir Osmanlı sivil mimarisi örneklerindedir.

Cumalıkızık yerleşimi, geçimini topraktan sağlayan bütün yerleşimlerde olduğu gibi, su kaynakları bakımından oldukça zengin, verimli topraklar üzerinde kurulmuştur.

Bölgeye ilk yerleşenlerin Oğuzlar'ın Kızık boyu olduğu ve köyün adının da buradan geldiği söylenmektedir. Ancak köyün 3 km. güneyinde İhlamurcu mevkiinde bulunan Bizans kalıntıları, buralarda çok daha eski zamanlardan beri, yerleşimler bulunduğunu göstermektedir.

Köyün genel yerleşim düzenine bakıldığında, buranın zamanın özelliklerine göre planlı bir yerleşim bölgesi olarak kurulduğu anlaşılmaktadır. Bu görüşün en önemli kanıtı ise köyde 1300'lü yıllardan kalma, yerleşim düzenine uygun kanalizasyon tertibatının bulunmasıdır.

Bu araştırmada anahatlarıyla ;

Cumalıkızık köyü'nün fiziki durumu, tarihçesi, dokusu, anıtsal yapıları, konutları ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, restorasyon ve sağlıklaştırma önerileri ile birlikte yeni yapılanma koşulları belirlenmiştir.

Geleneksel dokusunu hemen hemen bütünüyle koruyan köy, 1981 yılında Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından "Tüm Özellikleri ile Kentsel ve Doğal Sit Alanı" olarak korunmaya alınmıştır. Ancak köydeki çalışmalar esnasında, az miktarda da olsa kaçak yapıların inşa edildiği gözlenmiştir. Bu nedenle köyün tarihsel dokusunu yitirmemesi için, bir an önce koruma amaçlı imar planları hazırlanmalı ve restorasyon çalışmaları hızlandırılmalıdır.

SUMMARY

The village of Cumalıkızık is one of the very rear Ottoman civic architectural examples which could have reached up today from the past without demolition of historical pattern and has been located on an inclined field in the north foot of Uludağ that is 15 km. from Bursa.

The settlement of Cumalıkızık has been settled on rich and productive land in terms of water sources as all the other settlements which provide their subsistence from land.

It has been told that first settlers in the area were Kızık clan of Oğuzlar and the name of the village was coming from this.

However the Byzantium ruins taken place in the Ihlamurcu district which is 3 km. south from village have been showing that there were much more ancient settlements in that area.

When we looked at the general situation of the village, it has been being understood that the area has been settled as a planned settlement zone in view of the circumstances in that era.

As for the most important evidence of this opinion, it is the sewage system that is suitable for the layout plan rested from 1300's.

As the principal approachings in this research; physical properties, history, land use, monumental buildings and dwellings of Cumalıkızık village, have been investigated, and also regulations concerning construction have been determined with the proposals of restoration and rehabilitation.

In 1981, the village that endures its almost all traditional tissue, has been held for conservation by Historical and

I. GİRİŞ

Kentleşmeyle gelen hızlı değişim sonucu, dünya üzerinde birbirine benzer nitelik ve görünümde yapıların çoğalması, gerçek kültürel kimliğini korumaya çalışan ülkeler için, tarihi çevre olgusunun daha fazla değer kazanmasını sağlamıştır.

Geleneksel dokular kendilerini yaratan geçmişin tanıkları olarak günlük yaşama katılmakta ve çevreye özgün bir boyut katmaktadırlar. Tarihi çevre korumada geleneksel dokuların yeni işlevlerle canlandırılması ve bu yörelere ekonomik işlerlik kazandırılması ana hedef olmaktadır.

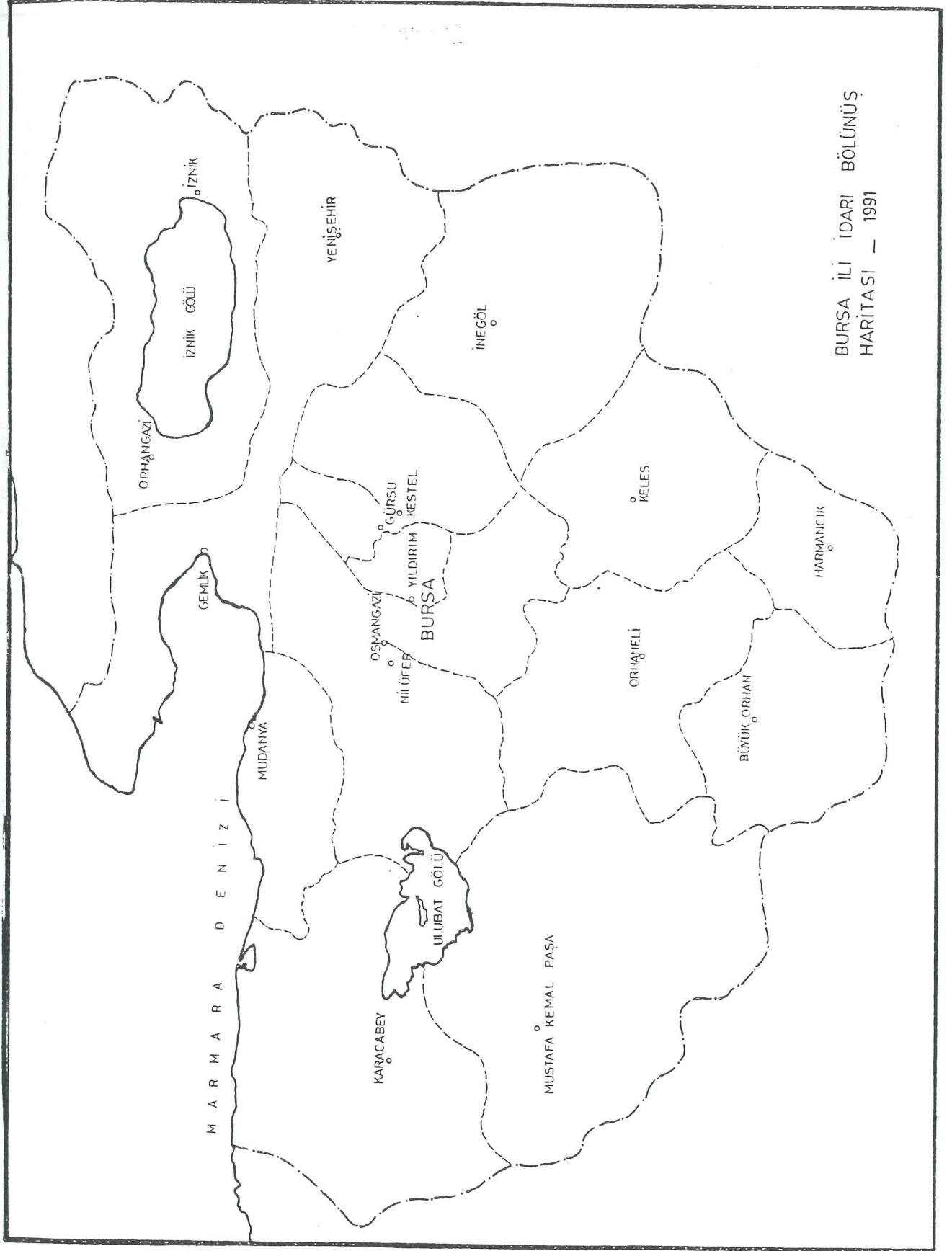
Türkiye'de tarihi çevre koruma çalışmalarına 1970'li yıllarda başlanmıştır. Anıtlar Yüksek Kurulu 1980 yılına dek, 100'e yakın Kentsel Sit Kararı almış ve bu süre içinde Antalya, Gaziantep, Safranbolu, Tekirdağ gibi bazı örnekler için ayrıntılı koruma rapor ve planları hazırlanmıştır.

Her tarihi çevre için ivedilik durumuna göre tesbit ve tescil çalışmalarının tamamlanmasının ardından, bir koruma imar planı ve koruma raporu hazırlanmaktadır. Ancak bu detaylı çalışmaların uygulamaya yansımaları, genelde yetersiz olmaktadır.

Çok hızlı bir değişim sürecine girmiş olan Türkiye'de çabuk müdahale ilkesinin benimsenmesi ve koruma çalışmalarının fazla zaman kaybedilmeden uygulamaya koyulması gerekmektedir.

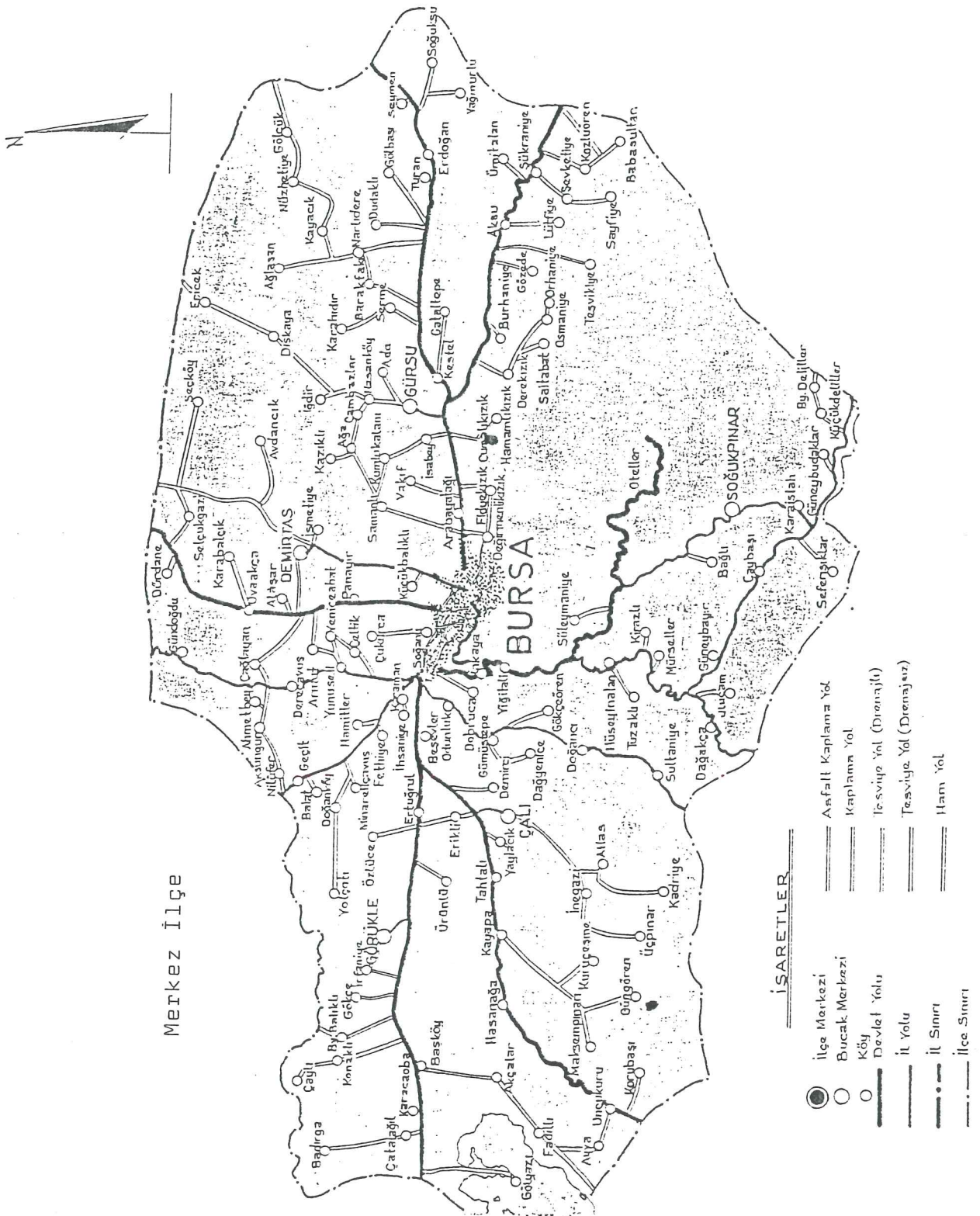
Orhangazi Vakfiyesine ait olan Cumalıkızık köyü ise, 1981 yılında "Kentsel ve Doğal Sit Alanı" olarak belirlenerek köydeki 2 anıtsal yapı, 2 anıtsal çınar ağacı ve 57 konut korunması gerekli kültür varlığı özelliklerinden dolayı tescil edilmiştir.

Tezin hazırlandığı şu esnada da Yıldız Üniversitesi Röleve Restorasyon Kürsüsü tarafından Cumalıkızık Köyü'nün Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanmaktadır. Dileğimiz bu çalışmaların bir an önce tamamlanarak uygulamaya geçilmesi ve Cumalıkızık Köyü'nün de tarih içindeki yerini almasıdır.

BURSA İLİ İDARI BÖLÜNÜŞ
HARİTASI — 1991

Harita 1

Merkez İlçe

BURSA

İSARETLER

- İlçe Merkezi
- Bucak Merkezi
- Köy
- Devlet Yolu
- İl Yolu
- İl Sınırı
- İlçe Sınırı
- Anafatlı Kaplama Yol
- Kaplama Yol
- Tesviye Yol (Drenajlı)
- Tesviye Yol (Drenajsız)
- İlam Yol

Harita 3

II. BURSA CUMALIKIZIK KÖYÜ'NÜN FİZİKİ DURUMU

II.1. KONUMU, ULAŞIMI

Bursa ili; Türkiye'nin kuzeybatısında, Güney Marmara bölgesinde $28^{\circ} 10'$ ve 30° kuzey enlemleriyle, $40^{\circ} 40'$ ve $39^{\circ} 35'$ doğu boylamları arasında yer alır. İl; Osmangazi, Nilüfer, Yıldırım, Gürsu, Kestel, Gemlik, İnegöl, İznik, Karacabey, Keles, Mudanya, Mustafakemalpaşa, Orhaneli, Orhangazi, Yenişehir, Harmancık ve Büyükşehir olmak üzere 17 ilçeden oluşmaktadır. (Harita 1)

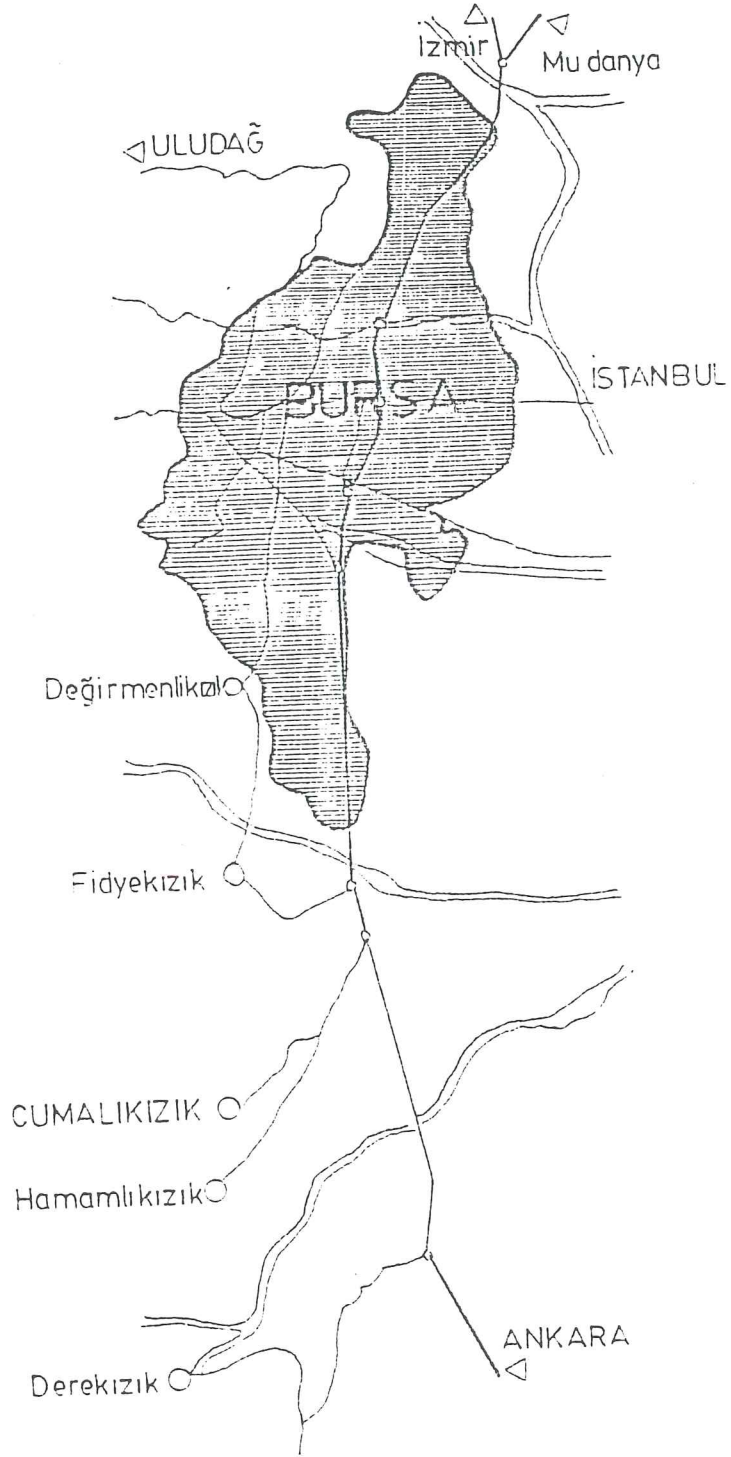
İnceleme konusu olan Cumalıkızık köyü, Bursa ilinin doğusunda yer alan Yıldırım ilçesine bağlıdır. (Harita 2) Köy, Uludağ'ın kuzey eteklerinde eğimli bir arazi üzerinde kurulmuş olup, deniz seviyesinden 340 metre yüksekliktedir. Doğusunda Hamamlıkızık köyü (2 km), güneyinde Uludağ, batısında Fidyekızık köyü (6 km), kuzeyinde ise Bursa Ankara karayolu ile çevrelenmiştir. (Harita 3)

Cumalıkızık Köyü'ne Bursa Ankara Karayolu'nun 12. km'inden sağa doğru ayrılan yolun 3. km sinde ulaşılır. (Harita 4) Bursa'da Devlet Hastanesi'nin önünden kalkan ve son durağı Cumalıkızık Köyü olan belediye otobüsleri sayesinde köye ulaşım son derece rahattır.

II.2. TOPOGRAFİK DURUMU

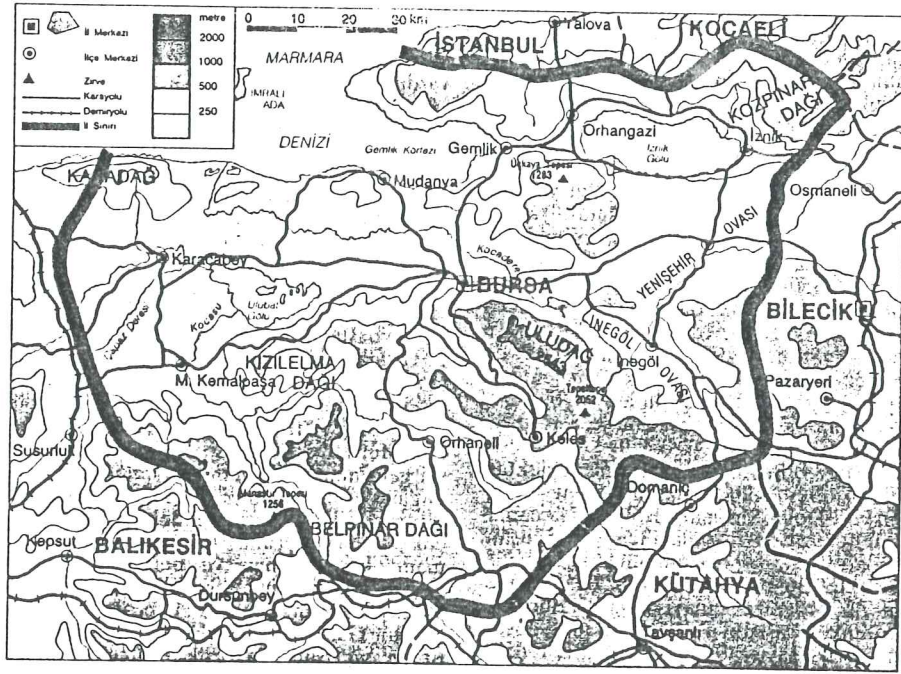
II.2.1. Bursa İli Topografyası

Bursa İli'nin kapladığı alan yeryüzü şekilleri bakımından çeşitlilik göstermektedir. İl'in genelinde fazla yüksek olmayan ve yer yer plato niteliği taşıyan doğu batı doğrultulu dağlarla, bunların arasındaki geniş çöküntü alanları vardır. (Harita 5)

Harita 4

İlin kuzey kesimini engebelendiren Samanlı dağları, İznik gölü çöküntüsüyle kesintiye uğrar. Bu bölgenin güneyinde bir dizi yükselti yer alır; Gemlik körfezinin güneyinde Mudanya dağları ve İznik gölünün güneyinde Katırlı dağları. Bu dağlar güneyinde Bursa ovasına doğru alçalır. Daha güneyde,

ovanın hemen bitişiğinde yükselen Uludağ-Domaniç kütlesi, ilin güneyinde geniş bir kesimi engebelendirir. 2543m'ye ulaşan Uludağ ilin en yüksek noktasıdır. Batı kesiminde, Marmara kıyısında yüksekliği 1000 m'yi bulmayan tepeler yer alır. Bu yükseltilerin güneyinde Bursa ovasının devamı niteliğinde olan ve batıda Balıkesir topraklarına doğru devam eden geniş bir çöküntü alanı vardır. Ulubat gölü ve Karacabey ovası bu çöküntü alanındadır. Daha güneyde, Kütahya'ya doğru gidildikçe yükselen, engebeli sayılabilecek bir yapı görülür.

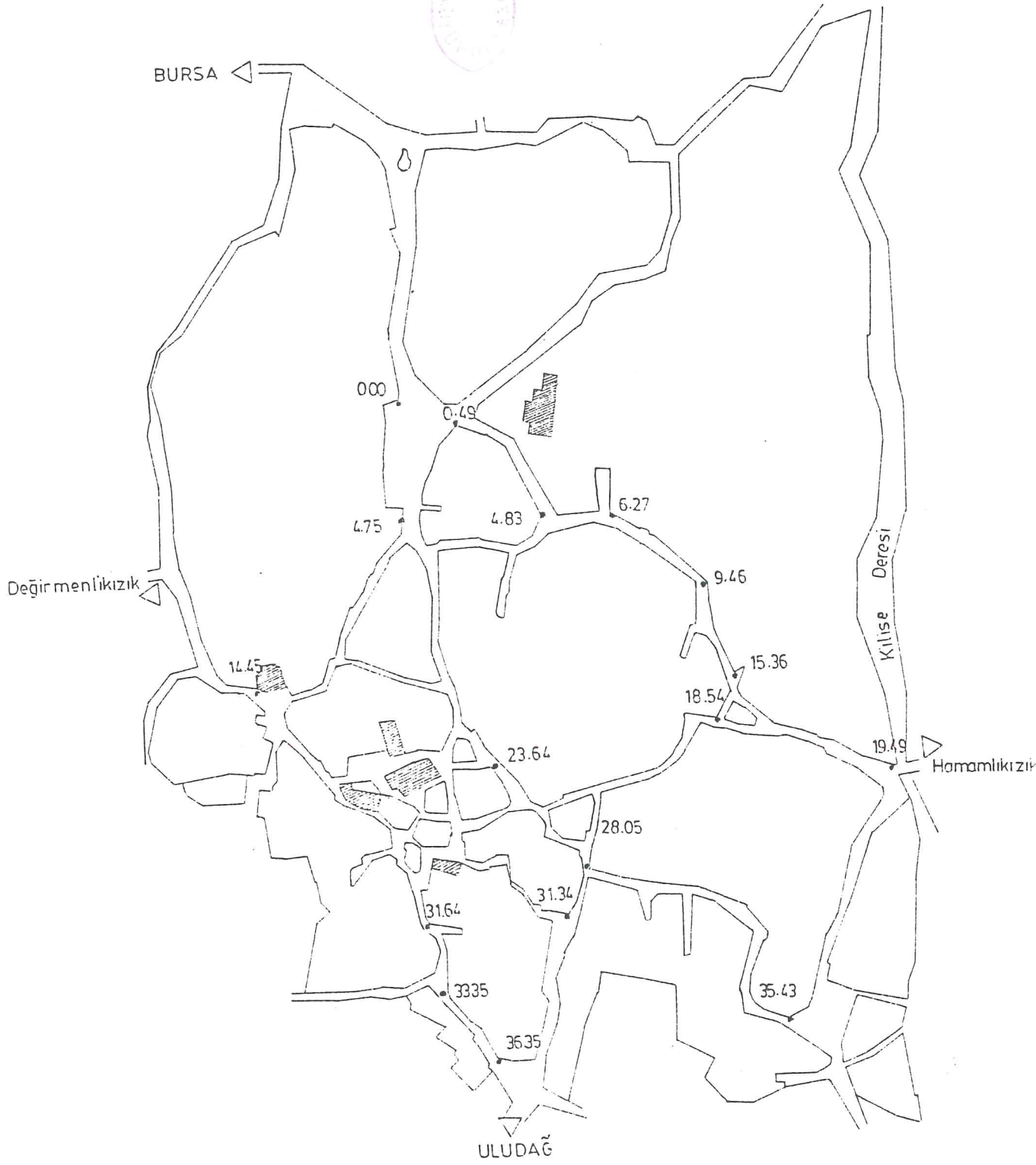
İl topraklarındaki iki önemli göl, kuzeydoğuda Türkiye'nin beşinci büyük gölü olan İznik ile kuzeybatıdaki

Ulubat gölleridir. Ayrıca Uludağ doruğunun 8 km. doğusunda, Karagöller adıyla bilinen üç küçük göl vardır. İlin en önemli akarsuyu Susurluk çayının bir kolu olan, Nilüfer çayıdır. Uludağ'ın güney yamaçlarından doğan ve gene Uludağ'dan kaynaklanan hızlı akışlı birçok küçük dereyle beslenen Nilüfer çayı, Bursa ve Karacabey ovalarını sular. Mustafakemalpaşa ovasını sulayan ve Ulubat gölüne dökülen Mustafakemalpaşa çayı ile Uludağ'dan kaynaklanan ve doğuda Yenişehir ovasını sulayarak Sakarya ırmağına katılan Göksu, ilin öteki önemli su kaynaklarıdır.

Bursa il sınırları içinde birçok büyük ve verimli ova vardır. Bunlardan en önemlisi, Uludağ'ın kuzeybatı eteklerinde uzanan alüviyal Bursa ovasıdır. Verimli topraklarıyla Mustafakemalpaşa, Karacabey, Orhangazi, Yenişehir, İnegöl ve İznik ovaları da bitkisel üretimin yoğunlaştığı yerlerdir⁽¹⁾.

II.2.2. Cumalıkızık Köyü Topografyasının Uludağ Masifi İçinde İncelenmesi

2543m'ye ulaşan doruğuyla Kuzeybatı Anadolu'nun en yüksek kütlesi olan, Ulubat gölü'nün doğusunda ve Gemlik körfezinin güneyinde yer alan Uludağ, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanır. Dağın kuzey kesimleri keskin kayalıklarla kaplı olup, incelenen Cumalıkızık Köyü'nün de yer aldığı kuzeye bakan yamaçlarında 200m.den başlayarak buzullar görülür. Köy 340 m. yükseklikte bulunması nedeniyle bahsedilen buzullar bölümündedir. Pleistosen'e ait buzulların oluşumundaki en büyük etkenler ise dağın denize yakınlığı ve genel doğrultusunun denizden etkilenebilir olmasıdır. Uludağ kütlesinin güneyine doğru daha dik olan kuzey yamaçları 35-40°'lik bir eğimle Bursa Ovası'na iner⁽²⁾.

Harita 7: Cumalıkızık Köyü Ulaşım Ağı ve Kotlar

Uludağ'da aralarında büyük topografik farklılıklar bulunan başlıca üç bölge bulunur;

Bunlardan birincisi ve en yüksekte olanı zirveler bölgesidir. 2200 m. den yukarıda bulunan bu bölge, 2500 rakımlı Batı zirve ile 2600m.ye yakın Doğu zirvenin veya Karatepenin bulunduğu yüksek kısımdır. Her iki zirvenin kuzey yamaçlarında tipik sirkler oluşmuştur.

İkinci kısım 2200m. ile 1750m. arasında yayılmış olan Yaylalar bölgesidir. Bu yüksek yüzeyler alanı, batıda Karacabelenden başlar, doğuda Aksu vadisine kadar devam eder. VE batıdan doğuya doğru; Kirazlıyayla, Kırkpınaryayla, Köğükdere Kapıdere ve Büyükdere yaylalarını içine alır.

Üçüncü ve aşağı kısım Kenar bölgesidir. Burası 1750m. den 150m.ye kadar inen dik yamaçlı ve sarp vadilerle kesilmiş, içinde Cumalıkızık köyü'nünde yer aldığı (340m.), etek bölümüdür⁽³⁾.

Köyün sınırları Uludağ'ın 1670m. yüksekliğinde yer alan Kırkpınar bölgesine kadar uzanmaktadır. Ayrıca yine yaklaşık aynı yükseklikte yer alan Göldağ, Ortadağ ve Karacakdağ'da köyün sınırları içinde kalmaktadır⁽⁴⁾ (Harita 6).

Köyün girişinden Uludağ'ın eteklerine kadar uzanan bölümün kotları harita üzerinde sunulmuştur⁽⁵⁾ (Harita 7).

II. 3. AKARSULARI

İnceleme alanının en önemli akarsuyu köyün doğu ve kuzeyinden geçen Deliçay deresidir. (Harita 6). Deliçay deresi Uludağ'dan inen birçok küçük dereler tarafından beslenmektedir. Bu dereler şunlardır. Kaplıkaya deresi, köyün

batısından geçen Büyükbalıklı (Kocabalıklı) ve Küçükbalıklı deresi, Çardakseri deresi, Kürekli deresi, Akçay deresi, Güvercinlik deresi, köyün doğusundan geçen Kördere ve Çaylıdere. Ayrıca Gölbaşı gölü, suyunu Gölana kanalıyla Deliçay deresine boşaltır. Deliçay deresi ovanın batısında Nilüfer çayı ile birleşerek Marmara Denizi'ne boşalır.

İnceleme alanının batısından geçen Büyükbalıklı deresinin yıllık akış değerleri aşağıda sunulmuştur⁽⁶⁾.

Donbayçukuru deresi: Büyükbalıklı deresi

Yıllık Akış Değerleri (Kırkpınarlar, DSİ)

1976.....	100480 × 10 ⁶ m ³ /yıl
1977.....	11140 × 10 ⁶ m ³ /yıl
1978.....	13300 × 10 ⁶ m ³ /yıl
1979.....	13298 × 10 ⁶ m ³ /yıl
1980.....	24536 × 10 ⁶ m ³ /yıl
1981.....	15258 × 10 ⁶ m ³ /yıl
1982.....	15900 × 10 ⁶ m ³ /yıl
1983.....	10350 × 10 ⁶ m ³ /yıl
	<hr/>
Toplam	114262 × 10 ⁶ m ³ /Yıl

Akarsuların yıllık akış değerleri, akarsu rasatları ile o akarsuya en yakın meteoroloji istasyonu yıllık yağış ortalamaları gözönüne alınarak hesaplanır.

İnceleme alanına en yakın olan Kırkpınarlar rasat istasyonu Uludağ-Bakacak yolu, Çobankaya mevkiinin 200m. doğusunda yer alan Donbayçukuru (Büyükbalıklı) deresinin

içindedir. Kotu: 1670 m. Yağış alanı: 12.33 km². Büyükbalıklı deresi Uludağ'ın Kırkpınarlar bölgesinden aşağıya doğru akarak Cumalıkızık köyünün batısından geçer. Burada Küçükbalıklı deresi ile birleşerek Deliçay'a dökülürler (Harita 6).

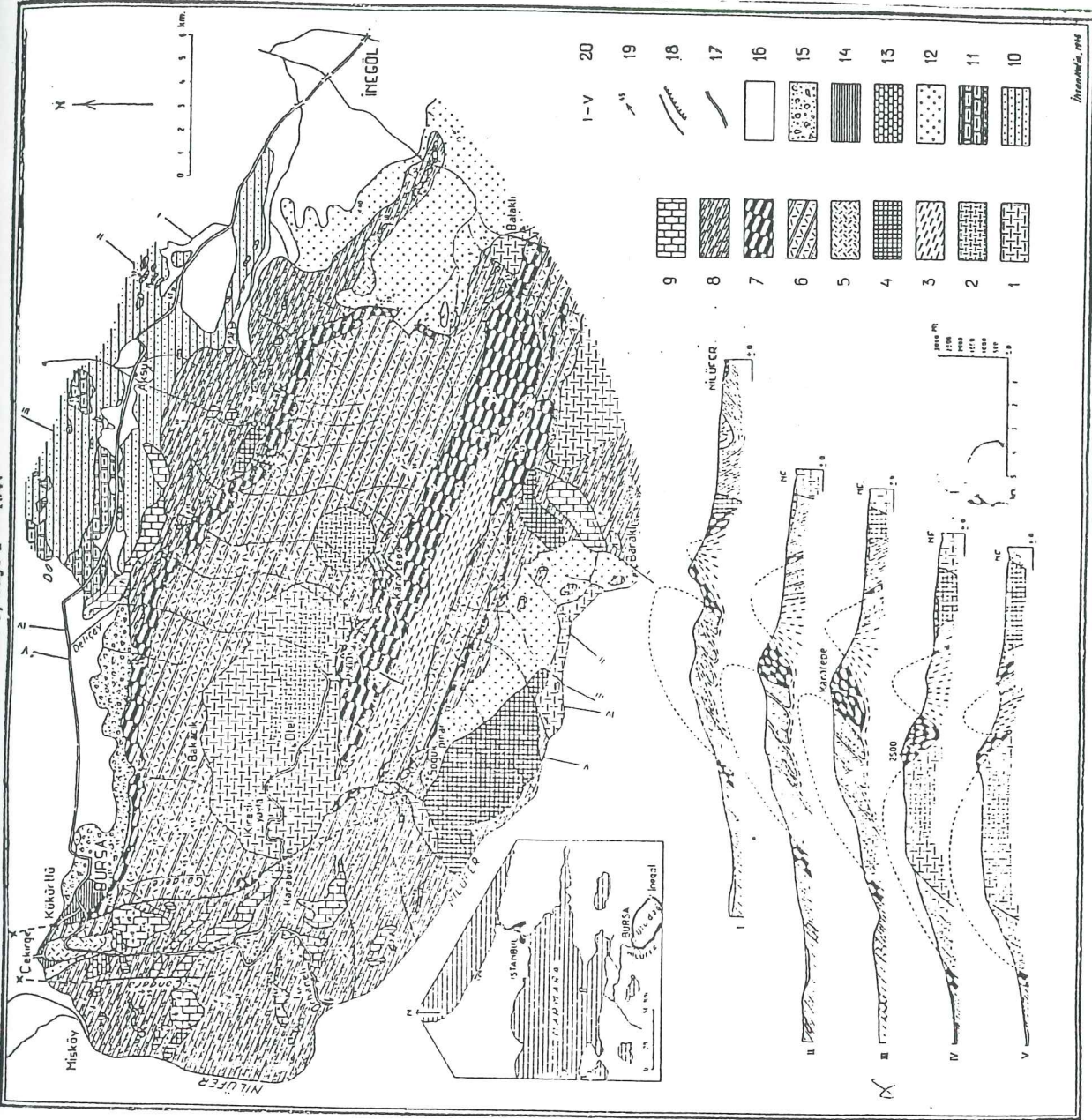
Deliçay deresi ve çeşitli kollarından alınan örneklerle göre pH 7-8mek/lt. sertlik 16-25 FS⁰dir. Tuzluluk ve alkali tehlikesi yoktur. Kimyasal yönden sular içme, kullanma ve sulamaya elverişlidir⁽⁷⁾.

II.4. JEOLOJİK DURUMU

II.4. 1. Giriş

İnceleme alanı Uludağ'ın kuzey eteklerinde bulunan ve Deliçay deresi ile Balıklı deresi arasında kalan Cumalıkızık Köyü'dür. Köy ve yakınındaki alanların jeolojik yapısı hemen güneyinde bulunan Uludağ masifine bağlıdır. İstanbul'a 100 km. uzaklıkta bulunan Uludağ, kuzeyde Bursa ve İnegöl ovaları, batı ve güneyde Nilüfer ırmağı ile doğal olarak sınırlanan NW-SE (Kuzeybatı Güneydoğu) doğrultusunda uzanan büyük bir masif halindedir.

Uludağ'ın asıl jeolojik yapısını, granit plütonları ve serpantin intrüzyonları ile beslenmiş kristalin şistlerden oluşan merkezi bir kısım ile, metamorfik olmayan fliş karakterinde ve üst kısımlarında permiyen kalkerini içeren bir kenar formasyonu oluşturur. Ayrıca doğu ve güney alanlarını doldurmuş olan genç neojen birimi ile aynı yaştaki riolitik lav ve tüfler üzerinde, kuvarternere ait eski alüvyonlarla travertenler de, masifin jeolojik sınırı içine girer. İnceleme alanınıda içeren Uludağ'ın kuzeyi ile batısı çeşitli mikaşist ve fillitlerle az metamorfize olmuş mermer ve yarimmermerlerden oluşur⁽⁸⁾ (Harita 8).

ULUDAĞ-MASIFİNİN JEOLojİK HARTA ve PROFİLLERİ

(GEOLOGISCHE KARTE UND PROFILE DES ULUDAĞ-MASSIVS).

İhsan Ketin
1946

İşaretler (Zeichen):

- 20 — Profiller (Profile)
- 19 — Eğim (Fallen)
- 18 — Fay (Verwerfungen)
- 17 — Granodiorit daykı (Granodioritgang)
- 16 — Yeni alüvyon (Junge Alluvionen)
- 15 — Eski alüvyon (Ältere Alluvionen)
- 14 — Traverten (Kalksinterablagungen)
- 13 — Neojen gölkalkeri (Neogene Süswasser-kalke)
- 12 — Neojen detritik tabakaları (Neogener Detritus)
- 11 — Permian kalkeri (Permkalke)
- 10 — Permokarbonifer tabakaları (Permokarbonische Schichten)
- 9 — Mermer ve Yarimermer (Marmore und Halbmar-more) } B-Serie
- 8 — Mikaşist ve fillit (Glimmerschiefer und Phyllite) } B-Serie
- 7 — Şişü Mermer (Schieferige Marmore) } A-Serie
- 6 — Gnays ve Amfibolit (Gneise und Amphibolite) } A-Serie
- 5 — Liparit - Riolit (Liparit - Riolit)
- 4 — Serpantin (Serpentine)
- 3 — Granitik Gnays (Granitische Gneise)
- 2 — Çekirdek Graniti - Granodiorit (Kerngranit - Granodiorit)
- 1 — Kenar Graniti (Randgranit).

Cumalıkızık Köyü, Deliçay deresi ve kolları üzerinde bulunduğundan çalışma amacı açısından, arazinin en önemli birimini Deliçay ve yan kollarının Uludağ'ın doruklarından taşıyıp getirdiği alüvyon oluşturur. Az siltli çakıllı, kaba ince kumdan oluşan alüvyon yüzeysel beslenme nedeniyle suya doygunudur. Alüvyon, suya doygun olması ve pekişmemiş ayrık malzemeden oluşması nedeniyle, bölgede yerleşim açısından en zayıf birimi oluşturur.

II.4.2. Ekonomik Jeoloji

İnceleme alanının güneyinde Uludağ masifi içinde önemli maden cevherleri bulunmaktadır. Bunların en önemlileri Wolframit ve şeelit işletmeleridir.

İnceleme alanı yakınında Permiyen kireçtaşlarını işleten Bursa Çimento Fabrikası yılda 500.000 ton klinker ve 550.000 ton çimento üreterek ülke ekonomisine büyük yarar sağlamaktadır. Bunlara ek olarak, Kestel'in kuzeydoğusunda Permiyen kireçtaşlarında ocaklar açılarak yapıtaşı üretimi yapılmaktadır. Derekızık köyü yolu üzerinde doğrudan atımlı fayın meydana getirdiği yamaç molozu T.C.K. tarafından mıcır ocağı olarak işletilen önemli ölçüde elverişli doğal bir agrega yatağıdır. Ayrıca Deliçay deresi içinde Ellikollut mevkiinde D.S.İ., Y.S.E. ve özel şirketlerin işlettiği kum ve çakıl ocağı büyük ölçüde önem taşımaktadır.

Bursa yöresinin en büyük kaynağı olan Karapınar kaynağı yapılan turistik tesislerle yerli ve yabancı turistlerin büyük ilgi ve beğenisini kazanmaktadır.

Ayrıca yeraltı suyu Bursa ve civarının içme, kullanma ve sanayi suyu gereksiniminin büyük bir kısmını karşılamaktadır⁽⁹⁾.

II.4.3. Hidrojeoloji

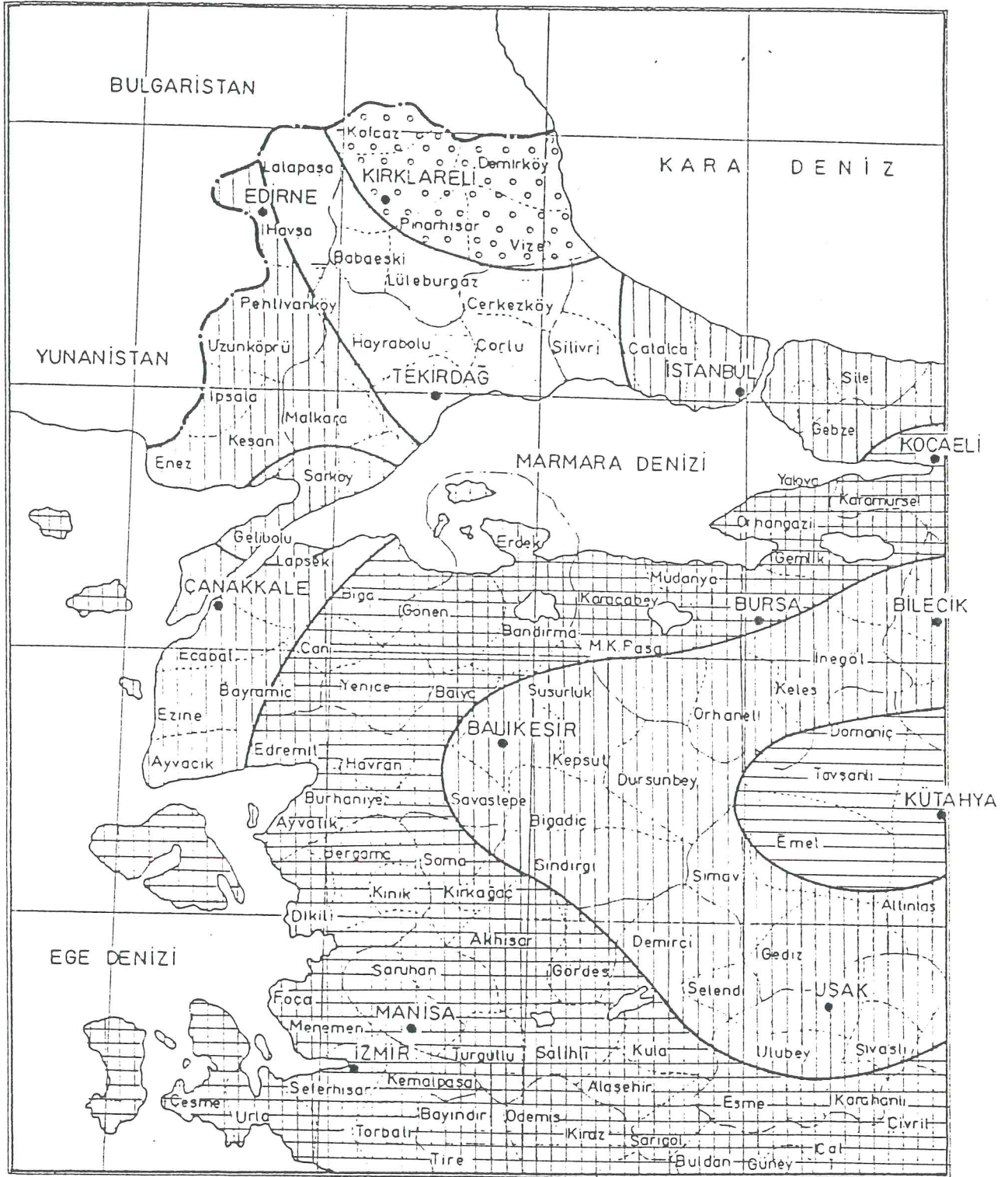
Uludağ'ın yağışlı bir iklime sahip olması bölgedeki yer altı suyu potansiyelinin yüksek olmasına neden olmaktadır. Uludağ masifinin ayrık malzeme içermeyişi ve eğimin yüksekoluşundan dolayı, yağışla gelen suyun çoğunluğu yüzeysel akışa geçer ve Bursa ovasına inerek ovanın en büyük beslenme kaynağını oluşturur. Yüzeysel akışa geçemeyen sular ise, tektonizma sonucu Uludağ masifinde oluşan fay ve çatlakların arasında birikerek, Uludağ'daki yeraltı suyunu oluştururlar. Uludağ'ın kuzey eteklerinde bulunan ve inceleme alanının kuzeyini oluşturan geniş ovalarla, Uludağ sınırında bulunan iri elemanlı birikinti konileri üzerinden akan dereler buralarda kolayca yeraltına süzülme ve çok yüksek bir yeraltı su potansiyeli oluşturmaktadır. Bu birikinti konileri Uludağ'ın eteklerinden başlayarak, 3-4 km kuzeye kadar uzanırlar. Kalınlıkları 100m dolayındadır. Burada açılacak 100m.lik kuyuda 50lt/sn verimde 10-15 m. düşüm gözlenir⁽¹⁰⁾.

II.4.4. Depremsellik

İnceleme alanı ve çevresi İmar İskan Bakanlığı Türkiye Deprem bölgeleri haritasında 1. ve 2. derece deprem bölgeleri sınırları arasında bulunmaktadır (Harita 9). Ancak kısmen alüvyon üzerinde yer alan köyde gevşek zeminde depremin salınıminin fazla olması nedeniyle, gerekli önlemler alınmalıdır.

II.5. İKLİMİ

Bursa ilinde iklim, bir geçiş iklimi özelliği gösterir: Akdeniz iklimi burada, Karadeniz ve İç Anadolu'daki iklimlerin etkisiyle bazı değişikliklere uğrar. Mevsimden mevsime ya da yıldan yıla bu iklim tiplerinden biri ya da

- BİRİNCİ DERECE DEPREM BÖLGESİ
 İKİNCİ DERECE DEPREM BÖLGESİ
 ÜÇÜNCÜ DERECE DEPREM BÖLGESİ
 DÖRÜNCÜ DERECE DEPREM BÖLGESİ

Harita 9: Kuzeybatı Anadolu'nun Sismik Haritası

öteki ağır basar. Sözgelimi, bazı kışlar iç Anadolu'dakini hatırlatacak kadar sert, bazı kışlarsa ılık geçer. Bursa'daki Meteoroloji İstasyonunun verileri, en soğuk ay ortalamasını $5,3^{\circ}\text{C}$ (Ocak), en sıcak ay ortalamasını $24,2^{\circ}\text{C}$ (Temmuz) olarak göstermektedir. Ortalama sıcaklık ise $14,4^{\circ}\text{C}$ 'dir. Bursa'da bugüne kadar kaydedilen en düşük sıcaklık $-25,7^{\circ}\text{C}$ (9.2.1929), en yüksek sıcaklık ise $42,6^{\circ}\text{C}$ 'dir. (21.8.1945) Sene içinde en rutubetli ay Ocak (%76), en az rutubetli ay ise Temmuz (%50)dur. Sıcaklığın 0°C 'nin altında olduğu günler sayısı 34'tür. En yağışlı ay Aralık ayı (Ort. 100-110 mm. arasında), en az yağışlı ay ise Ağustos ayı (8-9 mm)dir⁽¹¹⁾. Yağışlar yükseltiye ve bakıya bağlı olarak değişir, dağlarda (Uludağ: 1500 mm/yıl) ve kuzey yamaçlarda (Bursa:707 mm) daha boldur. Ova tabanlarında ise belirgin ölçüde azalır (İznik:542mm)⁽¹²⁾.

Cumalıkızık köyünün 1989 yılı öncesi bağlı bulunduğu Merkez ilçenin iklimine bakacak olursak;

Merkez ilçe (yıllık) max. sıcaklık: $42,6^{\circ}\text{C}$, min-sıcaklık $-25,7^{\circ}\text{C}$, ort. sıcaklık ise $14,4^{\circ}\text{C}$ 'dir. Yıllık yağışlı günler sayısı 113, yıllık ort. yağış miktarı ise 709,3 mm.dir. Yıllık donlu günler sayısı 34,3, Kirağılı günler sayısı 25'tir⁽¹³⁾.

Cumalıkızık Köyü, Uludağ'ın kuzey eteklerinde olduğu ve daha yüksek kotta bulunduğu için merkeze göre sıcaklık $3-5^{\circ}$ daha düşüktür. Ayrıca 40° 'lik bir eğim üzerinde kurulduğundan ve dağ eteğinde bulunmasından dolayı da güneşi daha az görür.

Kışın Bursa ve çevresi Doğu Anadolu bölgesine yerleşen antisiklon sahasından, Güneydoğu siklon sahasına doğru akan hava hareketlerinin etkisinde kalır. Bu sebeple, Mart ayından Nisan ayına geçişte Güneybatı (Lodos), Mayıs ayında da batı(W) rüzgarları eser⁽¹⁴⁾.

Genel olarak Bursa ilinin iklimi ılıman; yazlar sıcak kışlar ılık ve yağışlı. İçerlere doğru gidildikçe iklim biraz sertleşir⁽¹⁵⁾.

II.6 BİTKİ ÖRTÜSÜ

Bursa ilinin iklimi farklılıklar gösterdiği için, bitki toplulukları da iklim ayrılıklarına göre değişir. Marmara kıyılarında ve kıyı dağlarının alçak yamaçlarında zeytinliklerin, bağların ve dutlukların işgal etmediği yerlerde coğrafyacılardan Akdeniz makisi dedikleri yaz-kış yaprağını dökmeyen, çalılıkların ve ıtri nebatların örtüsü ile kaplanmıştır. Bunlar daha yükseklerde doğru yerlerini kışın yaprağını döken ağaçlardan "Meşe, Karaağaç, Gürgen" vs. oluşmuş bir ormana bırakırlar. Kıyı dağlarının gerisinde iklim, bitkisel hayat ve zirai mahsüller hissedilir şekilde değişir. İlin kuzey yarısında, kuzeye bakan dağ yamaçlarında meşe, gürgen, kestane daha yükseklerde; kayın ve köknar ormanları yaygındır⁽¹⁶⁾. Uludağ'ın güney eteklerinde köknar, kavak, ardıç gibi ağaç türleriyle, dağın 1400 m. den sonraki bölgelerinde köknar, karaçam, titrekkavak, bodur ardıç, gibi ağaçlar bulunmaktadır⁽¹⁷⁾. Başlıca tarım alanı olan ovalarda ise, doğal bitki örtüsü çoğu yerde ortadan kalkmıştır. İlin karasal güney kesimindeyse, karaçam ve sarıçam ormanları görülür⁽¹⁸⁾.

Uludağ'ın kuzeye bakan yamaçlarında, alt kısımlarında Akdeniz bitkileri yetişen alandan sonra yukarıya doğru, rutubetli orman mıntıkası başlar⁽¹⁹⁾.

Cumalıkızık Köyü'nün tarıma elverişli arazisinin büyük bir kısmı köyün kuzeyinde, az bir kısmı da güneyinde köyle Uludağ'ın dikleştiği yere kadar olan sahadadır. Köyün güneyinde nemi seven ormanlar vardır. Önceleri kestane ağacı köyün başlıca gelir kaynağını oluşturacak kadar fazla iken, 1950'li yıllardan sonra "Mürekkep hastalığı'na tutulan

ağaçların üretimi, günümüzde oldukça düşmüştür. Köy çevresinde yetişen ağaçlar en çok çam, kayın, senaber (köknar), dişbudak, meşe, gürgen, akçaağaç, karaağaç, fındık, ardıç ve hemen hemen her çeşit meyva ağaçları'dır.

II.7. DEMOGRAFİK DURUMU

Bursa ili, 1980 yılı sayımlarına göre 1 milyonu aşan nüfusu ile Türkiye sıralamasında 6. sıradadır. Nüfusun gelişmesi ve artış hızı açısından ve ülke ortalamaları ile karşılaştırmalı olarak ele alındığında, bazı tarihlerin nüfus hareketleri bakımından önem taşıdığı görülür. 19. yüzyıldan günümüze değin bölgedeki nüfus hareketlerini inceleyecek olursak:

1839'da Hüdavendigâr eyaleti olan Bursa, 1867'de Osmanlı İmparatorluğu genelinde yönetsel düzenlemelerde vilayet olmuştur. 1908'de Hüdavendigâr Vilayeti'nin Bursa, Ertuğrul (Bilecik), Kütahya, Karahisar (Afyon) ve Karesi sancakları olmak üzere beş sancağı varmış. Bursa sancağı kazaları ise: Bursa merkez Kaza, Gemlik, Mihaliç (Karacabey), Mudanya ve Atranos (Orhaneli)'dur⁽²⁰⁾.

1831 yılı nüfus sayımlarına göre Bursa Sancağı ve Kazalarının nüfus sayımlarına göz atarsak;

Kazalar	İslam	Reaya	Yahudi	Ermeni	Toplam
Bursa	10552	2159	627	2800	16138
Orhaneli	4972	-	-	-	4972
Gemlik	2999	-	-	-	2999
Mudanya	1496	-	-	-	1496
İnegöl	5319	1498	-	-	6817
Yenişehir	3718	701	-	-	4419
Mihaliç	5425	-	-	-	5425
İznik	3220	927	-	-	4177

Tablo 1

Cuinet'ye göre 19.yy. sonlarında Bursa Vilayetinde Müslümanlar nüfusun %51.4'ünü kapsıyordu. Müslüman nüfusun çoğu Türkmenlerden, Selçuklu Türkleri'nden ve Osmanlı Türkleri'nden oluşmaktaydı⁽²¹⁾.

Bursa ili nüfus hareketlerinde 20. yüzyıla gelindiğinde önemli değişimler olmuştur. 1927 yılından günümüze değin bu nüfus değişimi grafikler yardımıyla tablolar halinde sunulmuştur.

Grafikler

1. Sayım yılına göre nüfus ve yıllık nüfus artışı oranı
2. Şehir ve köy nüfusunun oranı
3. Ağırlıklı ortalama yaş ve cinsiyete göre nüfus
4. Medyan yaş ve cinsiyete göre nüfus.
5. Nüfusun okur yazarlık ve cinsiyete göre oranı.

Bursa'nın nüfus hareketlerini grafikler yardımıyla inceledikten sonra; Cumalıkızık Köyü'nün 27 Mart 1989 idari seçiminden önce bağlı bulunduğu Merkez İlçe Merkez bucağı nüfus değişimleri de sunulmuştur.

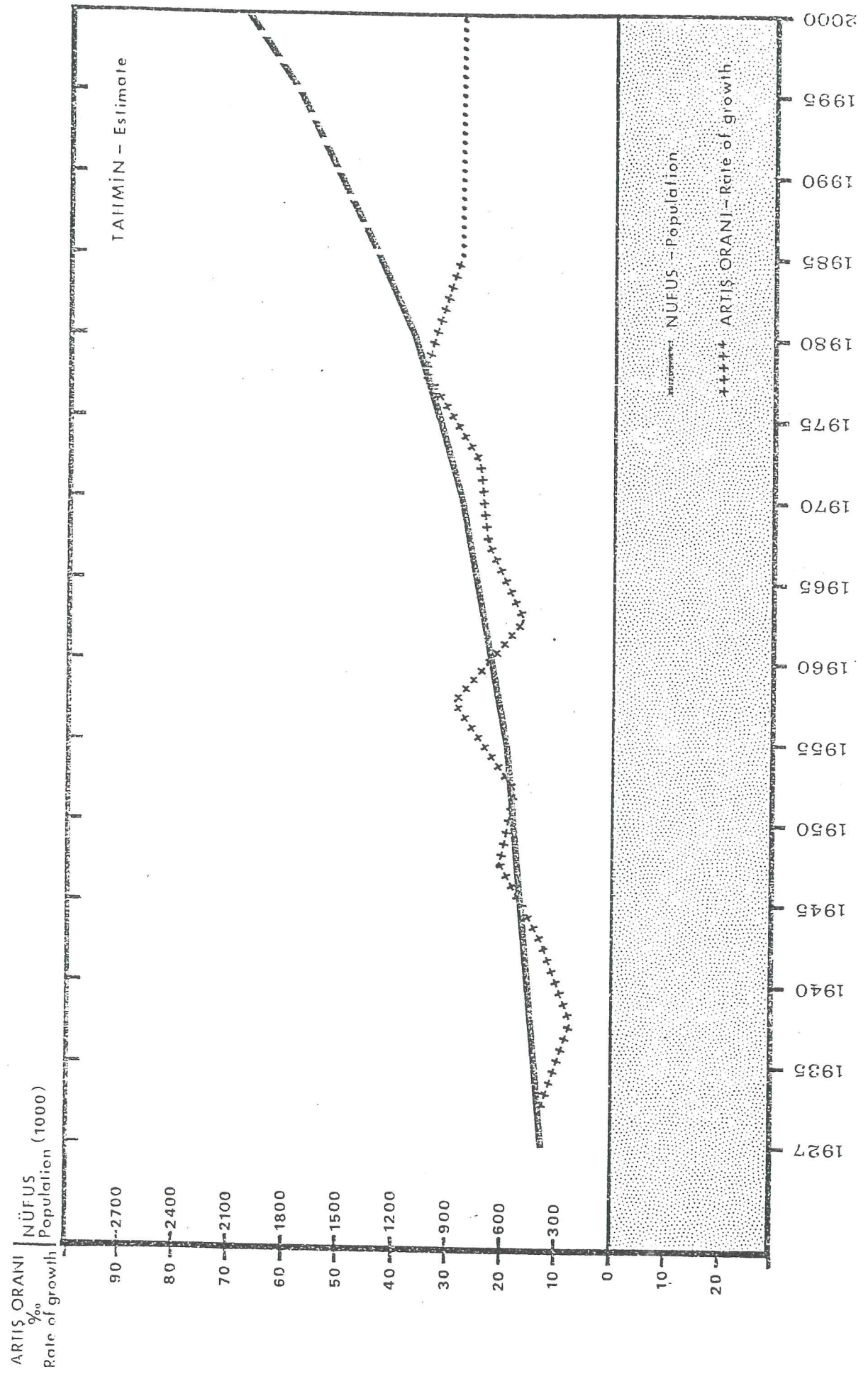
1967 yılı MERKEZ İLÇE

Nüfusu

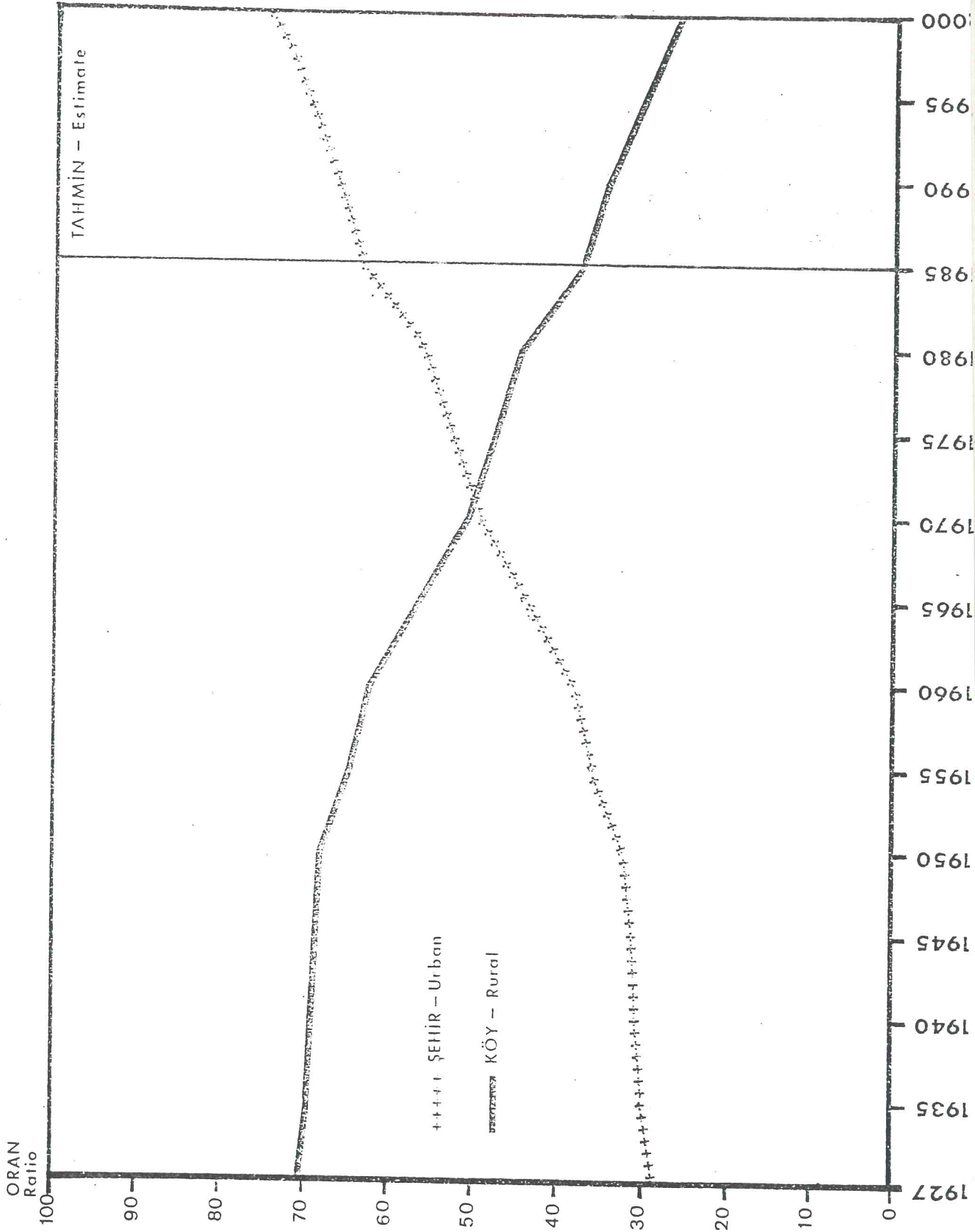
- Merkez.....	=	212.518 kişi
- Bucak ve köyler.....	=	+ 95.361 kişi
Toplam	=	<u>307.879 kişi</u>
Yüzölçümü	=	1684 km ²
Bucak adedi	=	5
Rakım	=	100 m
Merkez ve bucağa bağlı köyler	=	134
İlçedeki mahalle adedi	=	88

1. SAYIM YILINA GÖRE NÜFUS VE YILLIK NÜFUS ARTIŞ ORANI

Population by census year and annual rate of growth

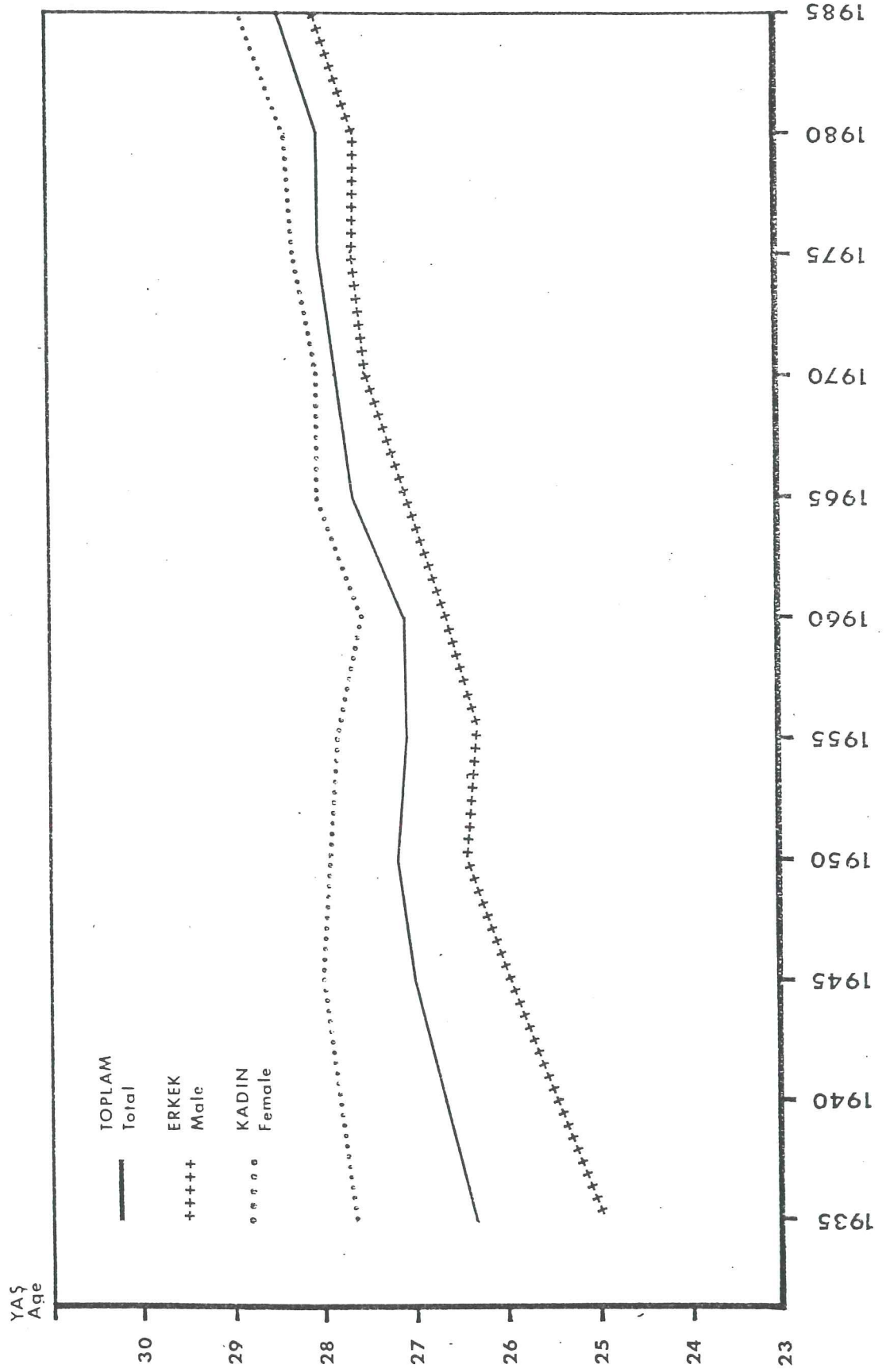

2-ŞEHİR VE KÖY NÜFUSUNUN ORANI
Percentage of urban and rural populations

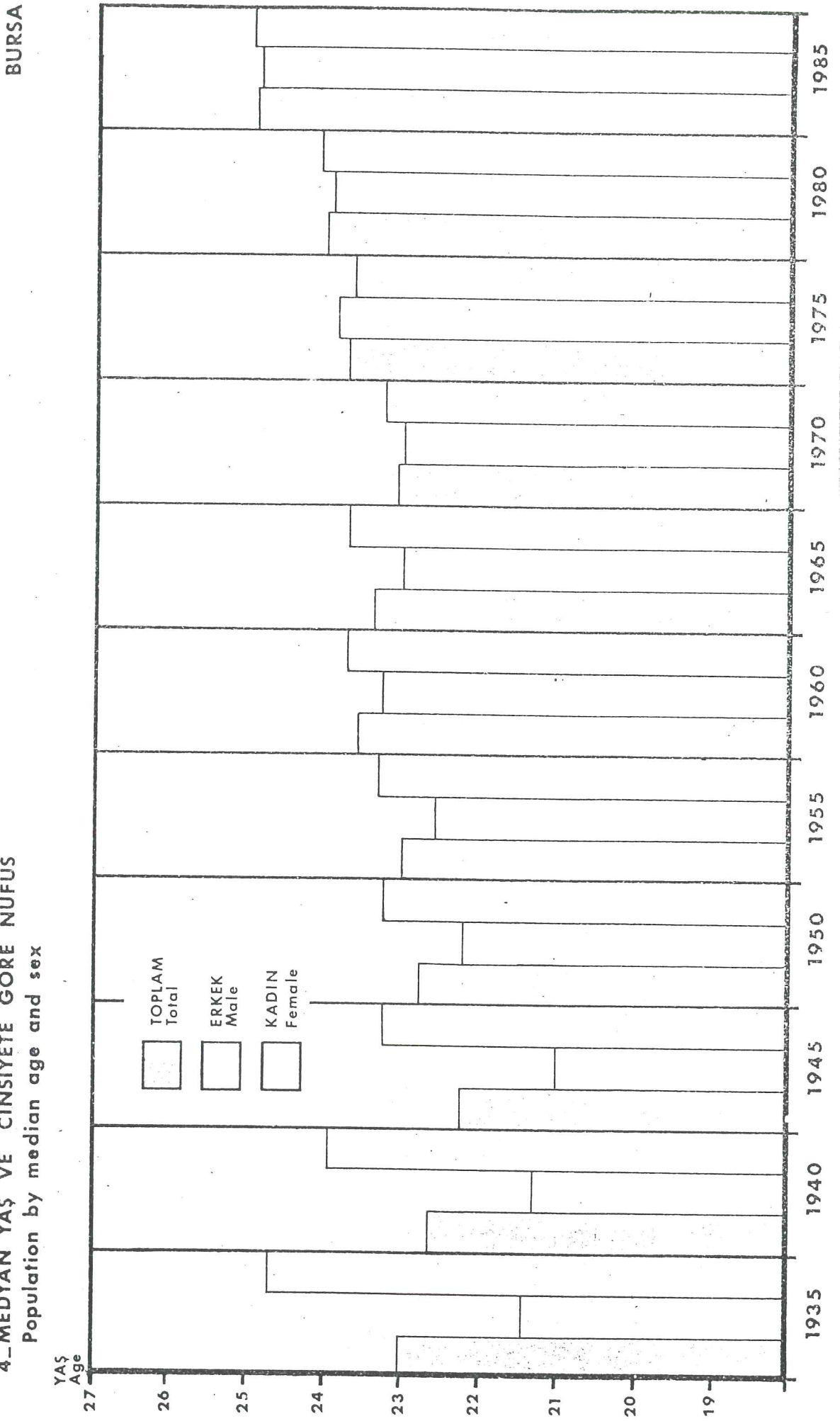
3_ÄĖİRLİKLİ ORTALAMA YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE NÜFUS
Population by weighted average age and sex

BURSA

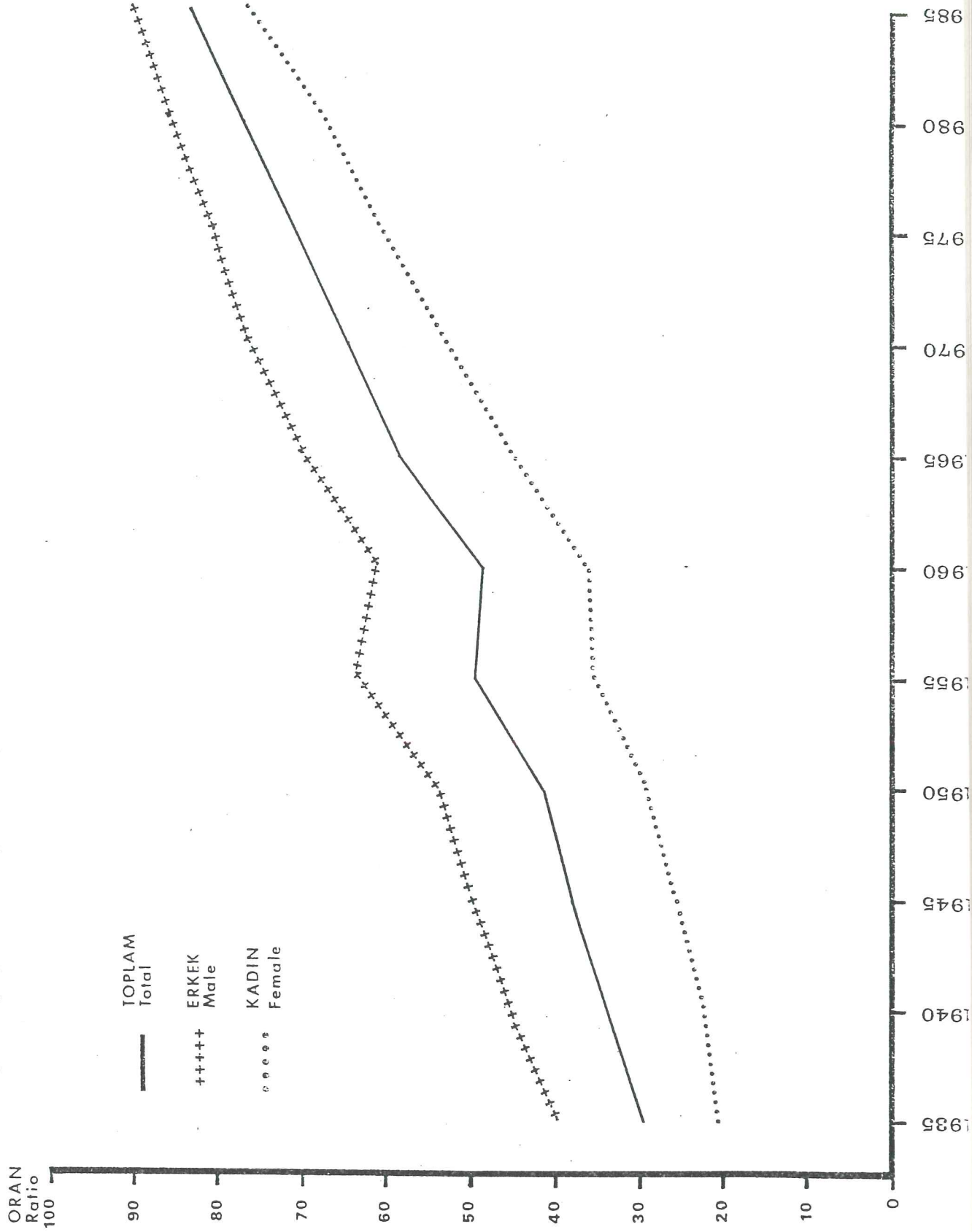
4.-MEDYAN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE NÜFUS

Population by median age and sex

5_NÜFUSUN OKURYAZARLIK VE CİNSİYETE GÖRE ORANI
Percentage of population by literacy and sex

BURSA

M E R K E Z İ L L E F (NÜFUS)

Yılı	Toplam		Şehirler Nüfusu		Köyler Nüfusu		Yüzölçümü (km ²)	Nüfus yoğunluğu			
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam			Erkek	Kadın	
1970	379484	192151	187333	275953	140439	135514	103531	51712	51819	1692	224
1975	465657	240113	225544	346103	179328	166775	119554	60785	58769	1692	275
1980	607221	308913	298308	445113	226818	218295	162108	82095	80013	1692	359
1985	748358	380212	368146	612510	311396	301114	135848	68816	67032	1692	442

Tablo 2

D.İ.E.

1967 yılı MERKEZ İLÇE BUCAKLARI

<u>İlçe</u>	<u>Bucaklar</u>	<u>Köy adedi</u>
Merkez	Merkez.....	43
	Çalı.....	16
	Demirtaş.....	9
	Görükle.....	15
	Gürsu.....	42
	Soğukpınar..	9

CUMALIKIZIK KÖYÜ NÜFUSU

Cumalıkızık köyü nüfusu, Osmanlı İmparatorluğu döneminde bugünkünden daha fazlaymış. Köydeki ev sayısı 270 olmasına rağmen, şu anda yalnız 205 evde oturulmaktadır. Köydeki yaşlılardan alınan bilgilere göre; köyün zengin olması ve bir camisinin bulunması sebebiyle eskiden diğer köylere göre "Merkez Köy" durumunda olup Cuma namazları, çevre köylerden gelenlerle birlikte burada kılınmaktaymış.

Cumalıkızık köyü nüfusunda 1955 yılından, 1975 yılına kadar sürekli bir düşüş gözlenmektedir. Tarımda makinenin etkin olmadığı zamanlarda yüksek olan nüfus, sanayinin gelişmesi ve ekonomik zorluklar gibi nedenler dolayısıyla, köylülerin kente göç etmesine neden olmuştur. 1985 nüfusuna göre köyde 448 erkek, 444 kadın olmak üzere toplam 892 kişi, 230 hanede oturmakta olup hane başına 3,8 kişi düşmektedir. Bu da 2-3 katlı, 5-6 odalı yapılardan oluşan yerleşimin, oldukça düşük bir nüfus yoğunluğuna sahip olduğunu göstermektedir.

Köye dışarıdan göçle gelen aile sayısı oldukça düşüktür. Yerleşme halkından elde edilen bilgilere göre, köye dışarıdan 100 sene evvel ikisi Elazığ'dan birisi Erzincan'dan olmak üzere üç aile gelip yerleşmiştir.

Ayrıca 1940 yılında hükümet tarafından köye bir Trakyalı ailenin yerleştiği söylenmektedir. Yunan işgali sırasında komşu Hamamlıkızık köyünün yakılmasından dolayı, bu köyden altı aile, Cumalıkızık köyüne yerleşmişlerse de dört aile sonradan köyüne geri dönmüştür.

CUMALIKIZIK KÖYÜ NÜFUSU

Yılı	Toplam	Erkek	Kadın
1940	922	448	474
1955	984	484	500
1970	872	437	435
1975	869	435	434
1980	886	445	441
1985	892	448	444

* Cumalıkızık Köyü muhtarlık sınırları 1980'den sonra genişletildiği için D.İ.E. kayıtlarında 1980 ve sonrası nüfusu farklıdır.

II.8. EKONOMİK YAPISI

Cumalıkızık Köyü'nün ekonomik durumunun, yerleşimin ilk kurulduğu dönemden 1950'li yıllara kadar oldukça iyi olduğu söylenmektedir. Bu dönemlerde köyün en önemli geçim kaynağını kestane oluşturmaktadır. Ancak 1950 yılından itibaren kestane ağaçlarının yakalandığı "mürekkep hastalığı" dolayısıyla kuruması, Cumalıkızık köyü ekonomisini önemli ölçüde sarsmıştır. Bu hastalığın İtalya'dan geldiği uçucu bir hastalık olduğu, mürekkep hastalığına tutulan kestane ağaçlarının bir günde yapraklarının sararak

döküldüğü gözlenmiştir. Kestane ağaçlarını bu hastalıktan kurtarmak için incelemeler yapan Türk ve Yabancı bilim adamları, herhangi bir sonuç elde edememişlerdir.

1940 yıllarında Cumalıkızık köyünde kişi başına yılda 15-18 ton kestane üretimi yapılırken, şimdi bütün köyde ancak yılda 80-90 ton kadar kestane üretimi yapılmaktadır⁽²²⁾. Kestane üretimiyle ilgili olarak, bir kaynaktan elde edilen bilgiler aşağıda aynen sunulmuştur.

"Bursa kestaneliklerinin en çok bulunduğu yer, Bursa şehrinin doğu kısmına düşen ve Uludağ'ın şimal eteklerinde bulunan Hamamlıkızık, Fidyekızık, Cumalıkızık, Derekızık, Babasultan, Kozluviran, Saidabat köyleriyle; Bursa şehrinin arka kısmına düşen Uludağ etekleri ve yine Bursa şehrinin batı kısmına düşen İnkaya, Yiğidali (Çonçara) köyleridir. Buralardaki kestane ağaçlarının toplamı 60 000 kadardır⁽²²⁾.

Temmuz 1935

Resim 1. Kestane ağacı

Ayrıca Cumalıkızık Köyünün en kalite ipeği çıkaran köy ünvanına sahip olduğu söylenmektedir.

Günümüzde köyün en önemli geçim kaynağını bahçe tarımı oluşturmaktadır. Köyün oldukça geniş bir alana yayılan, bol verimli toprakları üzerinde her çeşit meyvecilik (narenciye hariç) ve sebzeçilik yapılmaktadır. Mevsimine göre kiraz, çilek, şeftali, vişne, erik, elma, armut, üzüm, ayva gibi meyvelerle; fasulye, biber, domates, patlıcan gibi her türlü sebze Cumalıkızık köyünün verimli arazisinde yetişmektedir. Önceleri kestane ve şeftali üretimi ilk sıradayken, bugün en fazla kiraz üretimi yapılmaktadır. Ayrıca 1955 yıllarına kadar köyün yarıya yakın arazisinde tütün dikimi yapılmaktaymış. Ancak tütünün diğer tarımsal üretilere göre daha az para getirmesi, köylülerin tütün yetiştiriciliğinden vazgeçmelerine neden olmuş. Bunlardan başka bol miktarda bağcılık yapıldığı ve Cumalıkızık Köyü'nden Kestel'e kadar uzanan topraklar üzerinde üzüm bağlarının olduğu söylenmektedir.

Cumalıkızık köyünde hayvancılık gelişmemiştir. Şu anda köyde 200 küçükbaş, 35 büyükbaş hayvan vardır. 15 yıl öncesinde köyde 680 küçükbaş, 150 büyükbaş hayvan olduğu söylenmektedir. Hayvan besiciliği açısından günümüzde en fazla tavukçuluk ve arıcılık yapılmaktadır. Köydeki tavuk sayısı yaklaşık 3500 adet. Köydeki kovan sayısı ise yaklaşık 250 adettir.

Motorlu araçların tarıma girmesiyle, köyün taşıma işlerini yük hayvanları ve at arabalarının yerine, Skoda kamyonetler ve diğer taşıma araçları üstlenmiştir. Köyde hemen hemen her evde bir skoda kamyonet vardır.

II.9. ALTYAPISI

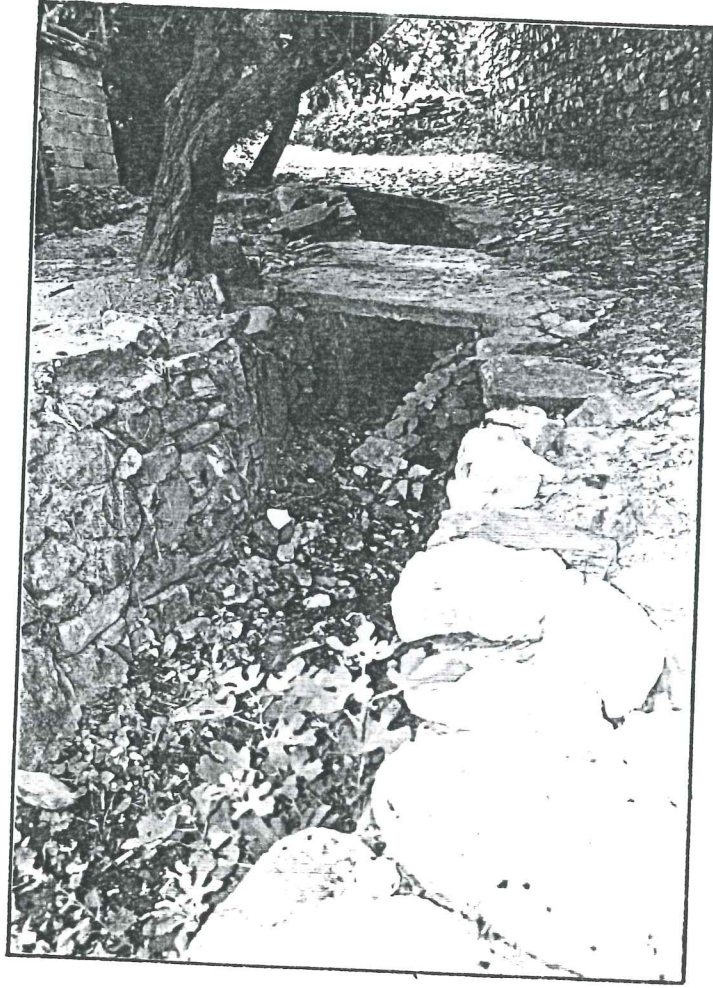
Köyün 1300'lü yıllarda yapılmış olduğu söylenen kanalizasyon sistemi, günümüzde de işlevini sürdürmektedir. Ancak 1978 yılında, köyün aşağısındaki bir bölümde göçmeler olduğu ve 40 m.lik bir uzunluğa 60 Ø'lik künk eklendiği söylenmektedir . (23)

II.9.1.SU

Köyde su problemi yoktur. Uludağ'dan gelen kaynak suyu köyün üst kısmında yer alan bahçelerde kullanıldıktan sonra, Cumalıkızık sokaklarından geçmektedir. (Resim 2,3). Buradan da köy girişinde ve hamam mahallesinde bulunan iki mazgâlda toplanarak, köyün alt taraflarındaki bahçelere akmaktadır.

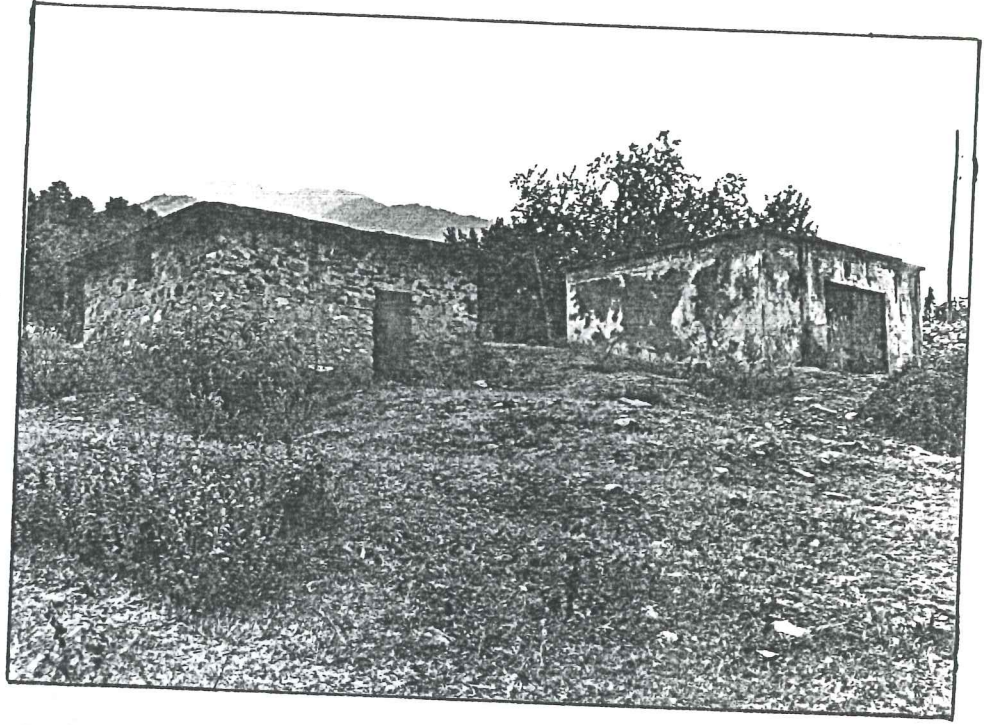

Resim 2. Uludağ'dan gelen kaynak suyu

Resim 3. Dağdan gelen suyun köye inişi

Köyde içme suyu ise 1952 yılında, köyün üst kısmında bulunan bir çeşme ile sağlanıyormuş. (24) 1965 yılında Köy İşleri Bakanlığı aynı yerde bir su deposu yaptırmış. (Resim 4) Bu çeşmeler bugünkü işlevini sürdürmekteyse de, köydeki evlerin hemen hepsinin kendi çeşmeleri vardır.

Resim 4. Köyün üst kısmında yer alan su depoları

II.9.2. ELEKTRİK

Köye elektriğin ilk olarak bir şahsın kişisel gayreti ile 1935 yılında, Balıklı deresinde kurulan elektrik tesisatı ile getirildiği söylenmektedir. 1942 yılında ise şahıs ile köylüler arasında çıkan anlaşmazlıktan dolayı, köy karanlığa gömülmüş. 1970 yılında ise TEK aracılığıyla köy tekrar elektriğe kavuşmuş ve bu durum günümüze kadar devam etmektedir. Şu anda köyde 18 elektrik direği vardır.

II.9.3. ISITMA

Köyde ısıtma aracı olarak soba, kuzine, mangal vs. kullanılmaktadır. Eskiden kullanılan ocaklar ise günümüzde kapatılmış veya yıkılmış olup, işlevini kaybetmiştir.

Kış mevsiminde köylüler zemin kat ile üst kat arasında yapılmış olan kışlık katlarda oturmaktadırlar. Bu katın yüksekliği diğer katlara göre daha düşük tutulmuş olup, genellikle küçük pencereslidir. Ayrıca ısı kazancı sağlamak için bu mekan, hayvanların barındıkları ahır üzerine getirilmektedir. (Resim 4a)

Resim 4a. Kışlık kat.

BURSA MERKEZ İLÇESİ CUMALIKIZIK KÖYÜ (1967)

OKUL	+	
EĞİTİM (Okuma) ODASI	+	
CAMI	+	
DEVLETÇE YAPILAN İÇME SUYU	+	
KÖY STANDARTLARINA UYGUN YOL	-	
TELEFON	+	
ELEKTRİK	-	
SAĞLIK HİZMETLERİ	SAĞLIK OCAĞI	-
	SAĞLIK EVİ	-
	ANA VE ÇOCUK SAĞLIĞI İSTASYONU	-
	ÖZEL İDARE DISPANSERİ	-
	Köy Ebesi Ve Sağlık Memuru Bulunan Grup Merkezleri	-
	JANDARMA KARAKOLU	-
KÖY ODASI	+	
SELEKTÖR BİNASI	-	

BURSA İLİ İÇİNDEKİ KÖYLERİN DURUMUNU GÖSTEREN BELGELER

Bursa İli Yıllığı 1967 s.281

BURSA YILDIRIM İLÇESİ CUMALIKIZIK KÖYÜ (1991)

		OKUL	+
		EĞİTİM (Okuma) ODASI	+
		CAMI	+
		DEVLETÇE YAPILAN İÇME SUYU	+
		KÖY STANDARTLARINA UYGUN YOL	+
		TELEFON	+
		ELEKTRİK	+
SAĞLIK HİZMETLERİ		SAĞLIK OCAĞI	1
		SAĞLIK EVİ	1
		ANA VE ÇOCUK SAĞLIĞI İSTASYONU	1
		ÖZEL İDARE DISPANSERİ	1
		Köy Ebesi Ve Sağlık Memuru Bulunan Grup Merkezleri	1
		JANDARMA KARAKOLU	1
	KÖY ODASI	+	
	SELEKTÖR BİNASI	1	

III. TARİHSEL OLUŞUMU VE GELİŞİMİ

III.1. BURSA İLİ'NİN TARİHÇESİ

III.1.1. YAZILI TARİH ÖNCESİ

Bursa yöresinin M.Ö. 4000'lerden beri çeşitli yerleşimlere sahne olduğu yapılan araştırmalarla ortaya çıkmıştır. (25) Bu araştırmalardan ve çevre yerleşmelerin incelenmesinden çıkarılan sonuca göre, yörenin en eski yerleşme tarihi, Bakırtaş (Kalkolitik) Dönemi'ne dek uzanmaktadır. Bu dönemde avcılık ve toplayıcılık önemini yitirmiş; su kaynakları ve verimli topraklar bulunmuş, üretime dayanan tarım yapılarak, yerleşik yaşam biçimine geçilmiştir (26).

III.1.2. YAZILI TARİH DÖNEMİNE GEÇİŞ

Bursa yazılı tarihi, Ege göçleri ile başlar. M.Ö 7. yüzyılda yaşanan bu göçlerin kesin nedeni bilinmemektedir. Bu yüzyılda İskit saldırılarından kaçan Bithynialılar Bursa yöresine yerleşip kısa sürede sınırlarını genişletmişlerdir. Bithynia M.Ö. 6. yüzyılda Lydia, M.Ö 546'da Pers egemenliğine girmiş ve bu durum M.Ö. 335'e değin sürmüştür. (27)

III.1.3. BURSA'NIN KURULUŞU

(Roma ve Bizans Dönemi)

M.Ö 232-192 tarihleri arasında Bithynia kralı olan I. Prusias, Bursa'nın kurucusu kabul edilir ve Bursa adının da kent o zamanki adı olan "Prusa ad Olimpum"dan kaynaklandığı düşünülür. (28) M.Ö. 88'de Pontus kralı Mithradates Bursa yöresini istila etmiş ve M.Ö. 71'de Romalılara yenilene değin yöreye egemen olmuştur.

Harita 10: İonia Kenti ve Marmara Kolonilerini gösteren Harita (M.Ö. 2000)

II. Nikomedes'in Roma egemenliğini tanınmasıyla Bithynia bir Roma Eyaleti haline gelmiş. Roma imparatoru Traianus, Bithynia'nın başkentini Prusa'dan Nikomedia'ya (İzmit'e) taşımıştır.

"Roma imparatorluğunun ikiye bölünmesinden (M.S. 395) sonra Bizans eyaletinde kalan Bursa, imparatorluğun Doğu Eyaleti'ne bağlı beş diyosezden, Asya diyosezi sınırları içindeydi".(29)

III.1.4. SELÇUKLU DÖNEMİ

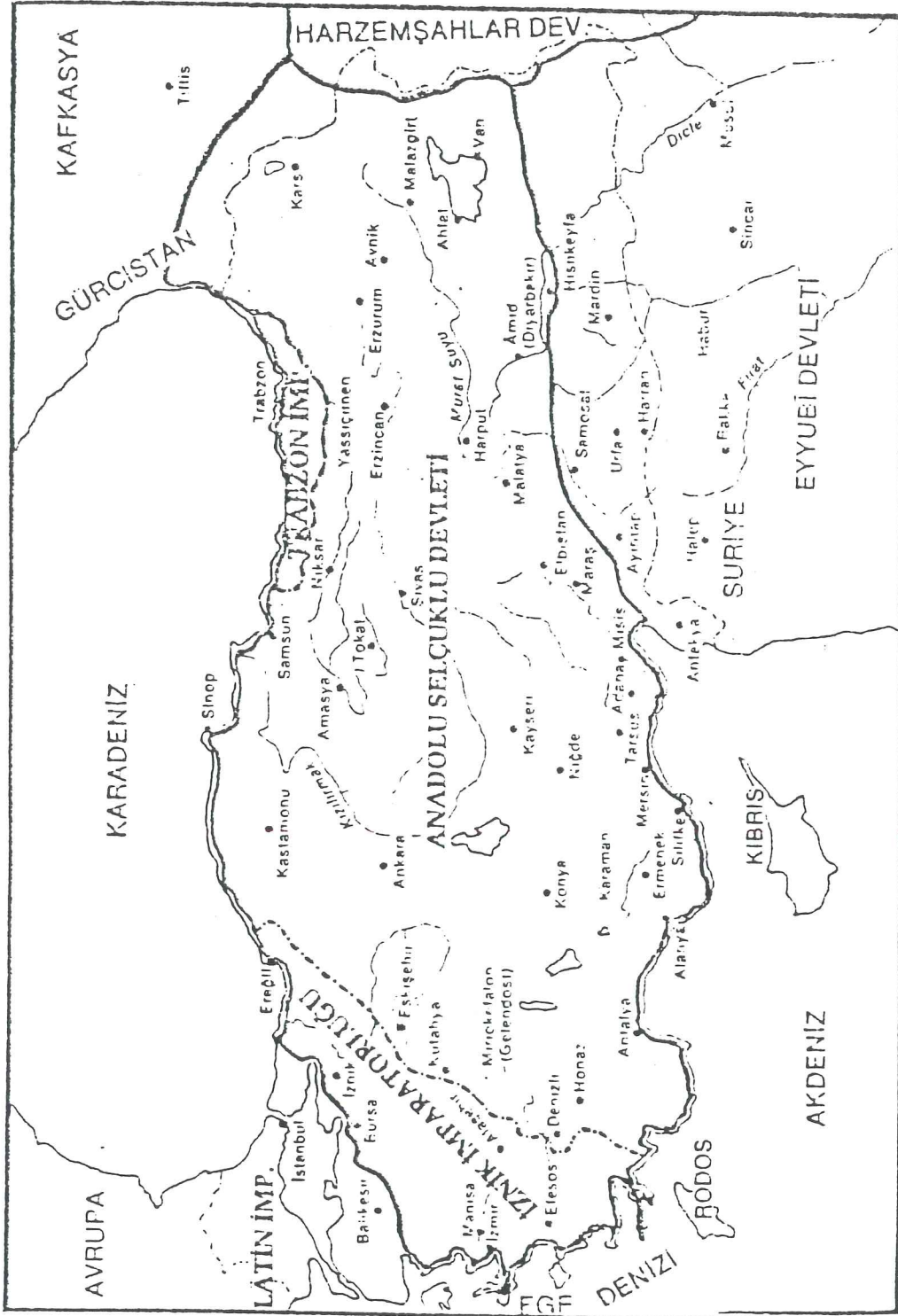
1081 ve 1097 yılları arasında Anadolu Selçukluları Bursa'yı ele geçirmişler, fakat bu durum uzun sürmemiştir. 1097'den sonra şehir yeniden Bizans egemenliği altına girmiştir. Kent özellikle 11. yüzyılda Anadolu Selçukluların ard arda saldırısına uğradıysa da, Osmanlı yönetimine geçinceye kadar, Bizanslıların elinde kalmıştır.

Anadolu'da haçlı seferleri devam etmiş ve İstanbul da bir latin hükümeti kurulmuştur (1204-1261). Bu dönemde İznik, Bizans devletinin merkezidir. Ve Bursa, İznik, Bilecik, Dimboz, İnegöl, Kestel, Kite, Atranos (Orhaneli), Mihaliç, Kirmastı, Bizans valilikleridir.

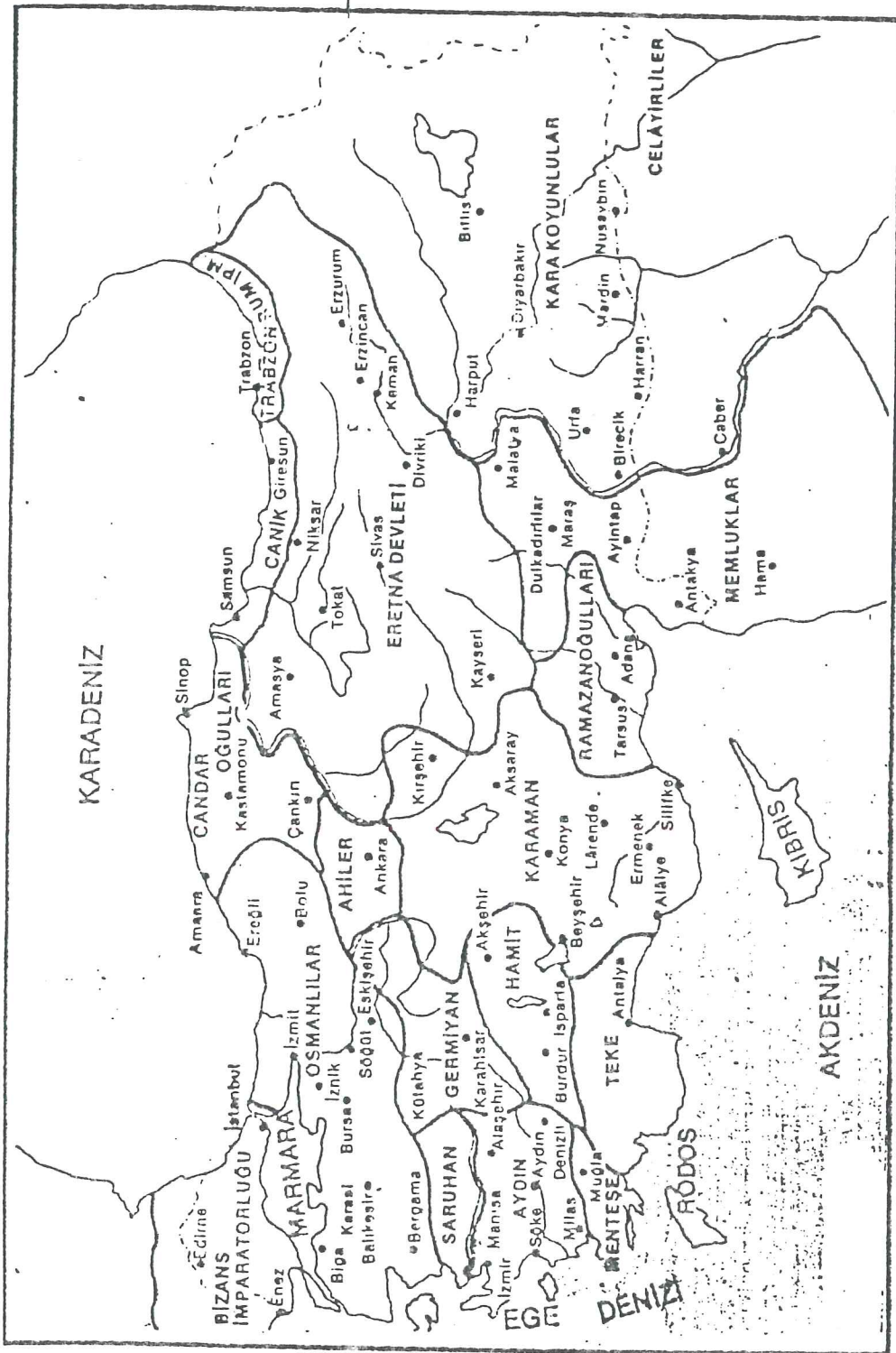
1261'den sonra ise Bursa ve İznik bir tekfurluk olarak yönetilmiş ve eski önemini yitirmiştir.

III.1.5. OSMANLI DÖNEMİ

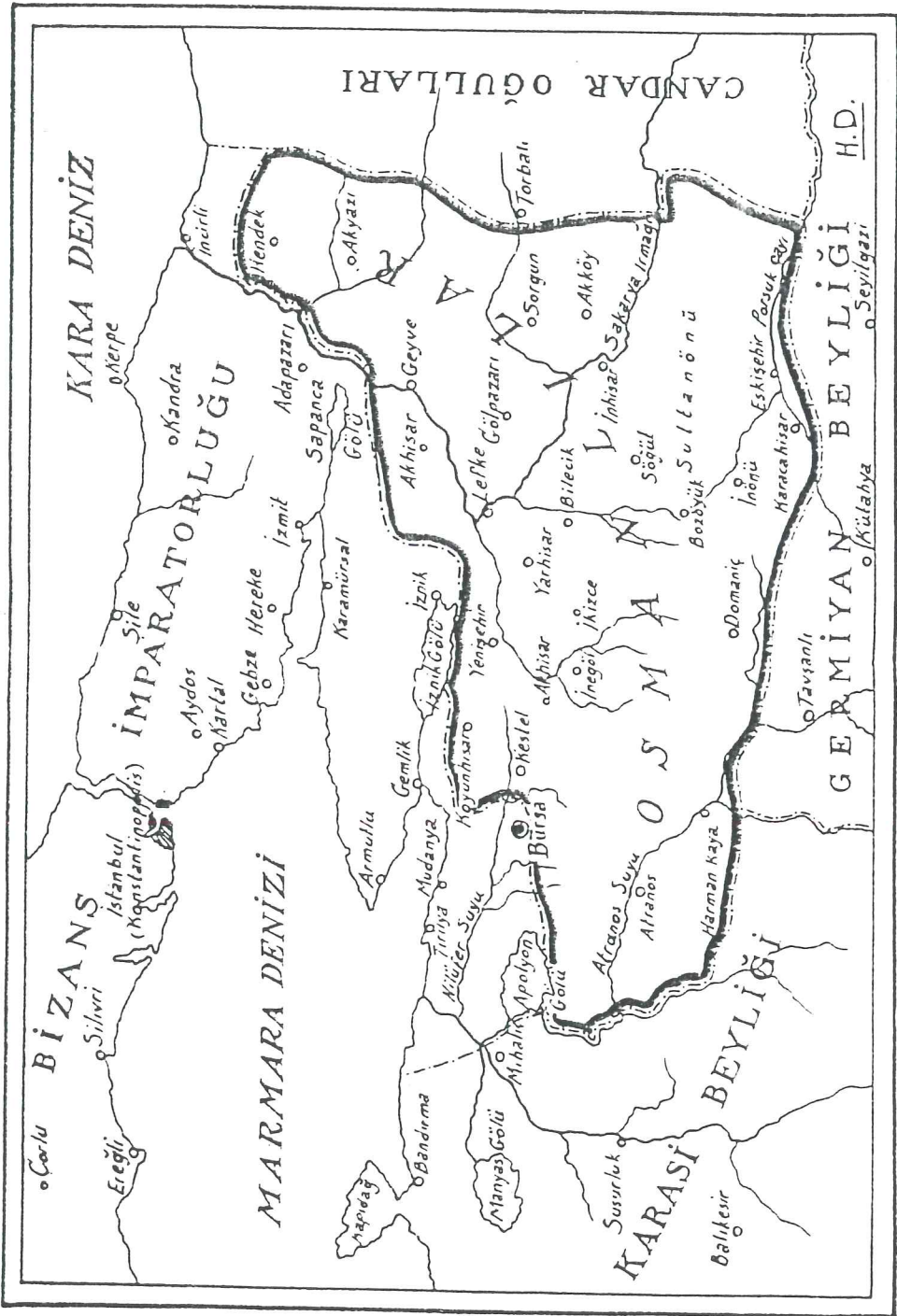
1287'de Domaniç'te yapılan savaşta, Osman Gazi İnegöl Tekfurunu yenerek, Bursa topraklarına girmiştir. 1299'da Osmanlı Beyliği'ni kuran Osman Gazi Bilecik,

Harita 11: Anadolu Selçuklu Devleti
(1081-1097)

Harita 12: Beylik Dönemi (1299-1326)

Harita 13: Osmanbey Zamanı (1299-1323)

İnegöl, Yarhisar ve Yenişehir'i alarak Bursa'nın içine doğru ilerlemeye başlamıştır. 1315'ten sonra ise Bursa çevresindeki birçok yerleşme yeri Osmanlıların eline geçmiştir (30). 1320'den sonra başa gelen Orhan Gazi, 1324'te Bursa'yı fethetmek için hazırlıklara başlamış, ancak hiçbir yerden yardım alamayacağını anlayan Bursa Tekfuru, kenti savunmadan Orhan Gazi'ye teslim etmiştir. (1326)

Osmanlılar Bursa'yı aldıktan sonra, başkent ilan etmişler. I.Murat Hüdavendigâr'ın başa geçmesiyle de Edirne başkent olmuştur (1365).

İstanbul'un fethi ile (1453) hükümet merkezinin İstanbul'a taşınması, Bursa'nın siyasi ve kültürel önemini kaybetmesine neden olmuştur.

"Tanzimat sonrası Osmanlı yönetsel bölünmesinde Hüdavendigâr vilayetinin merkezi olan Bursa'ya, 1900'lerin başında Ertuğrul (Bilecik), Kütahya, Karesi (Balıkesir) ve Karahisar (Afyon) sancakları bağlıydı". (30a)

Milli mücadele yıllarında çeşitli yörelerinde ayaklanmalar çıkan Bursa, 8 Temmuz 1920'de Yunanlılarca işgal edilmiş. 10 Eylül 1922'de işgalden kurtulmuş. Kent, Kurtuluş Savaşı'ndan, öbür Anadolu kentlerine oranla oldukça sağlam bir durumda çıkmıştır (31).

III.2. TARİHSEL GELİŞİM İÇİNDE "CUMALIKIZIK"

Cumalıkızık köyünün kuruluş tarihi hakkında elde kesin bilgiler olmamasına karşın, köyün 2 km. üstünde, Uludağ'ın birdenbire dikleştiği Ihlamurcu mevkiinde bulunan Bizans kalıntıları bu bölgede eskiden beri yerleşimler olduğunu göstermektedir⁽³²⁾ Köy içinde de bu kalıntılardan parçalara rastlamak mümkündür (Resim 26,37).

Bir rivayete göre Oğuzların Kızık boyunun 1300'lü yıllarda bu bölgede yerleştikleri söylenmektedir⁽³³⁾

Kızıklar'ın tarihi incelendiğinde, Oğuzlar'ın Boz-oklar kavimlerinden oldukları ve Türklerin Anadolu'yu istilasından bir müddet sonra bu kıtaya gelerek yerleşmeye başladıkları anlatılmaktadır⁽³⁴⁾.

Tahrir defterlerinde Anadolu'da Kızıklar'a ait 28 yerdi görülmektedir ki, bunlardan pekçoğunun bugünde mevcut oldukları belirtilmektedir⁽³⁵⁾.

Bu defterlerin incelenmesi sonucunda ise gerçektende Kızıklar'a ait iki oymağın "Hüdavendigâr Sancağı" sınırları içine yerleştiklerinden bahsedilmektedir⁽³⁶⁾ (Belge:1).

Köy ile ilgili bir diğer önemli belge ise Cumalıkızık köyü ile Fidyekızık köyü arasında oluşan Kırkpınarlar suyu ile ilgili anlaşmazlığın şer'i mahkeme sicilleridir (Belge:2).

Özetle, Vakıf müfettişinin 1685 yılında tuttuğu zabıta köy halkı şikayetini şöyle dile getirmiş:

"Uludağ'da bulunan Kırkpınar adlı yerden iş bu Balıklı adlı vadiye akan suyun dağ tarafındaki kaynağından

E'L-EMR-İ HAYSUMA ZÜKİRE FÎ E'S-SEYYİD MEHMED E'L MEVLEVİ
HİLAFE TEFTİŞ-Ü'L-EVKAF Bİ-MEDİNE-İ BURSA NEMELAHU FAHR..... AFİ ANHU

KIZLAR AĞASI HAZRETLERİNİN NEZARETİNDE(1)OLAN VAKIFLARDAN BURSADA BULUNAN SULTAN ORHAN VAKIFLARININ YAZIM VE DENETİMİ İÇİN(2)BANA HİTABEN(ESSEYİD MEHMET-ÜL MEVLEVİ)YAZILAN PADİŞAH FERMANINA GÖRE,BEN KİTAB EKİNDE İSİMLERİ YAZILI MÜSLÜMAN CEMAAT İLE ANILAN VAKIF KÖYLERİNDEN(3)BURSAYA BAĞLI CAMİLİKİZİK ADLI KÖY TOPRAĞINDA BULUNAN BALIKLI ADLI VADİYE GİDİP EVVELCE ŞER'İ DURUŞMADA BULUNDUKTAN SONRA ANILAN VAKIFLAR(4)MÜTEVELLİSİ FAHR-ÜL AKRAN AHMET EFENDİ OĞLU MUSTAFA AĞA DA HAZİR BULUNDUĞU HALDE SÖZKONUSU KÖYLER HALKINDAN HACI HÜSEYİN OĞLU HACI EBUBEKİR VE HACI HÜSEYİN OĞLU ZEYNEL ABİDİN(5)VE HACI ABDÜLKERİM OĞLU HACI FEYZULLAH EFENDİ VE TİMURHAN BEŞE OĞLU MEHMET VE HACI ALİ OĞLU OSMAN VE HACI MUSTAFA OĞLU HACI HASAN VE HACI HÜSEYİN OĞLU MEHMET VE ABDÜLKADİR OĞLU MUSTAFA(6)VE HÜSEYİN OĞLU MUSA VE HÜSEYİN OĞLU MEHMET KETHÜDA VE VEYSİ OĞLU İBRAHİM ADLI KİMSELER VE BAŞKALARI YAPILAN DURUŞMADA İFADE VERİP ANILAN KÖYÜN HİZASINDA ULUDAĞDA(7)BULUNAN KIRKPINAR ADLI YERDEN İŞBU BALIKLI ADLI VADİYE AKAN SUYUN DAĞ TARAFINDAKİ KAYNAĞINDAN DOĞU TARAFI ANILAN KÖY(CAMİLİKİZİK)VE BATI TARAFI FİDYEKİZİĞİ(8)ADLI KÖYLER TOPRAĞI OLUP DOĞU TARAFTAKİ KAYNAĞINDAN ÇIKIŞINDAN SONRA TAMAMEN KÖYÜMÜZ ARAZİSİNDE İŞBU BALIKLI ADLI VADİDE AKIP YAZ GÜNLERİNDE ESKİ GÜNLERDEN BERİ(9)YARISI İLE BİZİM BAHÇELERİMİZ VE BOSTANLARIMIZ VE TARLALARIMIZ SULANIP DİĞER YARISILA FİDYEKİZİK HALKININ BOSTANLARI SULANIP(10)ANILAN SULTAN ORHAN VAKFINA ADI GEÇEN SU SEBEBİYLE SENEDE ONBEŞ BİN AKÇE KADAR BOSTANLARIN ÖŞRÜ ÖDENİRKEN VE KİŞ GÜNLERİNDE ÇOĞU ARAZİMİZİ TAHRİP EDİP(11)DİYETİNİ ÖDEMELİK BİZE İSABET EDERİKEN ELİMİZDE PAYLAŞMAYA DAİR ŞER'İ MAHKEME KARARININ BELGESİ VE PADİŞAH FERMANI VAR İKEN FİDYEKİZİK KÖYÜ HALKI ESKİ ADETE MUHALİF OLUP PAYLAŞMAYA RAZI(12)OLMAYIP ADI GEÇEN SUYU YAZ GÜNLERİNDE MÜSTAKİLEN ZAPT EDİP VAKFİMİZ VE KÖYÜMÜZ HALKINA ÇOKÇA ZARAR EDERLER MEVCUT DURUM ETRAFTAKİ KÖYLER HALKINDAN (13)ÖĞRENİLİR VE KARARLARI YAZILMAK İSTEĞİMİZDİR DEDİKLERİNDE ADI GEÇEN İKİ KÖY YAKININDA OLAN DEREKİZİK ADLI KÖY SAKİNLERİNDEN MEHMET OĞLU HACI HÜSEYİN(14)VE MÜEZZİN MUSTAFA OĞLU AHMET HALİFE VE ABDÜLKERİM OĞLU ABBAS VE İSABEY ADLI KÖY HALKINDAN İMAM YAKUP OĞLU RECEP HALİFE VE HACI AHMET OĞLU MEHMET VE HÜSEYİN OĞLU PİRİ(15)VE İSMAİL OĞLU MUSTAFA VE ŞAMANLI ADLI KÖYDEN MUSTAFA OĞLU HALİL VE HAMAMLİKİZİK ADLI KÖYDEN HÜSEYİN PEHLVAN OĞLU MEHMET VE MUSA OĞLU ŞEYHİ BEŞE VE HACI MUSTAFA OĞLU MUSLİ(16)İMAM MUSTAFA OĞLU EBUBEKİR EFENDİ VE HASAN OĞLU RAMAZAN ADLI KİŞİLER HABER VERİLMEKLE DURUŞMADA HAZİR OLUP GERÇEĞİ ARAŞTIRIPTI İŞBU BALIKLI ADLI VADİDE AKAN SUYUN YAZ GÜNLERİNDE ESKİ GÜNLERDEN BERİ İLK YARISI CAMİLİKİZİK KÖYÜ HALKININ BAHÇELERİ VE BOSTANLARI VE TARLALARI (18)SULANIP KALAN YARISILA FİDYEKİZİK KÖYÜ HALKININ BOSTANLARI SULANAGELMİŞTİR DİYE HERBİRİ USULÜ ÜZERE SAHİTLİK EDİP ONDAN BASKA(19)TALEP ÜZRE YAZILDI(20)SENE 1130 13 SEVAL (1685)

SÜLEYMAN AĞA
BİN
MUSTAFA AĞA

SÜLEYMAN EFENDİ
BİN ABDÜLKERİM
KATİB-İ ORHAN

ABDÜLLAH BEY
BİN ALİ
BEVAB-İ SULTANİ

FAHRÜ'L MÜDERRİSİN Ü'L KIRAI
ABDÜ'N-NEBİ EFENDİ BİN
VELİÜ'D-DİN

ŞAHİN BEY BİN
ABDULLAH

SÜLEYMAN BİN
RECEP

OSMAN CELEBİ
BİN MUSTAFA

EL-HAC HÜSEYİN EFENDİ
BİN SÜLEYMAN

Belge 2. Türkçesi

doğu tarafı Cumalıkızık ve batı tarafı Fidyekızığı adlı köyler toprağı olup, doğu taraftaki kaynağından çıkışından sonra tamamen köyümüz arazisinde işbuBalıklı adli vadide akıp, yaz günlerinde eski günlerden beri yarısı ile bizim bahçelerimiz ve bostanlarımız ve tarlalarımız sulanıp, diğer yarısı ile Fidyekızık halkının bostanları sulanıp, anılan Sultan Orhan Vakfına adigeçen su sebebiyle senede onbeşbin akçe kadar bostanların öşrü ödenirken ve kış günlerinde çoğu arazimizi tahrip edip, diyetini ödemek isabet eder iken, elimizde paylaşmaya dair şer'i mahkeme kararı ve padişah fermanı var iken, Fidyekızık köyü halkı eski adete muhalif olup, paylaşmaya razı olmayıp, adı geçen suyu yaz günlerinde müstakilen zapt edip, Vakfımız ve köyümüz halkına çokca zarar ederler. Mevcut durum etraftaki köyler halkından öğrenilir ve kararları yazılmak isteğimize dir." (37)

Bu şikayet dilekçesi sonucunda;

"1685 yılında Vakıf Müfettişi Es Seyyid Mehmet Ül Mevlevi Kızlar Ağasına bağlı, Bursa'daki Sultan Orhan Vakıflarının yazım ve denetimisi sırasında Orhan Vakfiyesinden Cumalıkızık köyü toprağında bulunan Balıklı Vadisine geldi. Kırkpınarlar'dan gelen suyun paylaşımı konusunda Cumalıkızık ve Fidyekızık köyleri arasındaki anlaşmazlığın çözümü için tarafları dinledi, çevre "kızık köyleri"nden hazır bulunan tanıkları dinledi, Padişah fermanını dikkate alarak kararını verdi, mührünü bastı" (38)

Anlaşmazlığı bir kenara bırakırsak, belgeden öğrendiğimiz Cumalıkızık'ın Orhangazi Vakfiyesine ait olduğu bir Vakıf köyü olarak belli hakları ve görevleri bulunduğudur. Gene Kızık köyleri ile ilgili bir kadı sicilinde ise, Vakfa dahil Kızık köylerinin "âvarız" denilen "olağanüstü haller vergisi"nden muaf tutulduğu belirtilmektedir. (39)

Bu bilgiler doğrultusunda Osmanlılarda iskan konusu araştırıldığında;

Osmanlılarda iskan işleminin iki alternatifli olduğu, bunlardan birisinin insanlara yeni olanaklar ortamı hazırlayarak özendirme yoluyla, diğerinde insanları bir yerden kaldırıp diğer bir yere yerleştirmede devlet gücü kullanılmak suretiyle yapıldığı öğrenilmektedir. İkincisinin o zamanki adının "sürgün" olduğu ve her iki türünde hem şehirlerde hem de kırsal alanlarda yani köy tarım alanlarında uygulanmış olduğu anlatılmaktadır (40).

Ayrıca sürgün şeklindeki iskanlarda, sürgün edilenlerin "Âvâriz-ı divâniye" denilen örfi vergiler ile olağanüstü zamanlara özgü vergilerden muaf tutuldukları ve hatta diğer vergilerden de bunlar lehine bir hayli indirim yapıldığı görülmektedir (41).

Sonuç olarak; eldeki verilerle Cumalıkızık köyü yerleşiminin bir zorunlu göç olayı nedeniyle oluşmuş olabileceği düşünülebilir.

Köyün tarihi ile ilgili bir diğer önemli belgede ise; (Belge 3)

"Cumalıkızık köyü, Bursa iline bağlıydı ve 158 haneden oluşan geçme evler (?) özelliğinde kurulmuştu" (42)

(Hüdâvendigar Vilayeti Salname-i Resmisi)

Cumalıkızık Köyü'nün Osmanlılar zamanında zenginliğinden dolayı diğer köylerin merkezi durumunda olduğu ve bu durumun Cumhuriyet öncesine kadar devam ettiği söylenmektedir. 1940'lı-1950'li yıllarda ise tarıma motorlu araçların girmesiyle köyün ekonomik durumunun iyice yükseldiği

ملاحظات	حوی اولدقوری خانه	مربوط اولدقوری نقشا	مربوط اولدقوری نواحی	نصبت و قرانک اسامیسی
	۴۵	بروسه	.	حمازلر
	۲۶	کونان	.	حمازلر جای
		.	اطراف شهر	حمازلر
	۱۱	.	سجانبو	حمازلر
		.	کولپازاری	حمازلر
		عشاق	.	چاره طاملری
	۸۷	.	وبرانجک	جبرائیل
	۸۹	اطرانوس	.	جیل کونی
	۴۸	بروسه	.	جیل بیکجیسی
	۱۴	بالیکسری	.	جینیلر الاکی
	۲۶۳	بولوادین	.	جدید
	۵۳	»	.	جدید
	۱۰۰	بیاه جک	.	جدید
	۱۲۵	سندرغی	.	جدید
	۳۳	یکیشهر	.	جدید
	۱۱۴۶	.	مرکز ناحیه	جدید
	۷۴	.	ازنیق	جدید
	۱۷۹	.	فرط	جدید
	۳۷	.	کبسود	جدید
		میخالبیج	.	جدید چقاروز
	۲۹	.	آلتونطاش	جدید اصلخانلر
	۲۷۶	.	بیکجی	جراحی
	۱۸	.	کولپازاری	جعفرلر
	۲۸	اطرانوس	.	جلیلر
	۲۴	عشاق	.	جک دده
	۲۶	قره حصار	.	جمعه
	۱۶	.	خانبارچین	جمعه
	۴۷	بیاه جک	.	جمعه لر
	* ۱۵۸	بروسه	.	جمعه لی قزریق
	۳۴	سندرغی	.	جیندا

belirtilmektedir. Ancak 1955'li yıllardan sonra köyün en önemli geçim kaynağı olan kestanelerin mürekkep hastalığına yakalanmasından dolayı ekonomik durumun bozulduğu ve köyün önemini yitirdiği anlatılmaktadır.

Köy halkından edinilen bilgilere göre; Kurtuluş Savaşı yıllarında Yunan işgali altında köylerden biri olan Cumalıkızık köyü, Yunanlıların kaçıışı sırasında diğer kızık köyleri yakılırken biraz şans eseri biraz da köylü çocuğu ile muhtarın uyanıklığı sayesinde yanmaktan kurtulmuş.

Şöyle ki; Cumalıkızık köyünden sayın İsmail Boran (75) dan edinilen bilgilere göre:

"Yunan işgali sırasında köyden bir çocuk (Hüseyin Özel 87 yaşında. Şu anda Bursa'da ikamet ediyor) odun toplamak için dağa çıkmış. Türk çeteleri bu köylü çocuğunu dağda görmüşler ve köylülerin kendileri için 400 ekmek yapmalarını istemişler. Çocuk dağdan köye inerken, birde bakmış ki; yunan kumandanı ile muhtar köyün üst kesimlerinde geziniyorlar. Köy hemen hemen yakılmaya başlanacak. Çocuk hemen muhtarla, yunan kumandanının yanına gitmiş ve muhtara: "Ali dayı! Yukarıda çeteler var, ekmek istiyorlar, birazdan köye inecekler" demiş. Bu sözler üzerine muhtar: "Bakın, kumandanım! Siz, muhtarın köylüleri kıskırttığını söylüyorsunuz. Çocuk çetelerden haber getirmiş. Birazdan buraya ineceklermiş. Ekmek hazırlasınlar diye haber göndermişler." deyince yunan kumandanı askerlerine emir vermiş. Ve yunanlılar köyden kaçmışlar. Köyde böylece yanmaktan kurtulmuş."

Köy ilkokulunun arşivinin taranması sonucunda, müdür tarafından hayli eskiye dayandığı belirtilen köy incelemesi aşağıda aynen sunulmaktadır.

CUMALIKIZIK KÖYÜ (Köy İncelemesi)

Maksat ve Metod:

Yaşayan bir içtimai varlığın karşılaştığı problemleri ve bunları doğuran sebepleri araştırmak ve yaratıcı düşünce ile bunlara çare bulmaktır. Bu incelemede kullanılan metod ise; araştırma, soru-cevap, gezi ve gözlem metodlarıdır.

I. Çevrenin Tarihi Durumu

Bursa'dan Kestel'e giderken yolun sağında, Uludağ'ın eteğinde kurulmuş, dağlık bir köydür . Çevre tâ eskilere gidilirse, tarihin akışına göre, birçok devlet ve medeniyetin kurulduğu bölgededir. Cumalıkızık köyünün tarihi de oldukça eskidir.

II. Çevrenin Coğrafi Durumu

Köyün bulunduğu alan engebelidir. Uludağ'ın eteğinde kurulmuş olması nedeniyle arazi diktir. Köyün iki tarafında dere geçmektedir. Bu dereler bahar aylarında kabarırlar. Kabaran sular bir zarar verecek nitelikte değildir.

Kışın bol yağış alır. Dağın etkisiyle soğukta daha fazladır. Yazlarında sıcak geçer.

III. Çevrede Yetişen Toprak Ürünleri

1. Tahıllar (Önem sırasına göre): Buğday, yulaf, mısır, arpa, çavdar, ayçiçeğidir.

2. Ağaç Ürünleri: Şeftali, kestane, elma, armut, incir, ceviz, erik, kiraz, ayva, üzüm ve duttur.

3. Sebzeler: Biber, domates, patlıcan, kabak, salatalık, enginar, ıspanak, fasulye, soğan, sarımsak, bezelye bamyaya, patates,....vs.

IV. Çevrenin Ekonomik Durumu

A- Çevrenin başlıca gelir kaynağı toprak ürünleri ve pek az olarak hayvancılıktır. Bunun haricinde ne bir endüstri ne de bir sanayileşme mevcut değildir. Bu konuda alınmış veya alınılması düşünülen bir tedbir de maalesef mevcut değildir.

B- Köy halkında erkekler bahçe işleriyle uğraşır, boş vakitlerini kahvede geçiriyorlar. Pek az olarak gündelik ve ağaç kesme işlerine gidiyorlar.

C- Köy esas itibariyle ziraatçıdır. Bunun yanısıra meyvacılıkta büyük bir yer tutar. Toprak verimlerinin arttırılması için alınan tedbir tabii ve bilhassa sunni gübrelemelerdir. İyi sonuçlar alındığı içinde bu konudaki çalışmalar gün geçtikçe fazlalaşmaktadır.

D- Köyde halıcılık, kilimcilik gibi küçük sanat dallarında bir çalışma yoktur. Üstelik bu konuya istek bile duyulmamaktadır. Dolayısıyla ne alınmış nede alınması düşünülen bir tedbir mevcut değildir.

Köylü küçük çaptaki onarımlarını kendi yapmaktadır. Köyde ne bir usta nede bir marangoz yoktur. Yalnızca bir ayakkabı tamircisi bulunmaktadır.

E- Köylü para ihtiyacını sattığı toprak ürünlerinden ve az bir miktarını da beslediği hayvanlardan sağlamaktadır. Genellikle zengin bir köydür. Herkesin az çok bir parça toprağı vardır. Fakir olan halk azınlıktadır. Genellikle köylünün sosyo-ekonomik durumu düzgündür.

V. Çevrenin Kültür Durumu

Köyde bir okul birde cami vardır. İlkokul ilköğretim çağındaki çocuklara gerekli eğitimi vermekte, cami ise halkın dini ibadetini gerçekleştirmektedir. Köyde başka bir kültür kurumu yoktur. Bundan önceki sene bir okuma odası açmak istenmişse de faaliyetler yarım kalmıştır. Köyde ilkokula devamsızlık problemi yoktur. Buna rağmen ilkokulu bitiren öğrenciler arasında orta dereceli okullara devam edenler çok azdır. Öğrencilerin ilkokuldan sonra okumalarına sebep erkeklerin baba mesleğini tercih etmeleri, kızlarında çeyiz hazırlıklarına başlamalarıdır.

VI.Sağlık Durumu

Köyde bundan önceki senelerde tüberküloz çok görülmekte imiş. Bu senelerde ise bunun oranı biraz daha azalmaktadır. Köyde dikkati çekecek kadar çürük dişli çoktur. Çocuktan 70'lik kişilere kadar dişi ağrımayan çok azdır. Köyde temizliğe gereği kadar dikkat edilmemektedir. Köy helaları kazma çukurlar üzerine oturtulmuş dört duvardan ibarettir. Köyde birde umumi hela mevcuttur. Köyde çeşme sayısı oldukça fazladır. Evlerine su alanlarda çoktur.

VII. Çevrenin Ulaşım Durumu

Cumalıkızık Bursa-Ankara asfaltından 3 km. içeridedir. Bursa'ya uzaklığı 18 km'dir. Bursa'nın merkez köyüdür.

Köyde posta olarak işleyen bir tek otobüs vardır. Yolcu durumuna göre birkaç sefer yaptığıda olur. Bunun yanısıra Bursa'da çalışan fakat köyde oturan taksi şöförleri ve arabalarında mevcuttur. Köye ekmek arabaları günde iki sefer yapar. Köy ürünlerini almaya gelen kamyon sayısında oldukça kabarıktır.

VIII. Diğer Konular

Köyde gelişkin bir spor dalı yoktur. Amatörce ferdi avcılıklar yapılmaktadır. Bu avcılık düzenli değildir. En faal spor dalı futboldur. Resmen bir kulüp kurulmuş, futbol malzemeleri alınmış ancak çalışmalar gerekli hızdan yoksundur. Kulübün işleyememesinin sebebi maddi durum ve gerekli birlik ve beraberliğin sağlanamamasıdır.

III. 2.1. "CUMALIKIZIK" Adının Tarihçesi

Köye Cumalıkızık adının verilmesiyle ilgili pekçok rivayet vardır:

Bir rivayete göre Cumalıkızık ismindeki "Kızık" kelimesinin, Oğuzların kızık boyunu temsil ettiği anlatılmaktadır (33). Kızıklar hakkında yapılan araştırmalarda da, bu boya ait iki oymağın bu bölge civarında yerleştikleri tespit edilmiştir (36). Bu bilgiler doğrultusunda Cumalıkızık ismindeki "Kızık" kelimesinin, Oğuzlar'ın Kızık boyunu simgelediği rivayetinin doğru olması ihtimali çok yüksektir.

Bir başka kaynağa göre ise;

"Tokat civarında yaşayan Oğuz boylarından Kızıklılar birgün kalkıp Karakeçili aşiretinin hakim olduğu bir bölgeye göçerler. Ertuğrul Gazi'den yerleşmek için yurtluk isterler.

Karakeçili aşiretinin ileri gelenleri buna muhalefet ederlerse de Ertuğrul Gazi gereksiz bir düşmanlığın olmaması için onlara Uludağ eteklerinde yer gösterir, hatta dostluğu pekiştirmek için Kızıklı beyinin yedi oğlunu Karakeçili aşiretinin yedi güzel kızı ile evlendirir. Beyin bu yedi oğlu, yedi ayrı köy kurar ve yerleşirler. Bunlardan Cumalı Bey'in köyü Cumalıkızık, Fethi Bey'in köyü Fethiyekızık, Hamlı Bey'in köyü Hamamlıkızık, Dal Bey'in köyü Dallıkızık, Bayındır Bey'in köyü ise Bayındırkızık adını alır. Derekızık ve Değirmenlikızık köylerini kuranların adları ise bilinmiyor (43).

Bugün bu bölgede yerleşik beş kızık köyü bulunmaktadır. Bursa-İnegöl yolu ve Yenişehir şosesi üzerinde Uludağ'ın eteklerinde Bursa'dan itibaren sırasıyla Değirmenlikızık, Fidyekızık, Cumalıkızık, Hamamlıkızık, Derekızık köyleri yer almaktadır. Ayrıca Bayındırkızık adlı bir köyden de bahsedilmektedir.

X. KIZIK

Boyun adı	Yasfi	Sancağı	Kazası	Vergi nüfusu
قربق	Köy	Amasya	Gedeğra	55
Çay-Kızık	Köy	Ankara	Çubuk	26
Aşğa-Kızık (öbür adı: Köşre-Kızık)	Köy	Ankara	Çubuk	32
Algar-Kızık	Köy	Ankara	Çubuk	49
Billüce-Kızık	Köy	Ankara	Ayaş	57
Kızık	Köy	Ankara	Ayaş	26
Kızık	Köy	Bolu	Kıbrıs	74
Kızık	Köy	Bolu	Kıbrıs	11
Kızık	Köy	Bolu	Virân-Şehir	10
Kızık (مرق)	Köy	Bolu	Virân-Şehir	15
Kızık (مرق)	Köy	Bolu	—	6
Kızık (مرق)	Köy	Bolu	—	22
Kızık	Ekinlik	Divriği	Toyluca	—
Kızık	Köy	Hamid	Afşar	30
Kızık	Köy	Hüdâvendigâr	Sifri-Hisar	5
Börüce ve Kızık	Köy	Hüdâvendigâr	Göynük	22
Yaka-Kızık	Köy	Kara-Hisar-ı Sahib	Sanduklu	17
Kızık	Köy	Kara-Hisar-ı Sahib	Sanduklu	73
Kızık	Köy	Kara-Hisar-ı Şerki	Gezevid	7
Kızık (مرق)	Köy	Kayseriyye	—	81
Kızık (مرق)	Köy	Kayseriyye	Develi	9
Kızık Yenicesi	Köy	Kengiri	Kengiri	37
Kızık	Köy	Koca-İli	Gekboza	20
Kızık	Köy	Kütahya	Sazanot	131
Kızık	Köy	Malatya	Ergavun	87
Şeyh-Kızık	Köy	Sivas	Artuk-Âbâd	—
Kızık (مرق)	Köy	Sivas	Artuk-Âbâd	46
Kızık	Ekinlik	Sultan-Önü	Karaca-Şehir	—

Belge 1

Bu köylere sırasıyla değirmeni olduğu için Değirmenkızık, Osmanlılar zamanında fidye verdiği için Fidyekızık, Bursa'nın Osmanlılar tarafından alınışı sırasında ilk cuma namazının bu köyde kılınmasından dolayı "Cumalıkızık", hamamı olduğu için Hamamlıkızık, dere kenarında kurulduğu için Derekızık adlarının verildiği anlatılmaktadır. (44,45)

Bir diğer kaynak ise bu köylerin Uludağ eteğinde vadilerin iç kenarlarına kısıldıklarından dolayı "kızıklar" adını aldıklarından söz etmektedir (7).

Ayrıca Hüdave'ndigâr Salnamesi kayıtlarında da Bursa iline bağlı "Cumaalılıkızık " köyünden bahsedilmektedir (46).

IV. KÖYDEKİ ANITSAL YAPILAR

IV.1. CAMİ

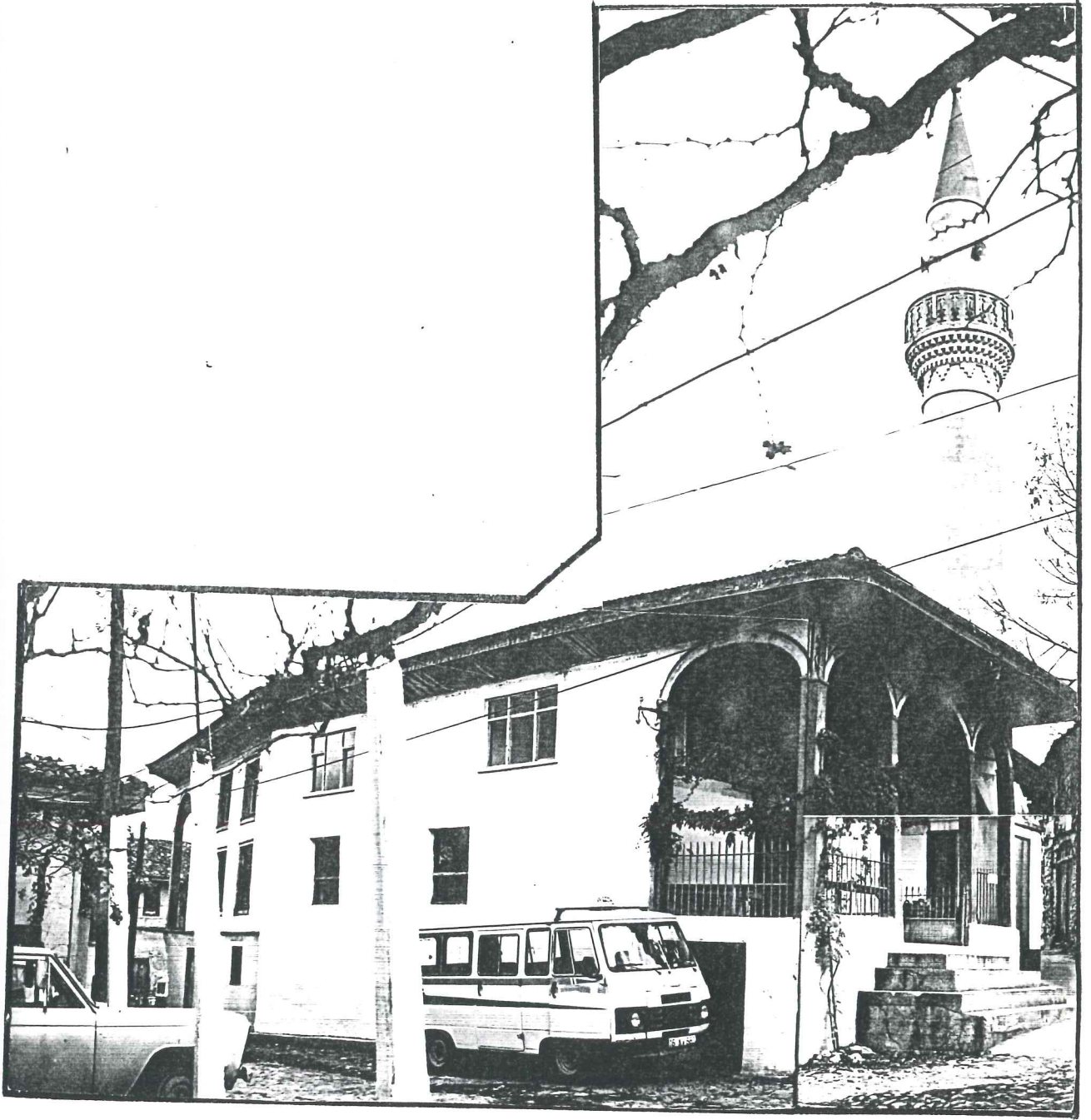
Cumalıkızık köyü camisinin inşa tarihi ile ilgili olarak elde kesin bilgiler yoktur. Ancak köyde 1300'lü yıllardan itibaren bir cami bulunduğu söylenebilir (47) Vakıflar Bölge Müdürlüğünün yayınladığı bir kitapta ise mevcut caminin 300 yıllık olduğu belirtilmiştir (48) Bu durum eski caminin yerine yeni bir cami yapılmış olabileceği düşüncesiyle açıklanabilir.

Köyün ileri gelenlerinden edinilen bilgilere göre şu anda tamamı cami olan mekanın, eskiden yarısının cami diğer yarısının ise okul olduğu; mevcut caminin batı girişinin cami girişi, doğu girişinin ise okul girişi olarak kullanıldığı ve iki mekanı birbirinden ayıran bir ara duvarın olduğu anlatılmaktadır.

1916 yılında yapılan değişikliklerle caminin ara duvarının kaldırılarak tek mekan oluşturulduğu, ayrıca mihrabında duvar üzerinde kaydırılarak mevcut halindeki gibi mekanın orta aksına alındığı söylenmektedir.

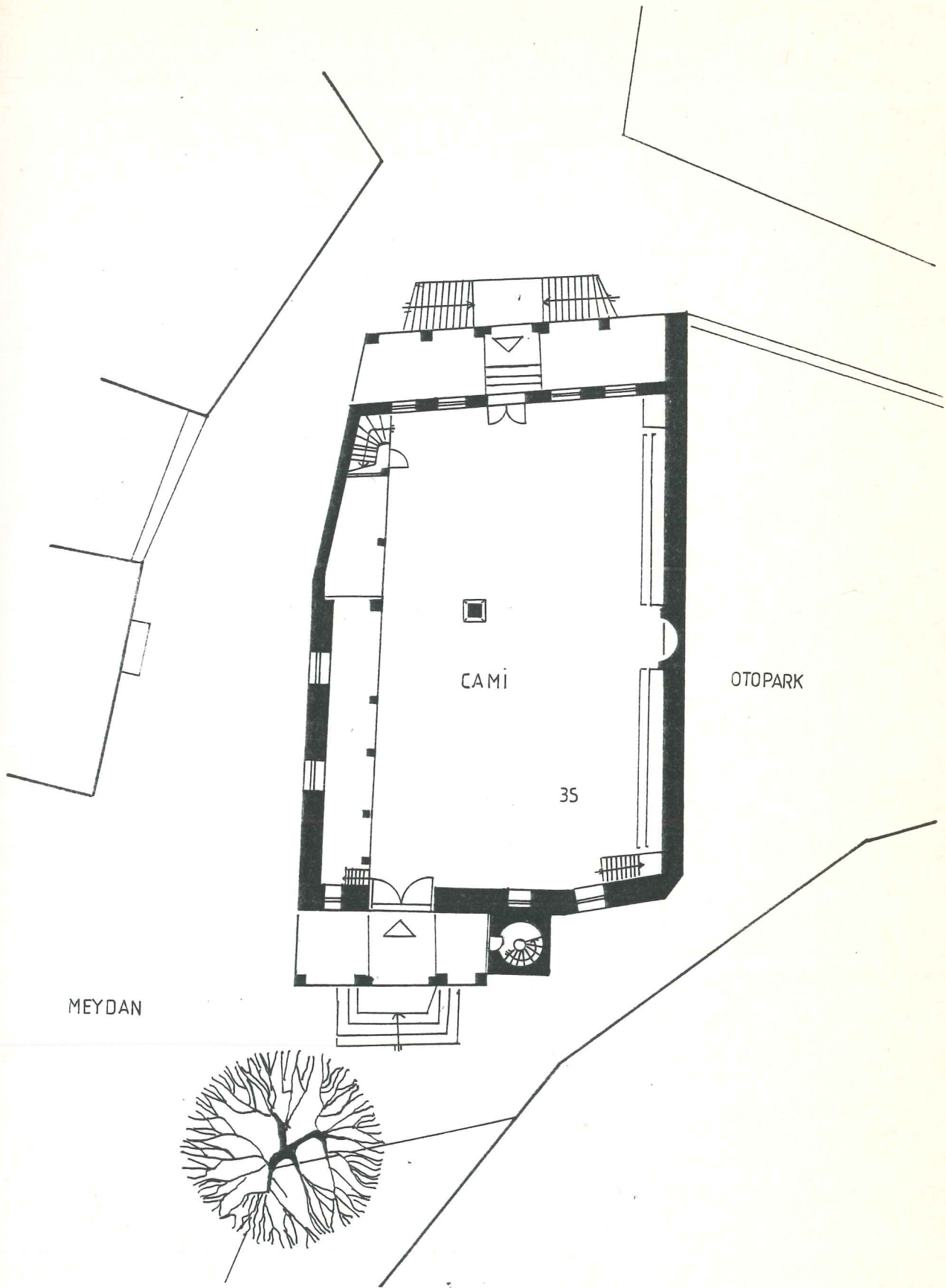
1950-55 yılları arasında yapılan değişikliklerde ise önceleri caminin kuzey duvarı üzerinde yer alan, caminin içinden geçilen ve bugünkü boyutlarına göre daha mütevazî olan minaresinin tamamıyla ortadan kaldırıldığı ve yapının doğu yönünde genişletildiği anlatılmaktadır. Ayrıca caminin ahşap tavanına tamamıyla yenilendiği ve bu onarım sırasında eski mihrap nişinin caminin güney duvarının batı kısmında ortaya çıktığı ancak tekrar kapatılarak üzerinin sıvandığı belirtilmektedir.

Mevcut minare ise 1972-73 yıllarında yapılmıştır.

Resim 5. Caminin kahve meydanından görünüşü.

Bugün köye hizmet veren cami; dikdörtgen planlı olup, tavanı düzdür (Resim 5, Çizim 1) Caminin güney duvarı ekseninde hafif kırıklardan oluşarak yarım daireye tamamlanmış mihrap nişi vardır. Mihrabın yan taraflarında iki basamaklı sekiler bulunmaktadır. (Resim 6) Caminin kuzey duvarı, mihrap ekseninin doğusunda içe doğru eğimlidir (Resim 7)

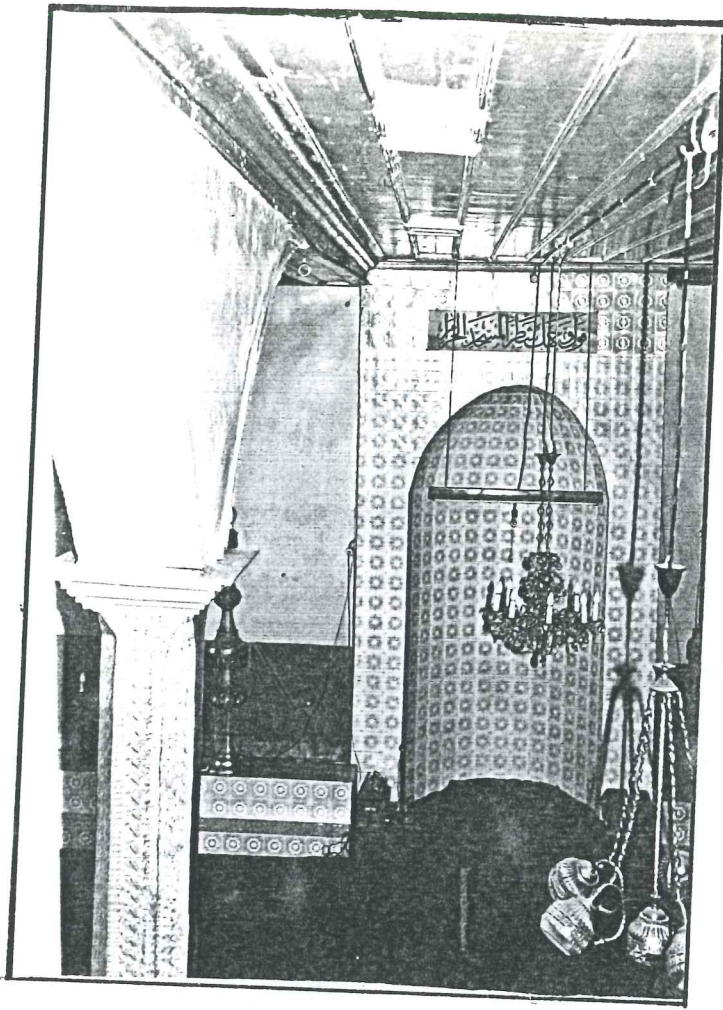
MEYDAN

CAMI

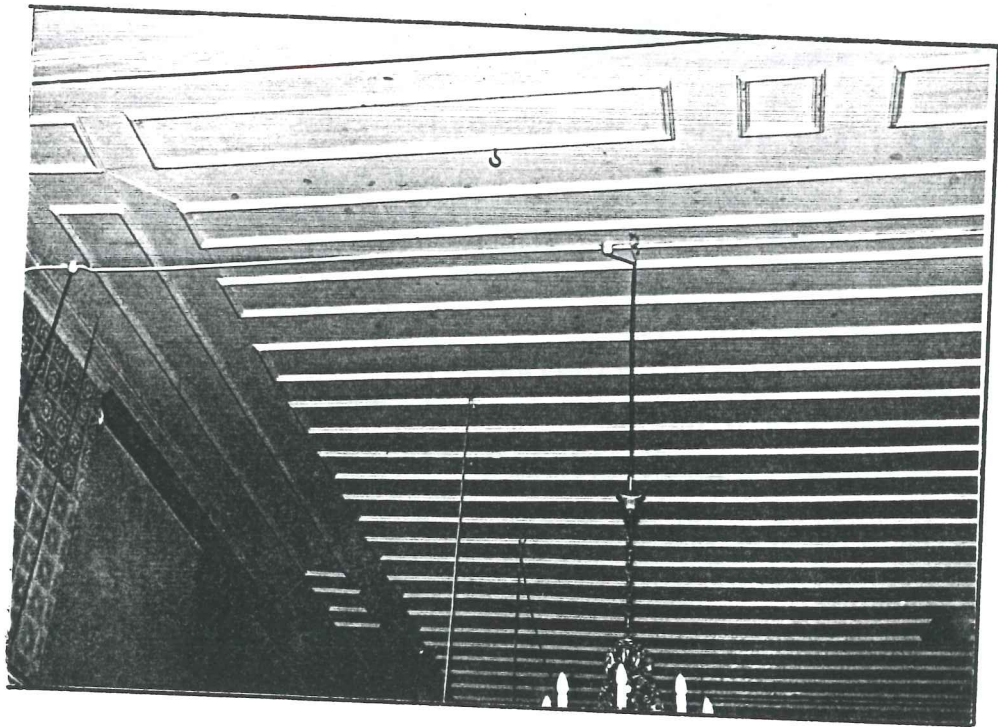
OTOPARK

35

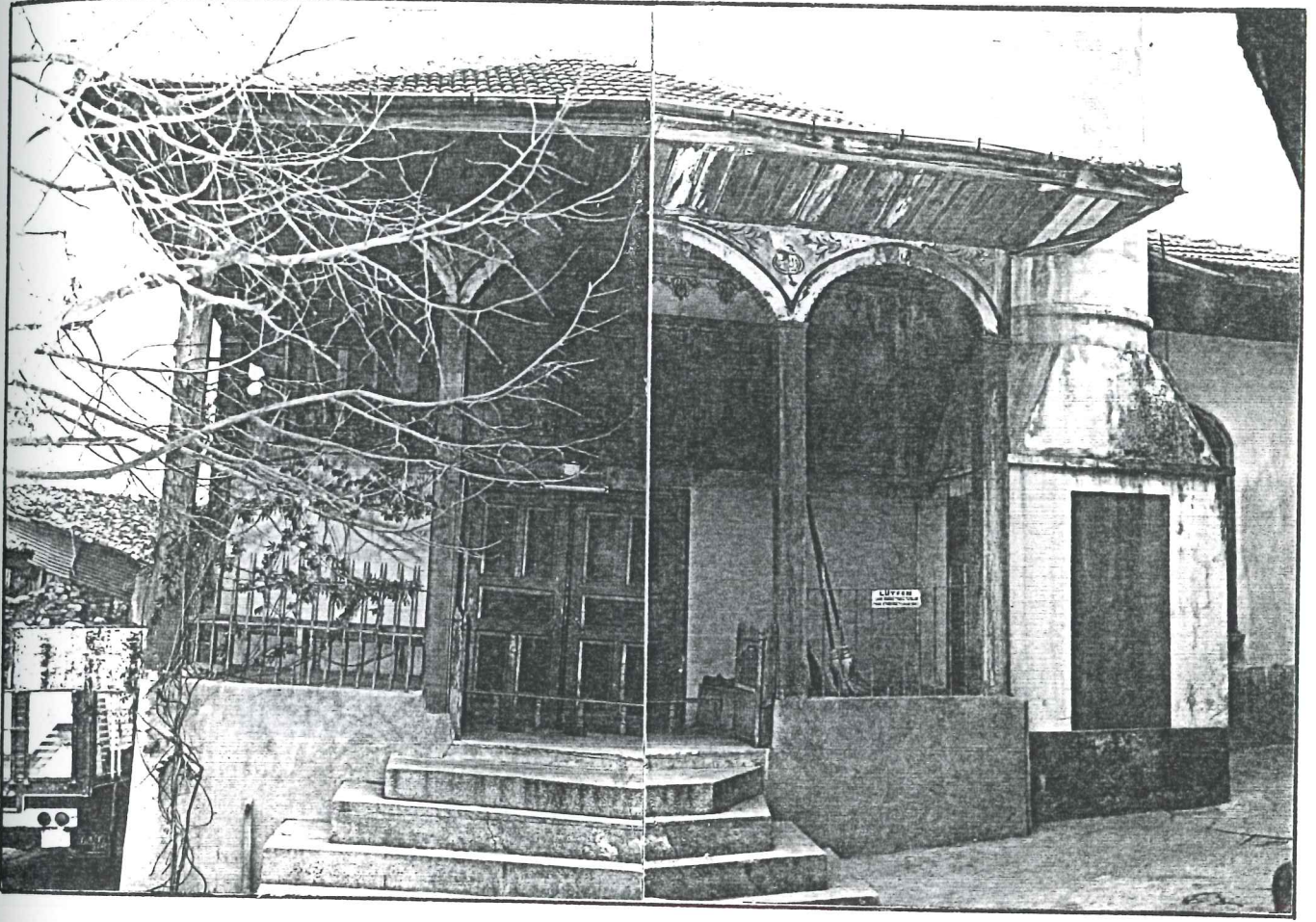
Cami planı

Resim 6. Mihrap ve sekilerin görünüşü

Resim 7. Tavan

Resim 8. Kahve meydanından görünüş (Batı cephesi)

Caminin iki giriş kapısı vardır. Bu kapılardan birincisi doğu cephesinin ekseninde yer almaktadır. Diğeri ise batı cephesinin ekseninden kuzeye doğru kaydırılmış olup, kahve meydanına açılmaktadır. (Resim 8) Giriş kapılarının önlerinde yer alan revaklı sahinlere merdivenlerle ulaşılmaktadır. Arazinin eğimli olması nedeniyle, batı girişi doğu girişine göre daha yüksek kottadır. Minare batı girişinin güney köşesindedir.

Cami, güney cephesi dışındaki diğer üç cephede yer alan pencerelerden ışık almaktadır. Batıdaki farklı boyuttaki iki pencereden minare hizasındaki önü kapandı-ğından. nişe dönüşmüştür (Resim 9).

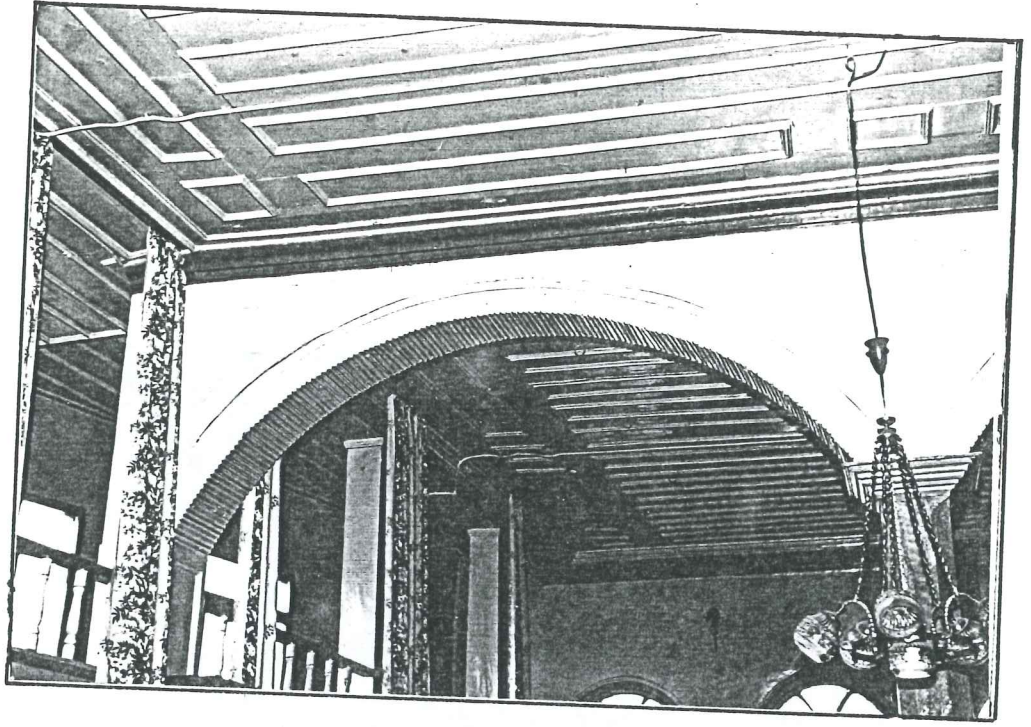

Resim 9 Caminin doğu görünüşü

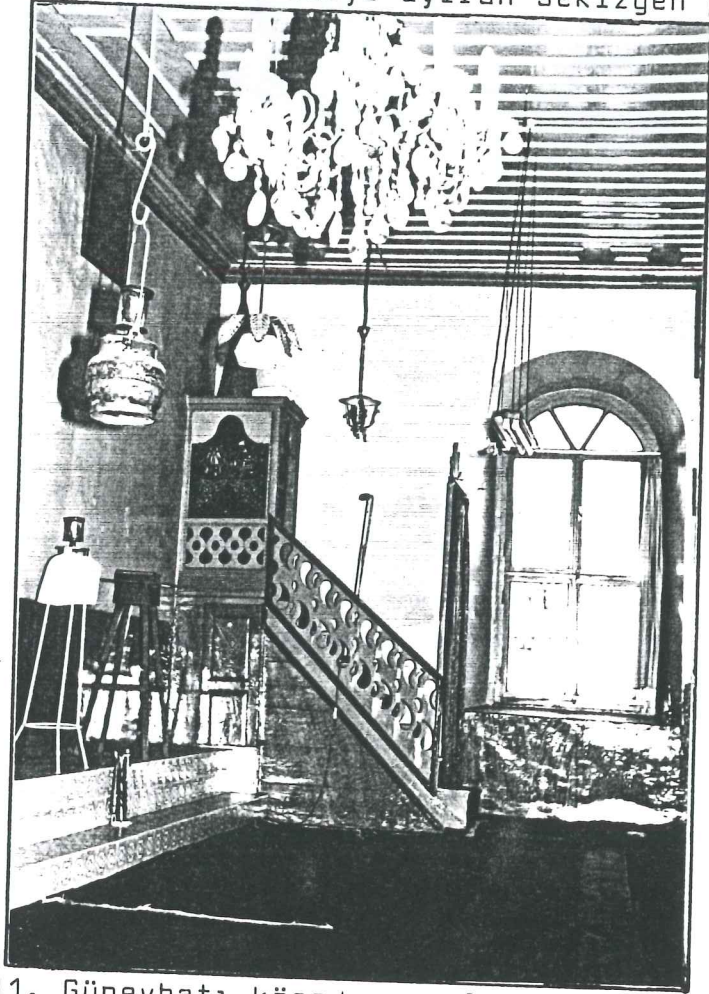
Dođudaki dört pencere, eksene simetrik ve eş genişliktedir (Resim 9) Kuzey duvarında ise altta dört, üstte beş pencere vardır (Resim 5)

Caminin orta mekanının (harim) üzeri düz ahşap tavanla örtülüdür. (Resim 10) Kuzey-güney ekseninin doğusundaki paye üzerine oturan kemer, mekanı ikiye ayırır. Sekizgen paye, yuvarlak ahşap bir kemerle kuzeyde mahfil desteğine, güneyde ise yine yuvarlak kemerle tavana birleşir (Resim 10).

Orta mekanın kuzeyinde iki taraftan merdivenlerle ulaşılan ve altı ahşap direk üzerine oturan mahfil kısmı yer alır. Ayrıca mihrabın güneydoğu köşesinde vaaz kürsüsü güneybatı köşesinde de minber vardır (Resim 11).

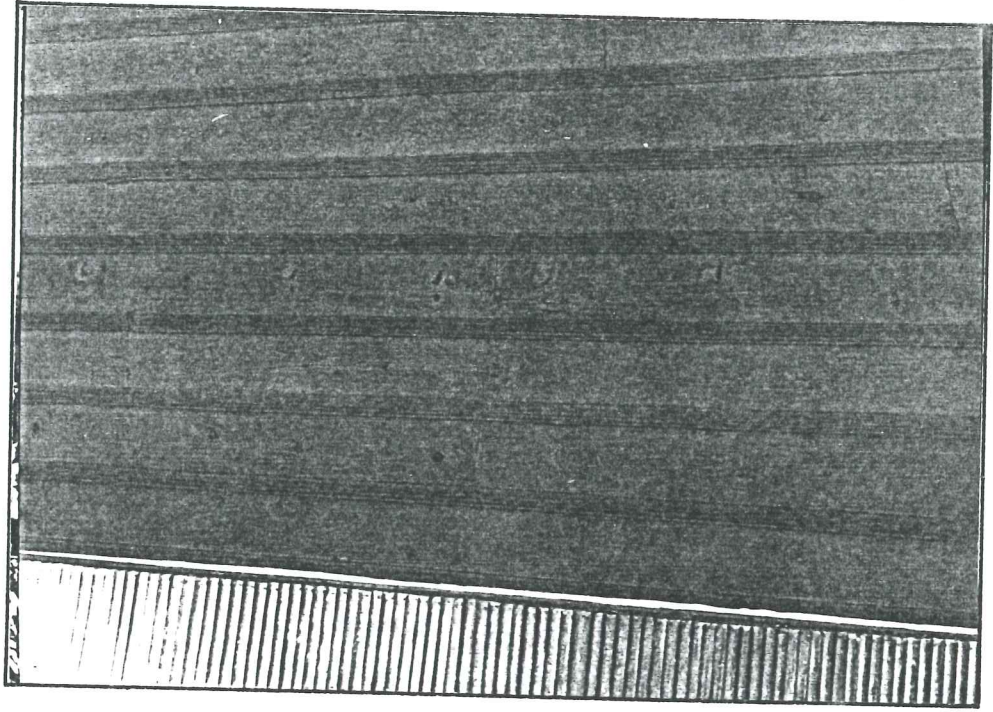

Resim 10 Orta mekanı ikiye ayıran sekizgen paye ve kemer

Resim 11. Güneybatı köşede yer alan ahşap minber.

Caminin batı cephesinde beş basamaklı merdivenle çıkılan, dört ahşap direğin taşıdığı, üç yuvarlak kemerli revak vardır (Resim 8) Revağın üzeri düz ahşap tavanıdır. (Resim 12) Bu cephede yer alan kapının kuzeyinde üstte, güneyinde altta yuvarlak kemerli birer pencere vardır.

Resim 12. Revak tavanı

Caminin doğu cephesinde ise altı ahşap direk ve dört yuvarlak kemerle dışa açılan revak yer alır. (Resim 9) Revağın üzeri gene düz ahşap tavanla örtülü olup, kuzey ve güneydeki sekizer basamaklı iki merdivenle ulaşılmaktadır. Merdivenin altında yuvarlak kemerli niş içine alınmış çeşme yer alır. Doğu cephede eksende üstte yuvarlak kemerli bir pencere, altta dikdörtgen bir kapı, kapının kuzey ve güneyinde birbirine simetrik, eş boyutlu yuvarlak kemerli ikişer pencere vardır.

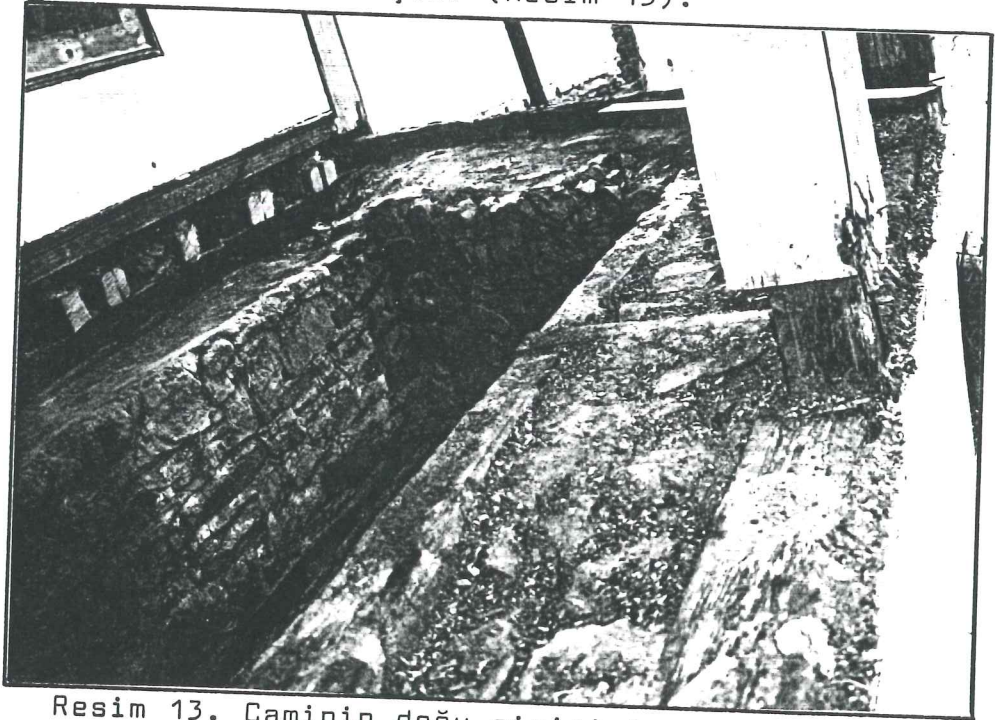
Caminin güney cephesi tamamen sağır olmakla beraber kuzey cephesinde altta doğu ve batı köşelerde birer kapı,

eksenin doğusunda ise iki dikdörtgen pencere vardır. Giriş katında eksenin iki yanında ikişer, üstte ikisi eksenin doğusunda üçü batısında beş dikdörtgen pencere görülür (Resim 5).

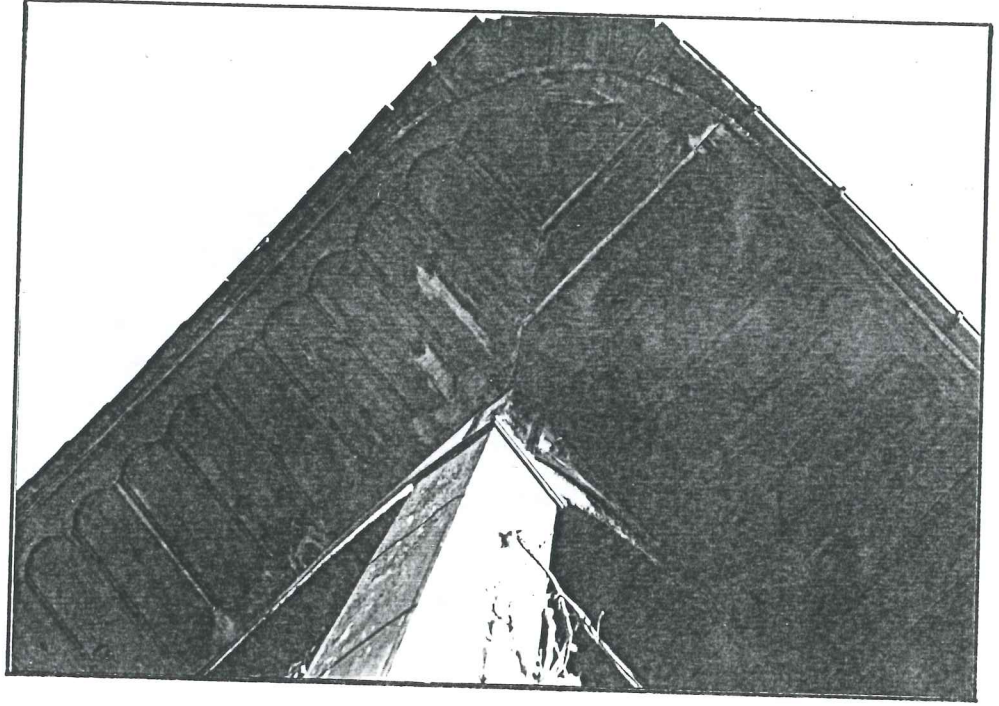
Caminin üstü kırma çatı olup, marsilya tipi kiremitle kaplanmıştır. Güneybatı köşede yeralan minarenin kübik kaidesi, Saçak hattına kadar yükselmektedir. Minare silindirik gövdeli ve tek şerefelidir.

İçten ve dıştan sıvalı olan caminin, beden duvarlarının moloz taş, tuğla ve ahşap hatıllı olarak inşa edildiği görülmektedir. Caminin mahfile ulaşan iç merdivenleri ahşap, revağa ulaşan merdivenleri dökme mozaiktir.

Caminin doğu girişinin zemini ahşap kaplama olup, kapıya bu mekanda yeralan iki ahşap basamakla ulaşılır. Bu cephede yeralan merdivenlerin tamamının ahşap olduğu köylüler tarafından söylendiği gibi izlerini de görmek mümkündür (Resim 9) Köyde süregelen çalışmalar esnasında bu ahşap zeminin ve basamakların tamamıyla kaldırıldığına da maalesef tanık olunmuştur (Resim 13).

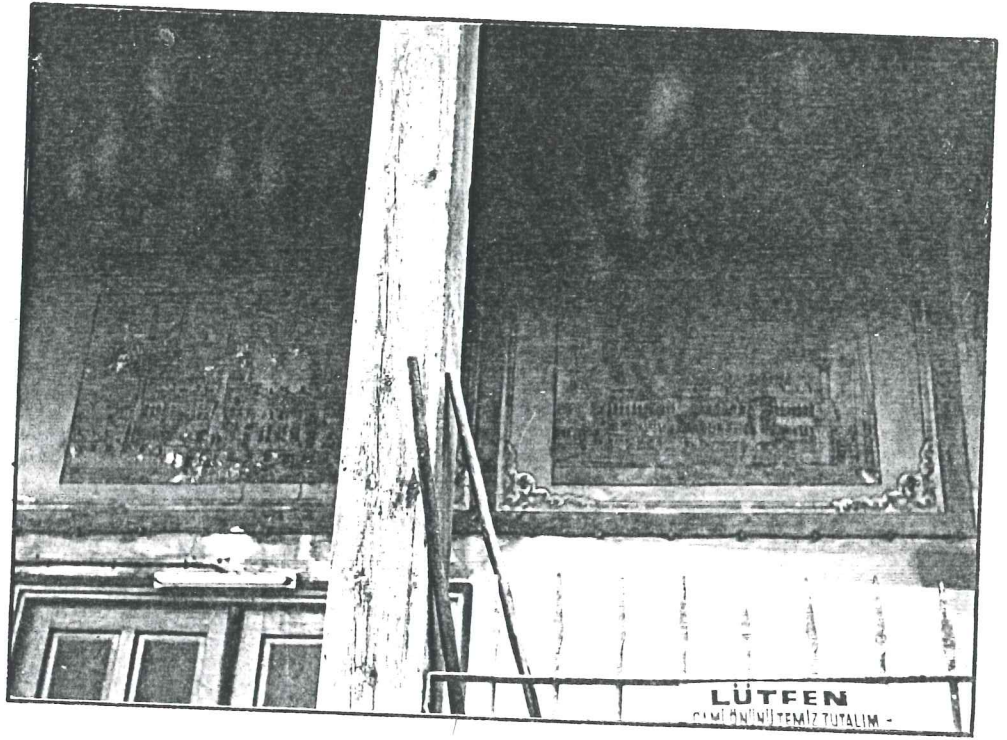

Resim 13. Caminin doğu girişinin su basmanı

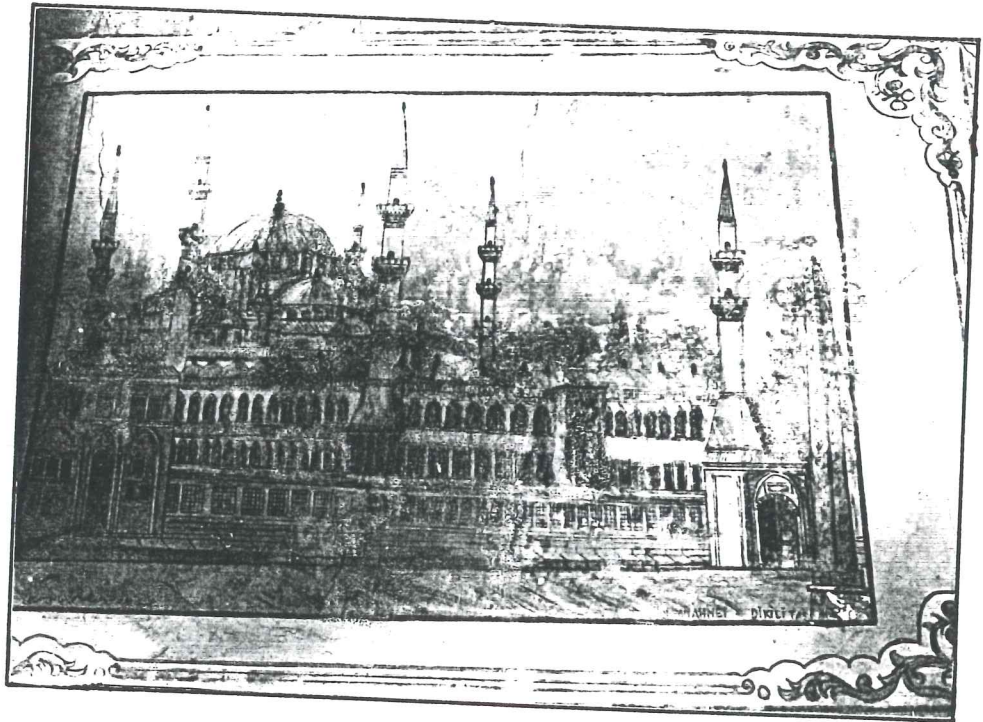

Resim 14 Saçak altı kaplaması

Caminin saçak altı süslemeli ahşap kaplamadır (Resim 14) Ayrıca batı giriş kapısının üzerinde dikdörtgen çerçeveler içinde kalemişi iki cami tasviri vardır. (Resim 15) Bunlardan orta ekseninde yer alan Sultanahmet Camii tasviri, diğeri ise Edirne-Selimiye Camii tasviridir (Resim 16)

Resim 15. Caminin batı cephesinde yer alan kalemişi tasvirler

Resim 16. Sultanahmet Camii tasviri.

IV.2. HAMAM

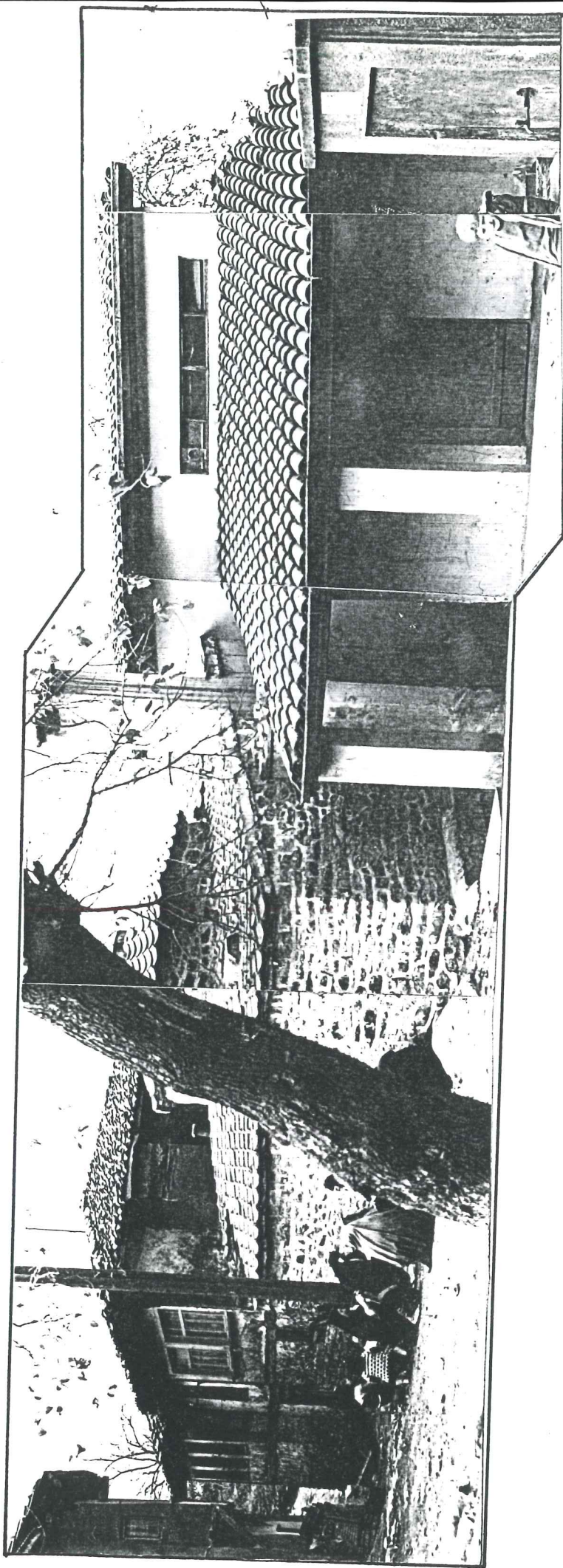
Köyün girişindeki meydandan merkeze doğru Yunus Aralığından (Levent sok.) devam edildiğinde, sağda tarihi hamam yapısı görünür. Hamamın tarihçesi hakkında elde kesin bilgiler yoktur. Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğüyle yapılan görüşmelerde ise Müdürlüğün, 1958'de geçirdiği bir yangın sonucu, bütün kayıtlarının yanmış olduğu belirtilmiştir.

Hamam 1983 yılında Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından, Mimar Mithat+Engin Kırayoğlu çiftinin projesiyle restore edilmiştir.

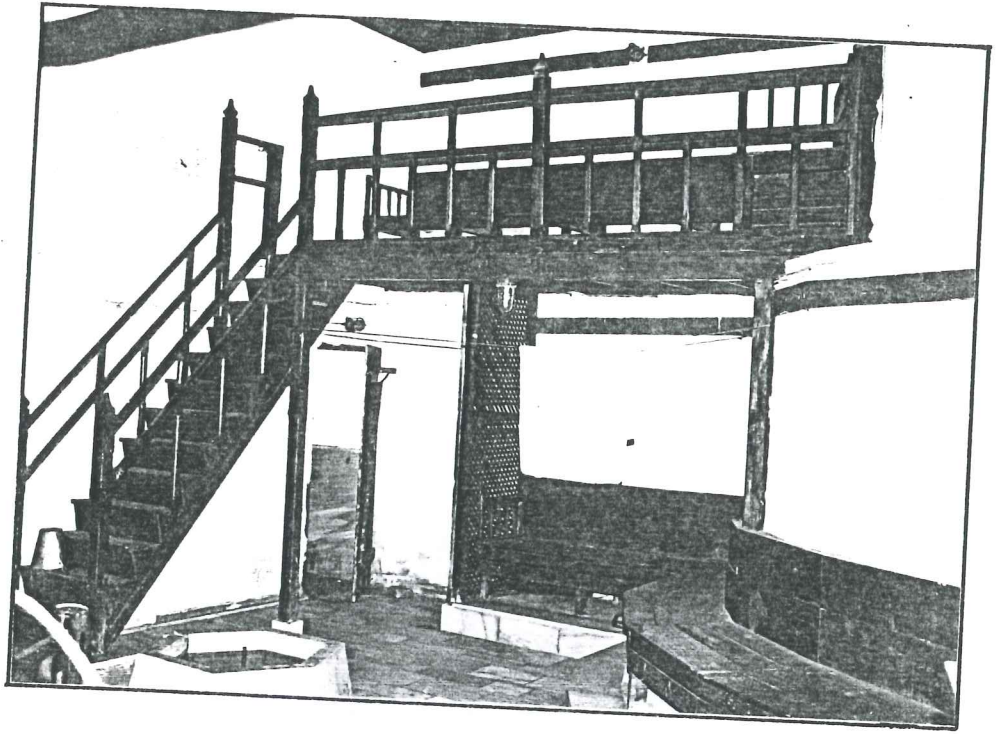
Restorasyon öncesindeki tespitlerde; kuzey-güney doğrultusunda ardarda yerleştirilmiş olan soğukluk ve sıcaklık mekanlarının, sıcaklığın doğusundaki dikdörtgen planlı su deposunun ve kuzeybatı köşedeki kare planlı temizlik mekanının, hamamın orijinal halinde de varolduğu belirtilmektedir. Bu mekanların doğusunda yer alan soyunmalık, külhan ve kuzeyinde yer alan tuvalet mekanlarının ise modern ekler oldukları anlatılmaktadır ⁽⁴⁹⁾. (Çizim 2. Rölöve plan ve kesitleri)

Hamam'a tuğladan yapılmış üç kolonun taşıdığı saçakla örtülü, zemini taşla kaplı bir mekandan girilir. Çamdan yapılmış tek kanatlı çakma bir kapı ile girilen rüzgarlık bölümünden, yine tek kanatlı bir kapı ile soyunmalık mekanına geçilir (Çizim 3. Restorasyon plan, kesit ve görünüşleri).

Soyunmalık mekanının zemini mermer kaplama olup, ortasında bir havuz bulunmaktadır. Mekanın üç tarafı ahşap sedir ile çevrili olup, kuzeybatı köşesinde yer alan bir kapı ile tuvalet'e geçilmektedir (Resim 18).

Resim 17. Hamam meydanından görünüş

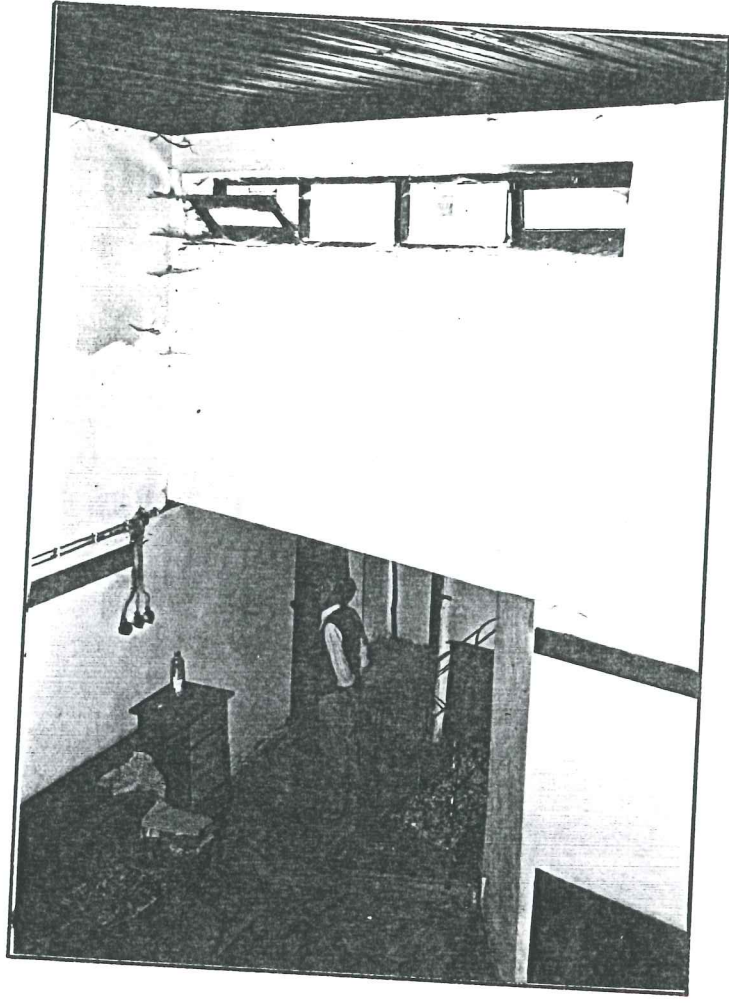
Resim 18. Soyunmalık mekanından görünüş.

Bu mekandan 16 basamaklı ahşap bir merdivenle balkon'a ulaşılmaktadır. Balkon'un zemini ahşap kaplama olup havuza bakan yüzü ahşap korkulukla çevrilidir. Ve içinde ahşap sedirlerin bulunduğu oturma mekanı yer almaktadır.

Soyunmalık mekanının çatısı iki eğimli olup, alaturka kiremitle kaplanmıştır. Mekanın güneybatı köşesinde yer alan yuvarlak kemerli ahşap bir kapı ile hamamın soğukluk bölümüne geçilmektedir.

Soyunmalığın güney duvarında üstte ışıklık penceresi vardır (Resim 19) Ayrıca bu mekanın tavanı düz olup, ahşap ile kaplanmıştır.

Soğukluk mekanı kare planlı olup, üzeri tromp geçişli kubbe ile örtülüdür. Doğu, batı ve kuzey duvarları boyunca U şeklinde bir oturma sekisi, aynı duvarlarda

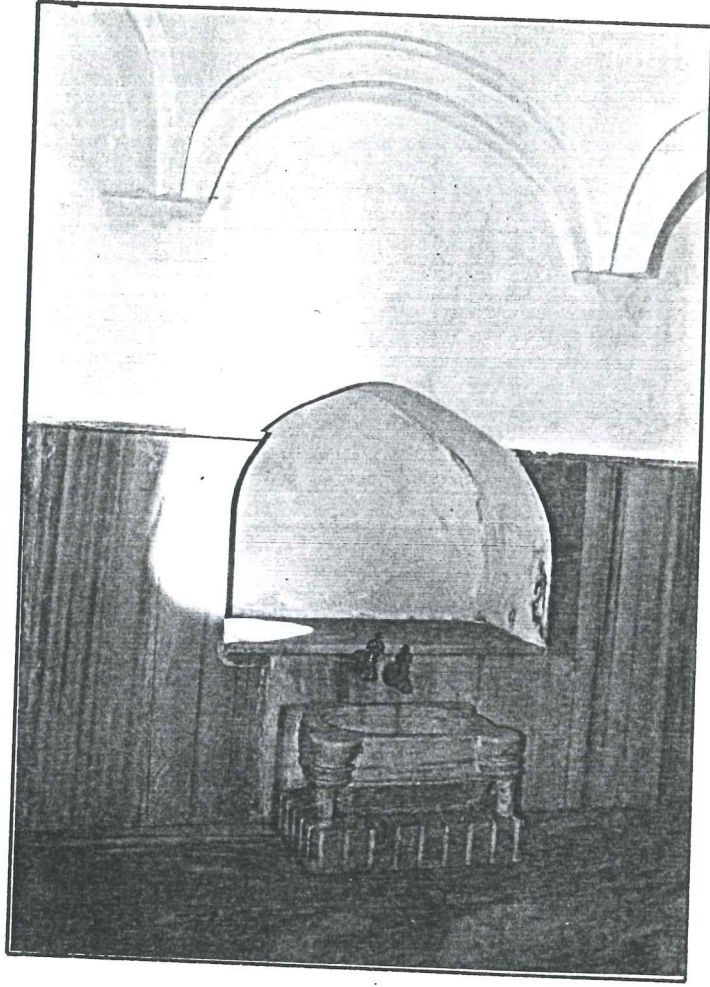

Resim 19. Soyunmalık mekanında Rüzgarlıktan geçiş ve güney duvarı üzerinde pencereler

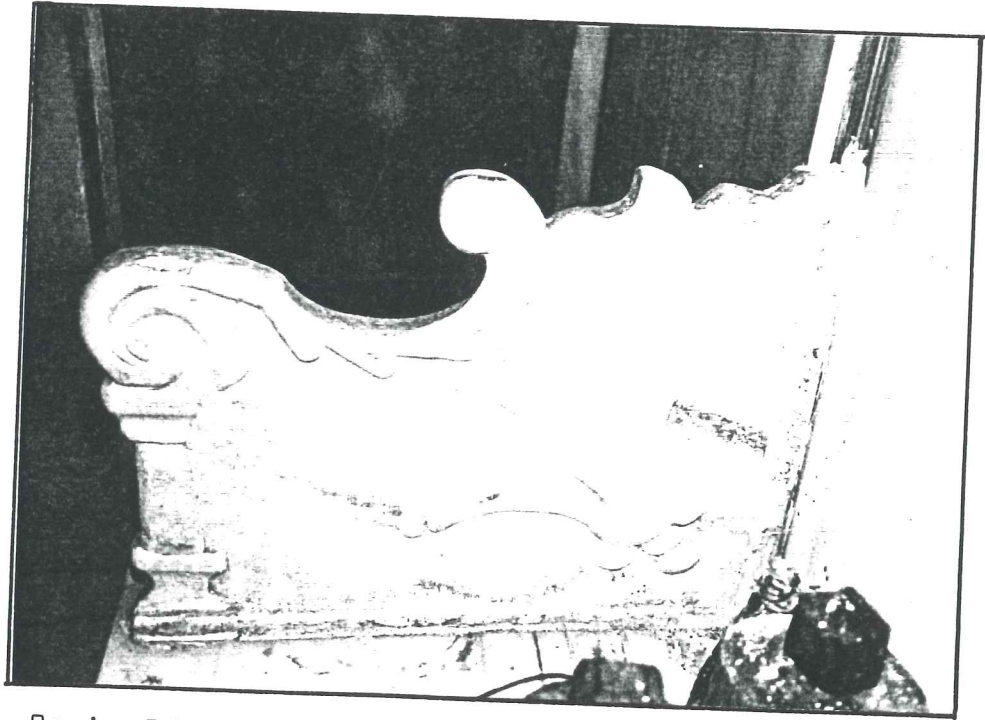
farklı boyutlarda birer dikdörtgen niş vardır (Resim 20) Bu mekandaki oturma sekilerinin yanlarında bulunan mermer elemanlar orijinaldir (Resim 21).

Soğukluğun doğusunda , eksenin güneyindeki bir kapı ile soyunmalığa geçilir. Güneyinde ise eksenin batısındaki bir kapı ile sıcaklığa geçilir.

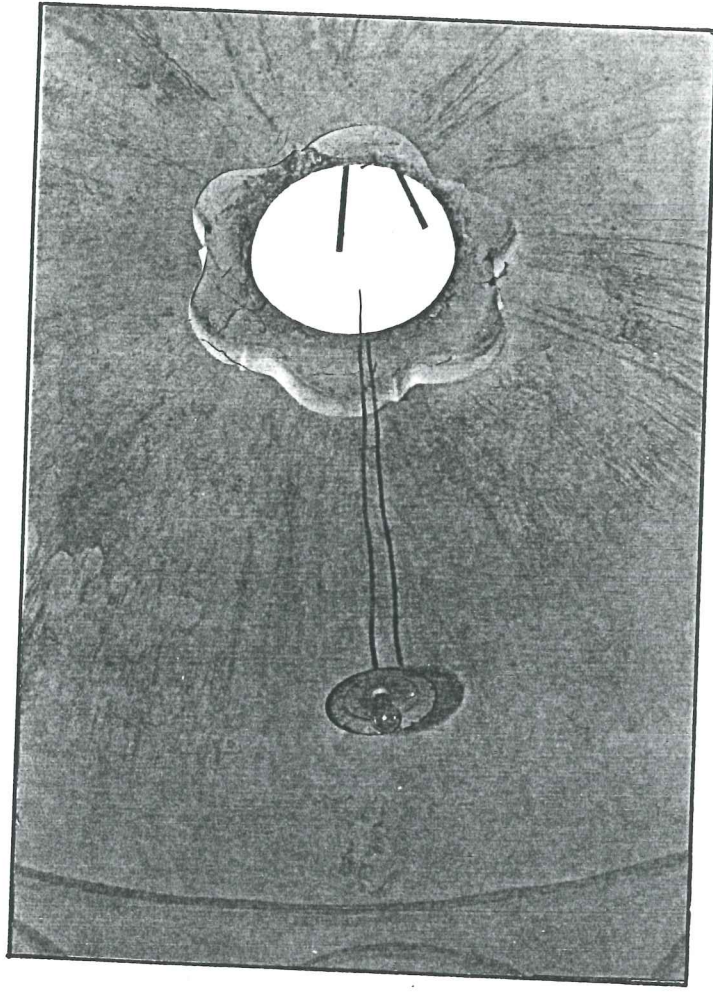
Soğukluk mekanının kubbesi, dik eksenlerde yuvarlak kemerler ve köşelerde tromplar üzerinde yükselmektedir. Kubbenin aydınlık feneri ise dilimlidir (Resim 22)

Resim 20. Soğukluk mekanında bulunan dikdörtgen niş, kurna ve kemerler.

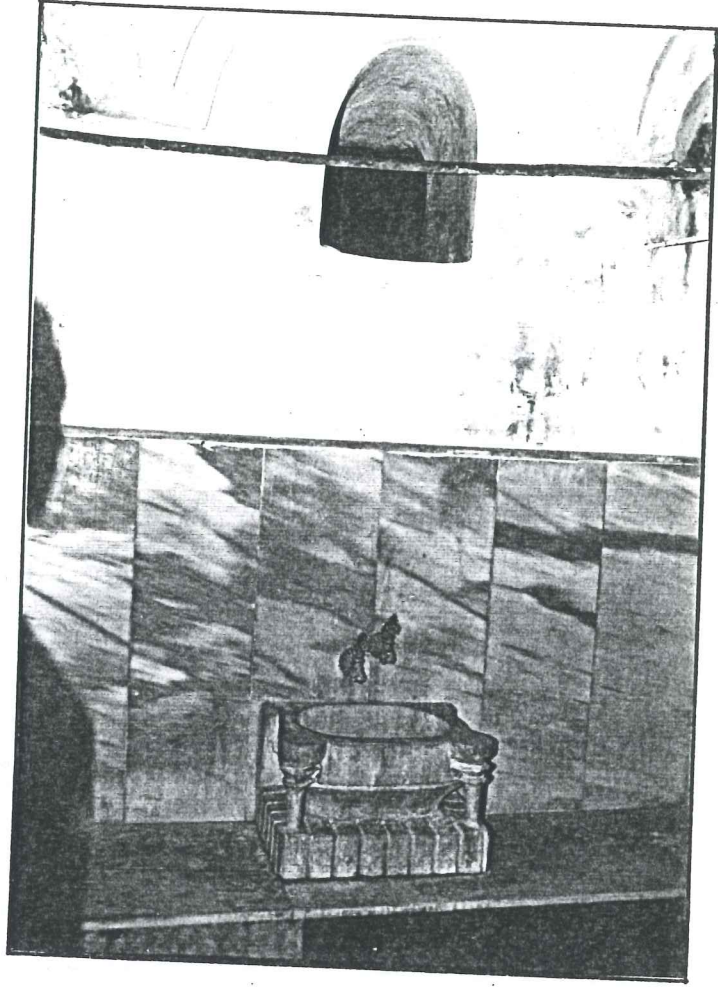
Resim 21. Soğukluk mekanı oturma sekilerinin orijinal yan elemanları.

Resim 22. Soğukluk mekanı kubbesindeki aydınlık feneri

Sıcaklık mekanı da soğukluk gibi kare planlı ve üzeri tromp geçişli kubbelidir. Batı duvarı ekseninde dikdörtgen bir niş yer alır. Sıcaklığın doğu, batı ve güneyinde oturma sekileri vardır. Mekanın kuzeyinde eksenin doğusunda soğukluğa, batısında ise temizlik mekanına açılan birer kapısı vardır. Ayrıca sıcaklığın doğu duvarı üzerinde su deposuna açılan yuvarlak kemerli bir pencere yer alır (Resim 23)

Sıcaklık mekanının kubbesi ise dik eksenlerde sivri kemerler ve köşelerde yelpaze biçiminde tromplar üzerinde yükselmektedir (Resim 24)

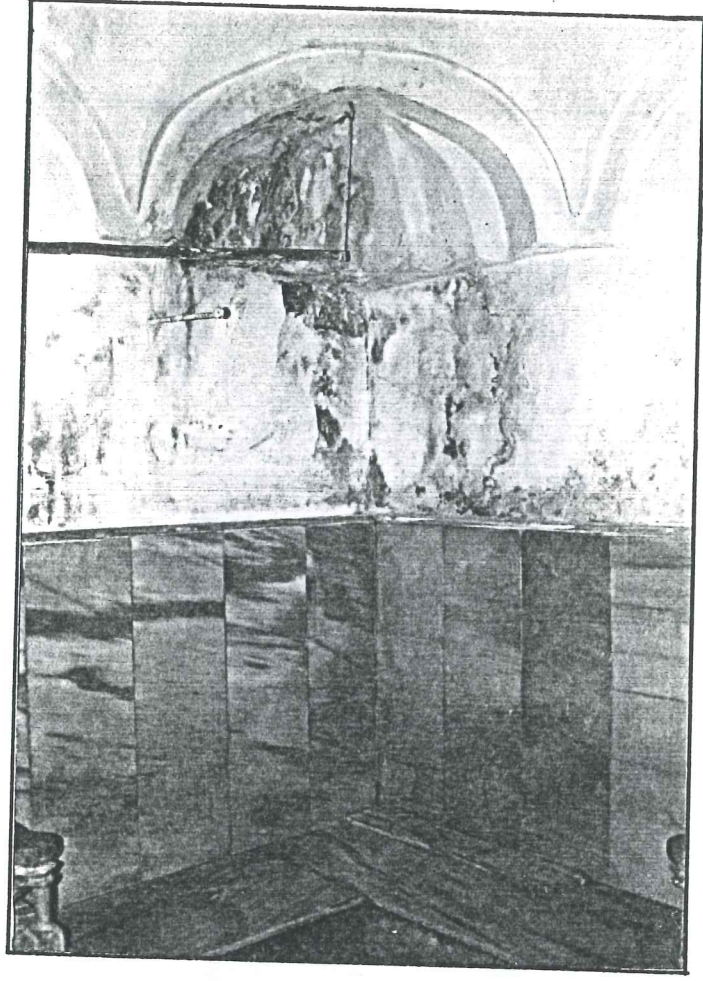

Resim 23. Sıcaklık mekanındaki su deposuna açılan pencere.

Temizlik mekanı (planda halvet adı verilen bölüm) ise kareye yakın dikdörtgen planlı ve aynalı tonozludur. Bu mekanın güneyinde sıcaklığa açılan bir kapısı vardır.

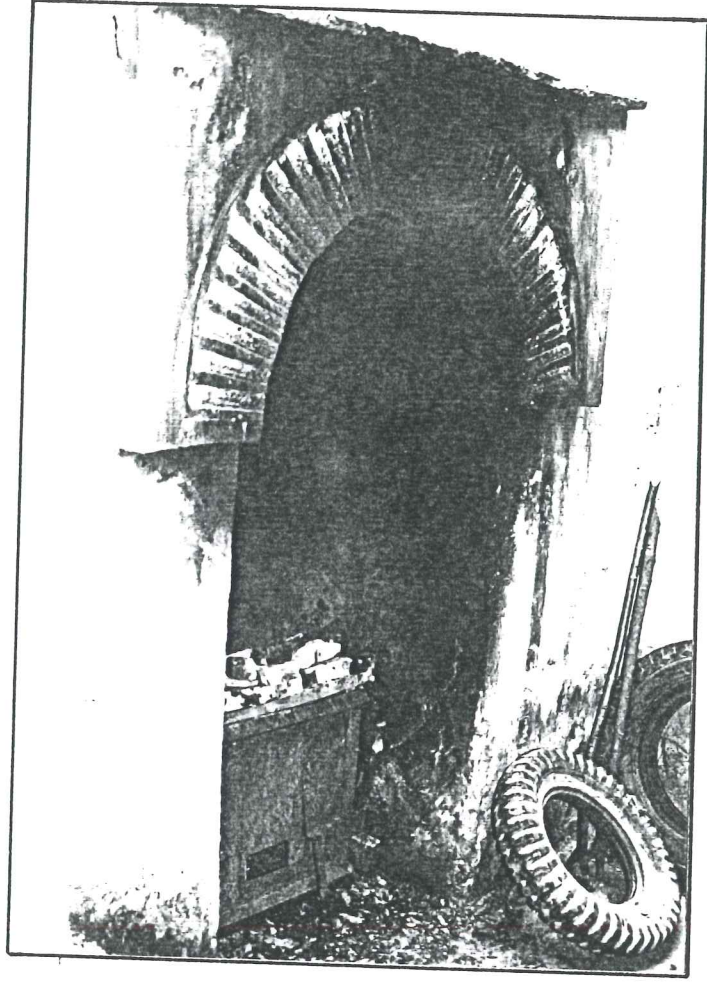
Sıcaklığın güneyinde bulunan su deposu ise dikdörtgen planlı olup, üzeri beşik tonozludur. Bu mekanın doğusunda ise külhanın dikdörtgen nişi yer alır.

Soğukluk, sıcaklık ve temizlik mekanlarının her üçünde çift kapılı olup, kapı üstleri kemerlidir. Ayrıca üç mekanında çatışı imitasyon kiremitle kaplanmıştır.

Resim 24. Sıcaklık mekanı köşelerinde yeralan yelpaze biçimindeki tromplar

Hamamın girişinde soldaki kapı açıklığı ise Külhan'a geçişi sağlamaktadır. Buraya beş basamak ile inilmektedir. Külhan'ın sağ köşesinde odunluk, solunda ise ateşin yakıldığı ocak bulunur (Resim 25)

Resim 25. Külhanda ateşin yakıldığı ocak

IV.3. BİZANS KİLİSE KALINTISI

Uludağ'a doğru çıkıldıkça köye 2-3 km. uzaklıkta Ihlamurcu mevkiinde, bizans kilise kalıntısı ve hamam, kalıntılarının bulunduğu köyde yaşayanlarca anlatılmaktadır.

Yerinde yapılan incelemede ise gerçektende bu bölgede genişçe bir alanda dikdörtgen ve daire şeklindeki mekanları oluşturan taş-tuğla temellere rastlanmıştır. Ancak temellerin üstü bitkilerle ve kısımda toprakla kaplı olduğundan, mekanlar hakkında fazla bilgi edinilememiştir. Bölgede yapılacak araştırmalar ve kazı çalışmalarının tarihsel ve kültürel açıdan çok yararlı olacağı görüşündeyim.

Köy içinde de Bizanslılara ait bazı yapı elemanlarına rastlanmaktadır. Bazen bir kapı önünde basamak olarak kullanılmış bir sütun parçası, bazen bir duvar içinde süslemeli bir mermer parçası veya sokaktaki taşların arasında...(Resim 26).

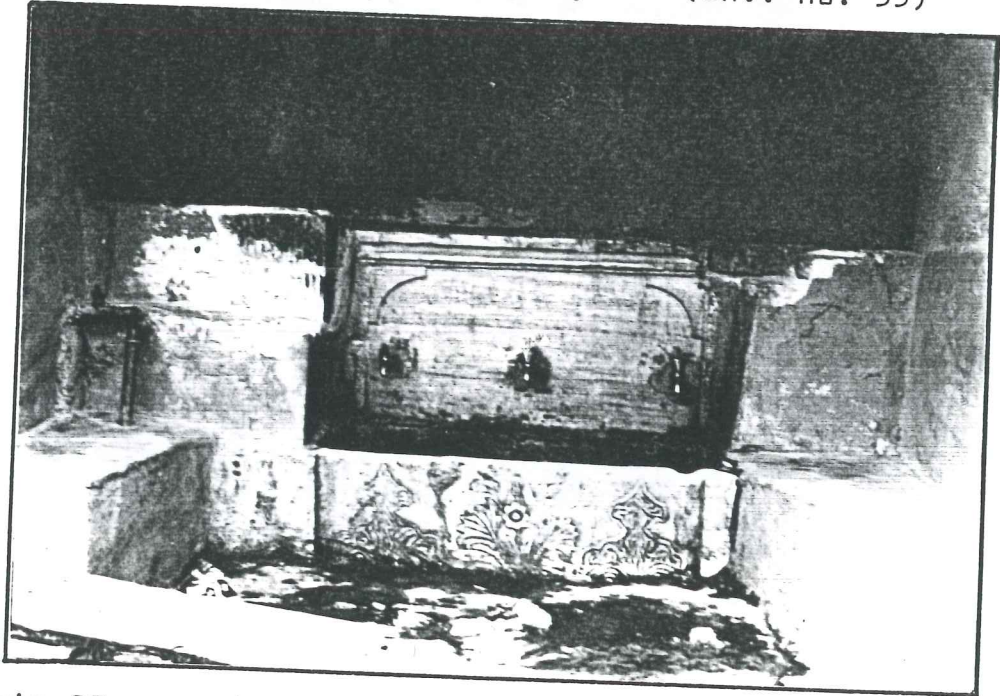
IV.4. KÖYDEKİ DİĞER TARİHİ ESERLER

Köyde tarihi değeri olan diğer eserlerin başında köy camisinin doğu cephesinde merdivenlerin altındaki nişte yer alan çeşmeyi sayabiliriz. Çeşme yuvarlak kemerli bir niş içine yerleştirilmiş olup, üzerinde birde kitabesi vardır (Resim 9, 27)

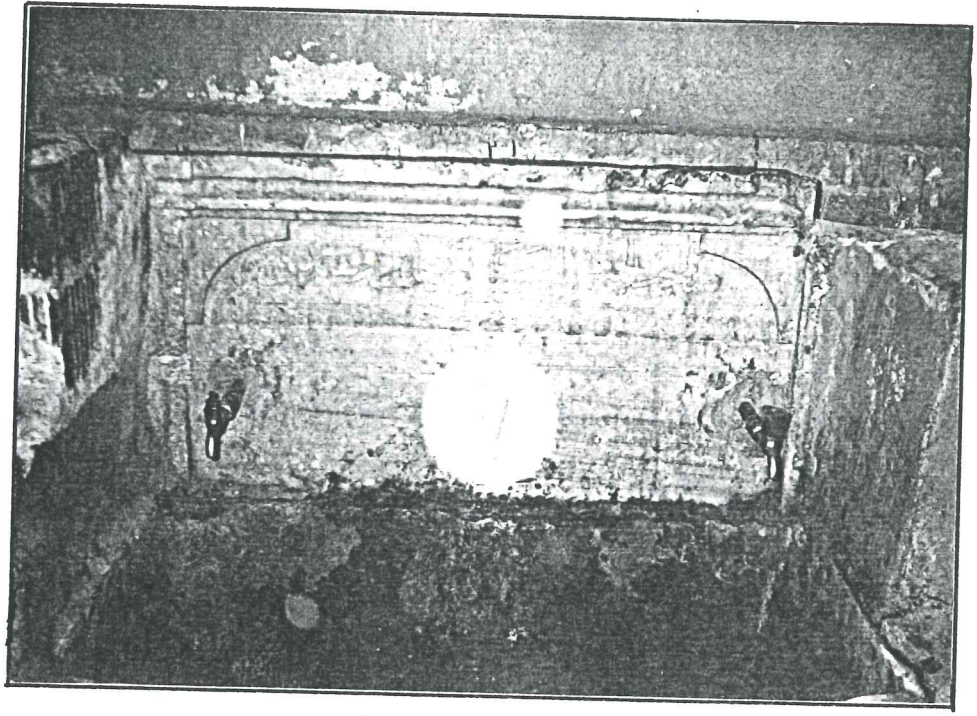
Çeşmenin kitabesinin tercümesinde ise H. 1316 veya 1317 yıllarında inşa edildiği (Miladi 1898-1899 yılları) ve Zehra Hanım Vakfına ait olduğu anlatılmaktadır (Resim 28.29).

Resim 26: Elektrikçi dükkanının kapısının önündeki basamak olarak kullanılmış sütun parçası (Env. no. 33)

Resim 27. Caminin doğu cephesinde yığılan çeşme

Resim 28. Çeşme

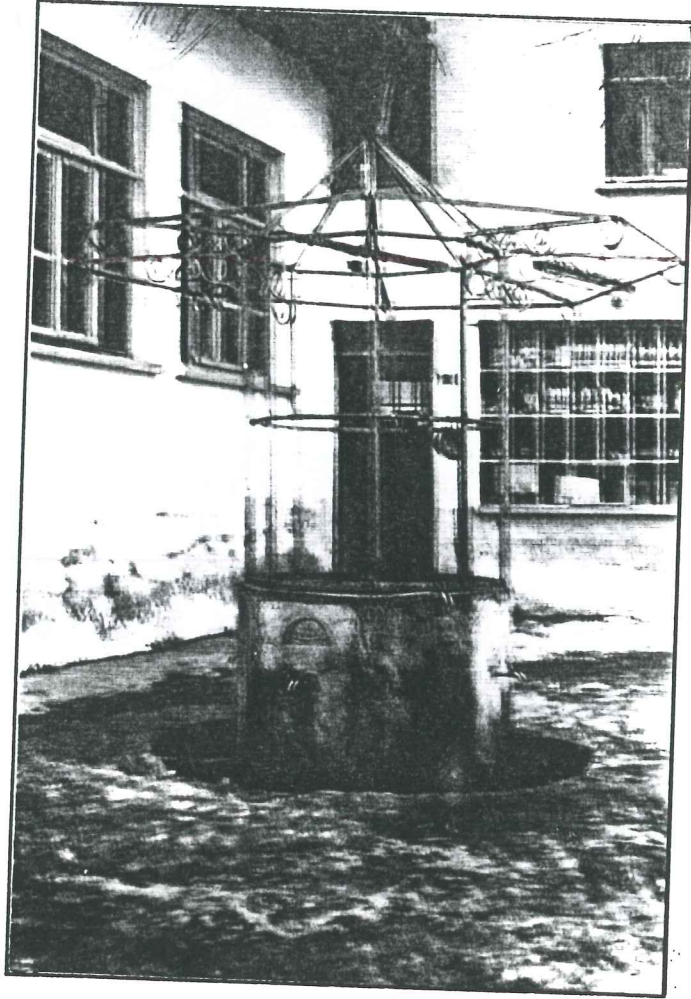
Resim 29. Çeşmenin kitabesi

Köyde kahve meydanında iki de şadırvan vardır. Bunlardan birisi caminin batı kapısının karşısında bulunan kahvenin önündedir. Ve üzerindeki kitabede H. 1331 (Miladi 1912) yılı okunmaktadır (Resim 30,31).

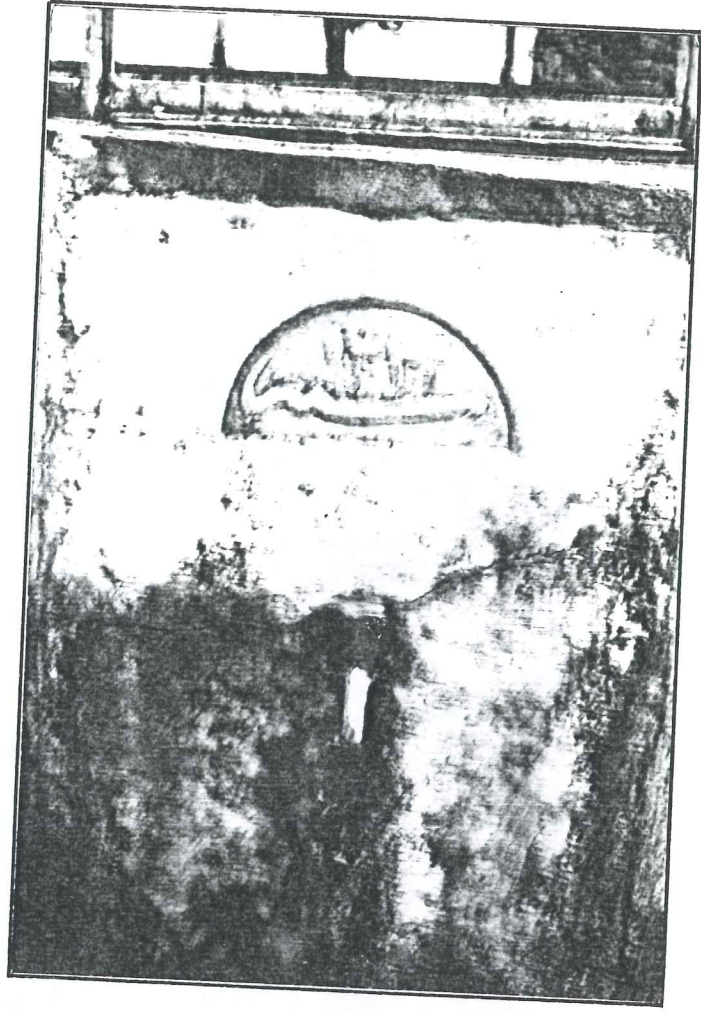
Diğer şadırvan ise kahve, spor kulübü ve kooperatif yapısının bulunduğu bahçenin ortasındadır. Kitabesi yoktur.

Ayrıca köyün girişinde bulunan anıtsal iki çınar ağacı ile mezarlık alanının tarihi değer açısından önemi büyüktür (Resim 32,33,34,45).

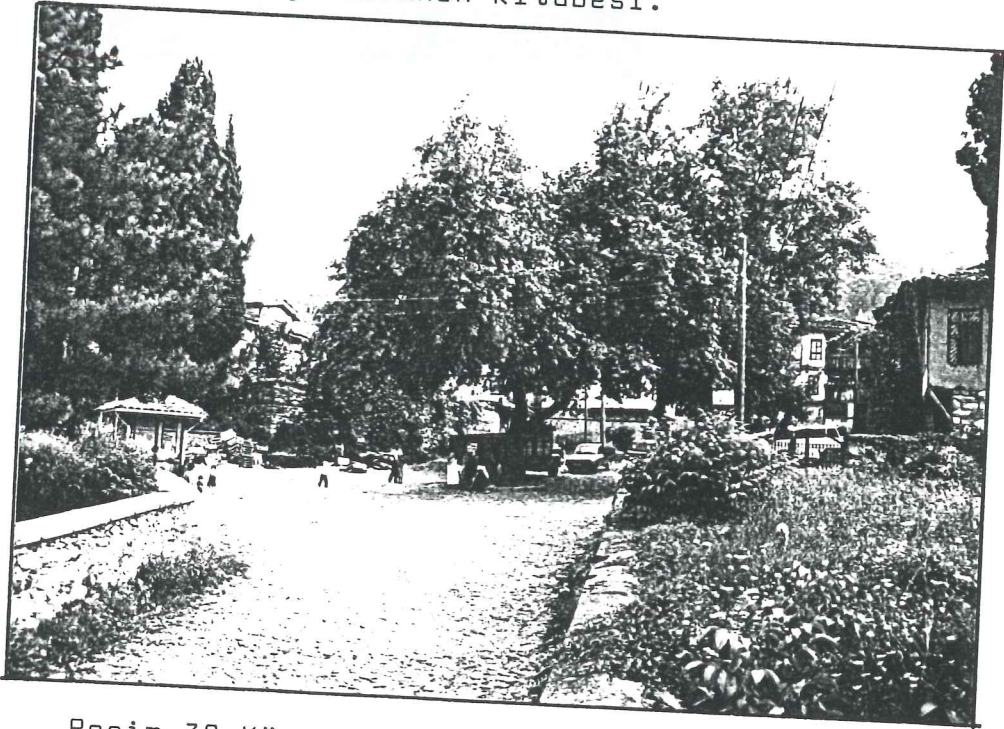
Cumalıkızık köyü mezarlık alanında yapılacak incelemeler sonucunda köyün tarihçesi hakkında pekçok bilgi edinileceği kanısındayım.

Resim 30. Kahvenin önündeki şadırvan (Env. no 33).

Resim 31. Şadırvanın kitabesi.

Resim 32 Köy girişindeki meydanda bulunan anıtsal iki çınar ağacı ve yolun iki yanındaki tarihi mezarlık alanı.

Kitabenin Tercümesi
"Ziyaretten murat hemen
duadır. Bugün bana ise
yarın sanadır. Merhum
ve mağfur İbrahim Efendi
Ruhuna Fatiha. H. 1187"

Resim 33. Tarihi mezarlık alanından bir mezar taşı

Resim 34. Mezar taşı. H. 1230

Bütün bu tarihi eserlerden başka köyün hemen her bölgesinde pek çok esere rastlanmaktadır. Örneğin, köy içindeki bir konutun duvarının ahşap hatılının üzerindeki sokak ismini anlatan yazı (Resim 36) veya Kilise deresi yakınındaki mermer bir yalak (Resim 37),vs.

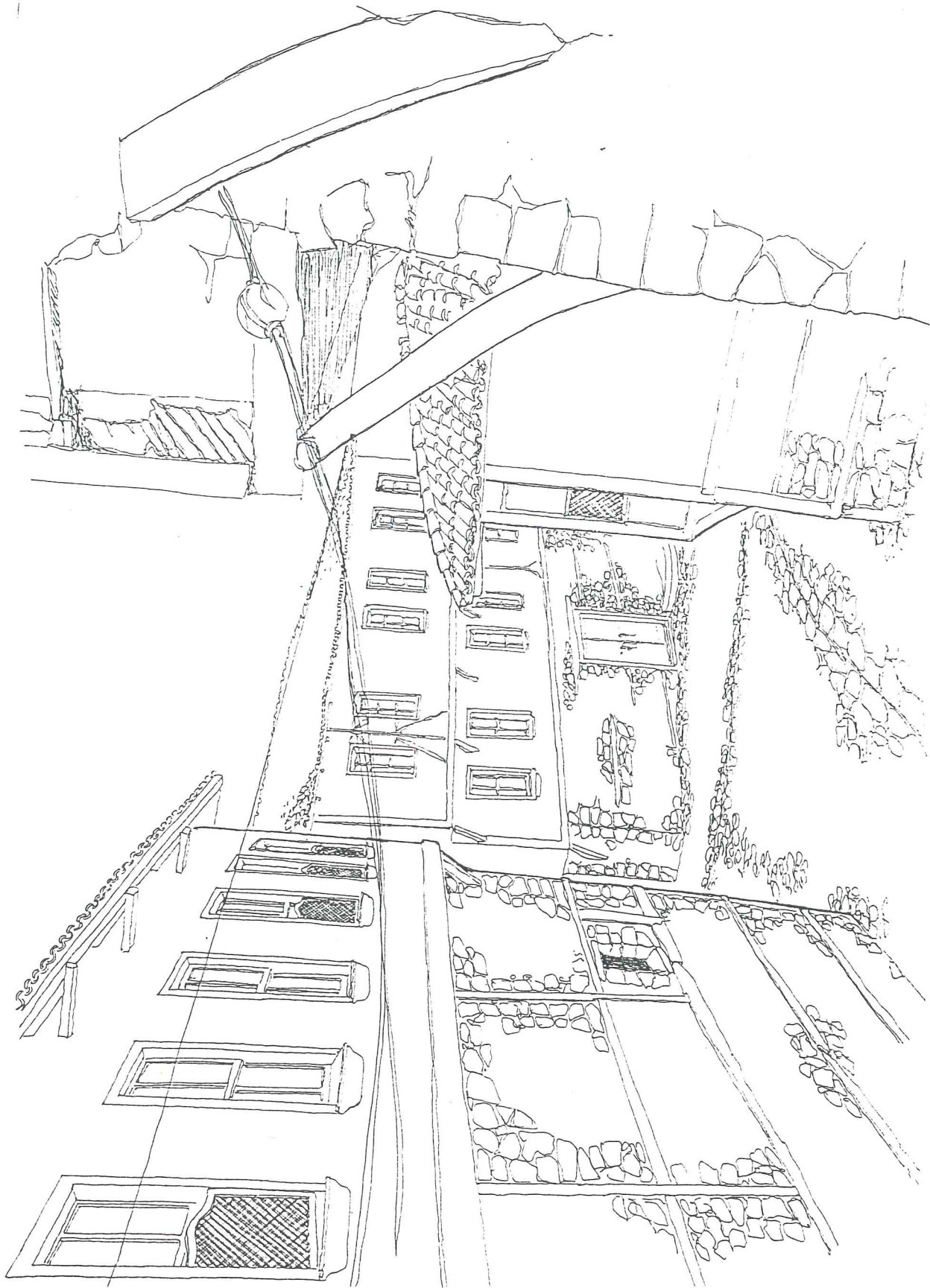
Resim 35. Mezar taşı H. 1156

Resim 36. Ahşap hatıl üzerinde, sokağın ismini gösteren yazı (196p.)

Resim 37. Kilise deresinin batısında yeralan mermer yalak.

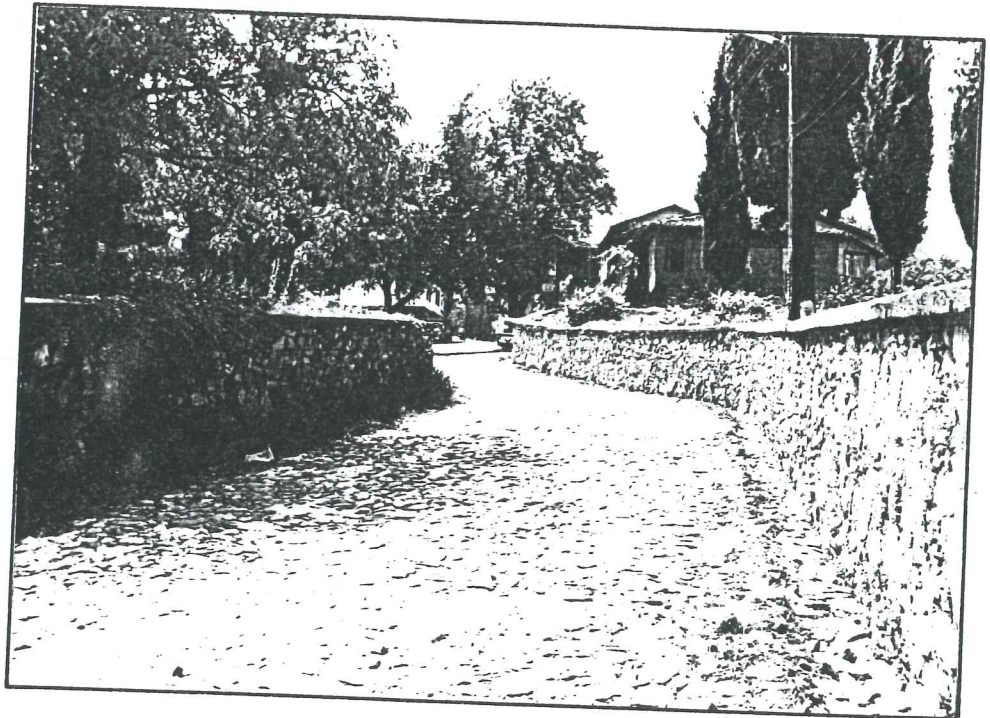

V. TARİHSEL KÖY DOKUSUNUN ÖZELLİKLERİ

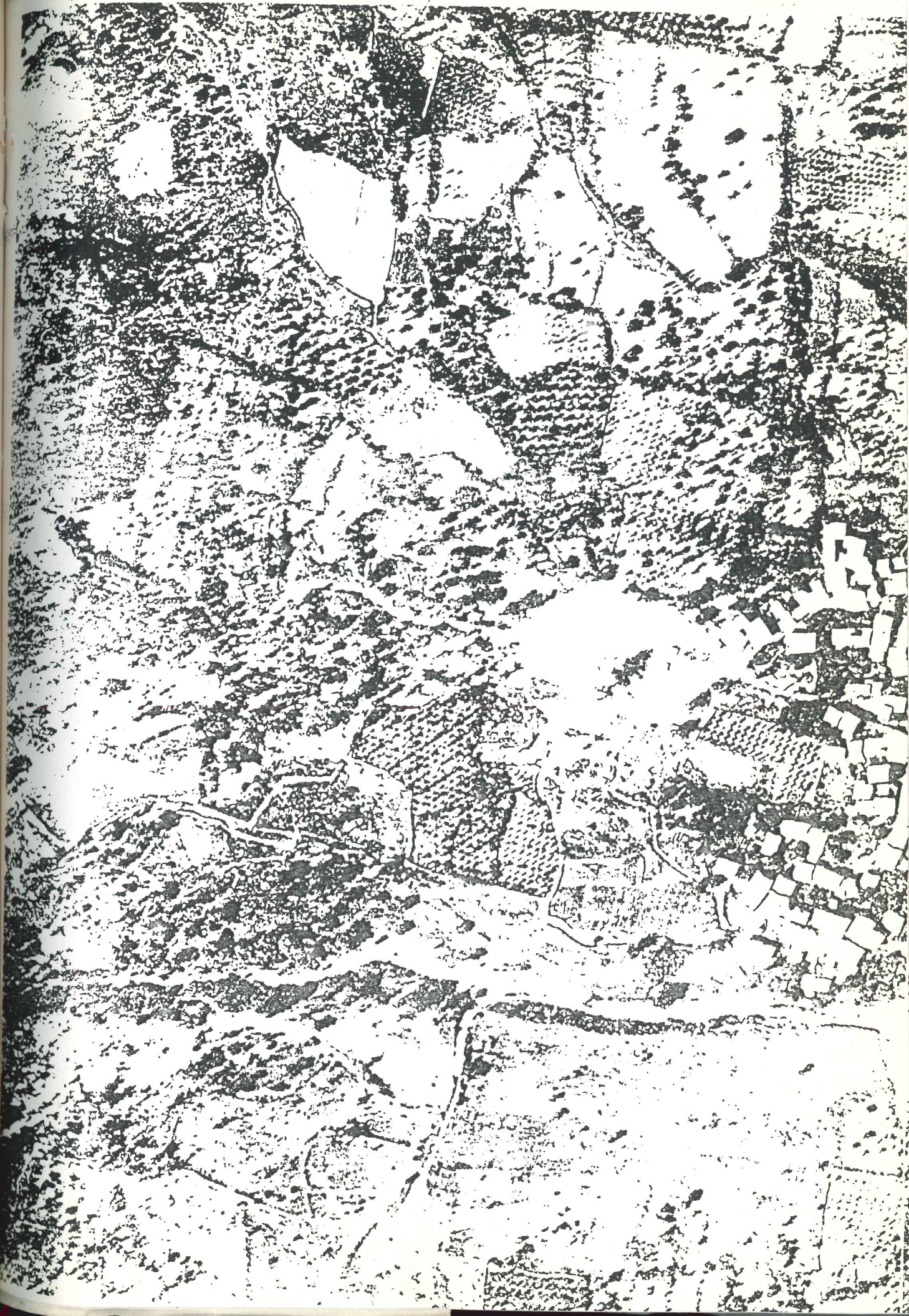
Cumalıkızık yerleşimi, geçimini topraktan sağlayan bütün yerleşimlerde olduğu gibi, su kaynakları bakımından oldukça zengin, verimli topraklar üzerinde kurulmuştur.

Köy, Uludağ'ın kuzey yamaçlarında 340 m. yükseklikte, eğimli bir arazi üzerindedir. Dört yanı ekilidikili alanlarla çevrili olup, Uludağ'a bakan yüzünde belli bir yükseklikten sonra sık ağaçlıklı orman bölgesi başlar (Hava fotoğrafı)

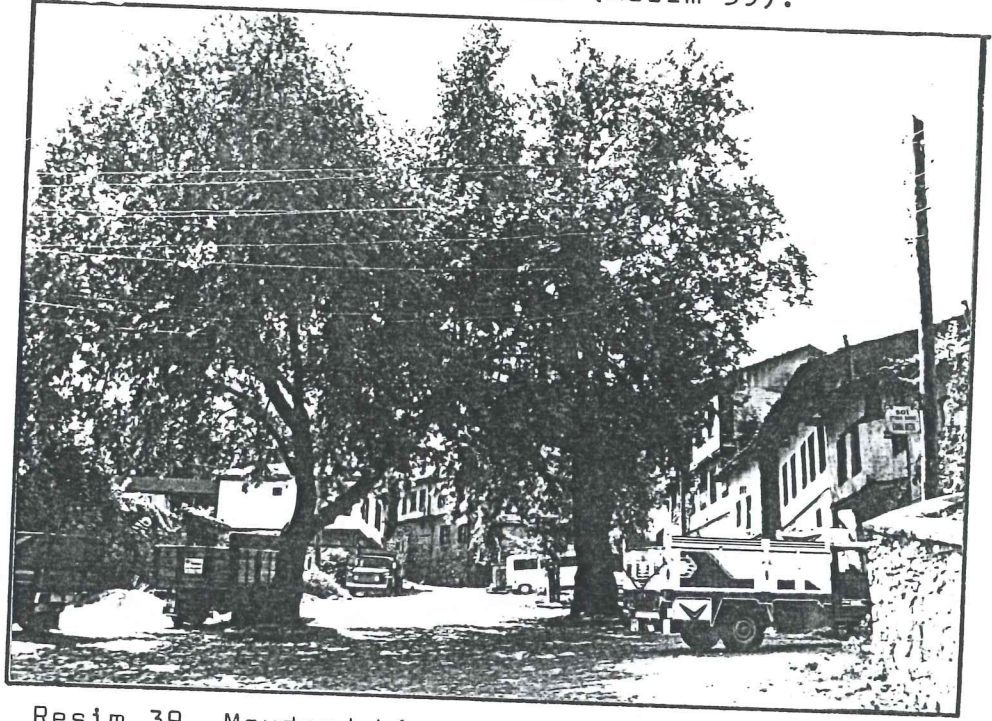
Köye Bursa-Ankara karayolunun 10.km.sinden sağa, Uludağ'ın yamaçlarına doğru yüksek ağaçların gölgesinde kıvrıla kıvrıla giden bir yol ulaşır. Köyün girişindeki meydana açılan bu yolun iki yanında tarihi mezarlık alanı yer alır (Resim 38).

Resim 38. Köye giriş ve yolun iki yanındaki tarihi mezarlık alanı.

Meydanın üç yanı konutlarla, diğer yanı ise ilkokul ve mezarlık alanı ile çevrilmiştir. Ayrıca meydanda iki tane de anıtsal çınar ağacı vardır (Resim 39).

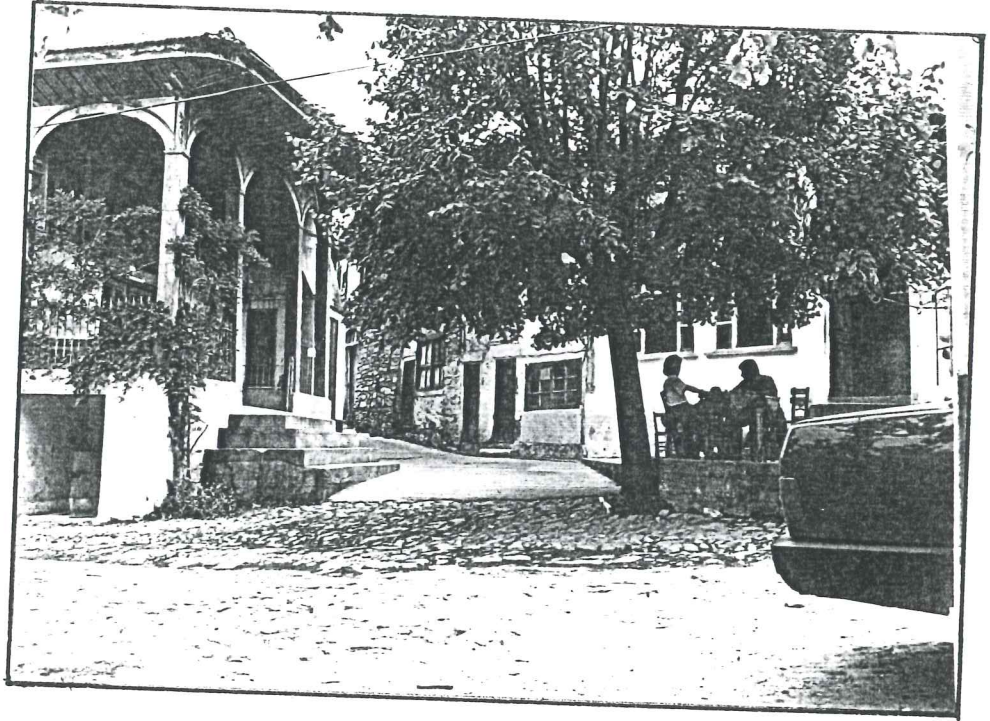
Resim 39. Meydandaki anıtsal iki çınar ağacı ve köye giriş.

Köy yedi mahalleden oluşmaktadır.

1. Eğrek mahallesi
2. Okul mahallesi
3. Orta mahalle
4. Hamam mahallesi
5. Dere mahallesi
6. Değirmenyeri mahallesi
7. Köyüstü mahallesi

Köyde toplayıcı merkez; cami ve kahvelerin bulunduğu Orta Mahalle'dir. (Resim 40) Ayrıca eskiden ilkokulunda bu mahallede yer aldığı bilinmektedir.

Eldeki verilere göre Cumalıkızık'ta ilk yapılanmanın Orta Mahalle'de olduğu ve yerleşimin bu çekirdek etrafında gelişerek diğer mahalleleri oluşturduğu söylenebilir. Çünkü Türklerde mahalle, kısa bir tanımlamayla, bir mescid ve çevresindeki konutlar topluluğundan meydana gelmektedir.

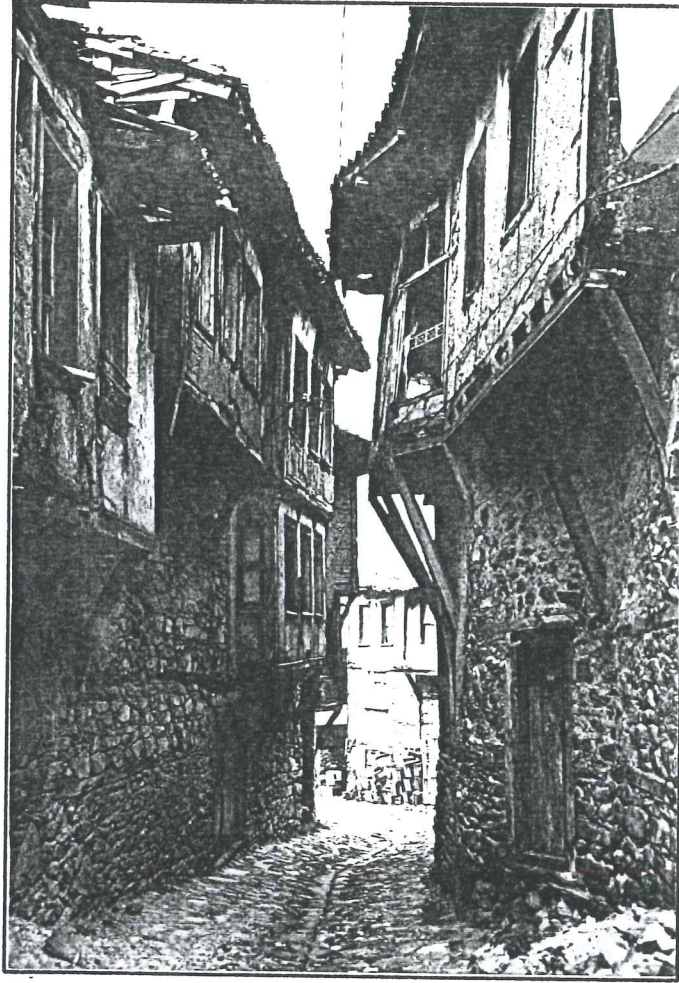
Resim 40. Cami ve kahvelerin bulunduğu meydan

Cumalıkızık Köyü'nde, Cami'yi merkez kabul edersek konutların bu merkez etrafında çevrelendiği ve sokakların Cami'ye ulaşımın en rahat sağlanabileceği şekilde biçimlendiği görülmektedir. Köyün zaman içinde gelişimi incelendiğinde ise, Orta mahalle çekirdeği etrafında oluşan en eski yerleşim bölgelerinin hamam mahallesi ve eğrek mahallesi olduğu görülür.

Yerleşimin dokusu son derece organiktir. Konutlar bitişik nizamda yapılmış olup, eğim yönünde yerleştirilerek topografyaya uyum sağlamışlardır. Konutların zemin katları sokağa uymak amacıyla düzgün olmayan duvarlardan oluşmuştur. Zemindeki bu durum üst kattaki çıkıntılarla

hem düzgün odaları, hemde çıkmalara açılan pencerelerle sokağın görülmesini sağlamışlardır (Resim 41).

Resim 41. Yunus Aralığı'ndan görünüm.

Cumalıkızık evleri içe dönük bir yaşam tarzını sergilerler. Konutlar sokağa bakan cephe üzerine yerleştirilmişlerdir ve hepsinin bir avlusu vardır. Sokaktan geçenlerin iç mekanı görmemeleri için yapı zeminde boşluksuz yüksek taş duvarlarla çevrilmiştir. Yapıyla sokak arasındaki tek bağlantı giriş kapısıdır.

Köydeki yapıların hemen hepsinde görülen çıkmalar, iç mekandan sokağı görebilme ve dış mekanla bağıni koparmama isteğinden doğmuştur. Bu çıkmalar üzerine açılan çokça pencerelerin ön yüzünde yer alan kafesler ise iç

mekanın dışarıdan geçenler tarafından görülmemesi için yapılmışlardır.

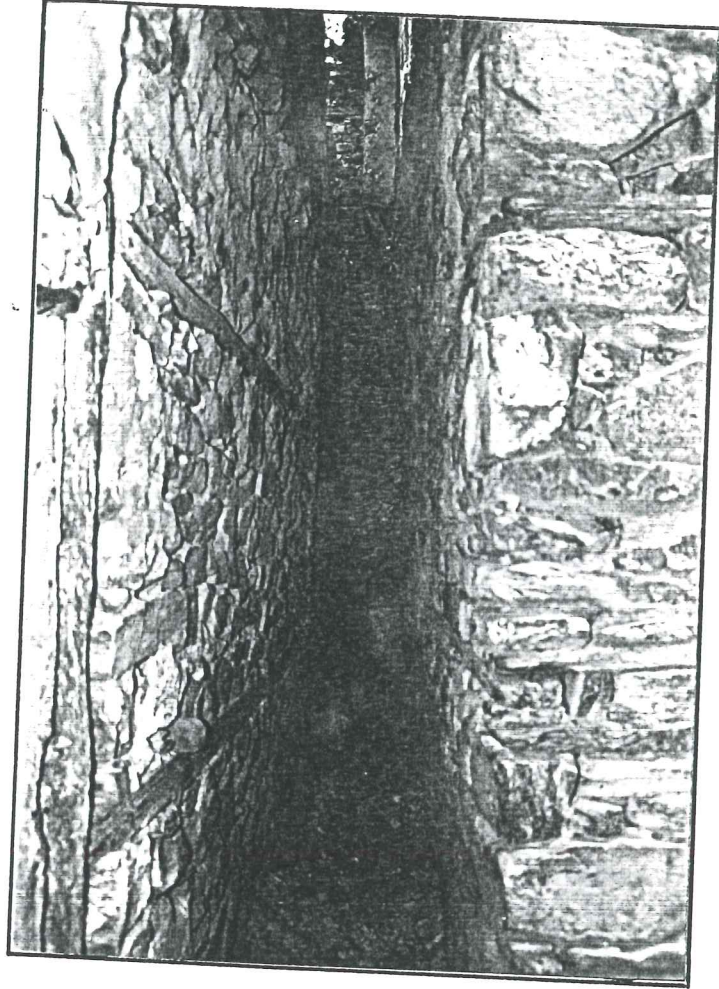
Cumalıkızık sokakları topografyaya uygun olarak şekillendirilmiş olup, dar ve kıvrımlıdır (Resim 42). Genişliği, kaplaması insan veya yüklü bir hayvana göre tasarlanmıştır. Sokak genişlikleri genellikle 200-250 m. kadardır. Ancak Cin Aralığı denilen bir geçit vardırki, 55-60 cm. genişliğindedir. Ve buradan sadece bir insan geçebilir. Bu

Resim. 42. Üçlü Sokaktan görünüm.

geçit köylüler tarafından Şeytan Çıkmazı diye de adlandırılmıştır. (Resim 43).

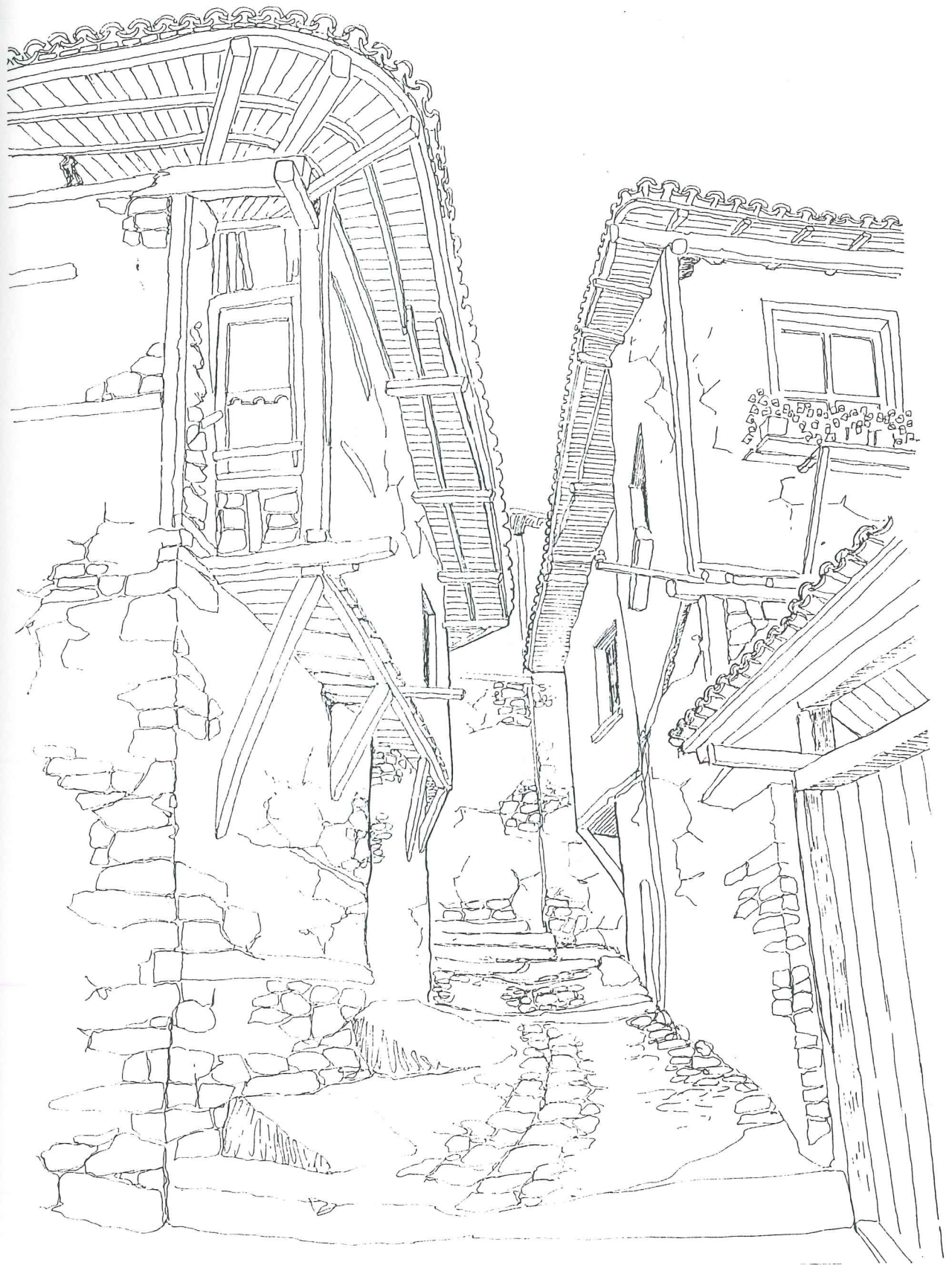
Sokakların bu kadar dar tutulmasında ve konutların birbirlerine bitişik olarak yapılanmasındaki en önemli etken ise, yörenin soğuk ve yağışlı olan iklimidir.

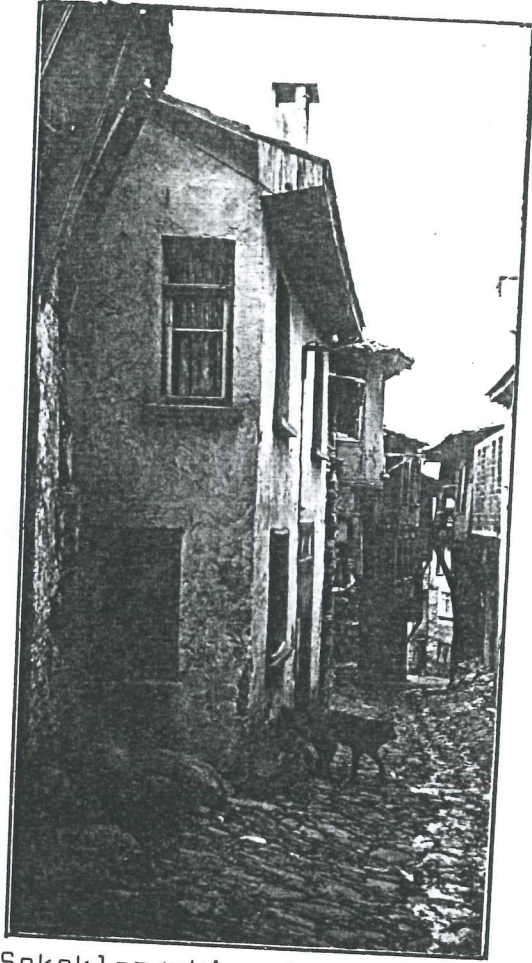
Resim 43. Cin Aralığı (Şeytan Çıkmazı)

Sokaklardaki dikkati çeken diğer husus ise, yolun orta kısmının daha düşük kotta tutularak eğimin buraya yönlendirilmesidir. (Çizim 5, Resim 44) Böylece yağmur suları orta eksende toplanarak, konutların giriş kısımlarının daima kuru kalması sağlanmaktadır. Sokak taş döşeme ile kaplıdır. Orta eksen ise iri taşların karşılıklı gelmesi ile oluşan bir derz ile belirlenir.

Evlerin saçaklarının geniş tutulması da, yağışlı havalarda sokağın kuru kalmasını sağlamaktadır. Bazı

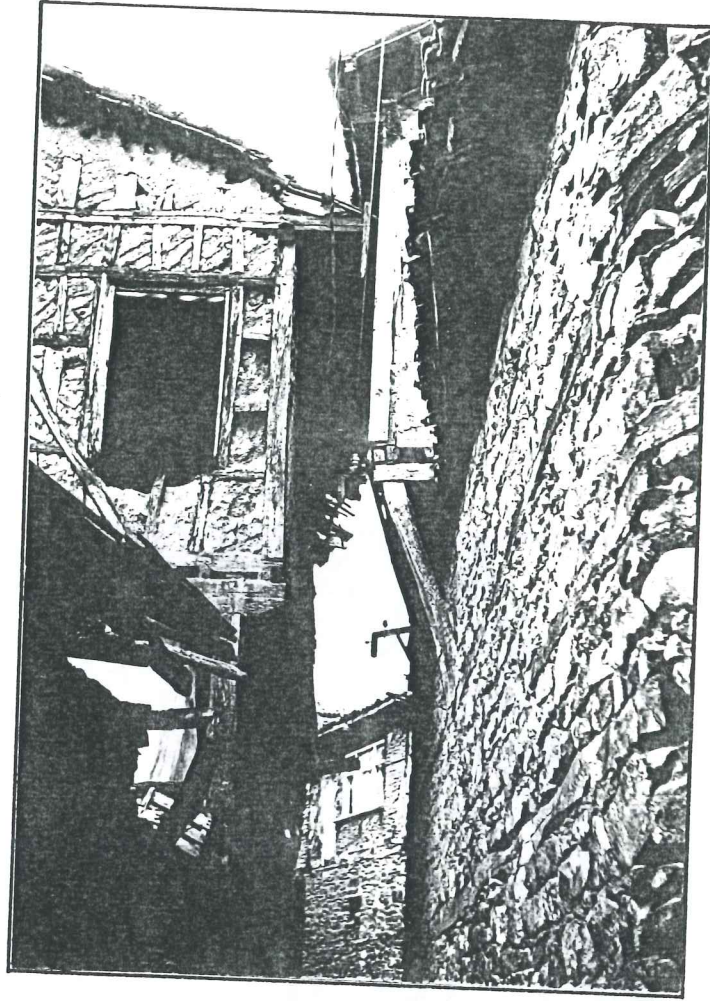

evlerde saçaklar o denli geniş tutulmuştur ki, yukarıdan bakıldığında sokaklar görülmez. Bu durumun oluşmasında sokakların dar olmasının da etkisi büyüktür. Saçakların üst üste geldiği örneklerle de rastlanmaktadır (Resim 45).

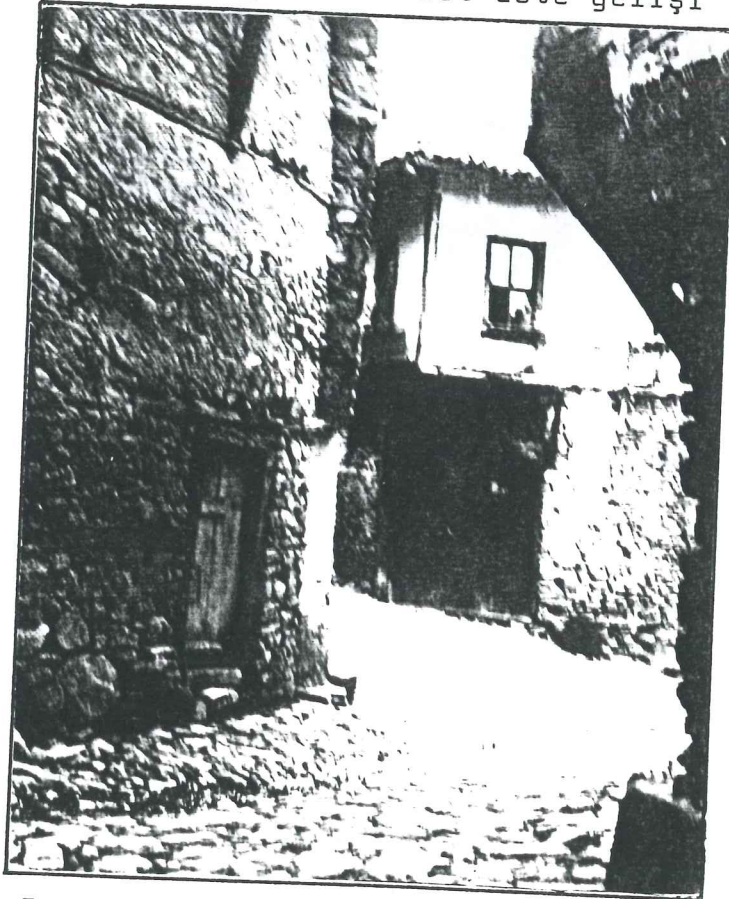

Resim 44. Sokaklardaki orta eksen ve suyun akışı.

Uludağ'dan gelen su, köyün eğimli oir arazi üzerinde kurulmasından dolayı, Cumalıkızık sokaklarını yalayarak akıp geçmekte ve köy girişinde yer alan mazgalda toplanmaktadır (Resim 46) Buradan kanallar yardımıyla köyün aşağısındaki bahçelere yönlendirilerek sulama amacıyla kullanılmaktadır. Köydeki yapıların zemin katlarının yüksekçe taş duvar olarak inşa edilmesindeki en önemli etken bu yağışlardır.

Resim 45 Saçakların üst üste gelişi

Resim 46. Suyun Cumalıkızık sokaklarından akışı ve konutların köşelerinin pahlanması.

Sokaklar birbirlerini dik kesmezler ve dar sokak köşeleri pahlanmıştır. (Resim 46) Çıkma sokaklarda vardır. Birkaç sokağın keşistiği yerlerde çok küçük alanlar oluşur (Resim 46)

Sokaklarda ağaç yoktur. Ancak hemen hemen her evin sokağa bakan cephesinde asmaya rastlanır. (Resim 47) Her konutun bahçesinde ağaç veya yeşillik vardır. Bu yüzden

Resim 47 Cumalıkızık'ta hemen her evde bulunan "Asma ağacı"

sokaktan bakıldığında pek yeşil görünmeyen köy, uzaktan bakıldığında yemyeşil görünür.

Köydeki yapılarda genenekselle malzeme olan taş ve ahşap çatki arasında kerpiç kullanılmıştır. Yeni yapılan bazı evlerde ise kerpiçin yerine tuğla kullanıldığı görülmektedir. Genellikle konutların hemen hepsinde zemin kat taş duvar, üst katlar ise ahşap çatki arasında kerpiç olmasına rağmen, tamamı taştan yapılmış birkaç örneğe de rastlanmaktadır (Resim 48).

Resim 48. Taş yapılardan biri

Köydeki evlerin ne kadar eski olduğu tam olarak bilinmemektedir. Ancak on-onik.i kadar tepe pencereli evin III Selim döneminde yapılmış olduğu söylenmektedir (50)

VI. MEVCUT DURUMUN İRDELENMESİ

VI.1. Fonksiyon Analizi

Konut
Konut+ticaret
Boş konut
Eğitim yapıları
Resmi yapı
Samanlık+Hayvan barınağı
Ticaret

VI.2. Strüktür Analizi

İyi durumda olan yapılar
Hafif onarım gerektiren yapılar
Ağır onarım gerektiren yapılar
Yıkık
Yeni bina.

VI.3. Kat Adetleri Analizi

Tek katlı
İki katlı
Üç katlı

VI.4. Koruma Durumu Analizi

. Anıtsal Yapılar
. Konutlar
Özgün durumuyla korunacak.
Cephesi çevreye uygun onarımla korunacak.
Cephe ve kütlesinde değişikliklerle korunacak
Çevreye aykırı.

VI.5. Cephelerdeki Renk Analizi

Mavi
Mor
Turuncu
Açık Kahve
Beyaz
Taş duvar
Sıvasız
Yeşil

VI.6. Yol Döşeme Analizi

Yaya Yolu (Kayrak taşı)
Oto yolu (Asfalt)

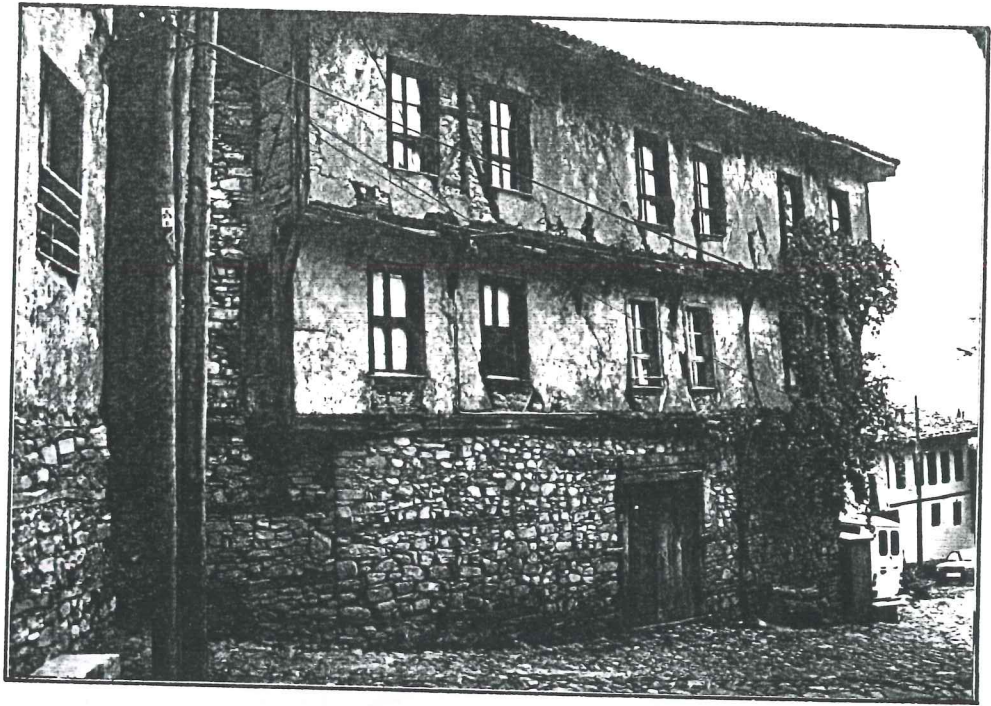
VII. KONUTLAR

VII.1 PARSEL ÜZERİNDEKİ KONUMLARI

Cumalıkızık Köyü parselleri, yerleşim dokusunda da görüldüğü gibi, birbirinden farklı boyutlarda organik bir parselasyon şeması göstermektedir.

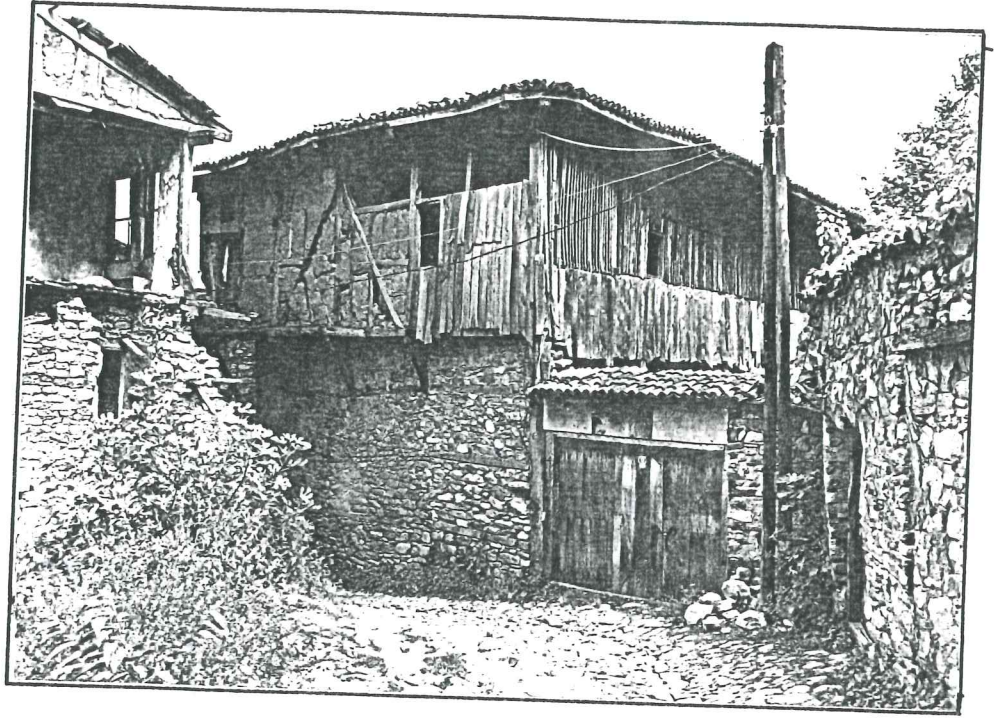
Köydeki yapıları parsel üzerindeki konumlarına göre üç grupta inceleyebiliriz (Çizim 6).

a) Yapı, parselin sokağa bakan cephesine yerleştirilmiş, bahçe arka kısımda oluşturulmuştur. Bu grupta sokak kapısı vasıtasıyla önce yapının hayat bölümüne geçilir. Bahçeye ulaşmak için, hayattan geçmek gerekir. Köydeki evlerin % 79'u bu şekilde konumlanmıştır (Resim 49).

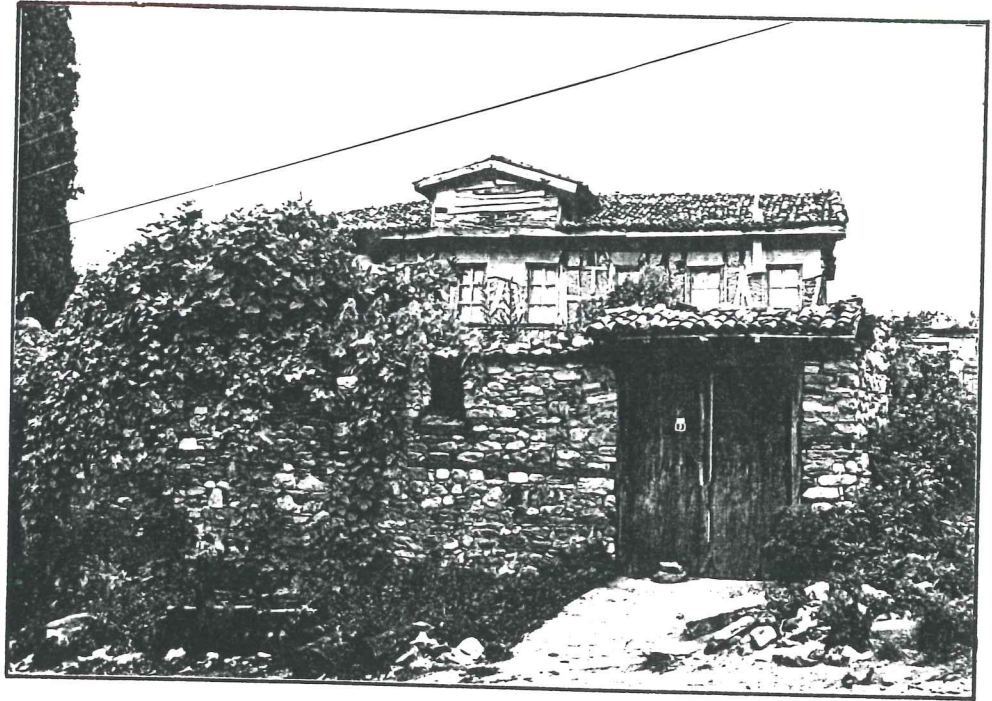
Resim 49. Yapı, parselin sokağa bakan cephesine yerleştirilmiş.

b) Yapı ile bahçe sokak cephesi üzerinde yanyana yer almıştır ve yapıya ulaşmak için önce bahçeye geçilir. Bahçe içinden yapının hayat bölümüne ulaşılır. Köydeki evlerin % 17'si bu şekilde konumlanmıştır (Resim 50).

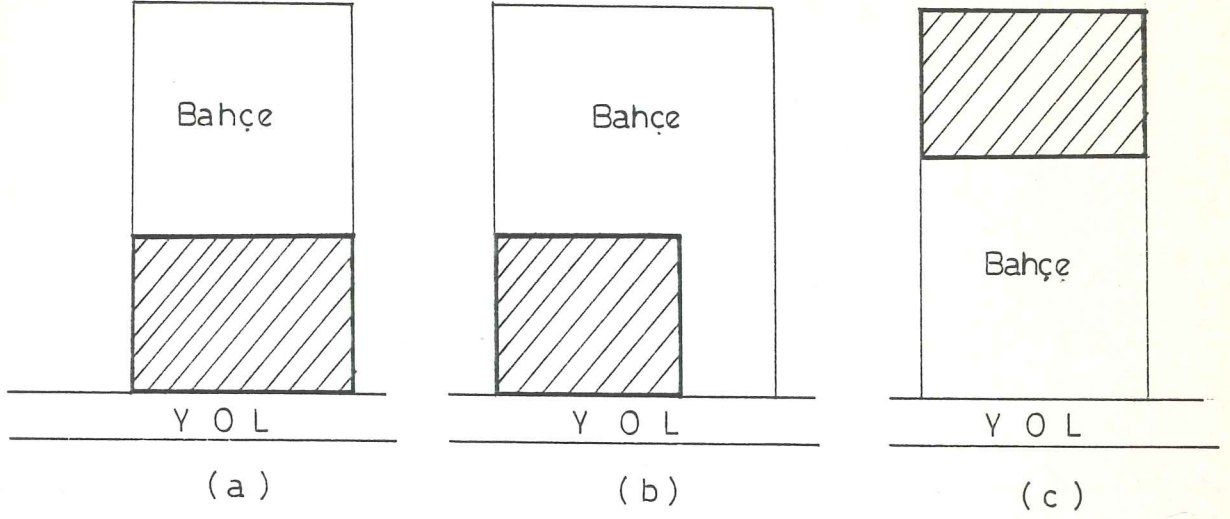

Resim 50. Yapı ile bahçe sokak cephesi üzerinde yanyana konumlanmış.

c)Yapının parselin gerisine yerleştirilerek, bahçe kısmının önce alınmasıyla oluşan kullanım şeklidir (Resim 51). Bu konumda sokaktan önce bahçeye geçilir. Bahçeden geçildikten sonra yapıya ulaşılır ki, bu kullanım şekli köydeki evlerin % 3'ünü kapsamaktadır.

Resim 51. Yapının parselin gerisine yerleştirilerek, bahçe kısmının öne alınması.

Çizim 6. Köydeki yapıların parsel üzerindeki konumları.

Bu üç grup dışında parselin küçüklüğünden dolayı, tamamının yapı olarak kullanıldığı örneklere rastlanmıssa da çok az sayıda olduğundan dikkate alınmamıştır. Köydeki evlerin % 1'i bu şekilde konumlanmıştır.

VII.2 PLAN ÖZELLİKLERİ

VII.2.1 KONUTLARIN PLANLARINI OLUŞTURAN ELEMANLAR

Cumalıkızık konutlarının planlarını oluşturan elemanlar;

- Odalar
- Sofa ve
- Merdivenlerdir.

Mutfak, çamaşırılık, kiler, WC gibi hizmet mekanları plan tipi üzerinde etkili değildir.

Genel olarak Cumalıkızık konutları, sofa ile ihtiyaca göre bunu bir yada birkaç yönden çevreleyen odaların iklim, yön, manzara, arazi durumu ve sosyal durum gibi etkenler doğrultusunda planlanmasıyla oluşmuştur.

VII.2.1.1 ODALAR

Cumalıkızık konutlarındaki odaların en önemli özellikleri kendi başlarına yapı içinde belirli eylemleri karşılayan birimler olmalarıdır. Her oda; oturma, yemek yeme, çalışma, yatma gibi eylemlerin gerçekleştiği bir ortamdır. Bu eylemler için gerekli olan öğelerin bir araya gelmesiyle de odalar biçimlenmiştir.

Odaların kuruluşunda biçim boyut ve iç düzenleme açısından büyük değişiklikler yoktur ve odalar genellikle kare biçimindedir.

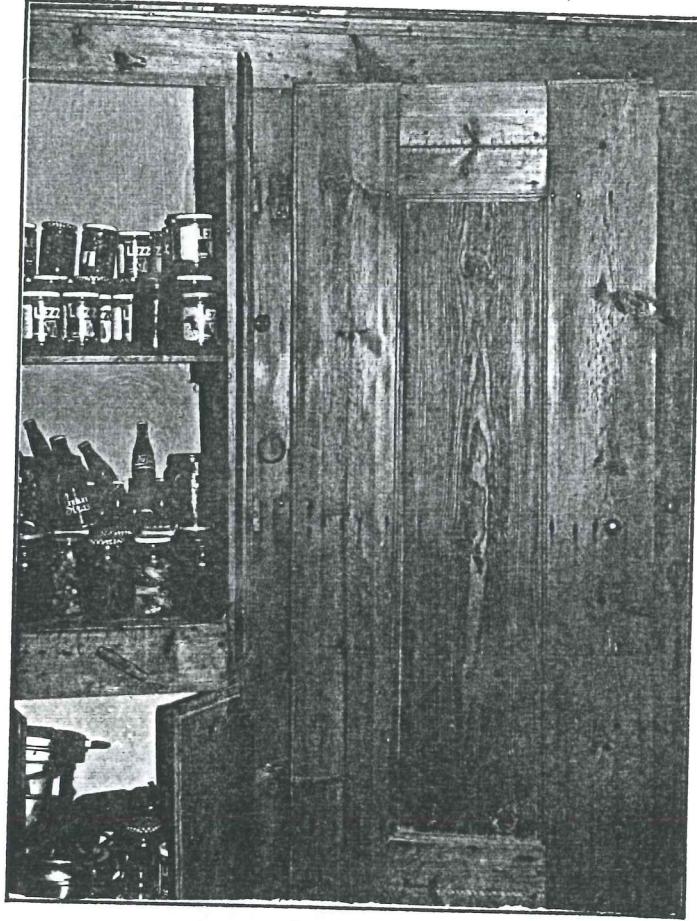
Konutların taşıyıcı düzeni, odanın boyutunu, biçimini, pencere, kapı gibi iç-dış ilişkilerini belirlemekle birlikte düzenin kurulmasında da etkili olmuştur.

Odalarda iç düzeni sağlayan en önemli elemanlar sedirler, ocak ve dolaplardır.

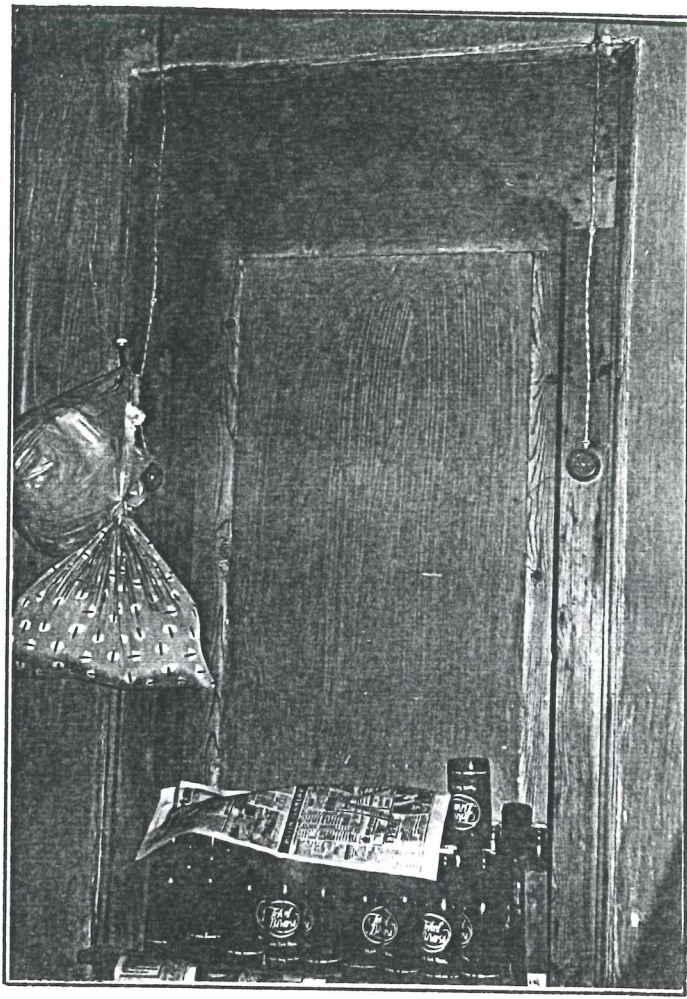
Sedirler, odanın yanlarına doğru çekilerek oluşturulmuş, oturma alanlarıdır. Döşemeden yükseklikleri 20-40 cm. civarında olup, pencere önlerine yerleştirilmiştir.

Odaların oluşumunu etkileyen diğer önemli öğe ise, kapalı ve açık kullanma alanları olan dolaplardır. Ana işlevleri odada bulunması gereken günlük araç ve gerecin korunmasıdır. Yüklük, çubukluk, kavukluk, testilik, peşkirlik, kandillik, cezvelik, fincanlık, çiçeklik, feslik, değneklik, tembel deliği gibi, işlevlerine göre isimlendirilmişlerdir. İsimlendirmedeki bu yalınlık, biçimlendirmede de görülür. Dolaplardaki bütün

boyutlar işlevlerine göre, en uygun kullanımı sağlayacakları biçimlerde düzenlenmişlerdir (Resim 52,53,54). Dolapların üst sınırı, kesinlikle insan elinin uzanabileceği yüksekliğin üzerine çıkmaz.

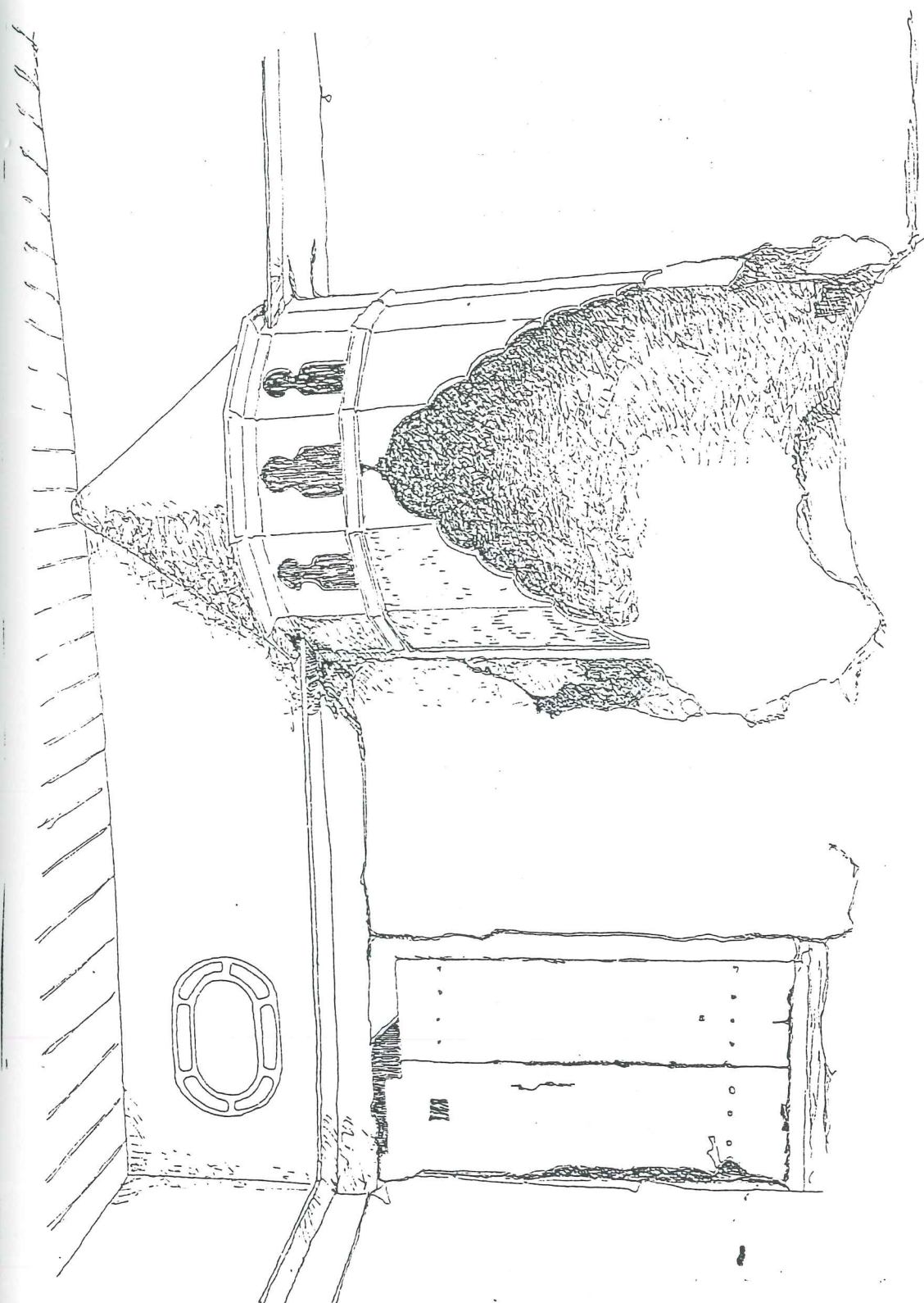
Resim 52. Dolap

Resim 53. Dolap örnekleri

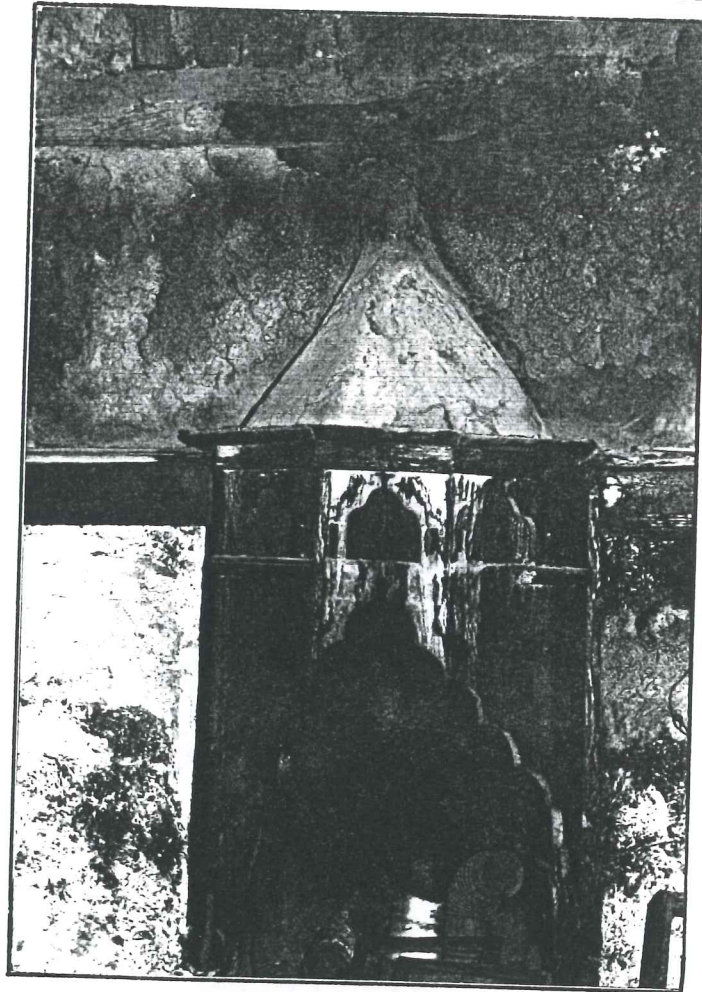
Resim 54. Kapalı ve açık kullanım alanları olan bir dolap.

Cumalıkızık konutlarında odanın kuruluşunda çıkıntı yapan tek öge "ocak"tır. Genellikle yapı kuruluşunun elverdiği durumlarda çok kalın duvarlar içinde çözümlenerek bu çıkıntısı azaltılmıştır. Dış cephe üzerinde yer aldıklarında, dışarıdan algılanacak şekilde çıkıntılı olarak düzenlenmişlerdir. Duvar üzerindeki bu çıkıntı ise eliböğründelere taşıtılmıştır (Resim 58).

Ocaklar, Türk evi odasının planlamasını etkileyen en önemli elemanlardandır. Odadaki oturma sekisi ocağa doğru yönlendirilir. Ocakların üst kısımları genellikle piramidal bir örtü ile kapatılmış olup, ahşap ve alçıyla kurulmuşlardır. Bu piramidal örtü üzerinde genellikle kandillikler yer almaktadır. Ocakların iki yanında ise odunların konulması için tembellik adı verilen nişler bulunur. Ocağın yaşmak kısmı değişik formlarda biçimlendirilerek, odanın süslemesini zenginleştirmiştir.

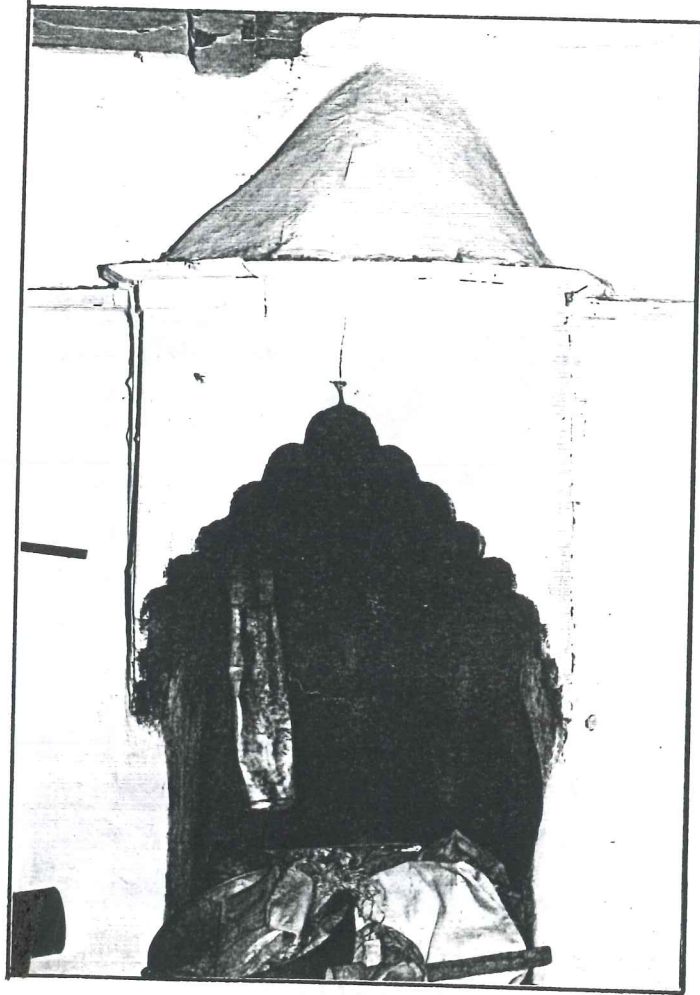
Köydeki ocakların çoğu fonksiyonlarını yitirdikleri için, önlerine duvar örülerek kapatılmışlardır. Günümüze kalan örneklerin çoğu da harap durumdadır (Resim 55,56,57).

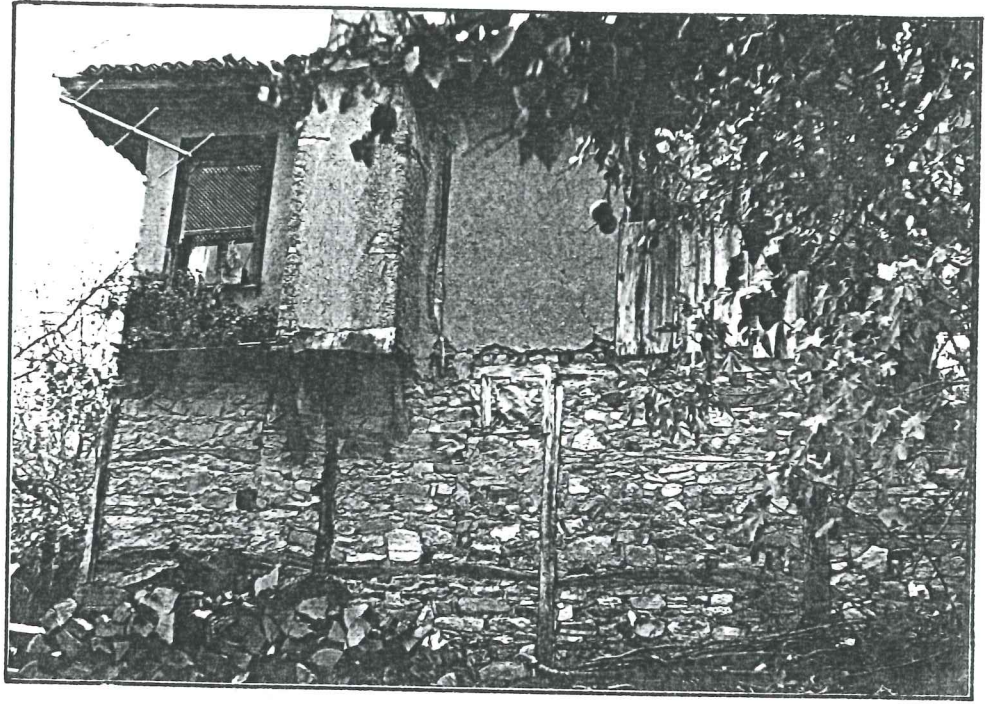

Resim 55. Ocak ve kandillikler.

Resim 56,57. Değişik biçimlerde düzenlenmiş ocak örnekleri.

Resim 58. Dış cepheye taşırılmış ocak örneği (Env.no:68).

Odalardaki önemli yapı öğelerinden biri de "kapı, pencere ve dolapların üst sınırlarını belirleyen ahşap öge olan "raf silmesi"dir (Resim 59). Daha eski örneklerde bu öge oldukça etkili durumdadır. İşlev yönünden bir raf olarak ele alınması, döşemededen yüksekliğini belirlemiştir. Oda boyutu ne olursa olsun, raf-kişi ilişkileri bu yatay öğenin döşemededen yüksekliğinin en çok 2.20 m. civarında kalmasını zorunlu kılmıştır. Yalnız tepe pencereleri bu çizginin üstündedir.

Resim 59. Kapı, pencere ve dolapların üst sınırını belirleyen "raf silmesi".

Kısaca, bu yatay sınırın alt kesimi günlük işler için kullanılır. Üstü ise boş bırakılmış ya da tepe pencereleri ile değerlendirilmiştir. Bu yatay bağlantılar ara dikmeler, pencere pervazları, kapı kasası gibi yapı öğeleriyle düşey yönde bağlantılar kurmuşlardır.

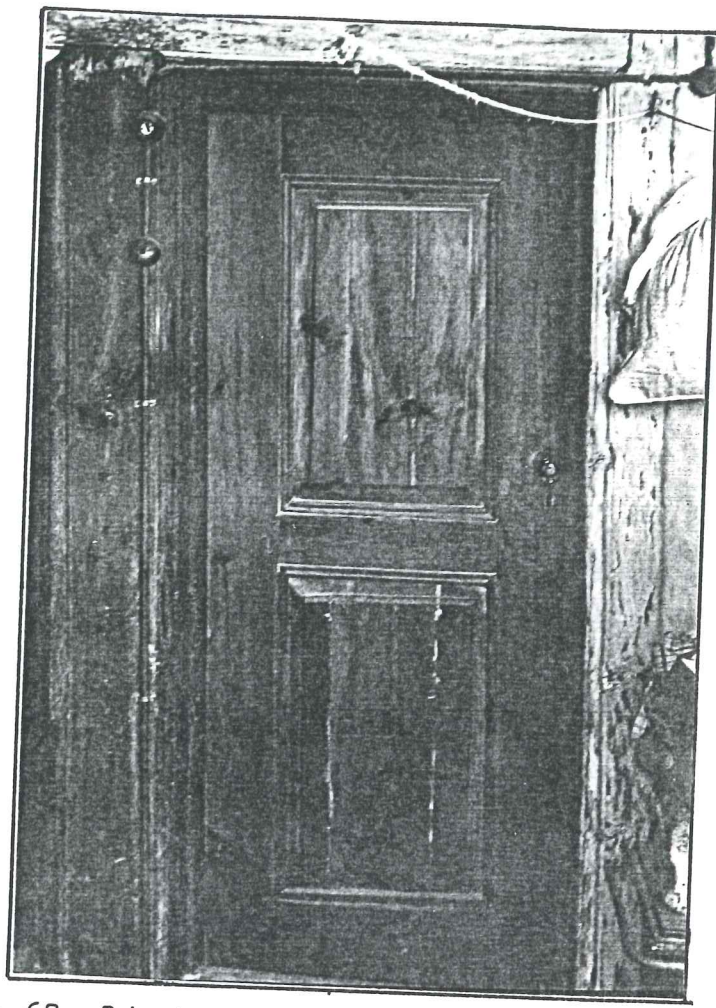
Odalar yerine ve gereğine göre sokağa, meydana ve camiye yönlendirilmişlerdir. Yapı içine, iç bahçe, sofa, avlu gibi denetimli mekanlara doğru düzenlenmiş örneklerde vardır.

Yapı içinde dış çevre koşullarının değişimine göre değişik ortamlarda oluşturulmuştur. Örneğin; yörenin soğuk ve yağışlı iklimine karşı, yapı içinde daha iyi korunmuş ve daha kolay ısıtılabilen "kışlık oda" düzenlenmiştir. Kışlık oda hem planda, hem kesitte yapının uygun yerlerine konulmuştur. Bu odadaki pencereler ve kapılar daha küçüktür.

Odanın boyutları, kolay ısıtılmayı sağlayacak ve uzun süre sıcak kalacak gibidir. Alan küçültülmüş, yükseklik azaltılmıştır. Ve ısıdan kazanç sağlamak amacıyla bu kışlık odalar, ahır üzerine yerleştirilmişlerdir.

† Cumalıkızık konutlarında çokca uygulanmış olan çıkmalar sayesinde, oda ile sokak bütünleşmiştir. Odanın en etkili oturma öğesi olan sedirde tamamıyla dışarıya taşmıştır. Bu çıkmalar üzerine açılan çok sayıda pencerelerle de hem daha ışıklı, hem de daha geniş bir görüş alanına ulaşılmıştır. Böylece durağan bir ortam olan oda, çevresiyle olan güçlü ilişkileri açısından canlılık kazanmıştır.

Odalar içinde bulunan kişilerin bütün günlük gereksinimini karşılarlar. Bu arada yıkanma işlemi içinde, dolabın yapısı içinde gusülhane adıyla özel bir bölüm kurulmuştur.

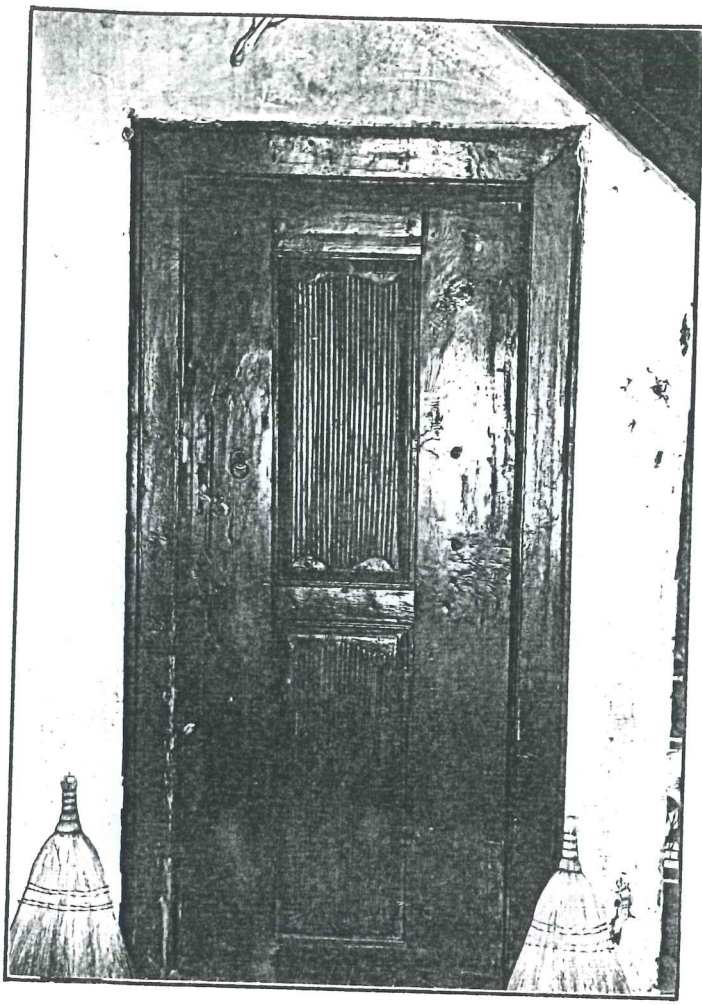

Resim 60. Oda kapısı

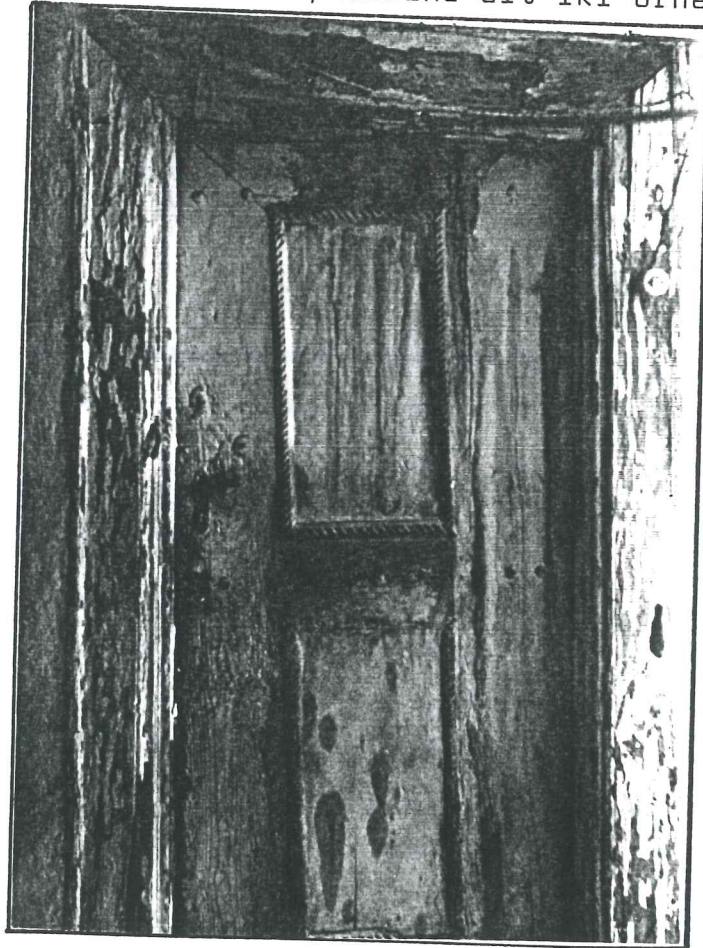
Oda kapıları tek kanatlı olup, 70-90 cm. genişliğinde 1.80-2.00 m. yüksekliğindedir. Odanın içinin tamamıyla görülmesini ve ısı kaybını önlemek için, genellikle odanın bir köşesinde yer alırlar (Resim 60).

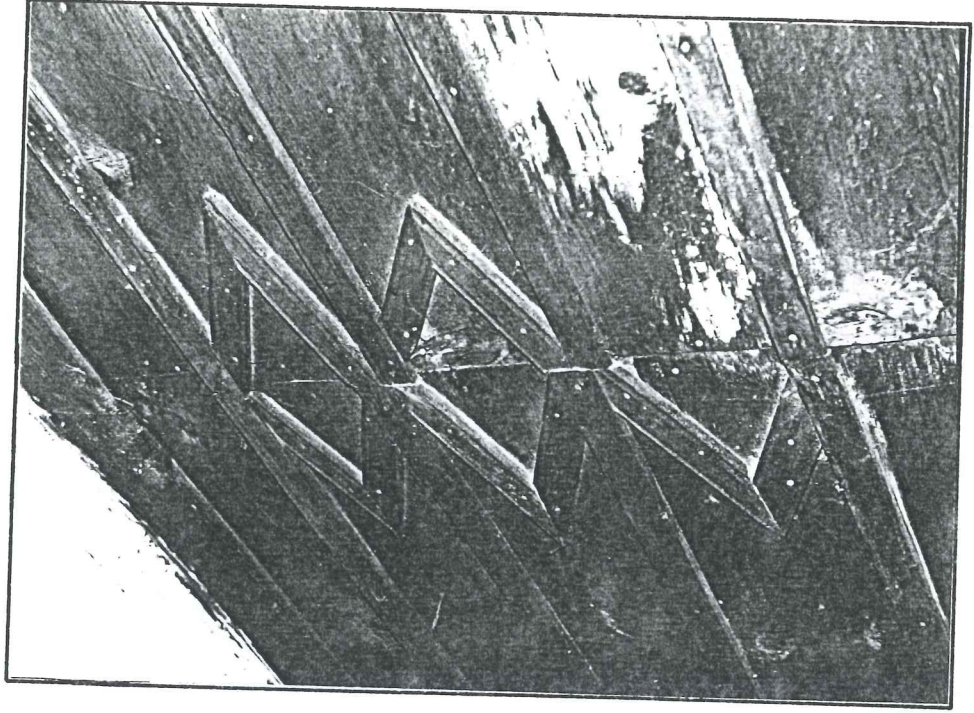
Odaların hepsinde bir tek kapı bulunur ve kapılar odanın içine doğru açılırlar. Oda kapılarının hepsi dış sofalı plan tipine uygun olarak, sofaya geçişi sağlarlar. Bütün oda kapılarında gerek halı, kilim gibi elemanların takılmaması açısından gerekse iki mekan arasındaki ısı, toz, böcek....vb. geçişlerin olmaması için mutlaka eşik bulunur (Resim 61,62).

Kapının üç tarafı 10 cm. genişliğindeki ahşap pervazla çevrilidir. Bazı evlerde kapı pervazı hizasında başlayan bir raf veya ahşap silme bütün odayı dolaşır. Oda kapıları genellikle aynalıdır. Ancak değişik tiplerde yapılmış örneklere de rastlanır.

Resim 61,62. Oda kapılarına ait iki örnek.

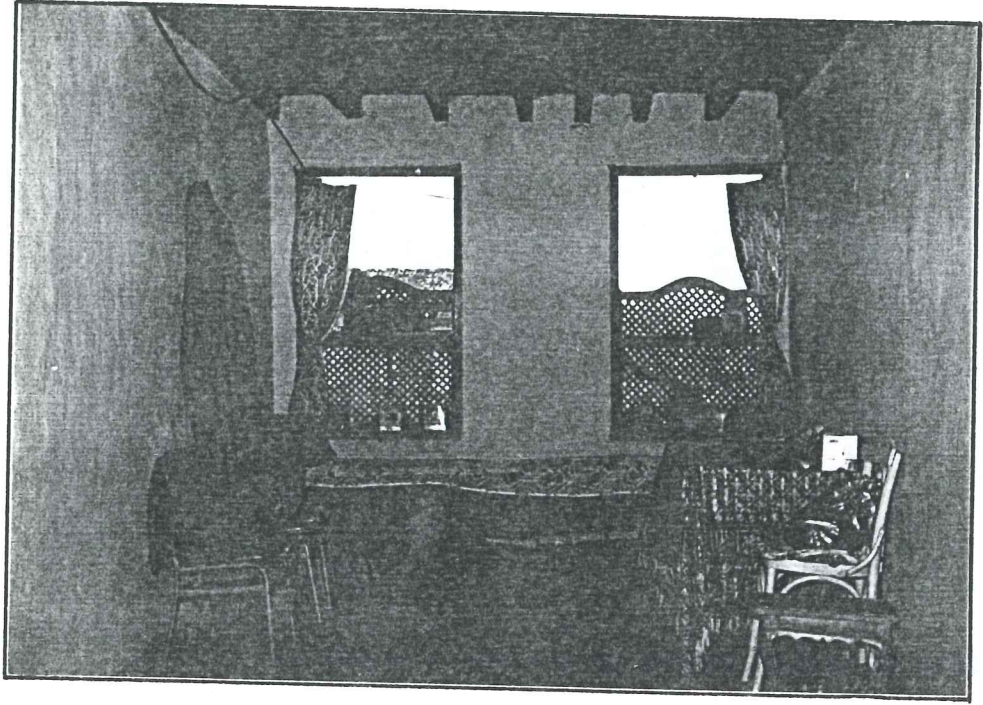
Resim 63. Tavan kaplaması.

Odaların döşeme ve tavan kaplamaları ahşaptır. Tavan kaplamalarında fazla süse yer verilmemiştir. Ancak birkaç örnekte geometrik bezemelere, bir örnekte ise göbekli tavan süslemesine rastlanmıştır (Resim 63). Odaların duvarları badanalıdır.

Odaların çevresinde bir hizmet alanı gereklidir. Bu da ortak yaşama alanı olan sofa, ya da diğer hizmet mekanlarıdır.

VII.2.1.2 SOFA

Sofa odalararası ilişkilerin sağlandığı bir ortak alandır. "Sergah, sergi, seyvan, çardak, divanhane, hayat" vb. isimler almıştır⁽⁵¹⁾. Bu alan ev içindeki dolaşımı sağlamakla birlikte bir toplanma alanıdır. Dolaşım dışında kalan kesimleri oturmaya ayrılmıştır. Zamanla bu oturma alanları özelleşmiş ve eyvan, sekilik, taht, köşk gibi kavramlar ortaya çıkmıştır (Resim 64).

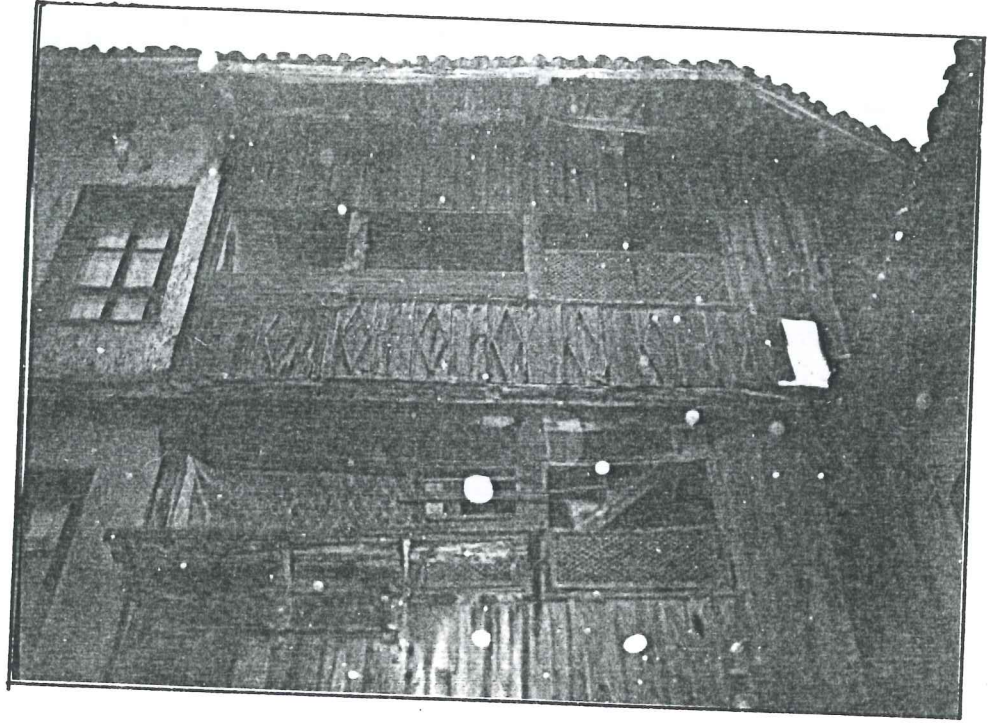
Resim 64. Sofanın oturmaya ayrılan bir bölümü, Eyvan.

Türk evinde sofa çokca uygulanmıştır. En eski tipinde üç tarafı da açıktır. Üzeri tavanla örtülü olmakla birlikte yan duvarlar yoktur ve tavanı direkler üzerine oturmuştur (52).

Cumalıkızık köyü yapılarında ise iklimin soğuk ve yağışlı olmasından dolayı sofanın yan duvarları sağırlaştırılmış ve sofaya yön verilirken rüzgar, soğuk, yağmur ve manzara durumu gözönünde bulundurulmuştur. Mahremiyeti sağlamak için de sofanın sokaktan veya komşudan görülebilen yerleri kafeslerle kapatılmıştır (Resim 65,66).

Bazı konutlarda da soğuğa karşı tedbir olması için direklerarası camekanlarla kapatılmış, sonra bunlar büyük pencereler olarak yapının bünyesine girmiştir. Ve açık sofa kapalı hale gelmiştir (Resim 67).

Sofanın döşemesi ahşap kaplamadır. Tavan ise kaplamasız olup döşeme kirişleri ve bazı örneklerde de çatı görülmektedir. Sofaya bakan duvarlar ise badanalıdır. (Resim 64).

Resim 65. Sofanın sokağa bakan kısımlarının ahşap kafes-
lerle kapatılması (Env. no:82).

Resim 66. Sofanın bahçeye bakan cephesi (Env.no:5)

Resim 67. Sofanın pendereli duvar halini aldığı bir örnek (Env. no:26).

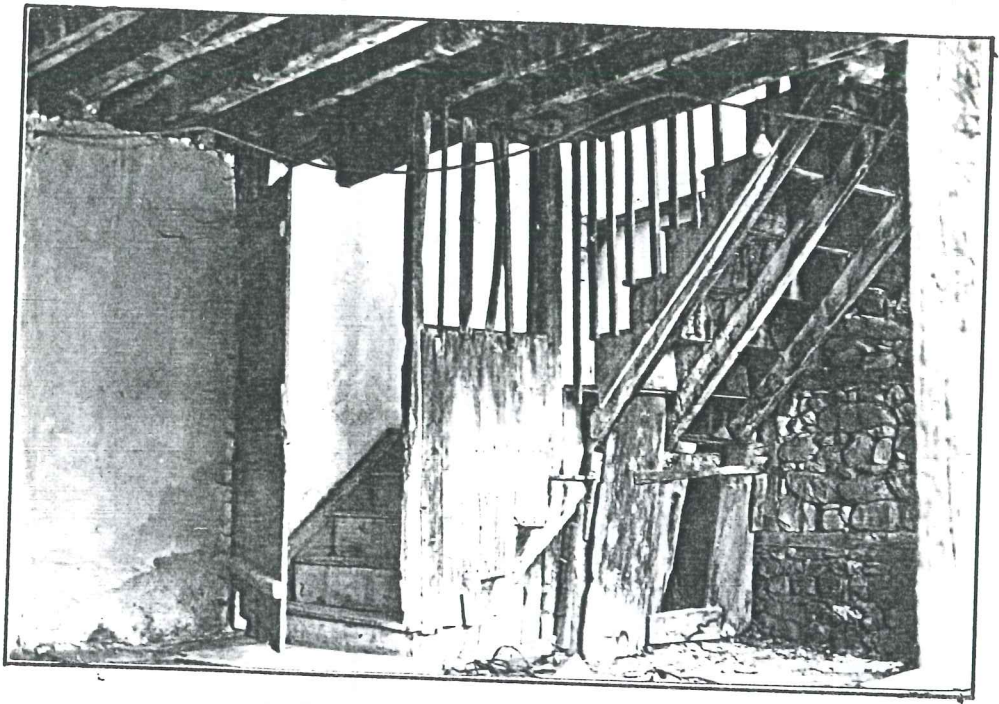
VII.2.1.3 MERDİVENLER

Cumalıkızık konutlarında kullanılan merdivenler tek kollu ve düzdür. Ancak parsel boyutuna ve planlamaya göre köşe sahanlıklı ve hafif döner merdivenlere de rastlanmaktadır.

Zeminden üst kata ulaşımı sağlayan merdivenlerin genellikle birkaç basamağı taştandır. Bundan sonrası ise ahşap devam eder (Resim 68). Ayakkabılar bu taş bölümde çıkarılır ve pabuçluk adını alır.

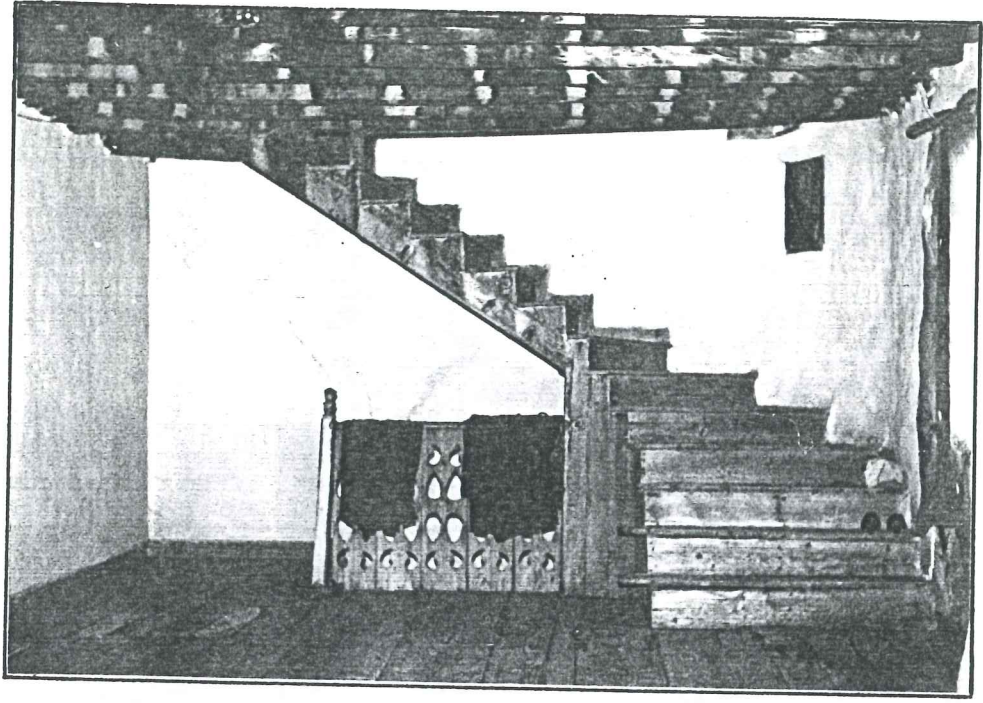
Resim 68. Zemini kayrak taşlarla kaplı hayat ve ilk birkaç basamağı taş olan merdiven.

Ayrıca avluda beslenen hayvanların üst kata çıkmalarını önlemek için hemen her evin hayattan başlayan basamağının önünde bir tahta kapı vardır (Resim 69). Zeminden üst kata geçişi sağlayan merdivenlerin bir yanı taş duvar, diğer yanı ise çitaların aralıklı olarak çakılmasıyla oluşmuş korkuluktan ibarettir (Resim 70).

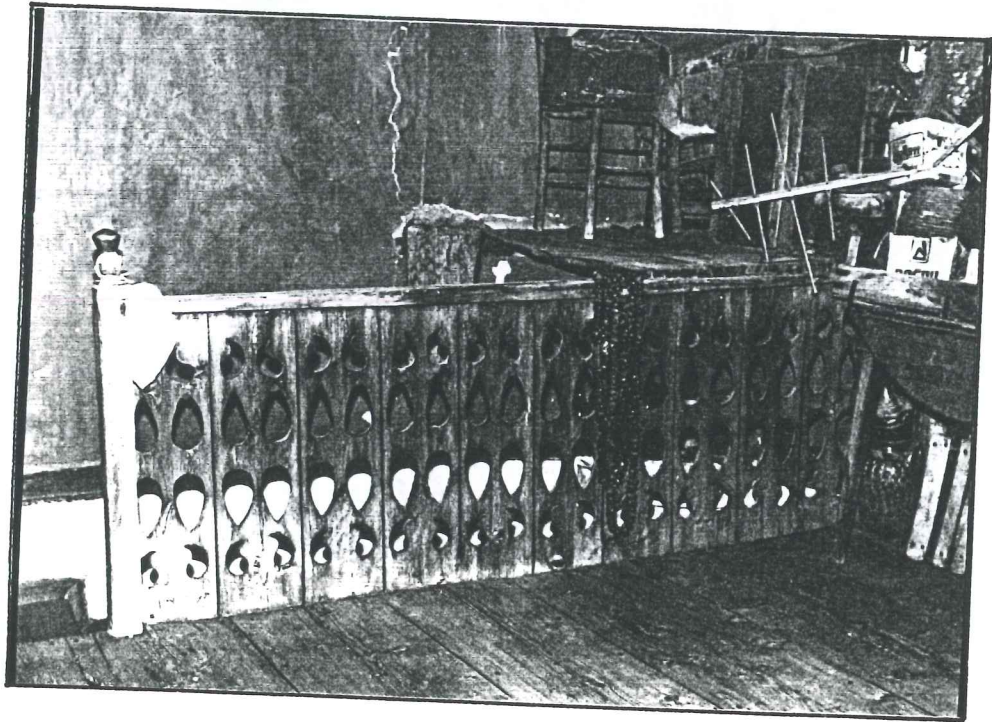

Resim 70. Hayattan merdivene geçiş, tahta kapı ve korkuluklar

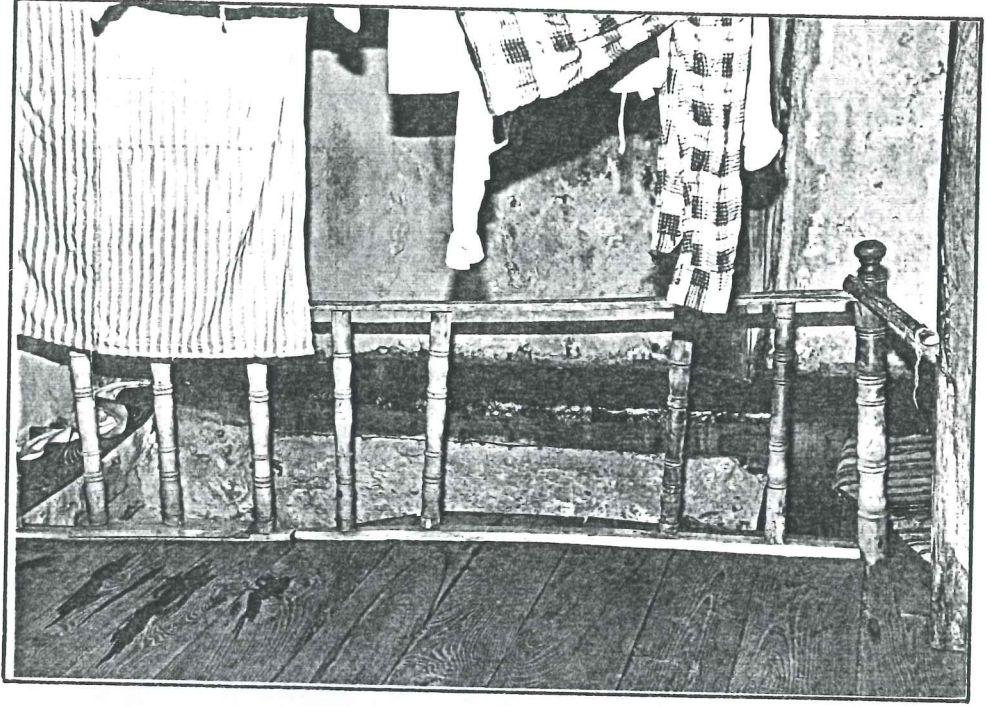

Resim 71. Katlar arası ilişkiyi sağlayan merdiven örneklerinden biri.

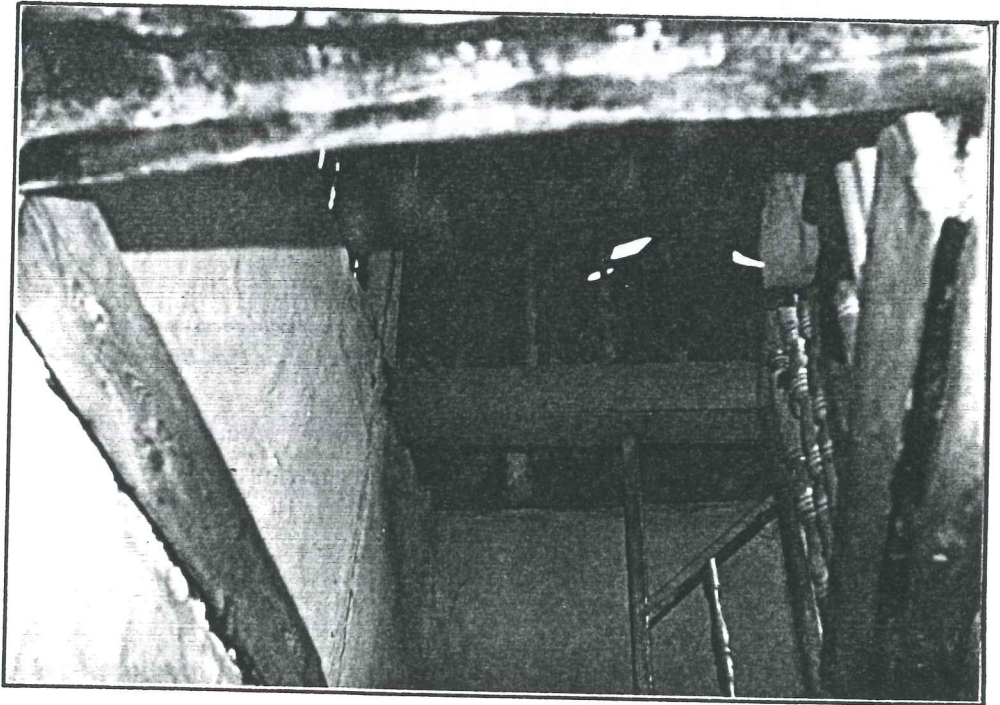
Merdivenlerin enleri 1.00-1.20 m. arasında değişmektedir. Merdiven korkuluklarında fazla süslemeye gidilmemiştir (Resim 71,72,73,74).

Resim 72. Ahşap merdiven korkuluğu.

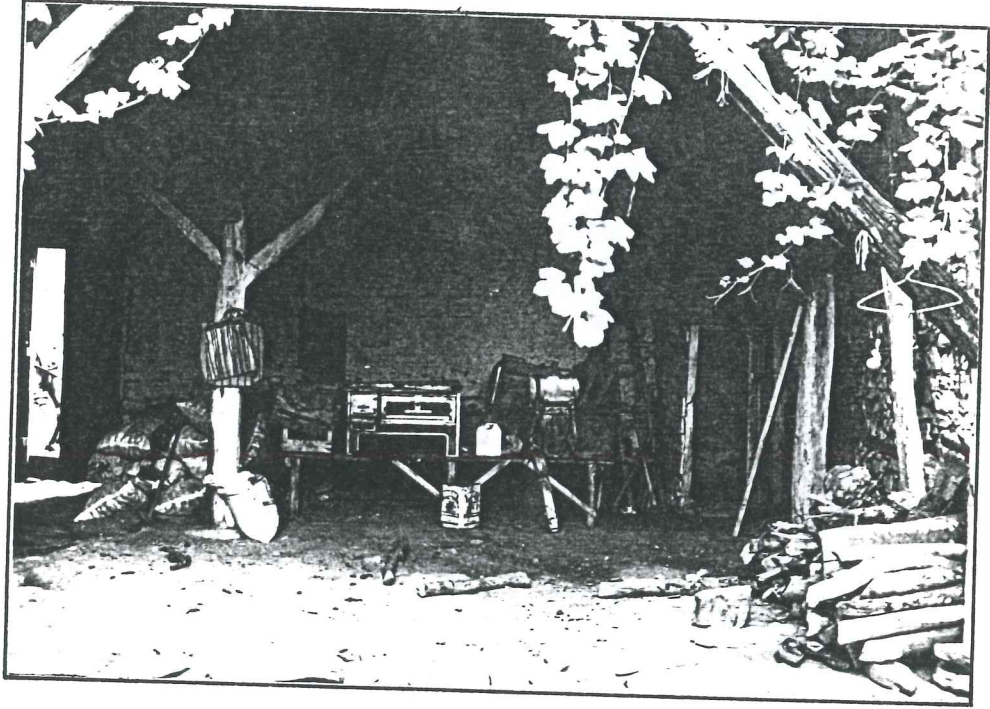
Resim 73,74. Ahşap merdiven korkuluğu örnekleri.

VII.2.2 PLAN İNCELEMESİ

Cumalıkızık köyü konutları genellikle 2-3 katlıdır. Zemin kat genel hizmetlere ayrılmıştır. Yapılara yüksekçe taş duvar üzerine açılmış iki kanatlı ahşap bir kapı ile ulaşılır. Ve yapının parsel üzerindeki konumuna göre önce bahçeye veya hayata girilir.

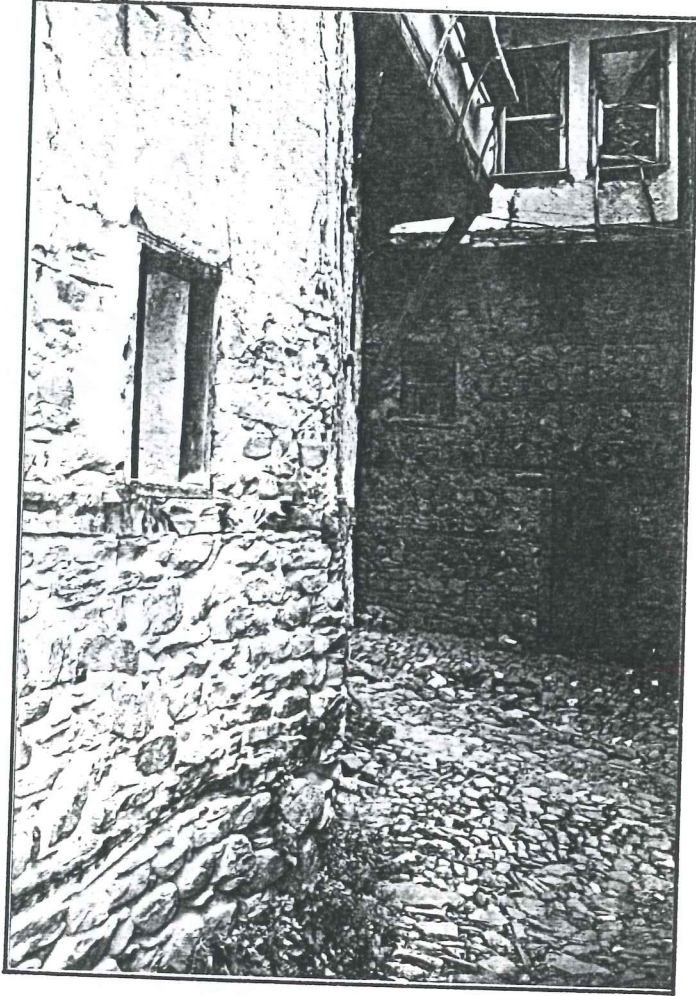
Hayat yapının en hareketli ve en çok kullanılan mekanıdır. Ahır, samanlık, WC hayat içinde veya çevresinde yer alır (Resim 75). Üst kata ulaşımı sağlayan merdiven buradadır. Ayrıca üst

Resim 75. Hayattan görünüm ve üst katın direkler üzerinde yükselişi.

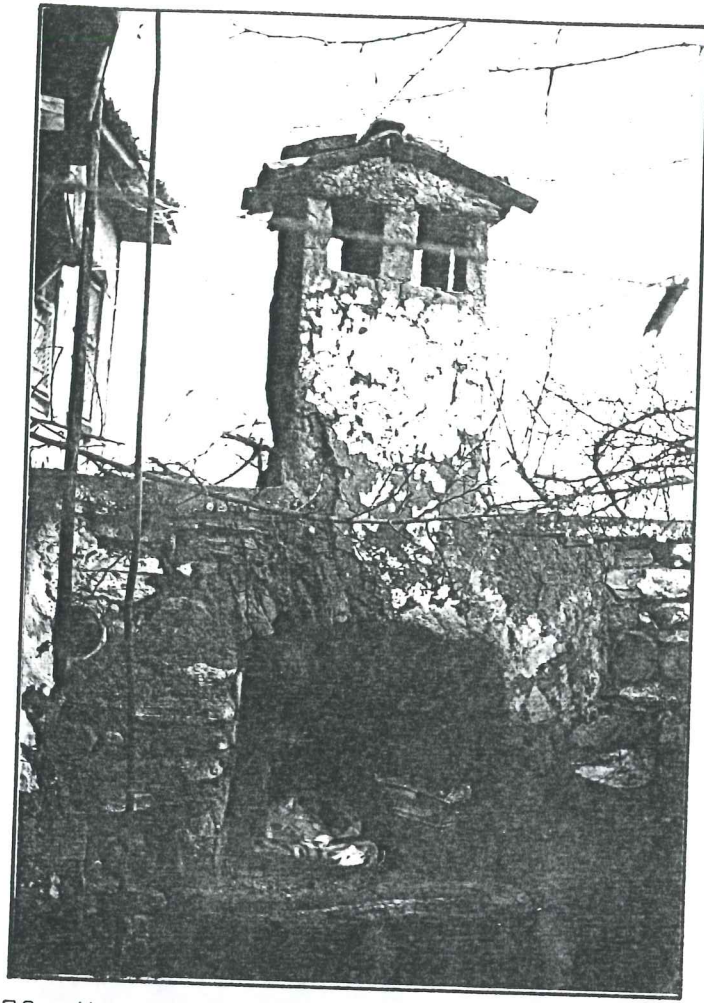
kat bu mekanda yer alan ahşap direkler üzerinde yükseltilmiştir. Yapının direkler üzerinde yükseltilmesindeki amaç, yapıyı rutubetten korumaktır.

Hayatın üç tarafı taş duvarla çevrili, diğer tarafı ise bahçeye açılmaktadır. Bu mekanı çevreleyen duvarların tek açıklığı ise kapı boşluklarıdır. Bundan başka zeminde hayat üzerinde yeralan ahır, depo gibi mekanlara ışık almak ve havalandırma sağlamak amacıyla, taş duvar üzerine açılmış oldukça ufak boyutlardaki pencereler vardır (Resim 76).

Resim 76. Konütlarda yüksek taş duvarlar üzerine açılmış ufak boyuttaki pencereler.

Hayatın zemini kayrak taşlarla kaplanmıştır. Hasat zamanı bahçeden toplanan ürün, bu mekana getirilerek istiflenir. Ve burada düzenlenir, kasalara yerleştirilir, satışa sunulacak hale gelir. Ekmek gene bu mekanda veya çevresinde yeralan fırınlarda pişirilir (Resim 77,78).

Resim 77,78. Hayat etrafında yeralan ocaklardan iki örnek.

Tarımsal düzene bağlı eski köy yaşamında bu denli çok işlevin birarada yürütüldüğü bu mekân, sanayinin gelişmesi ve işgücünün bu alanlara kaymasıyla, eski işlerliğini kaybetmiştir.

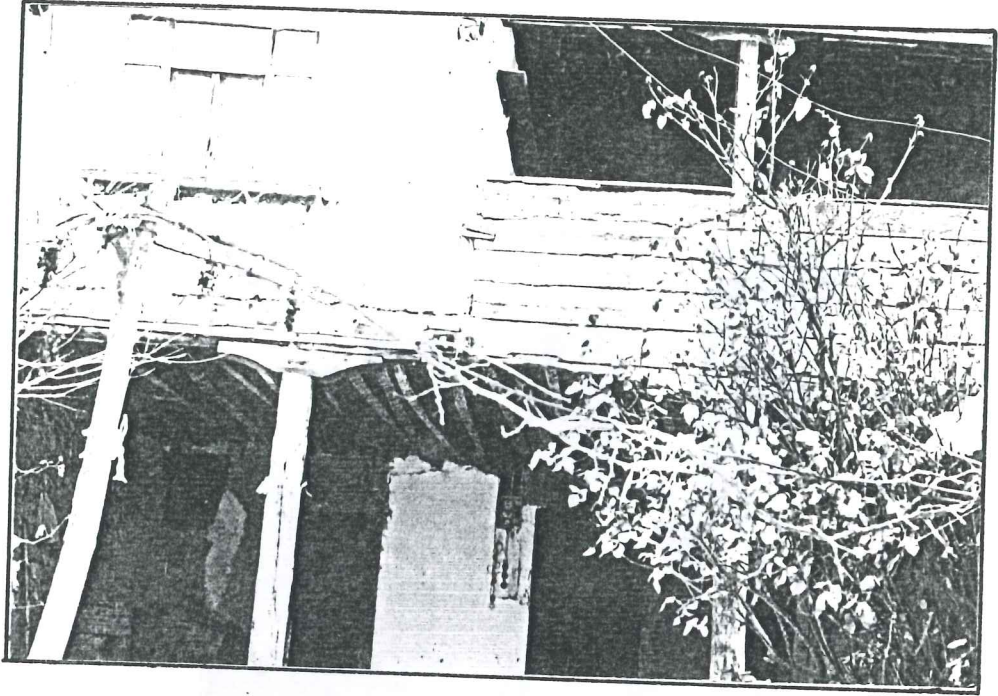
Yapım tarihi daha yeni olan yapılarda zeminle üst kat arasında, kışlık olarak kullanılmak üzere, bir ara kat oluşturulmuştur. Bu katın yüksekliği oldukça düşük tutulmuş olup, daha sıcak olması için genellikle ahır üzerine yerleştirilmiştir (Resim 79). Eski yapılarda ise zemin kat ile esas kat ara-

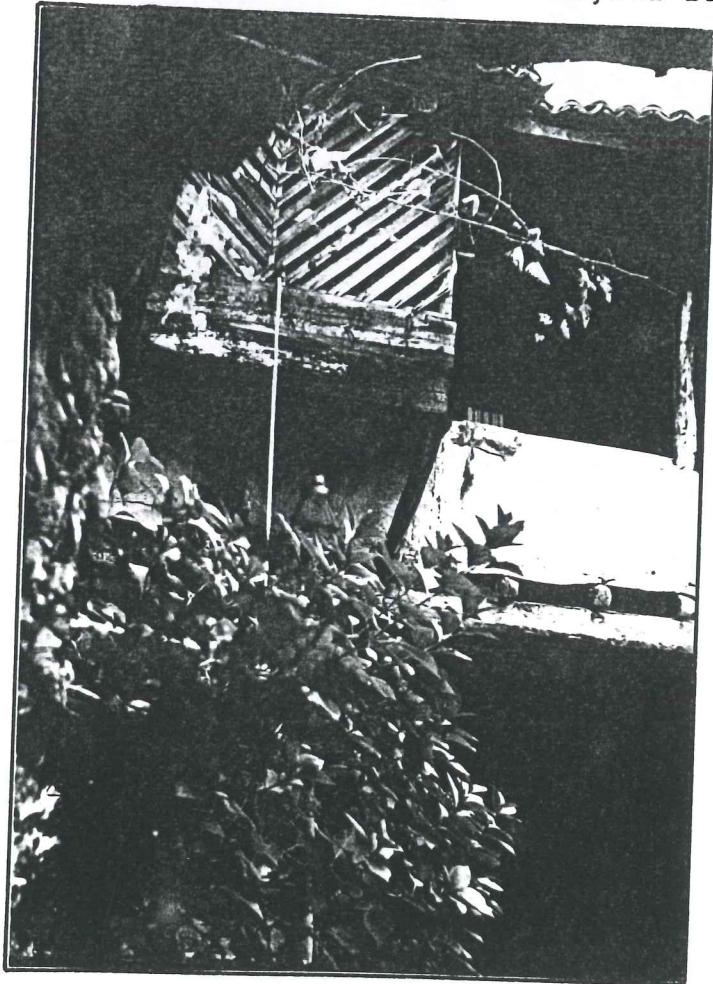
Resim 79. Zemin kat ile üst kat arasına yerleştirilen "Kışlık Kat".

sına bir ara kat eklendiğini gözlemliyoruz. Bu tip yapılar cepheye sonradan açılan pencereleri ile dışarıdan kolaylıkla fark edilmektedir.

Üst kat ise oturma, yatma ve misafir etme eyleminin geçtiği odalardan oluşmaktadır. Bu odalar içinde merdiveninde yer aldığı bir sofa ile birbirlerine bağlanırlar. Sofa üzerinde hemen hemen her evde bir mutfak nişi veya dam bulunur (Resim 80,81).

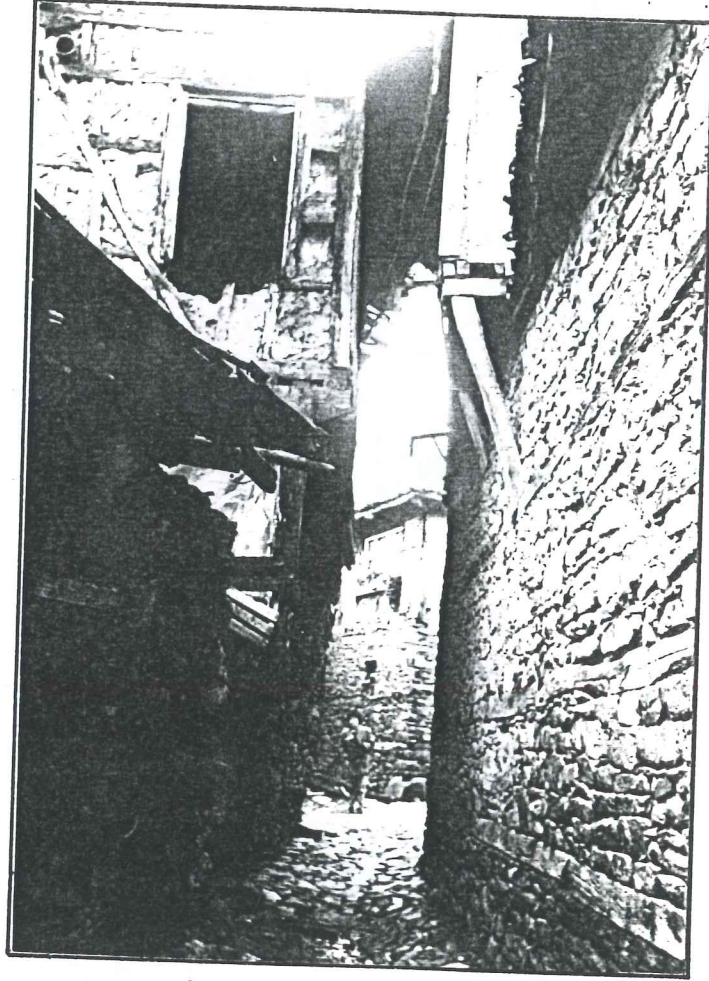

Resim 80,81. Bahçeden sofaya ve hayata bakış.

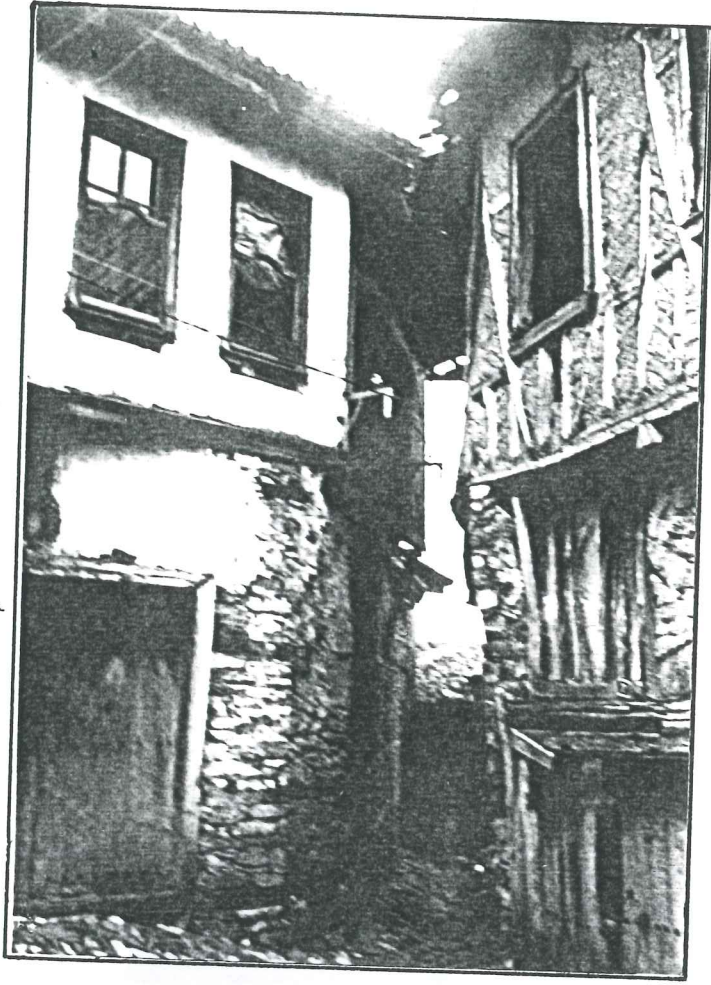
Odalarda ise ocak, dolaplar, sedir ve gusülhane bulunmaktadır. Daha eski evlerde duvar üzerinde nişler ve şâlmeler vardır.

Zemin katta 60-90 cm. kalınlığındaki taş duvar, üst katta yerini 15-20 cm. lik ahşap çatki içine kerpiç dolgu duvara bırakılmıştır (Resim 82).

Resim 82. Zemindeki taş duvar, üst katta ahşap çatki içine kerpiç dolgu duvara dönüşmüş.

Yapıların üst kat yükseklikleri, zemin kata göre oldukça düşüktür (Resim 83,84). En eski yapılarda zemin kat yüksekliğinin daha düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca bu yapıların üst katlarında odalara ışık sağlamak ve odayı daha güzel göstermek için renkli çamlarla bezenmiş tepe pencerelerine de çokca yer verilmiştir. Bu revzen pencerelere Türk evlerinde 17. yüzyılın ikinci yarısında rastlanmaktadır.

Resim 83,84. Yapıların üst kat yükseklikleri, zemin kata göre daha düşük.

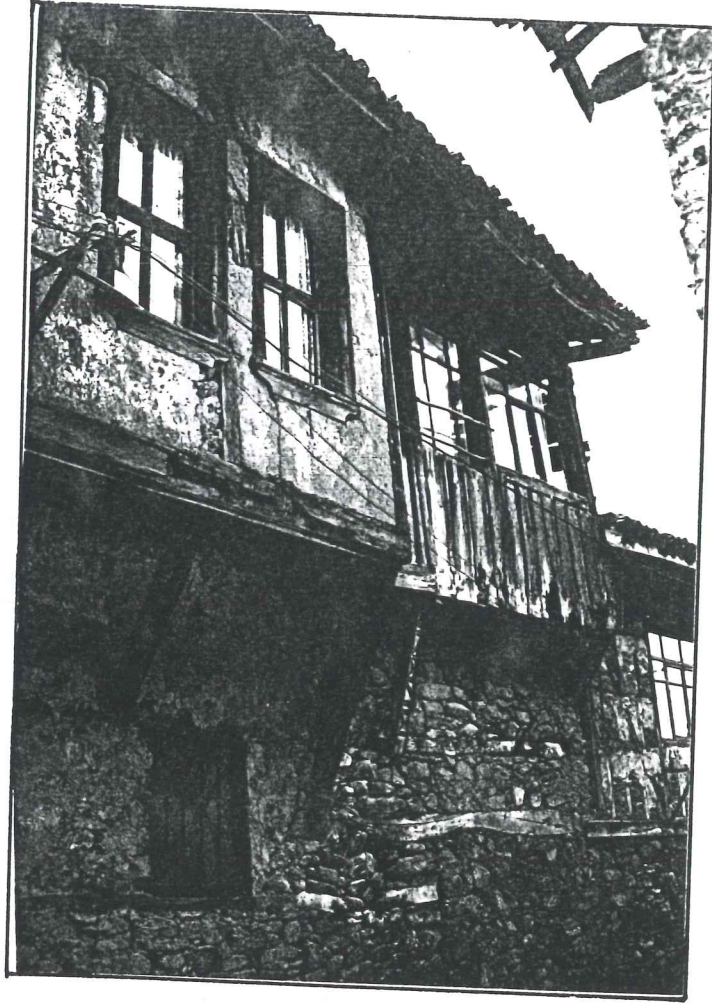

VII.2.3 PLAN TIPOLOJİSİ

Cumalıkızık evleri planlama bakımından "dış sofalı plan tipi"ne uygun olarak inşa edilmişlerdir. Bu plan tipinde odalar bir sofa ile birbirlerine bağlanmışlardır. "Hitit ve Helenistik dönem evlerinde de bu plan tipinin uygulandığı görülmektedir"⁽⁵⁴⁾.

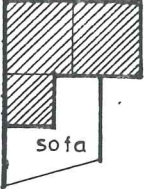

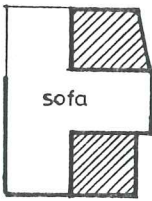
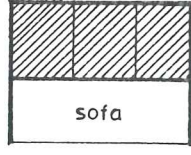
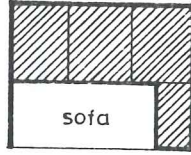

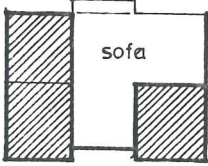
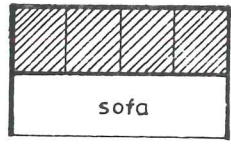
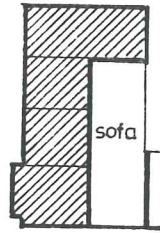
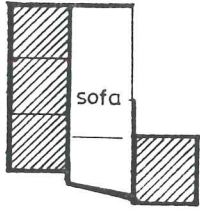
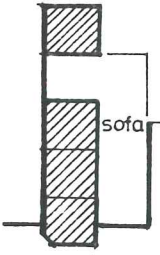
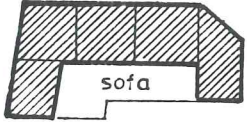
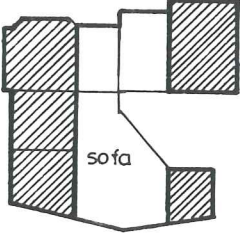

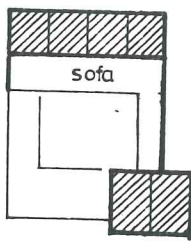
Cumalıkızık konutlarında görülen dış sofalı plan tipini de kendi arasında inceleyecek olursak; (Resim 85).

- Ön sofalı
- Köşe sofalı
- Dış sofalı-ekli odalı
- Dış sofalı-eyvanlı diye ayırabiliriz.

Resim 85. Dış sofalı plan tipine örnek. Sofanın sokağa bakan yanı pencereli duvar haline gelmiş.

DIŞ SOfALI PLAN TIPLERİ

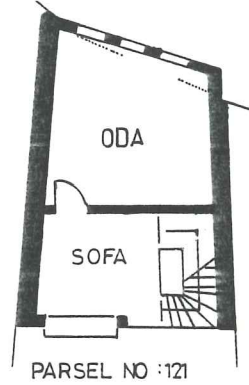
	ÖN SOfALI	EKLİ ODALI	KÖŞE SOfALI	EYVANLI
1 ODALI	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:9, 121.</p>	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:79</p>		
2 ODALI	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:30</p>	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:26</p>	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:39, 49</p>	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:124</p>
3 ODALI	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:4,5</p>	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:77</p>	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:159</p>	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:98</p>
4 ODALI	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:3</p>	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:157</p>	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:20</p>	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:94</p>
5 ODALI	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:169</p>			 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:53</p>
6 ODALI	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:11</p>	 <p style="text-align: center;">sofa</p> <p>Env.no:154</p>		

Tablo 5

Bunlardan başka oda sayısına göre de bir ayırım yapabiliriz. Örneğin; ön sofalı-bir odalı veya eyvanlı-üç odalı gibi..

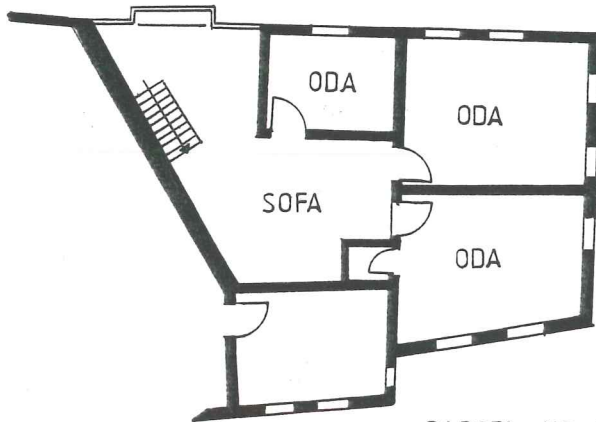
Dış sofalı plan tipinin en ilkel şekli bir oda ve onun önündeki sofadan oluşur. Sofa hayat şeklinde ve açıktır. Merdiven sofanın içinde olup, oda pencereleri sofa üzerine de açılabilir.

Ön sofalı plan tipinde yanyana dizilen odalar bir sofa ile birbirlerine bağlanmışlardır.

Çizim Ön sofalı.

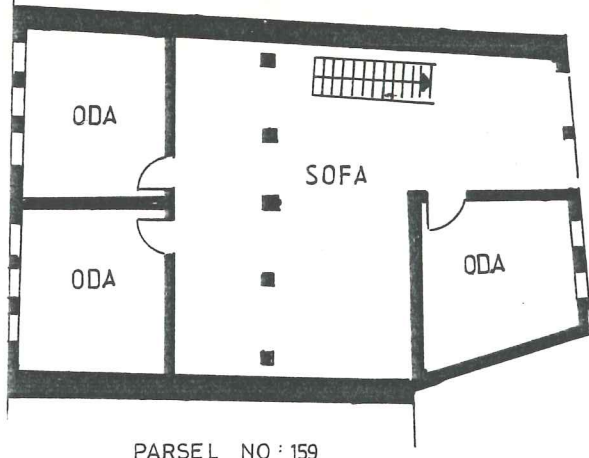
Dış sofalı-ekli odalı plan tipinde ise sofanın bir bölümü kapatılmış ve konuta ihtiyaçtan dolayı bir, iki oda daha ilave edilmiştir.

PARSEL NO: 26

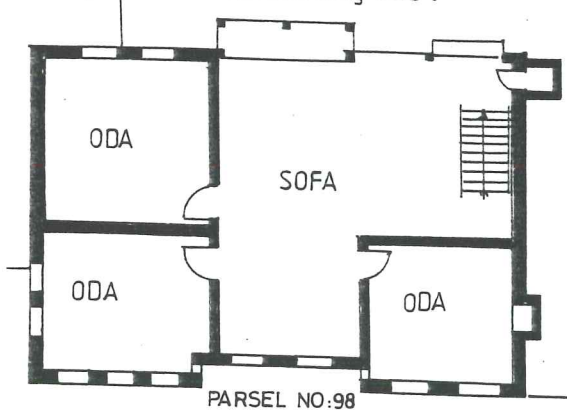
Çizim Dış sofalı-ekli odalı.

Bu plan tiplerinden başka, sofanın köşede yeralmasından oluşan köşe sofa ve eyvanlı plan tiplerine de rastlanmaktadır.

PARSEL NO: 159
Çizim Köşe sofa

Dış sofa-eyvanlı plan tipinde de sofaya yan sofa ilave edilmiştir. Bazı plan tiplerinde eyvan zeminini sofa zemininden daha yüksek tutulmuştur.

PARSEL NO: 98
Çizim Dış sofa-eyvanlı plan tipi

Bu dört plan tipinden farklı birkaç plan tipine de rastlanmışsa da, sayıca pek fazla olmadığından değerlendirmeye alınmamıştır.

VII.3 CEPHE ÖZELLİKLERİ

Cumalıkızık evlerinde dış sofalı plan tipi uygulandı-
ğından, sofanın avluya bakan cephesi de ön cephe kadar önem
taşımaktadır. Ancak cephe düzenini belirleyici unsurların ba-
şında gelen çıkmalara ve pencerelere göre bir düzen tespit et-
mek gerektiğinde, sokak yönündeki cephelerden hareket etmek
zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Cephelerde aşağıdan yukarıya doğru; kapısıyla, çıkma-
sıyla, kat silmesiyle, penceresiyle, saçağıyla, alaturka kire-
mitiyle ve bacasıyla herşey büyük bir estetik ve uyum içeri-
sindedir (Resim 86).

Resim 86. Çift çıkmalı, ahşap kafesli bir Cumalıkızık
Evi (Env. no:80).

Cephede düzeni sağlayan en önemli elemanlar şüphesiz
pencereler ve kapılardır. Pencerelerin ve kapıların birbirle-
rine göre, değişik konumlarda ve biçimlerde uygulanışı, farklı
cephelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Cephelerdeki bu do-
luluk-boşluk olayı incelenerek, oranlar çıkarılmış ve bir tab-
lo halinde sunulmuştur (Tablo 6).

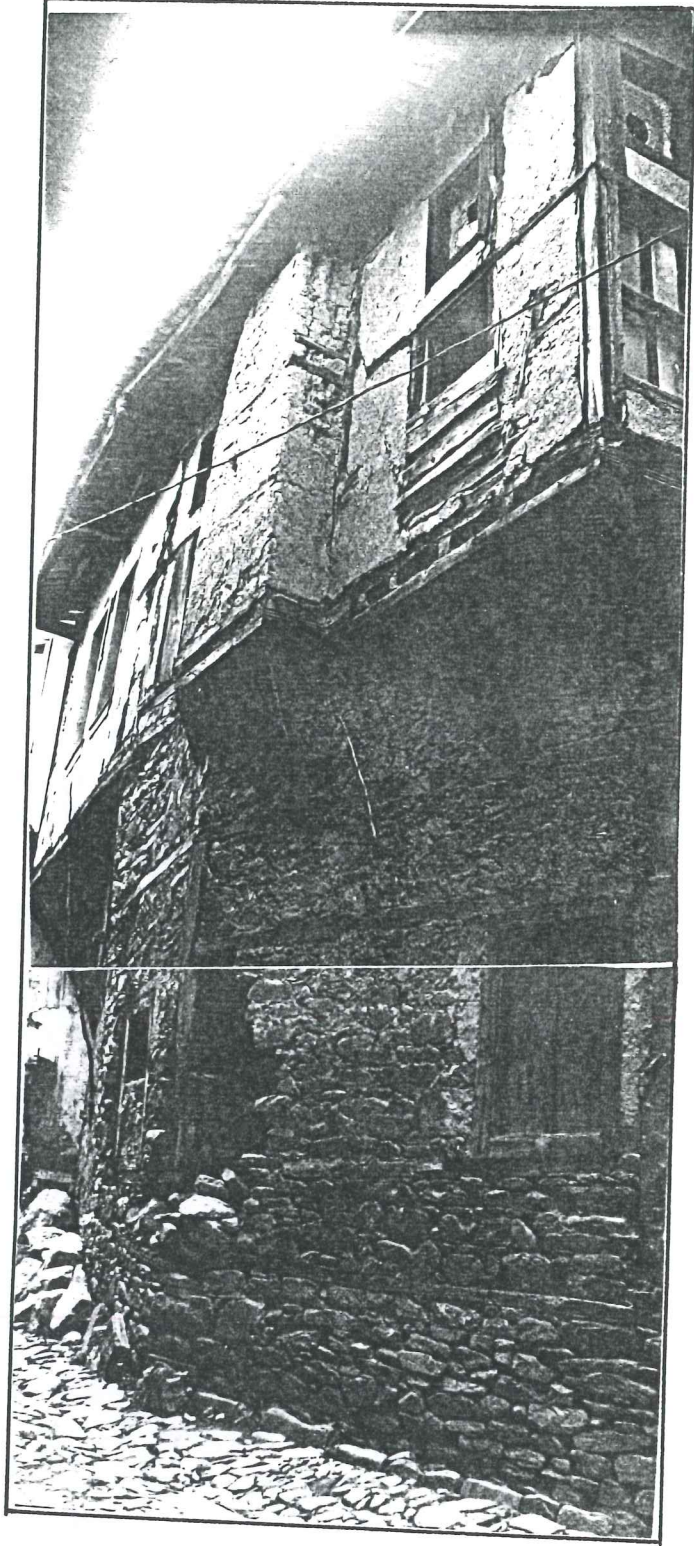
Cepheler zemin katlarda ahşap hatıllı taş duvar, üst katlarda ise toprak sıva üzerine aşı boyalıdır. Bazı evlerde ise ahşap çatki içine kerpiç dolgu üzeri sıvanmadan bırakılmıştır.

Konutların zemin kat yükseklikleri, üst katlara göre daha fazladır. Zemin kattaki en önemli boşluk, kapı boşluğudur. Kapılar genellikle cephenin bir köşesinde yer alırlar. Kapı boşluğundan başka hayata ısı ve hava sağlamak amacıyla, taş duvar üzerine açılmış olan ufak boyuttaki pencere boşlukları vardır. Üst katlar ise bol pencereli olarak düzenlenmiştir. Pencereler, ahşap pervazlarla çevrilmiştir. Ve pencerelerin alt pervazlarına değişik formlar verilerek, cephe daha da zenginleştirilmiştir. Bunlardan başka pencere önündeki ahşap kafeslerde cephede estetiği sağlayan önemli unsurlardandır.

Konutların hemen hepsinde uygulanan çıkmalar ise cephede hareketliliği sağlayan en önemli elemanlardır. Parsellerin farklı biçimlerde ve boyutlarda oluşları ile köyün organik bir yerleşim düzenine sahip oluşu, farklı çıkma tiplerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Çıkmalar genellikle eliböğründe, payandalar ve konsollara taşınmıştır. Çıkma taşıyıcıları, değişik formlarda ve süslemeli olarak düzenlenmişlerdir.

Katların bitimlerinde, bitiş noktasını belirlemek amacıyla kullanılan kat silmeleri de cephe düzenini önemli ölçüde etkilerler. Ayrıca döşeme girişlerini gizledikleri gibi, sıva da master oluştururlar. Genellikle boyasız olarak uygulanmışlardır.

Cephede estetiği sağlayan bir diğer önemli husus ise yapılarda kullanılan doğa ile uyumlu yöreye özgü renklerdir. Bu renkler genellikle saman sarısı, çivit mavisi, mor, beyaz, yeşil ve turuncudur.

Resim 87. Taş kaplamalı sokağı, yüksek taş duvarı, çıkması, tepe penceresi, ocak çıkıntısıyla bir "Cumalıkızık Evi" (Env. no:55).

Sokağı örten taş, zemin katta yüksek taş duvar olarak devam etmekte ve alaturka kiremitlerin rüzgarın etkisiyle uçuşmasını önlemek amacıyla, çatıya kadar tırmanmaktadır.

VII.4 ÇIKMALAR, ÇIKMA TAŞIYICILARI

Çıkmalar cephede hareketliliği sağlayan en önemli elementlerdir. Ve Cumalıkızık evlerinin hemen hepsinde uygulanmıştır. Zemin katlardaki düzgün olmayan duvarlar, üst katlardaki çıkmalarla hem düzgün odaları oluşturmuşlar, hem de mümkün olduğu kadar çok alandan yararlanılmasını sağlamışlardır.

Resim 88. Çıkma örneği (Env. no:49).

Çıkmalar üzerine açılan pencerelerle, odalara bol miktarda ışık alınması ve sokağın tamamının görülebilmesi sağlanmıştır.

Çıkmalar parsel durumuna ve çıkmanın cephedeki konumuna göre çeşitli formlar almışlardır. Bunlar;

- a) Cephe boyunca çıkma
- b) Gönyeli çıkma
- c) Tek çıkma
- d) Çift-çıkma
- e) Köşe çıkma.

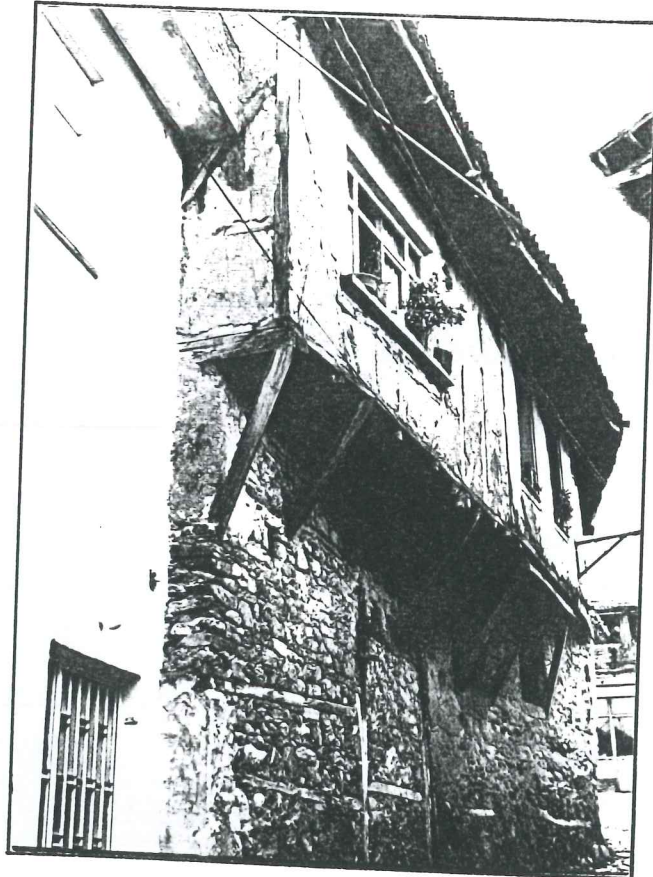
Ancak bu çıkma tiplerinin birarada uygulandığı cepheler de vardır. Örneğin; hem çift hem tek çıkma, hem gönyeli hem tek çıkma gibi.

Resim 89. Hem çift hem tek çıkma tipinin birarada uygulandığı bir örnek (Env. no:83).

Resim 90. Eli bögürndeler tarafından taşınan tek çıkma örneği (Env. no:145).

Resim 91. Gönyeli çıkma tipine bir örnek (Env. no:156).

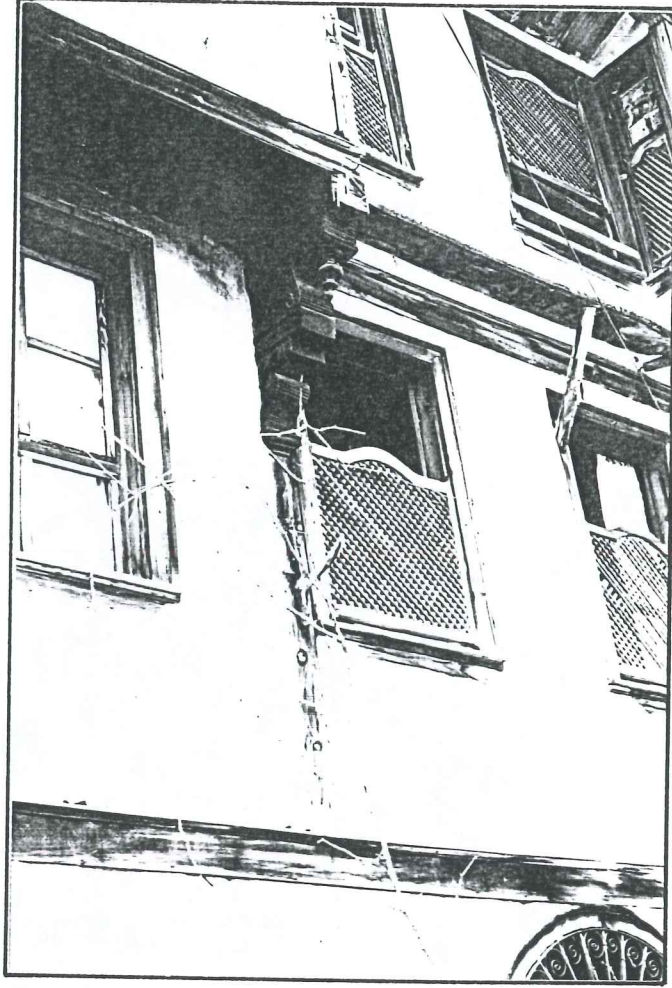
Resim 92,93. Payandalar ve eli böğründeler tarafından taşınan gönyeli çıkma tipine iki örnek. (Env. no:57,20).

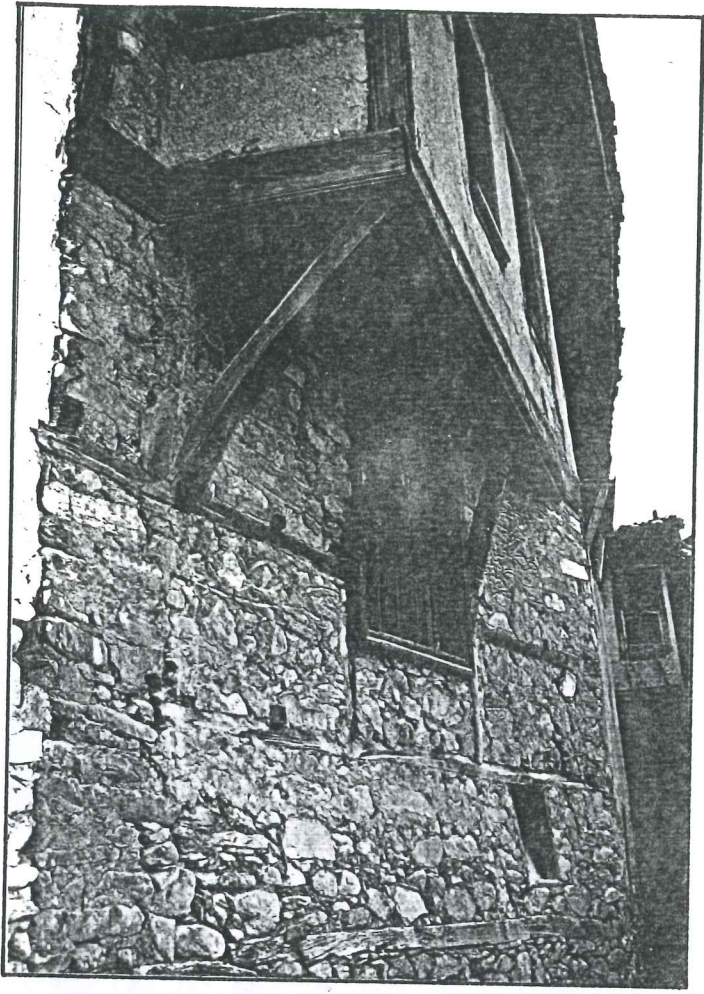
Çıkma taşıyıcıları da çephede hareketliliği ve estetiği arttıran unsurlardandır.

Çıkma taşıyıcılarını üç grupta incelemek mümkündür.

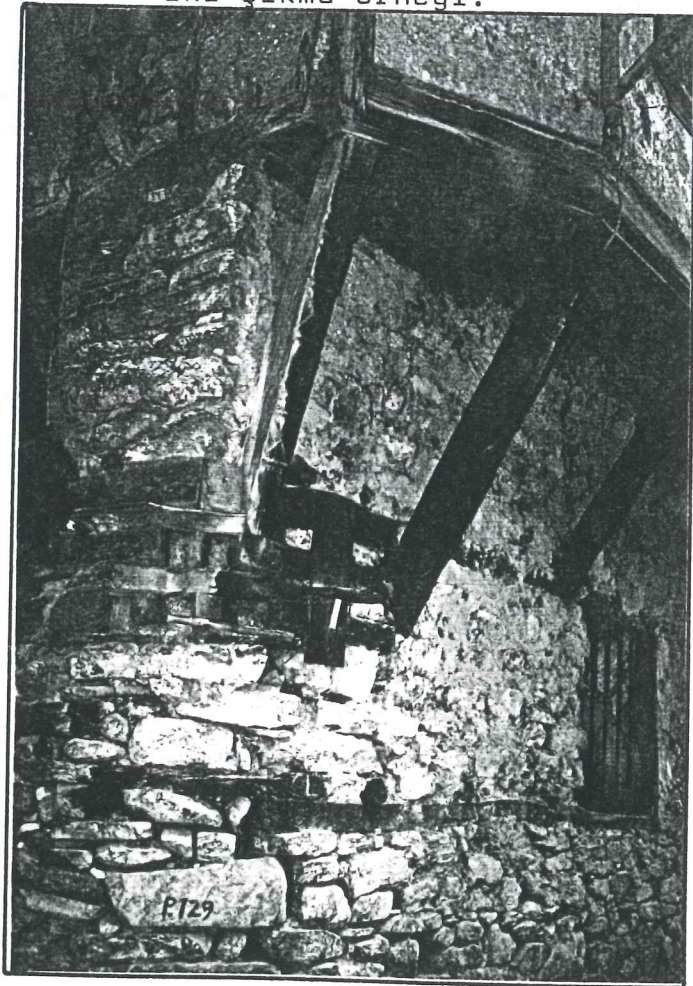
- a) Eli böğründeler
- b) Payandalar
- c) Konsollar

Resim 94. Konsollar tarafından taşınan bir çıkma örneği.
(Env. no:80).

Resim 95,96. Eli bögürdeler ve payandalara taşıtılmış iki çıkma örneği.

VII.5 PENCERELER

Yapılarda farklı cephe düzenlerinin oluşmasındaki en önemli öğelerden biri pencerelerdir. Bunların cephe üzerinde birbirlerine göre farklı konumları, boyutları, sayıları ve süslemeleri farklı cephelerin oluşmasını sağlarlar. Pencerelerdeki bu farklılıkları ise, o yörenin iklimi, yaşam biçimi,

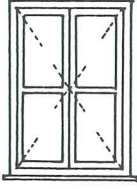
Resim 97. Üçlü pencere örneği.

yapının strüktürü, planıvs etkilemektedir. Cumalıkızık köyü yapılarındaki pencereler de bütün bu etkenler doğrultusunda biçimlenmiştir.

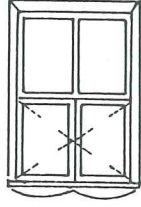
Köydeki pencereleri zemin kat ve üst kat pencereleri olarak ayrı ayrı inceleyecek olursak;

PENCERE TIPLERİ ö:1/50

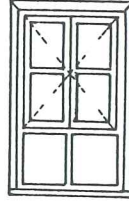
ÜST KAT PENCERELERİ

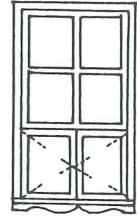
Env.no:170

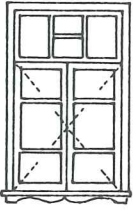
Env.no:161

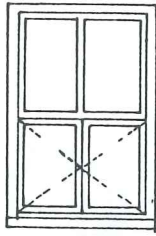
Env.no:159

Env.no:53

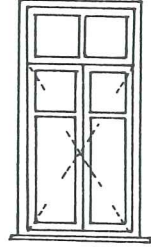
Env.no:49

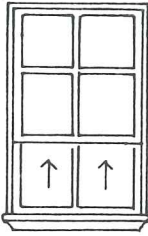
Env.no:46

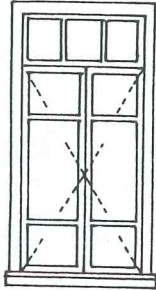
Env.no:111

Env.no:111

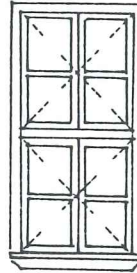

Env.no:124

Env.no:53

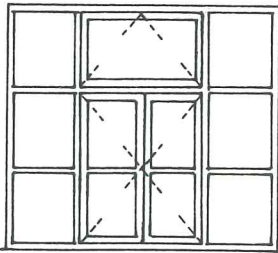
Eski ilkokul

Env.no:62

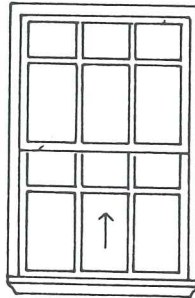
ZEMİN KAT PENCERELERİ

Kahve

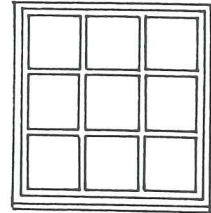
Env.no:25.33

Kuran kursu

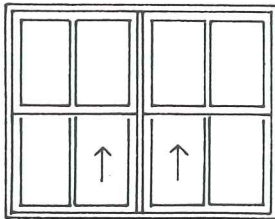
Env.no:24

Dükkan

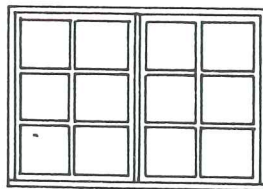
Env.no:20

Dükkan

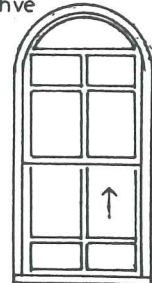
Env.no:34

Elektrikçi

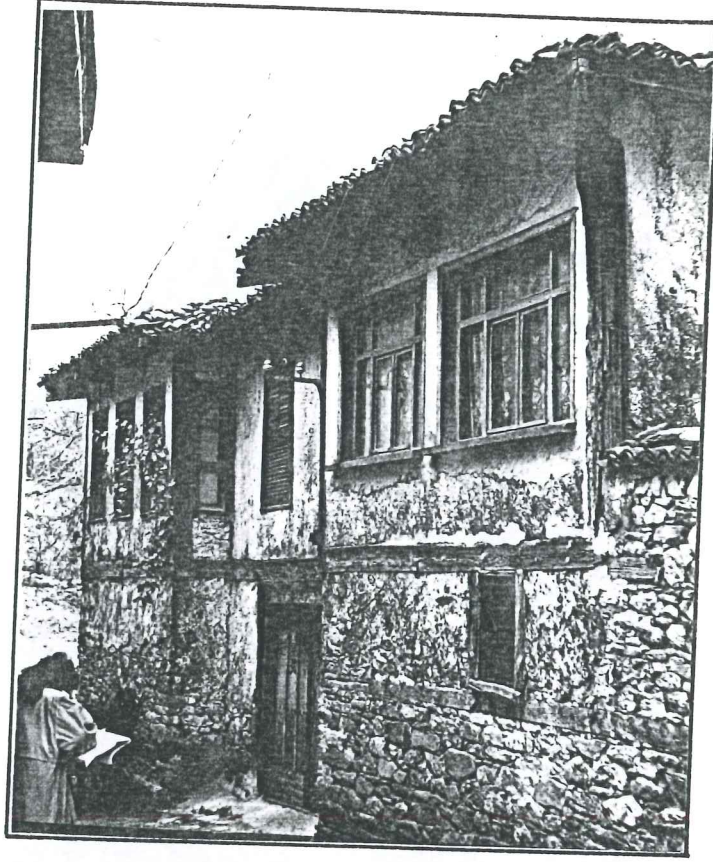
Env.no:33

Eski kahve

Env.no:3

Zemin katta konutların orijinal durumu göz önüne alınacak olursa; ahır, samanlık gibi servis mekanlarının ışık ve hava almasını sağlayacak ufak boyuttaki boşluklar dışında pencere boşlukları görülmemektedir. Bu ufak boşluklar ise yatay ve düşey demir çubuklarla bölünmüştür (Resim 95,96,98).

Resim 98. Zemin kattaki ahır, samanlık gibi mekanlara ışık ve hava sağlamak amacıyla oluşturulan pencere boşlukları.

Ancak zemin katlarda ihtiyaçtan dolayı yapıya oda eklenmesi sonucunda, odaya ışık sağlamak amacıyla cepheye sonradan açılan pencereleri de örmek mümkündür (Resim 99). Bunlar yeni ekler olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır.

Orijinal yapısında zemin katında pencere olan örnekler ancak ilköğretim, cami ve ticari amaçlı yapılarda rastlanmaktadır (Resim 100,101,102).

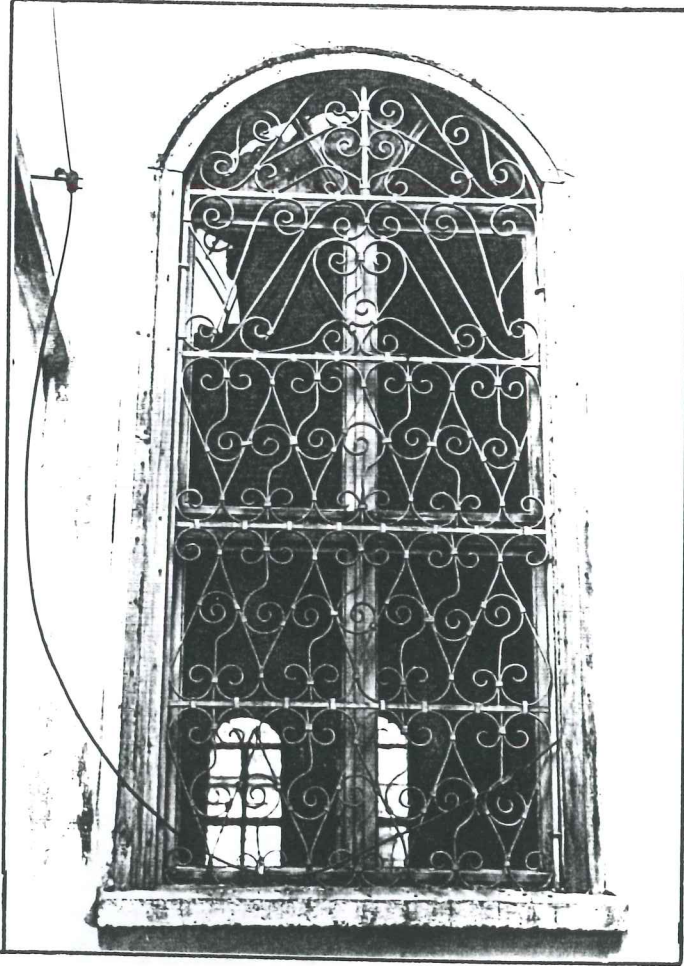
Üst kat pencerelerinin enleri 75-100 cm. boyları ise 130-150 cm. arasında değişmektedir. En fazla kullanılan pencere tipi çift açılmalı penceredir ve içeriye doğru açılır. Pencerelerde küçük bölünmeler dikkati çekmekle beraber genellikle iki ve üç bölümlüdür.

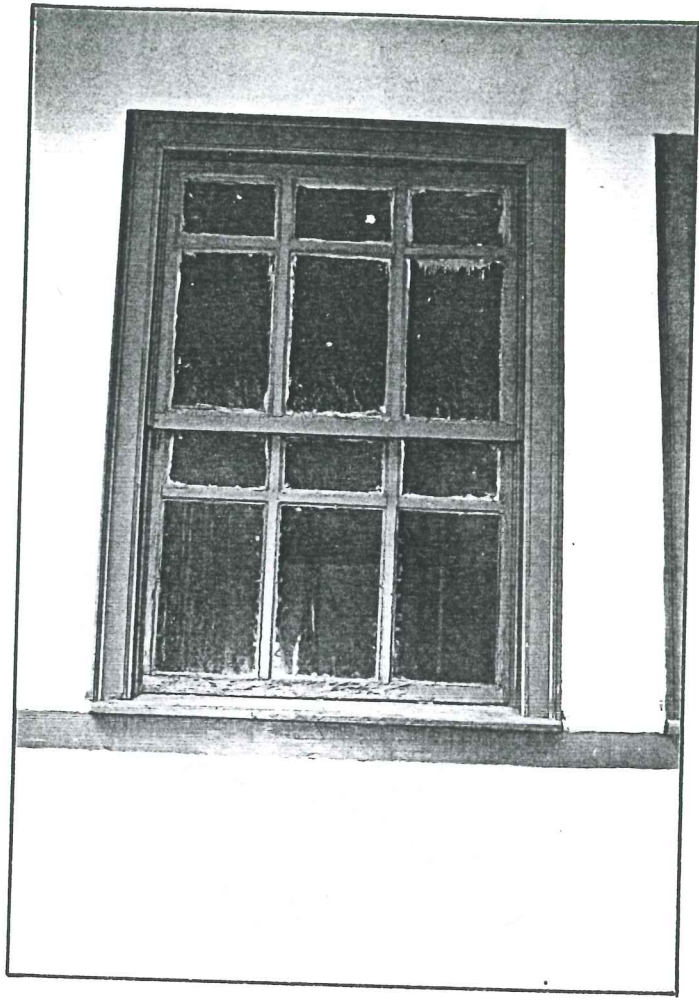
Resim 99. Zemin katta ihtiyaçtan dolayı cepheye sonradan açılan pencere (Env. no:34,237).

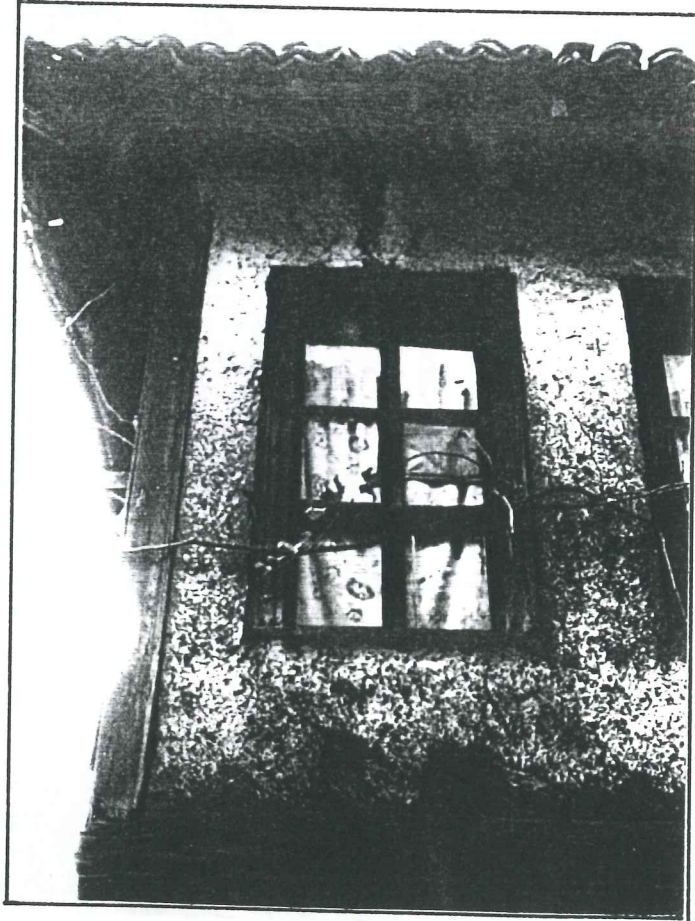
Resim 100. Eski ilkokul binası (Env. no:62).

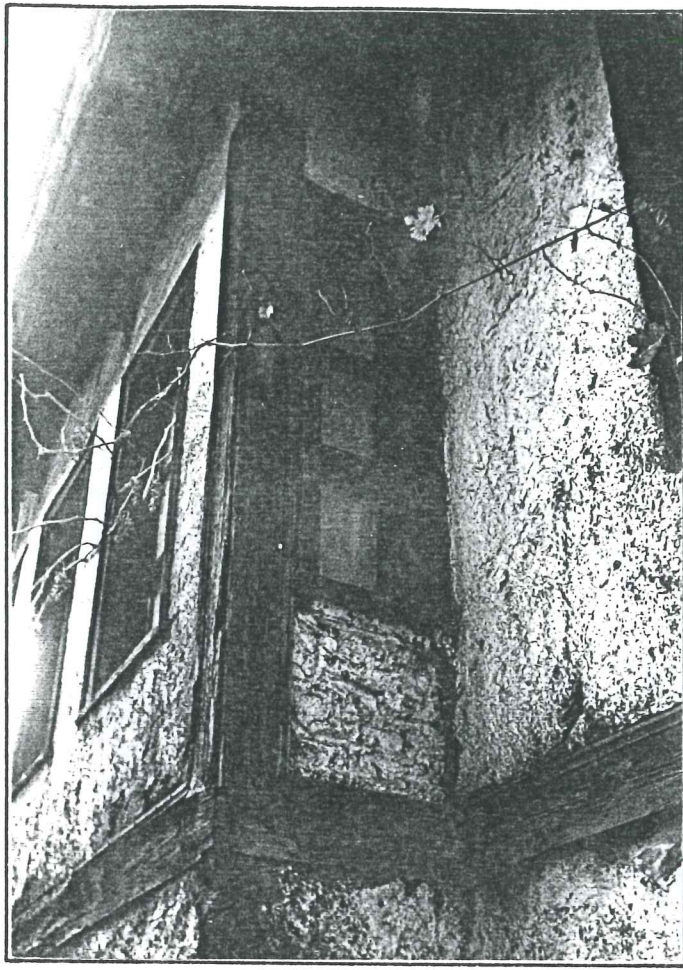
Resim 101. Cami penceresi detayı.

Resim 102. Kuran Kursu'nun penceresi.

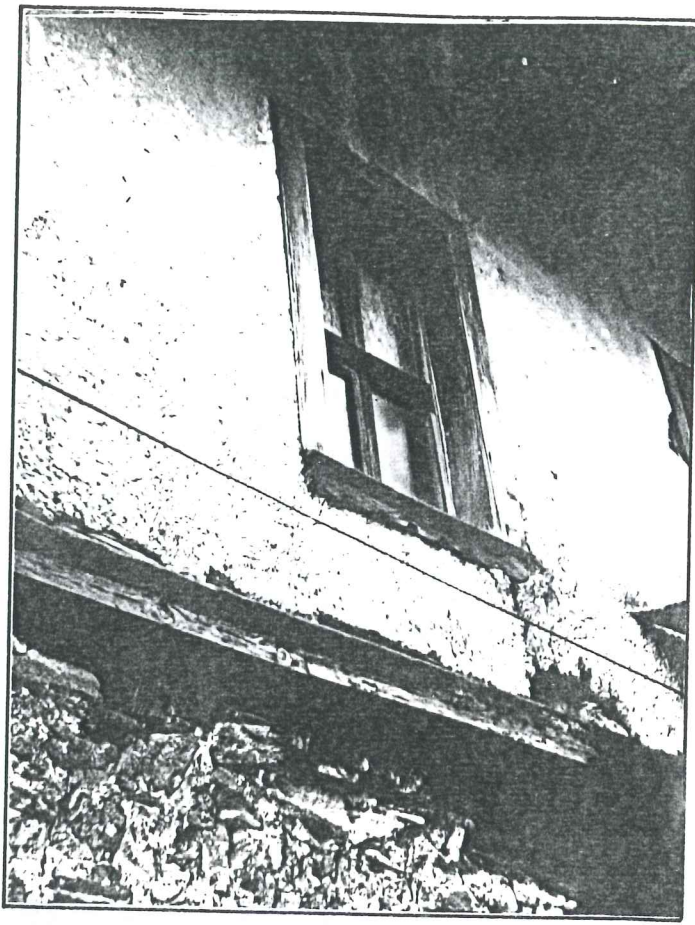
Resim 103. İçe açılmalı çift kanatlı pencere (Env. no:98).

Resim 104. Yan pencere (Env. no:98).

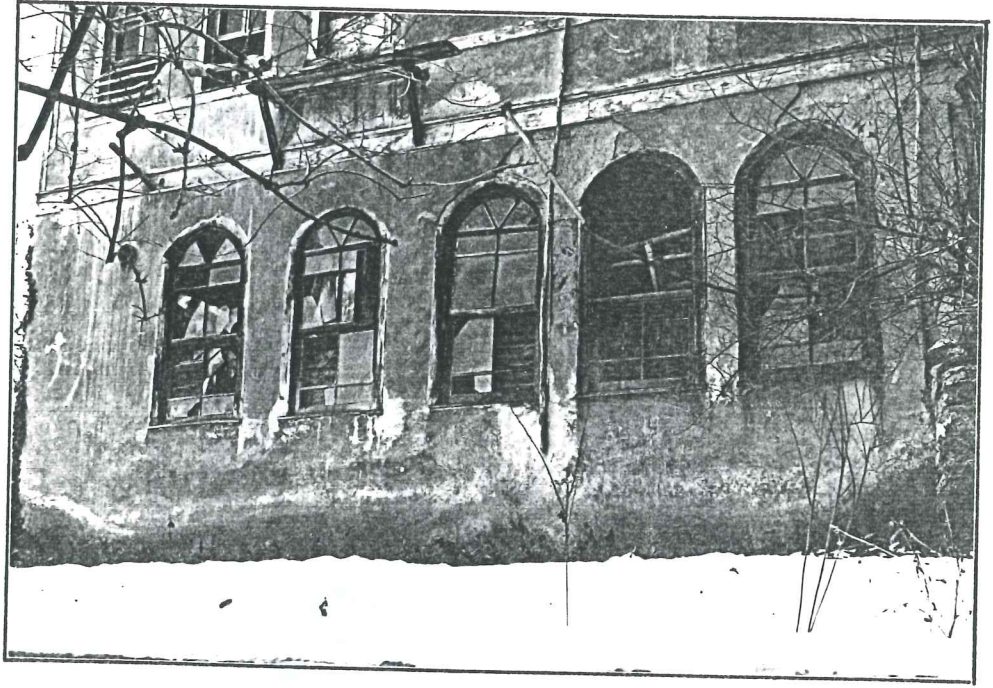
Resim 105. Süslemeli alt pervaz örneği.

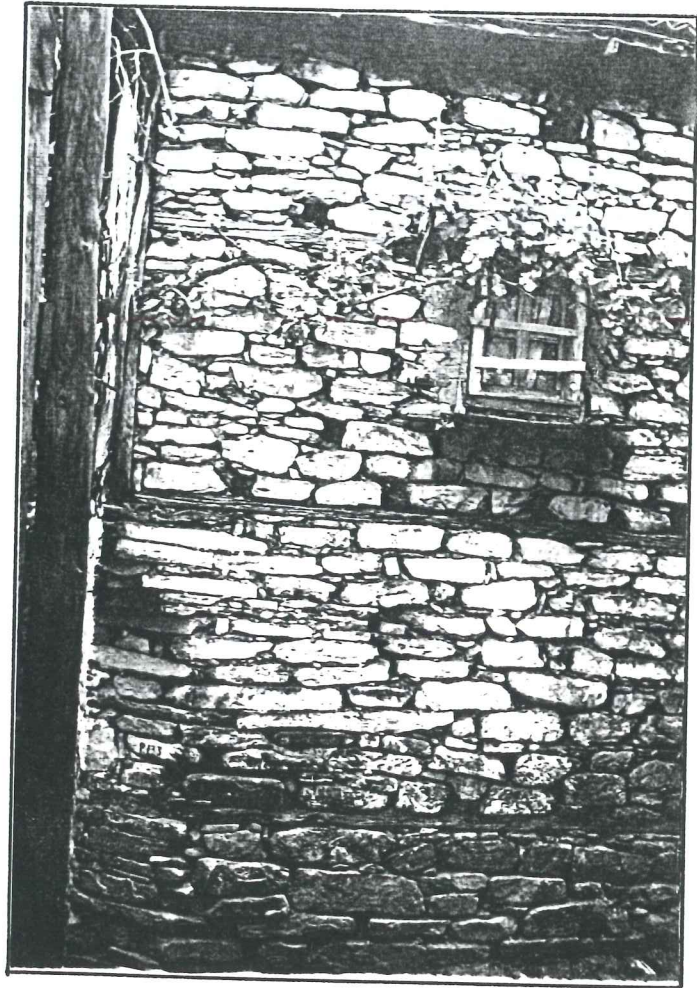
Resim 105,106. Süslemeli alt pervazlı pencere rnekleri.

Resim 107. Köydeki tek yuvarlak kemerli pencere rneęi
(Env. no:3).

Resim 108. Beşli pencere grubu. (Env. no:3).

Resim 109. Üst katta cepheye sonradan açılan pencere örneği.

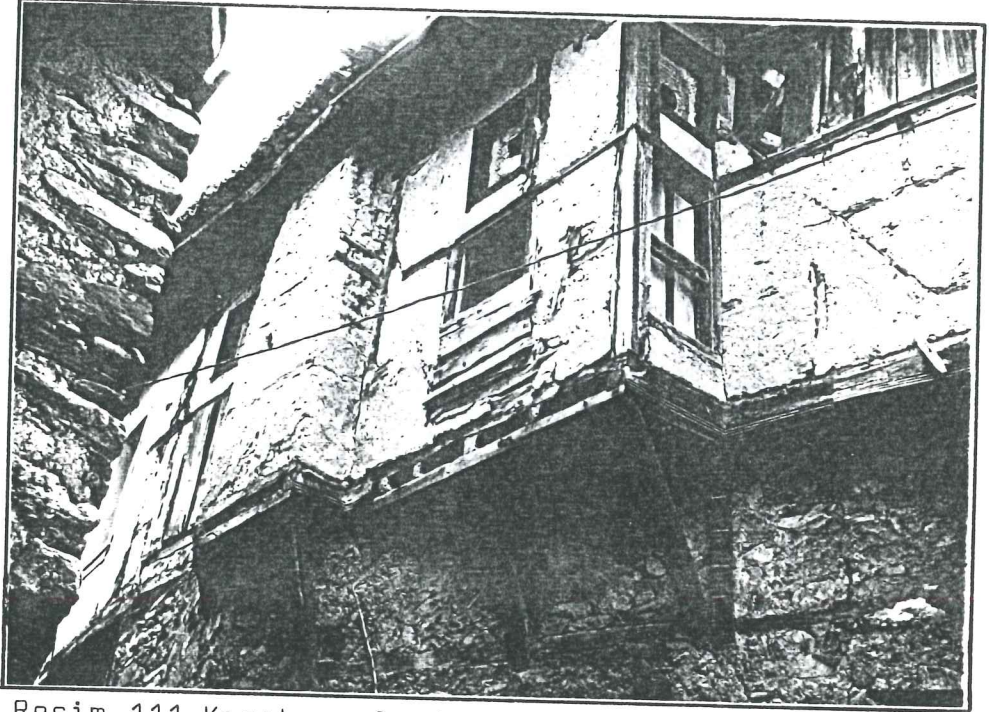

Resim 110. Cephedeki pencere deęişiklięi.

Pencere kasaları duvarın dış yüzünden 5-6 cm. iğeride olup, sokağa bakan cephesine pencere boyunun yarısı kadar ahşap kafes tespit edilmiştir. Ayrıca pencerelerin dış yüzünde yer alan 5-6 cm. enindeki ahşap pervazlar pencereyi çeręeve içine alır. Bu pervazların üst ve yanları düzdür. Aşağıdaki paręasına ise değişik formlar verilerek cephenin daha da zengin görünmesi sağlanmıştır. Bu süslemeli alt pervazlar tek pencere altlarına uygulandıkları gibi bazen bir pencere grubunun altına uygulanarak, pencere silmesi durumunu alır (Resim 105,106).

VII.6. TEPE PENCERELERİ

Cumalıkızık evlerinde çoğu türk evinde rastlanan mekana ışık almak ve odayı süsleme açısından zenginleştirmek amacıyla uygulanan kafa ya da tepe pencerelerini de görmek mümkündür. Ancak bu pencerelerin bir kısmı kırılan renkli cam parçalarının tekrar yerine konulamamasından dolayı kapatılmıştır (Resim 111)

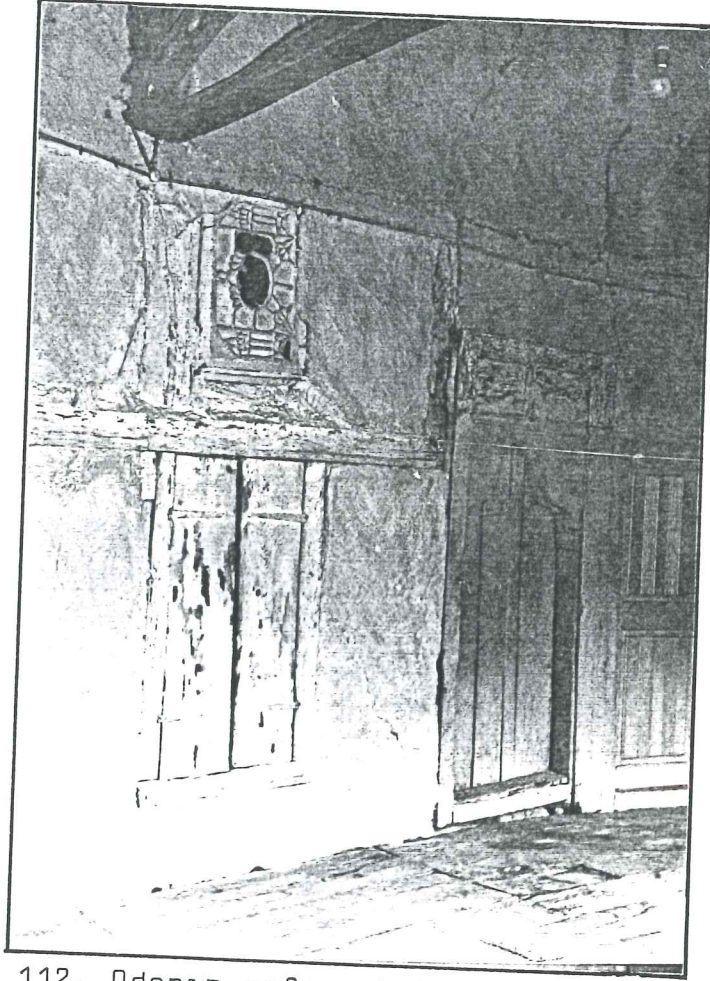

Resim 111 Kırık camlı tepe pencereleri (Env.no.55).

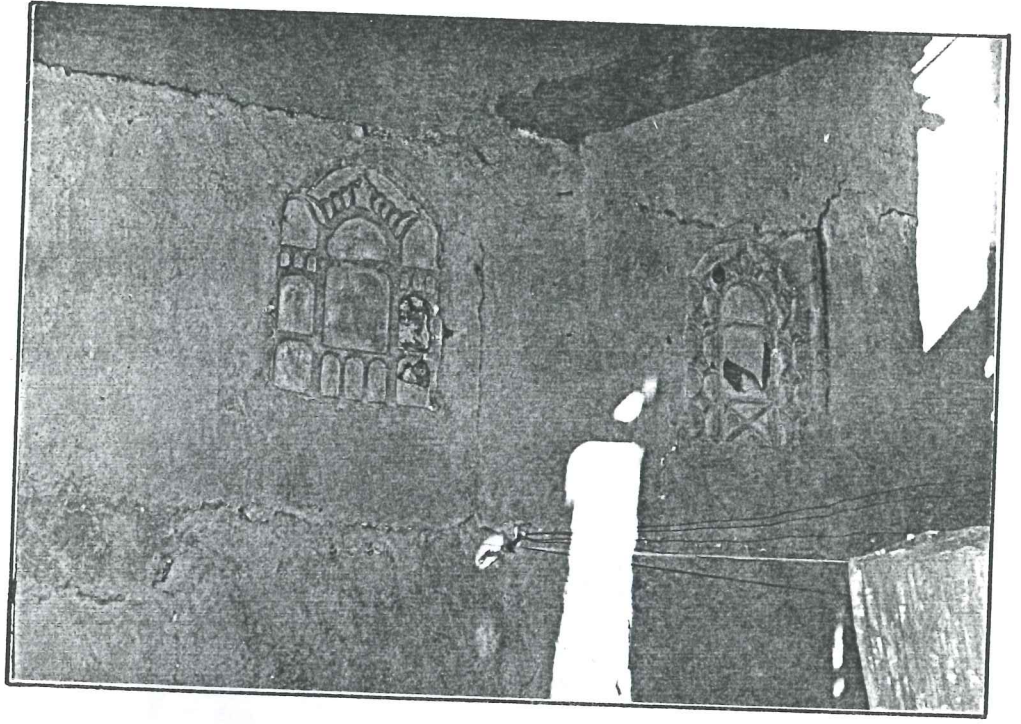
Köy içindeki bazı tepe pencereleri ise badana ile boyanmıştır. (Resim 112,113) Ayrıca tamamının tuğla ile doldurulduğu örneklere de rastlanmaktaysa da, olduğu gibi bırakılan tepe pencereleride vardır. Genellikle odanın dış cepheye bakan yüzünde uygulanmalarına rağmen, sofaya açılan tepe penceresi örneği de vardır (Resim 112)

Tepe pencereleri genellikle ahşap kasa içinde alçıdan yapılmış olup renkli camlar ile dekorlandırılmışlardır. Geleneksel Türk evinde içlik ve dışlık olmak üzere iki

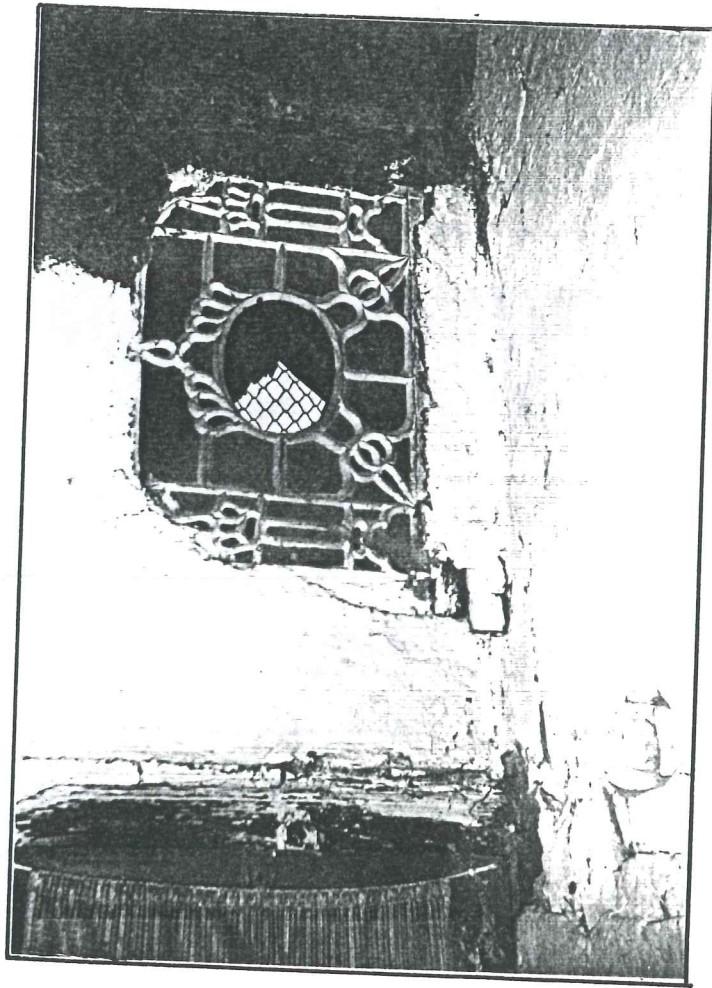
parçadan oluşmuştur. Ancak Çumalıkızık evlerinde on-oniki evde içlik örneğine rastlanmışsa da dışlık örneğine hiç rastlanmamıştır. Türk evinde tepe penceresi 17. yüzyılın ikinci yarısından itibaren görülmektedir (55)

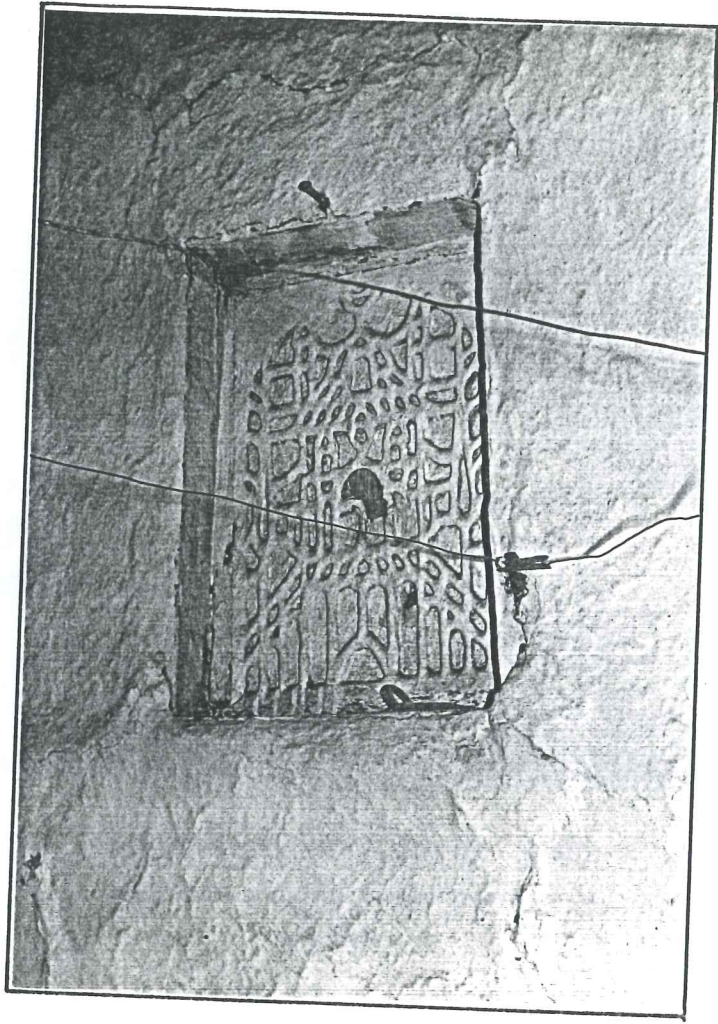
Resim 112. Odanın sofaya bakan cephesi üzerinde düzenlenmiş tepe penceresi

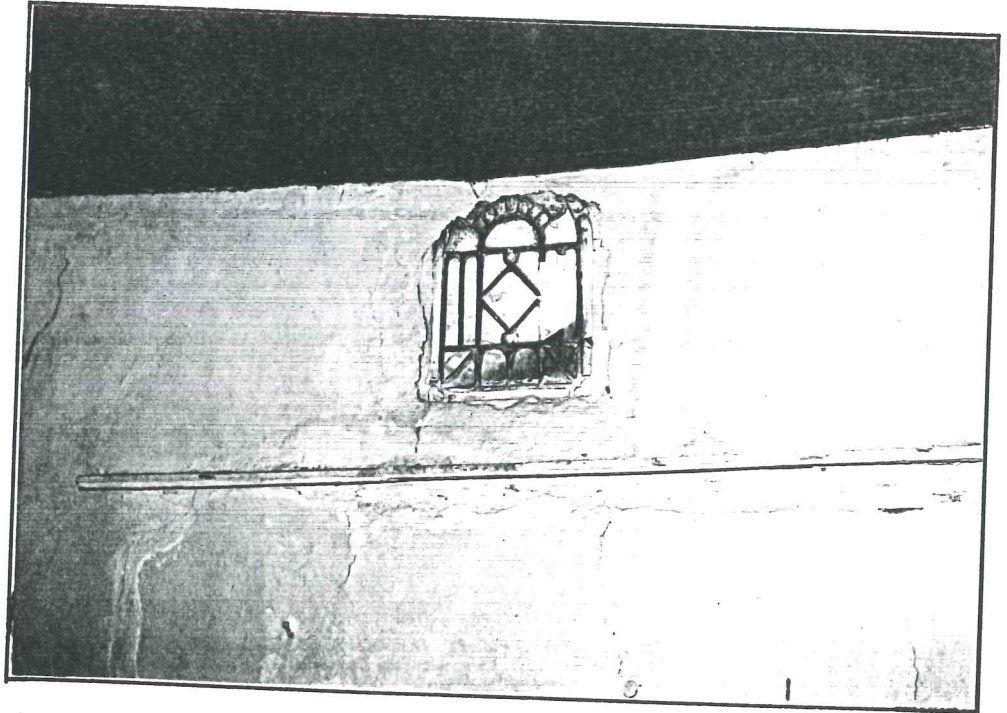
Resim 113. Badana ile boyanmış tepe penceresi örnekleri

Resim 114. Kırık camlı bir tepe penceresi

Resim 115. Üzeri badanalanmış ve diğer yüzden kapatılmış bir tepe penceresi örneği

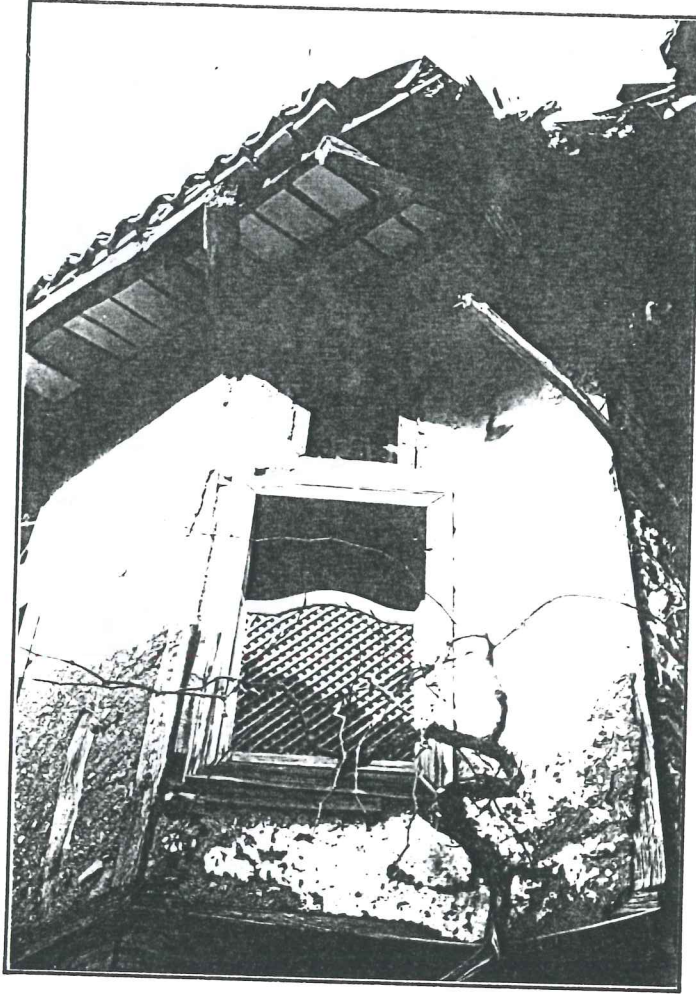
Resim 116. Tepe penceresi, raf silmesi ilişkisi

Resim 117. Hayat'a açılan üzeri badana ile
boyanmış bir tepe penceresi örneği

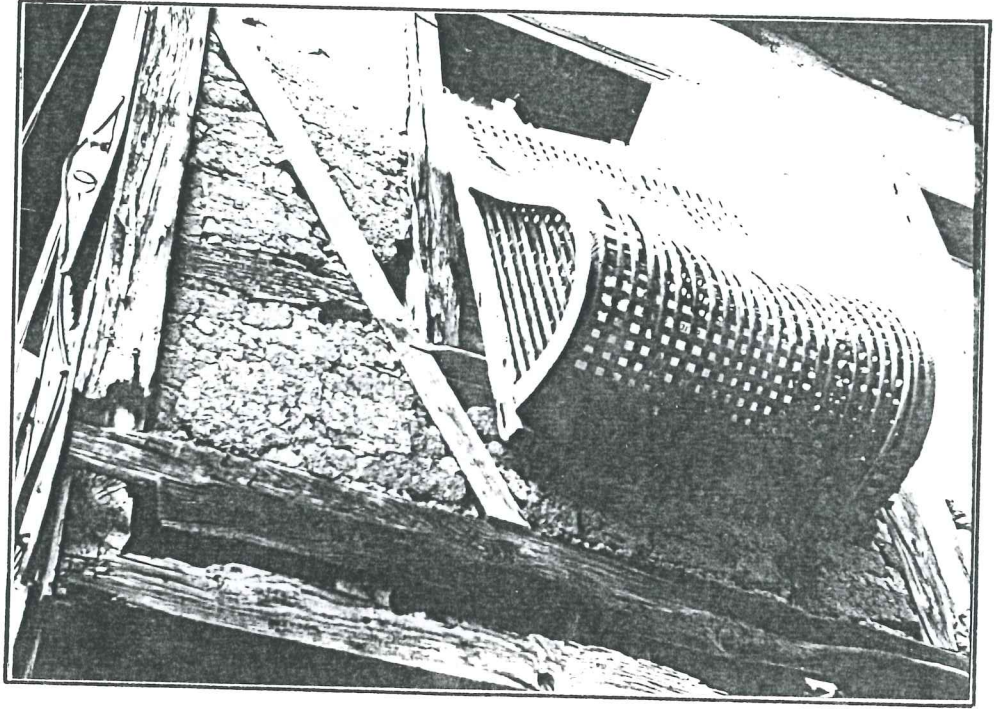
VII. 7. KAFES VE PARMAKLIKLAR

Cumalıkızık köyünün muhâfazakar yaşam biçimi, pencere önündeki kafeslerin işlevini yitirmeden günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır. Kafesler ev içinin dışarıdan görülmemesi ancak içeridekilerin dışarıya görebilmesi amacıyla yapılmışlardır.

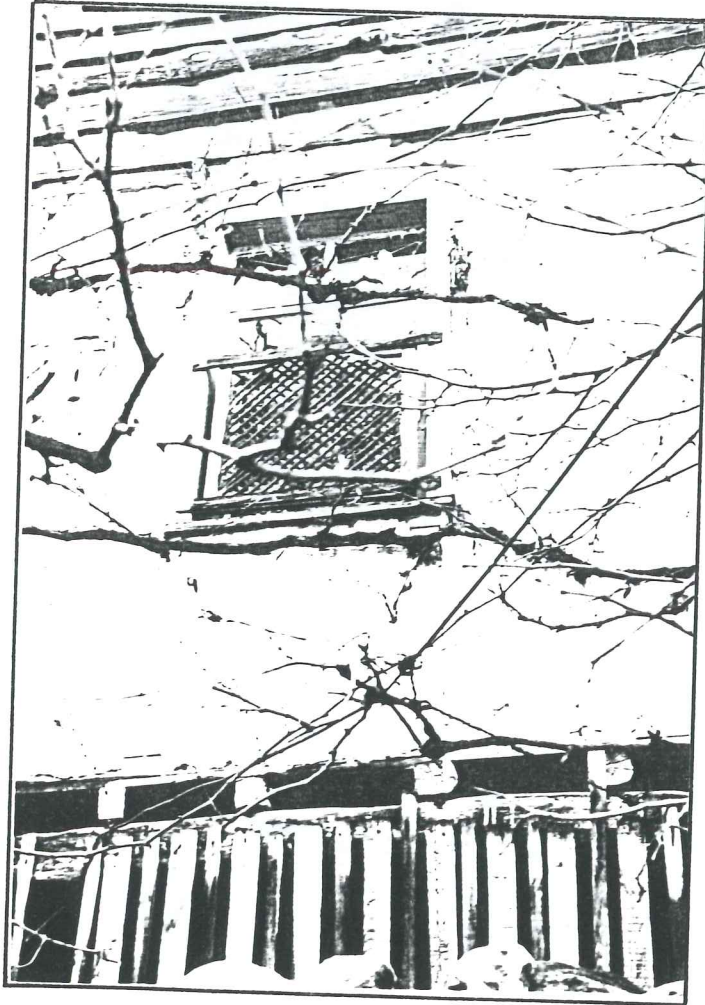

Resim 118. Üzeri tepe pencereli, düşey sürme kafesli pencere (Env.no.28)

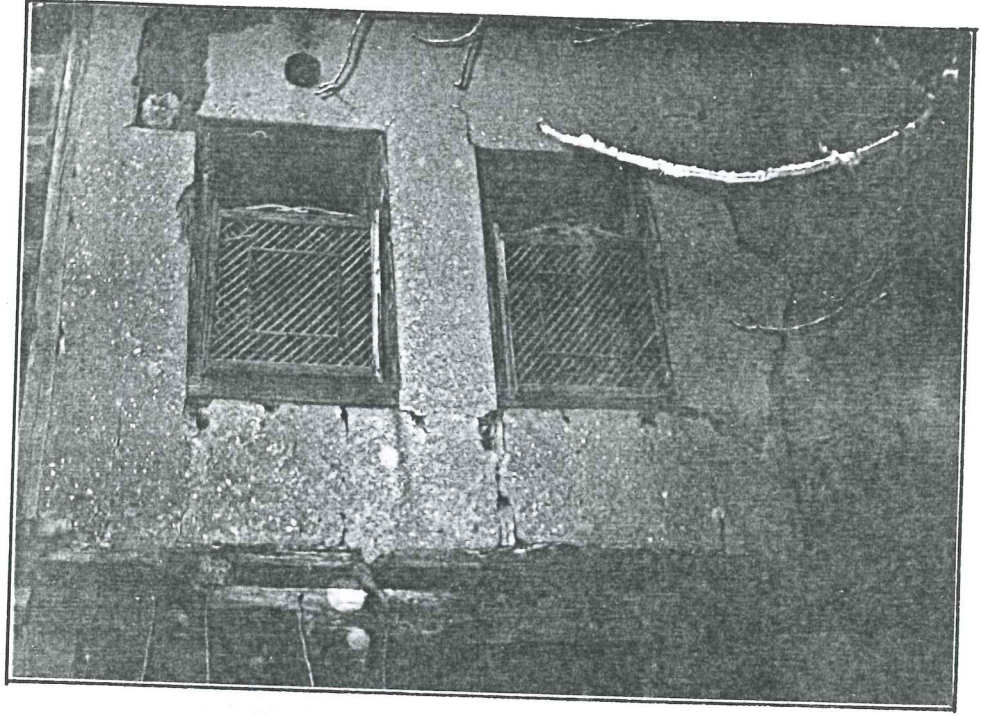
Bazı evlerde özellikle giriş kapısı üzerinde yer alan odalarda, bir kafanın uzanabileceği şekilde alt tarafları bombeli olarak yapılmış ahşap kafesler vardır. (Resim 119, 126) Bu az sayıda örneğine rastladığımız bombeli kafeslerden başka, düz kafeslerde vardır (Resim 118,120,121).

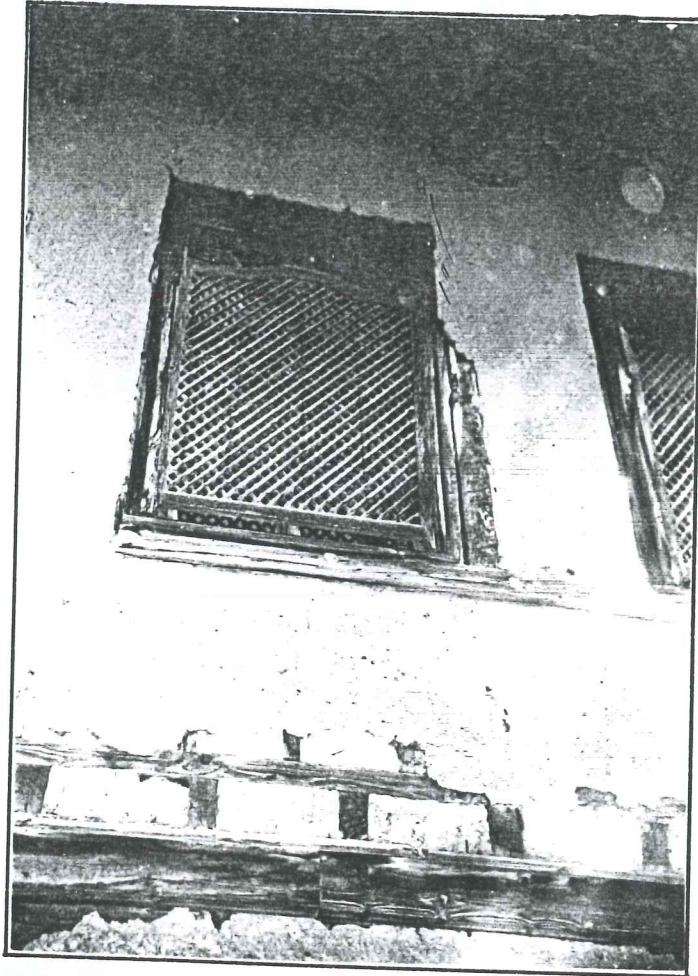
Resim 119. Bombeli ahşap kafes örneği (Env.no: 45)

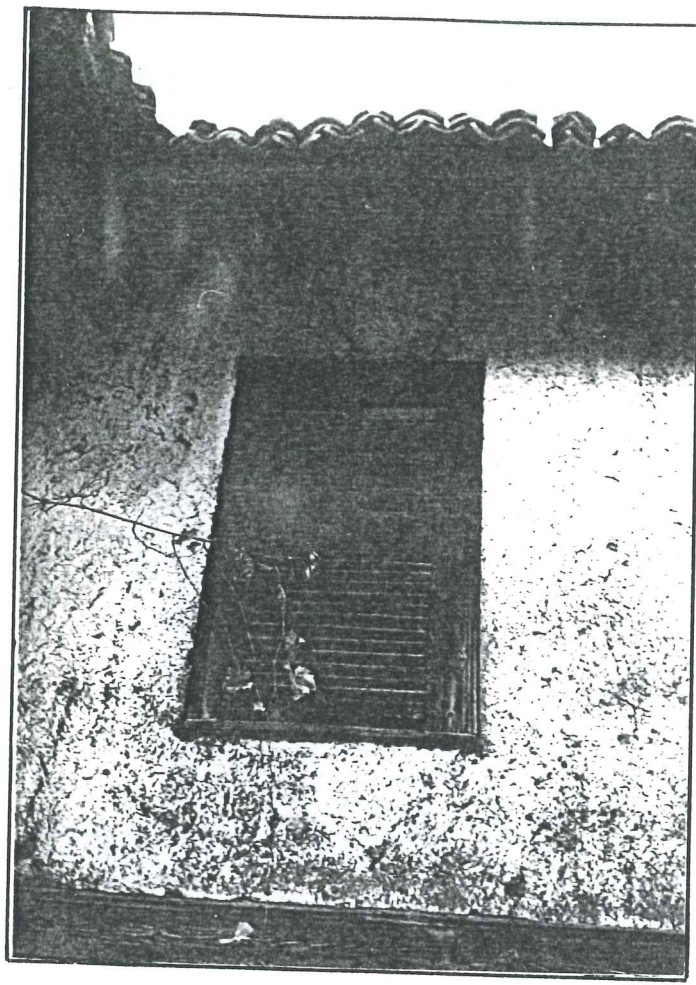
Resim 120: Düz ahşap kafes örneği

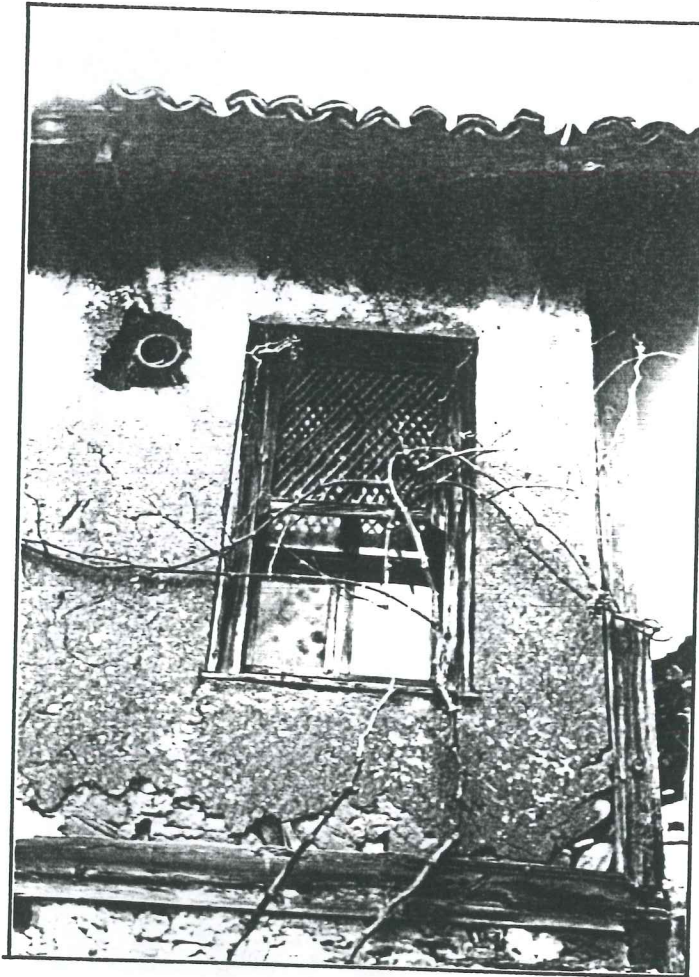
Resim 121: İkili düz ahşap kafesli pencere örneği

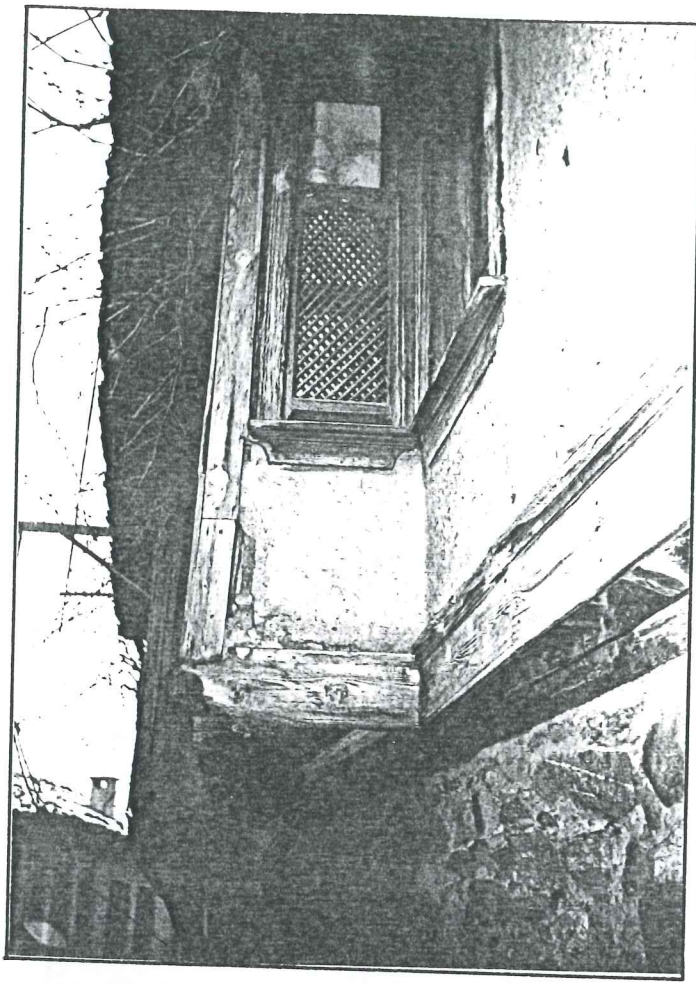
Resim 122: Düz ahşap kafes örneği

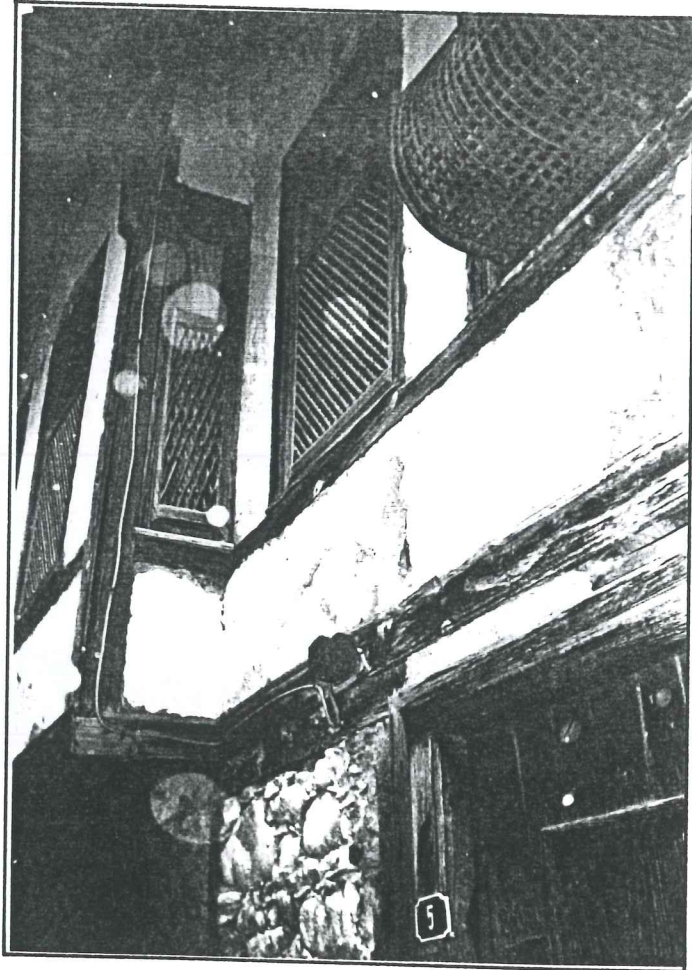
Resim 123. Tamamı ahşap kafesle kapatılmış pencere

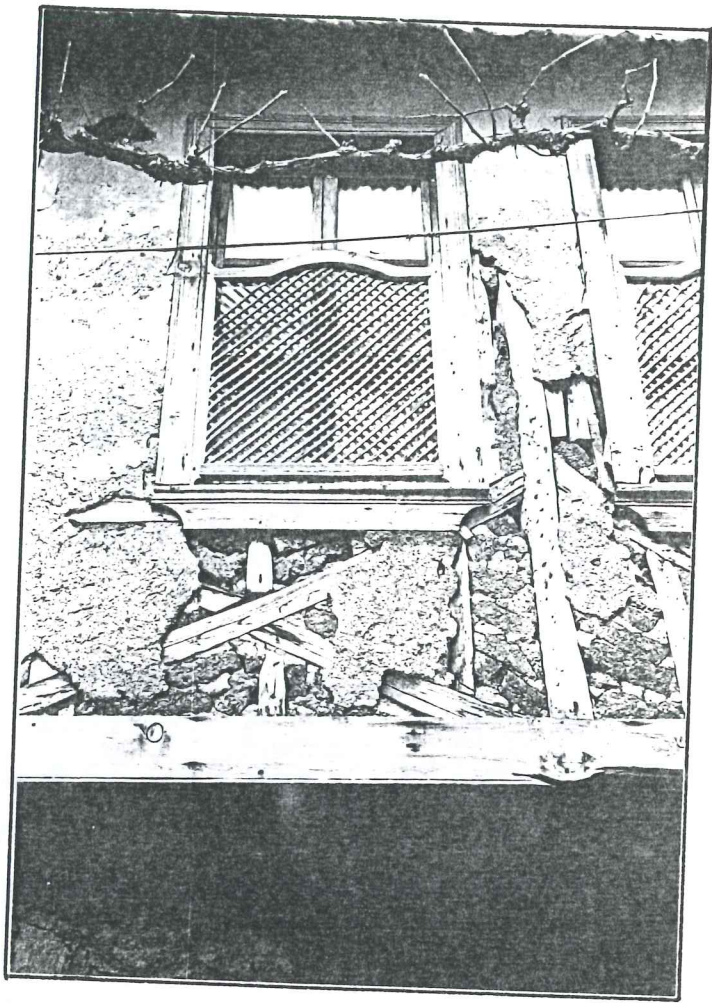
Resim 124. Düşey sürme ahşap kafesli pencere (Env. no:98)

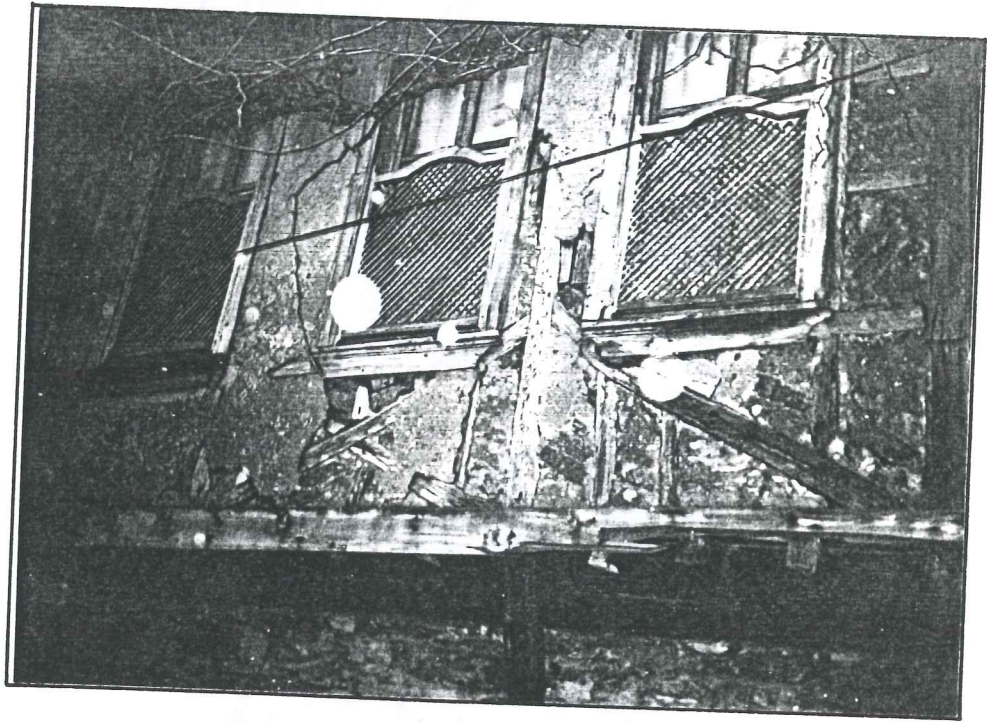
Resim 125. Düz ahşap kafesli yan pencere

Resim 126. Kapı üstüne yerleştirilmiş bombeli kafesli pencere ve düz ahşap kafesli pencereler

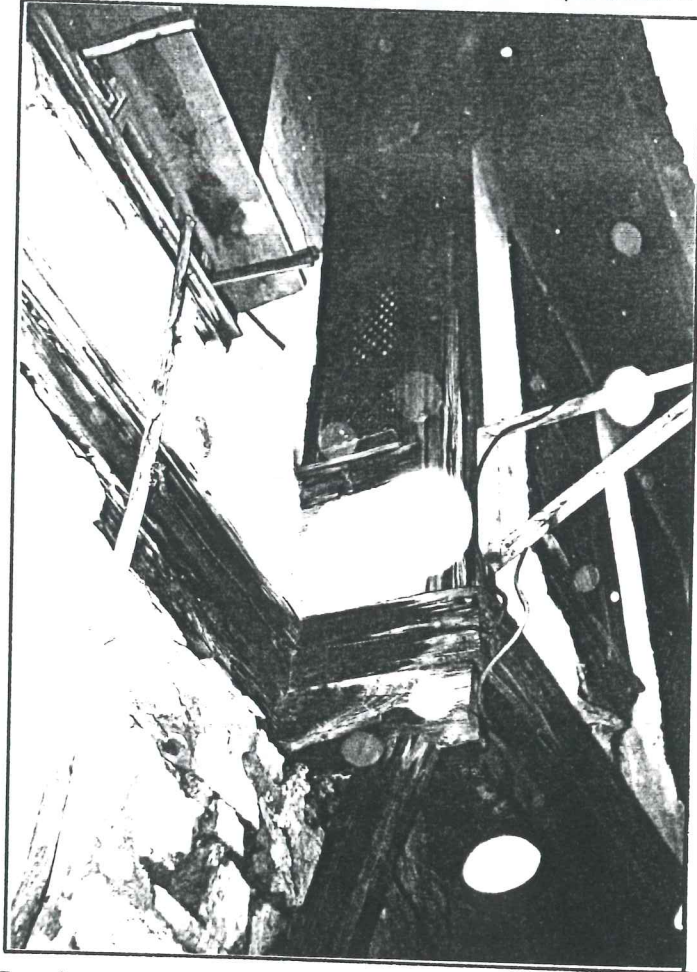
Resim 127. Düşey sürme düz ahşap kafesli pencere

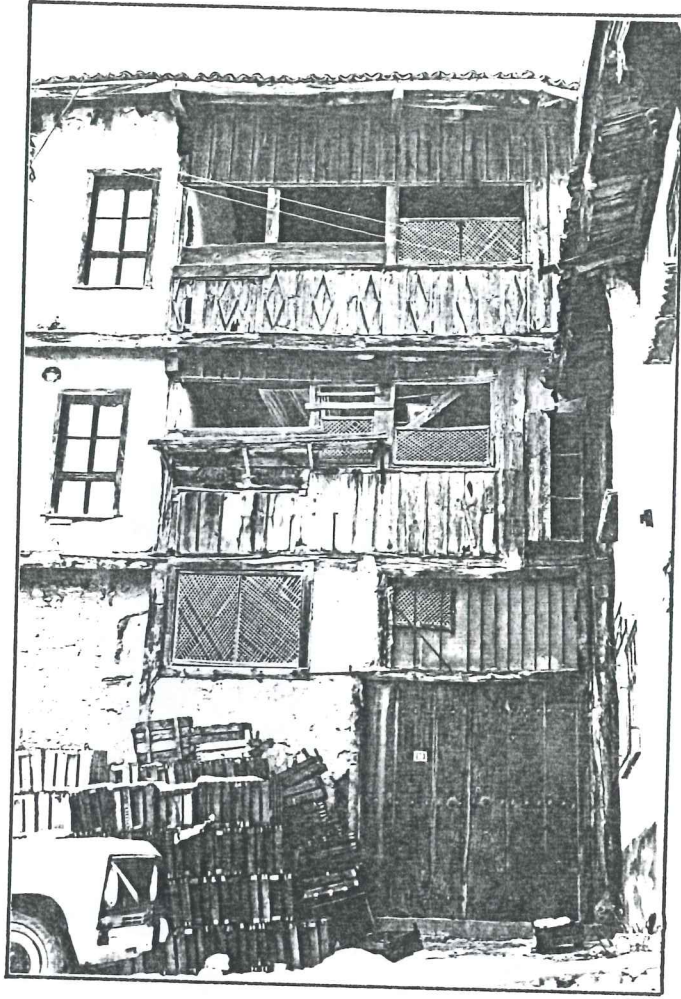
Resim 128: Düz ahşap kafesli üçlü pencere grubu

Resim 129. Düz ahşap kafesli pencere

Resim 130. Düz ahşap kafesli yan pencere

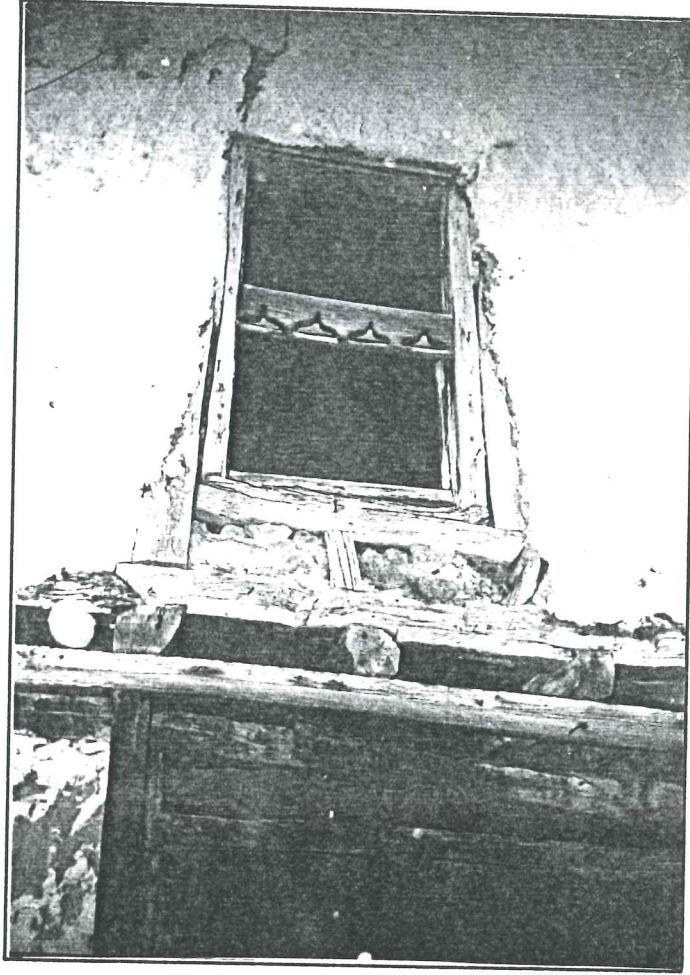

Resim 131: Sofanın sokağa bakan cephesinin tamamıyla ahşap kafeslerle kapatıldığı nadir örneklerden biri (Env.no: 82)

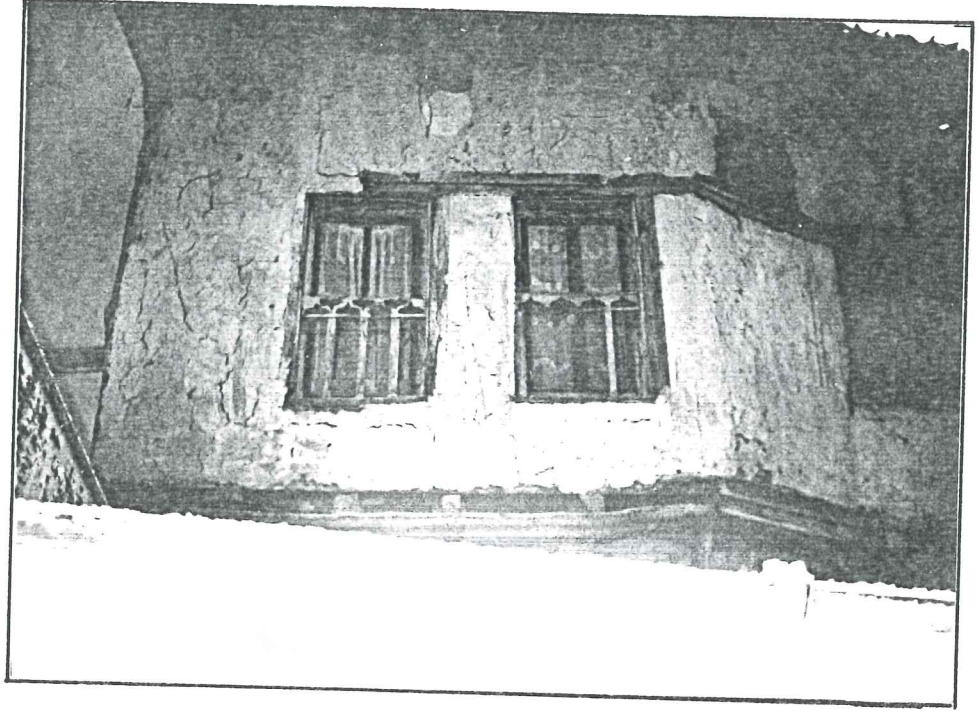
Kafesler genellikle ince ıhlamur çubukların birbirlerine geçirilmesiyle oluşturulmuşlardır. Düz kafeslerde çubuklar çapraz, bombeli kafeslerde ise düz olarak uygulanmışlardır. Kafesler pencere kasasının dış kısmına yakın olarak yerleştirilmiş olup, çoğu örnekte düşey sürme sistemde çalışmaktadır.

Ayrıca pencere kasasının dış yüzeyine tespit edilen parmaklıklara da rastlanmaktadır. Bu parmaklıklar ahşap çubuklardan ibaret olup, yatay veya dikey yönde birbirlerine paralel olarak düzenlenmişlerdir. Süslemelibirkaç ahşap parmaklık örneği de vardır (Resim 132,133).

Parmaklığın yapılmasındaki amaç, çocukların pencere boşluklarından sarkmamasını sağlamaktır. Ve pencere yüksekliğinin yarısına kadar uygulanırlar.

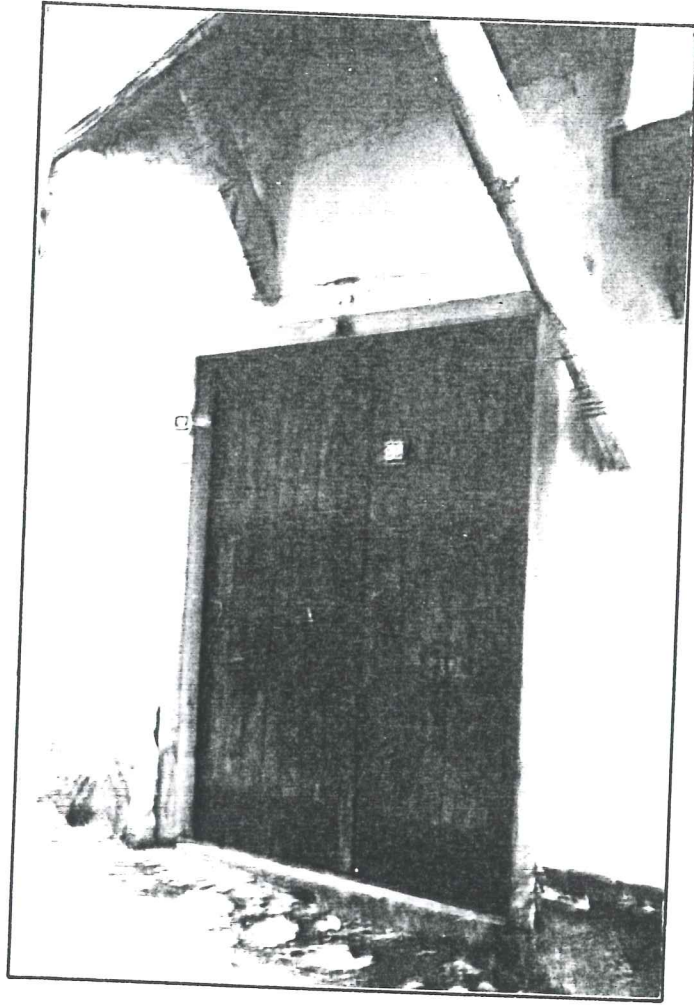
Resim 132. Ahşap motifli parmaklık (işlevini yitirmiş)

Resim 133. Üzeri kapatılmış tepe pencereli, ahşap parmaklıklı pencereli, köydeki en eski evlerden biri (Env.no.78)

VII.8. KAPILAR

Zemindeki yüksekçe taş duvarların tek önemli açıklığı yapı ile sokak ilişkisini sağlayan kapı boşluklarıdır. Kapı boyutları yüklü bir hayvanın geçişini sağlayacak ebattadır. Genellikle 1.80-2.20 m. genişliğinde, 2.00-3.00 m. yüksekliğinde olup, ahşap çift kanatlı olarak düzenlenmişlerdir (Resim 134).

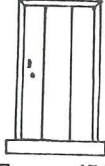
Resim 134. Ahşap çift kanatlı sokak kapısı örneği
(Env.no.57)

KAPI TIPLERİ ö:1/100

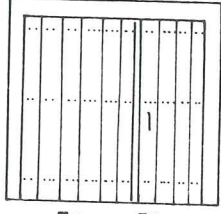
TEK KANATLI

ÇİFT KANATLI

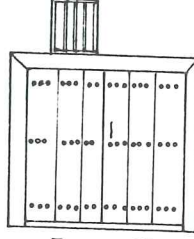
ÇİFT KANATLI ÜZERİ AÇIKLIKLI

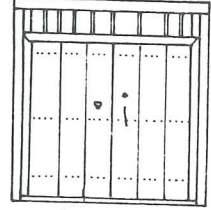
Env.no:174

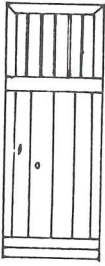
Env.no: 58

Env.no:124

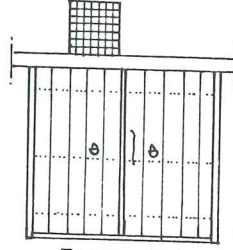
Env.no: 229

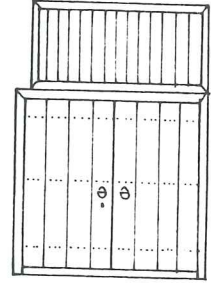
Env.no:20

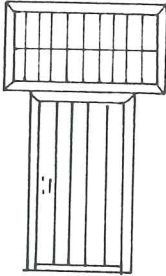
Env.no:225

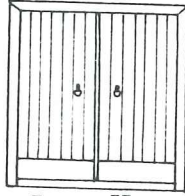
Env.no: 154

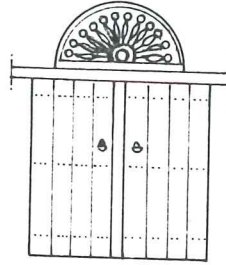
Env.no: 53

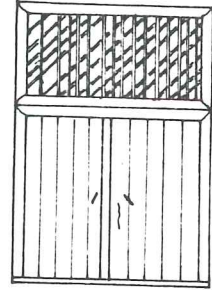
Env.no: 62

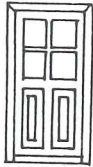
Env.no:57

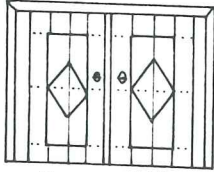
Env.no:228

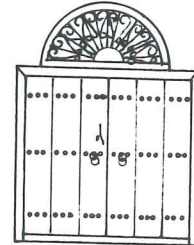
Env.no:226

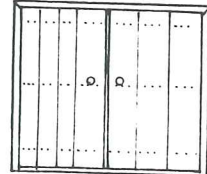
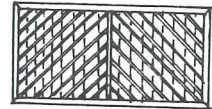
Env.no: 53

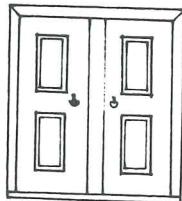
Env.no: 246

Env.no: 80

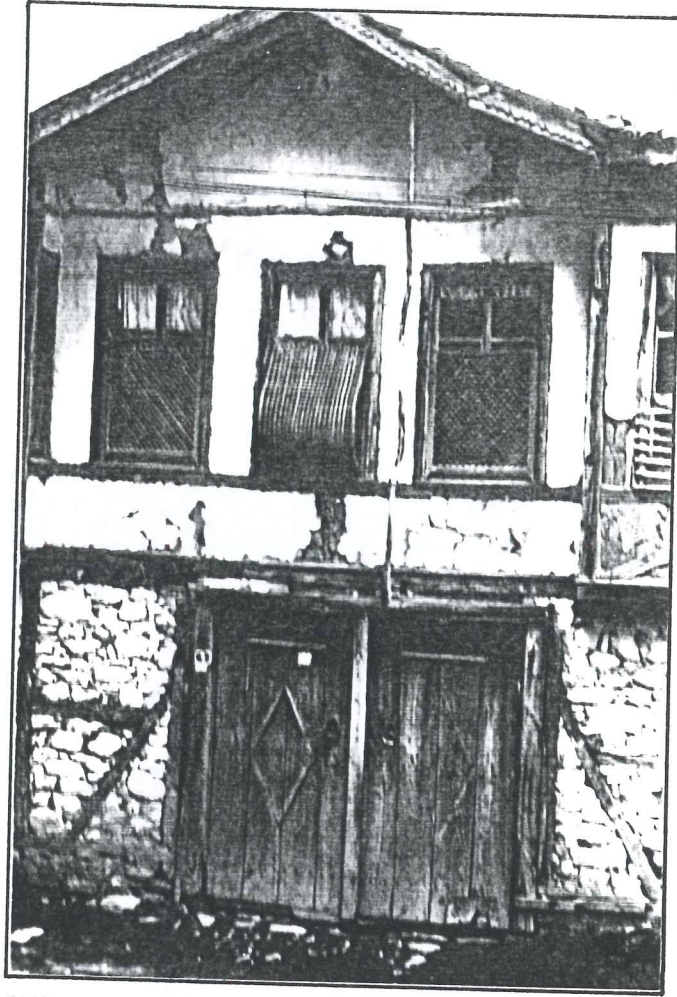

Env.no:249

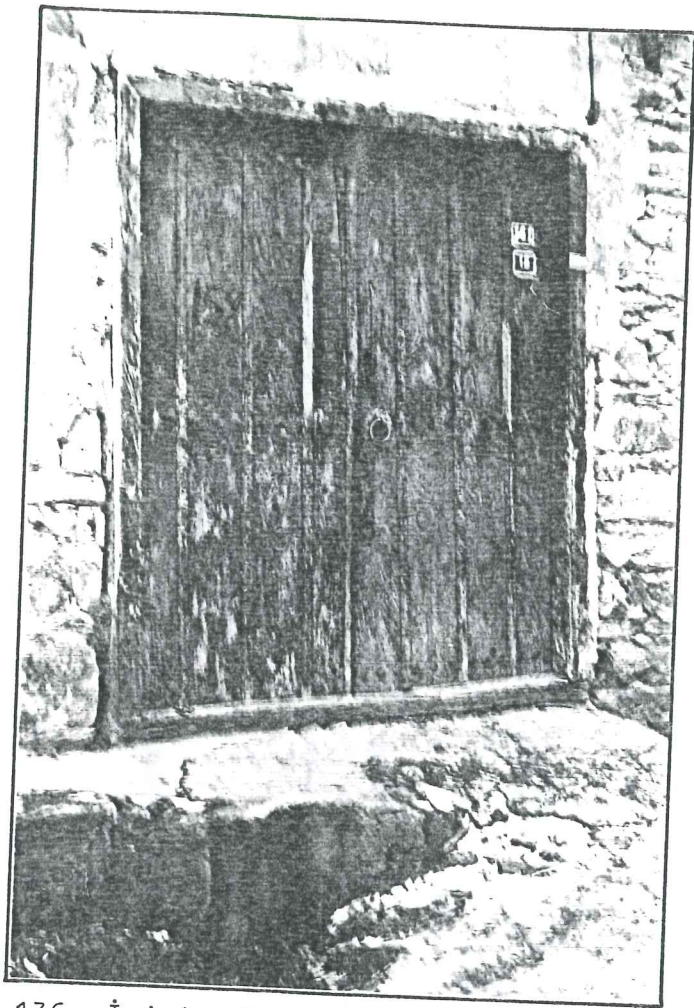

Env.no: 62

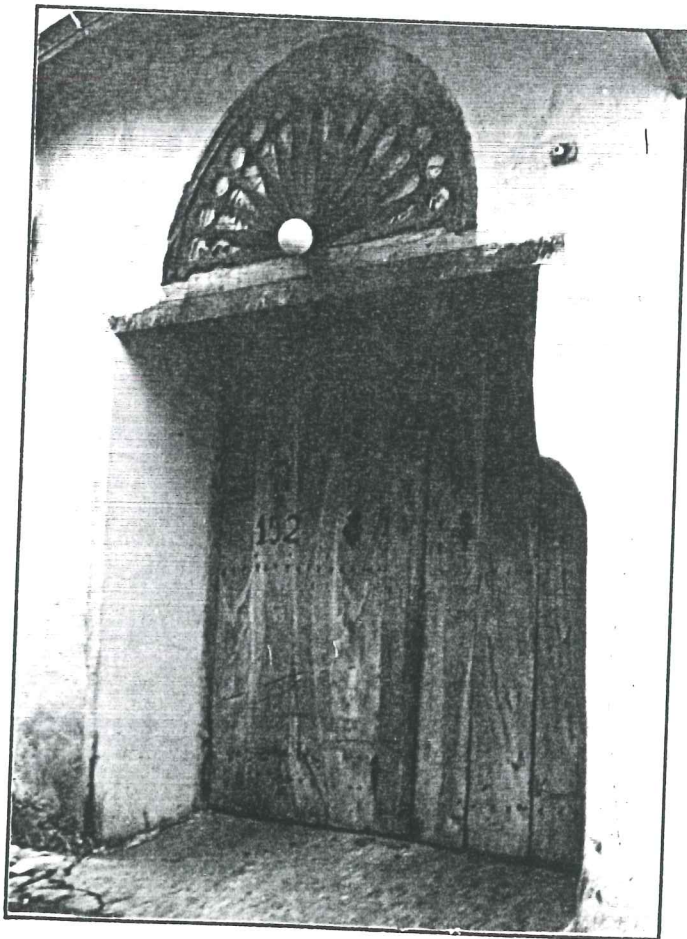
Köydeki en eski yapı örneklerinde zemin kat yüksekliği düşük olduğundan, sokak kapısı yüksekliği kat silmesine kadar devam etmektedir (Resim 135). Ancak daha yeni yapılarda zemin kat yüksekliği arttığından, hayata ışık ve hava almak amacıyla, sokak kapılarının üzerinde camsız bir açıklık oluşturulmuştur. Genelde ahşap çubukların düşey olarak uygulandığı bu boşluklar, bazı kapı üstlerinde ahşap nakışlı bir ışıklık konumunda olup, cephedeki bezemelere katkıda bulunmuştur (Resim 137,138).

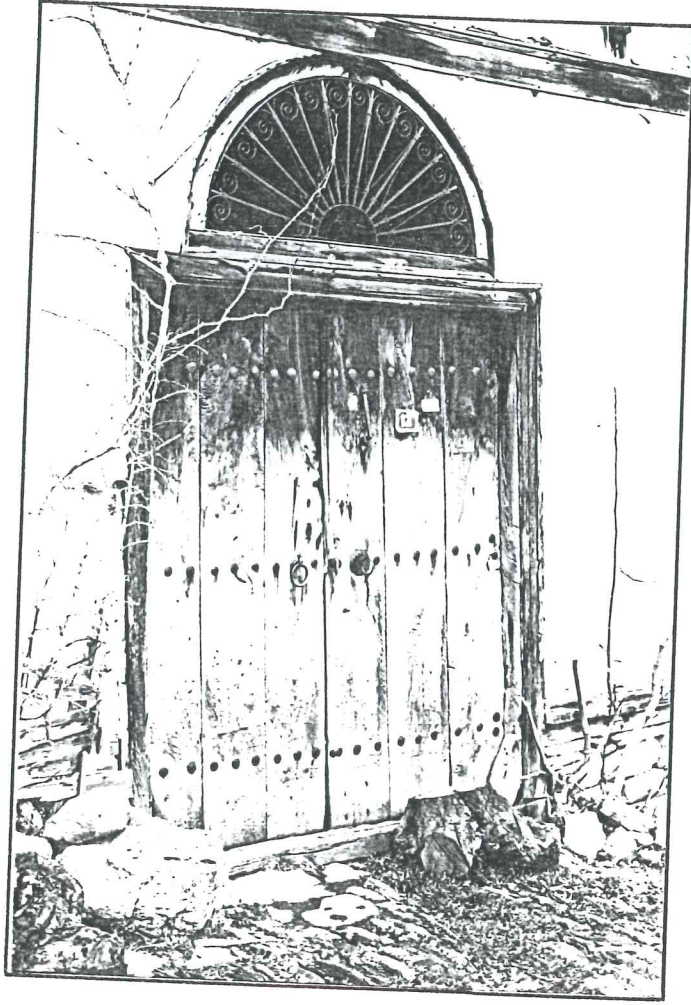
Resim 135. Kapı yüksekliğinin kat silmesine kadar uzandığı bir örnek (Env.no.246).

Resim 136. İri başlı çivilerle bağlanmış kapı kanatları (Env.no.225).

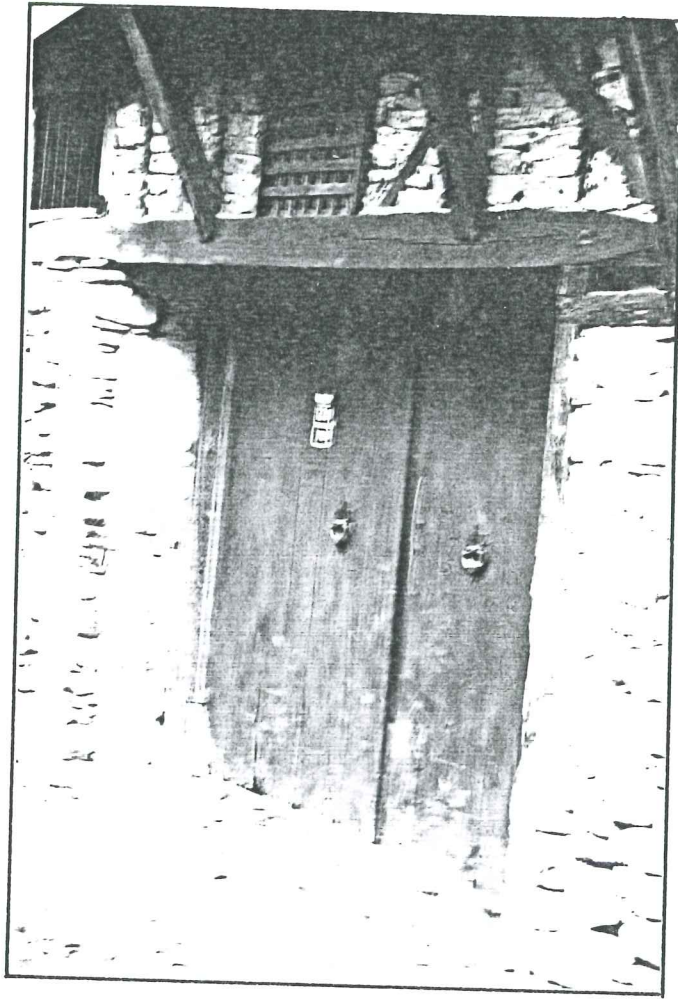
Resim 137. Üzeri ahşap nakışlı kapı üstü açıklığı (Env.no.228)

Resim 138. Üzeri demir motifli süslemeli kapı üstü açıklığı (Env.no:80) Kapı kanatlarının iri başlı çivilerle bağlandığı bir örnek

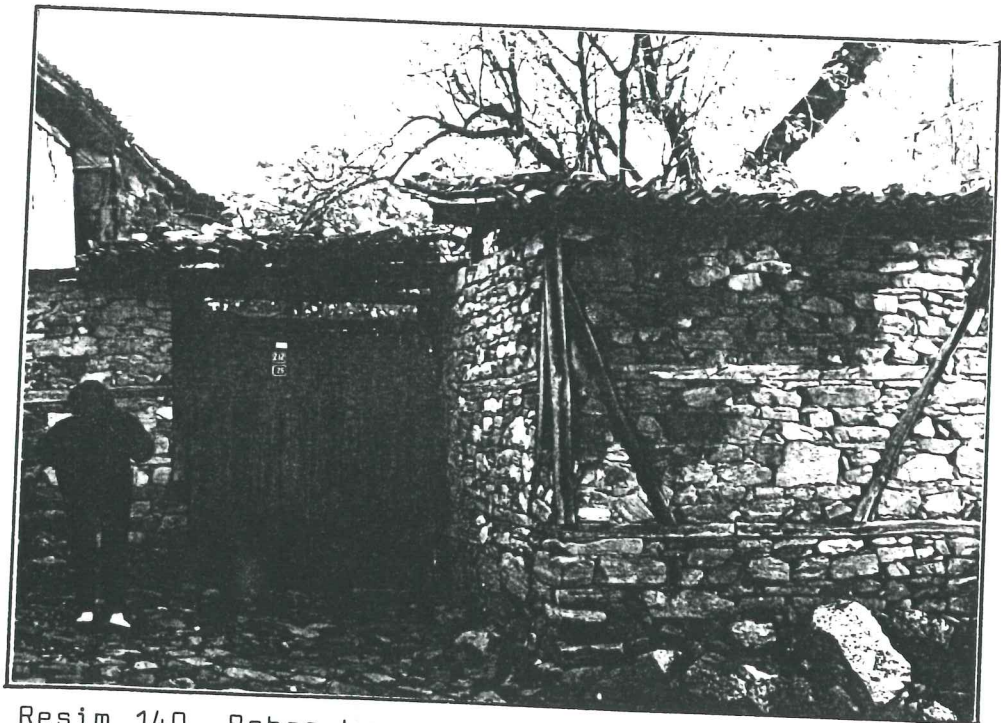
Bu kapı üstü açıklığı genellikle 80-100 cm. yüksekliğinde ve kapı genişliğindedir. (Resim 142,143) Ancak farklı boyut ve konumlarda oluşturulmuş örneklerle de rastlanmaktadır (Resim 139,145)

Bu doğrudan hayata açılan sokak kapılarından başka bahçe duvarları içine açılan gene çift kanatlı bahçe kapıları da çokça uygulanmış ve bunların üzeri genellikle bir saçak ile örtülmüştür (Resim 140,141)

Resim 139. Ahşap çıtalarla kapatılmış kapı üstü açıklığı (154p)

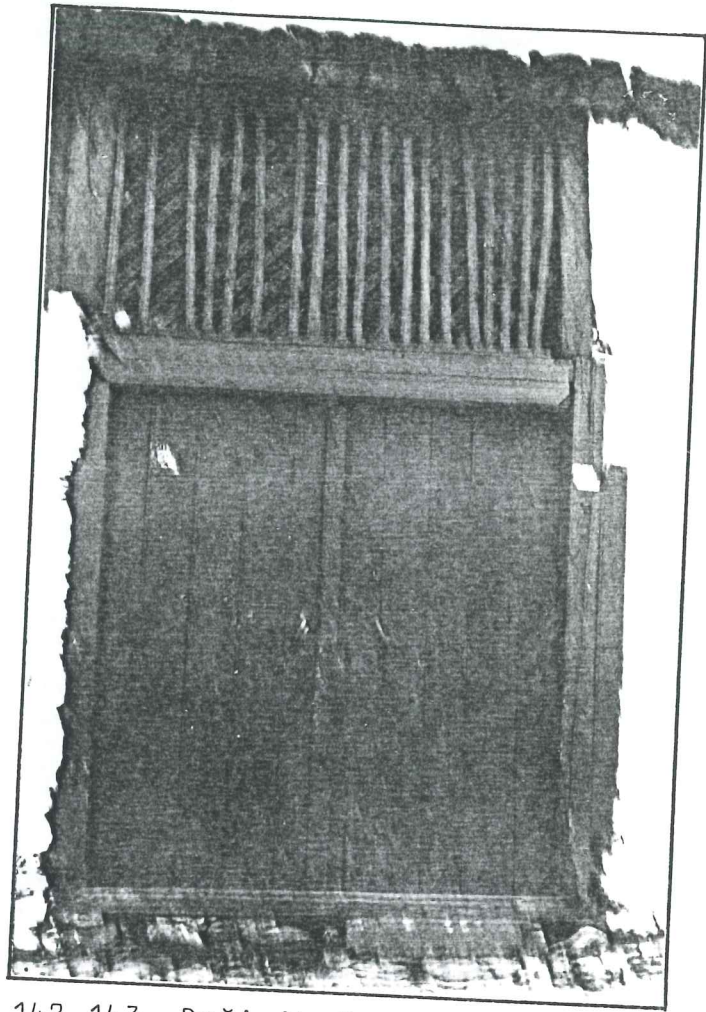
Bazı yapılarda ise bu büyük sokak kapılarından başka sadece insanların kullanabileceği küçük tek kanatlı kapı örneklerine de rastlanmaktadır.

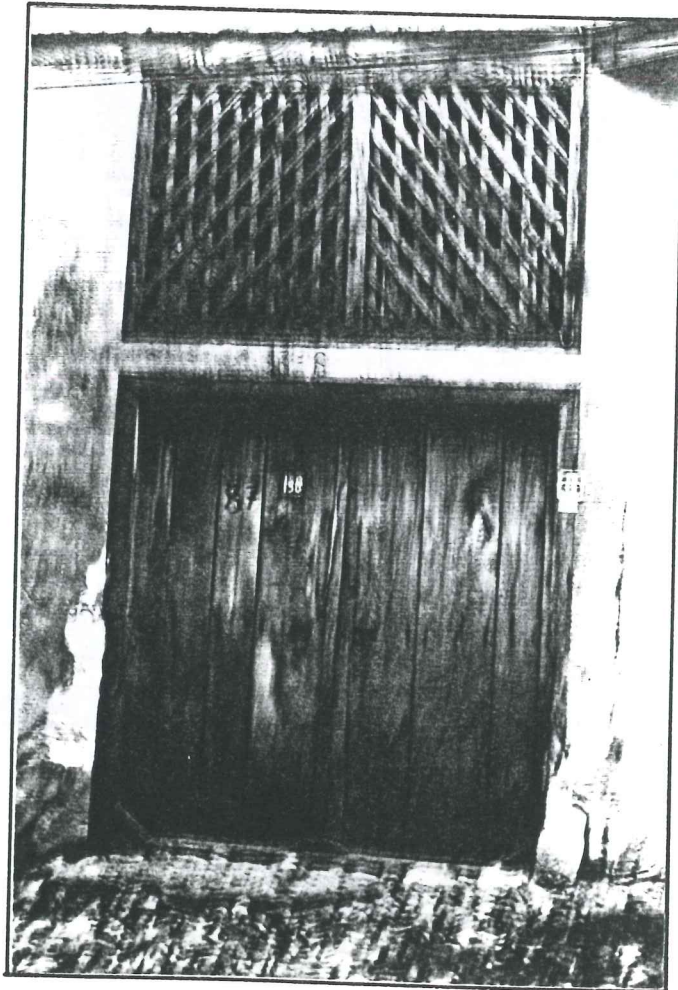
Resim 140. Bahçe kapısı, sokaktan görünüş.

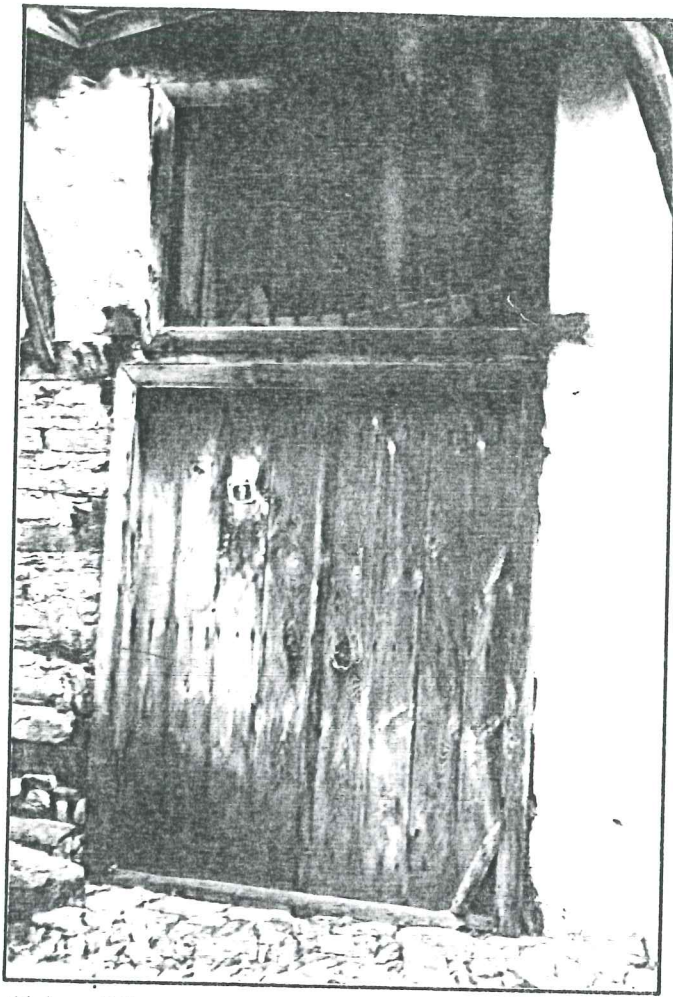

Resim 141. Üzeri saçaklı bir bahçe kapısı örneği

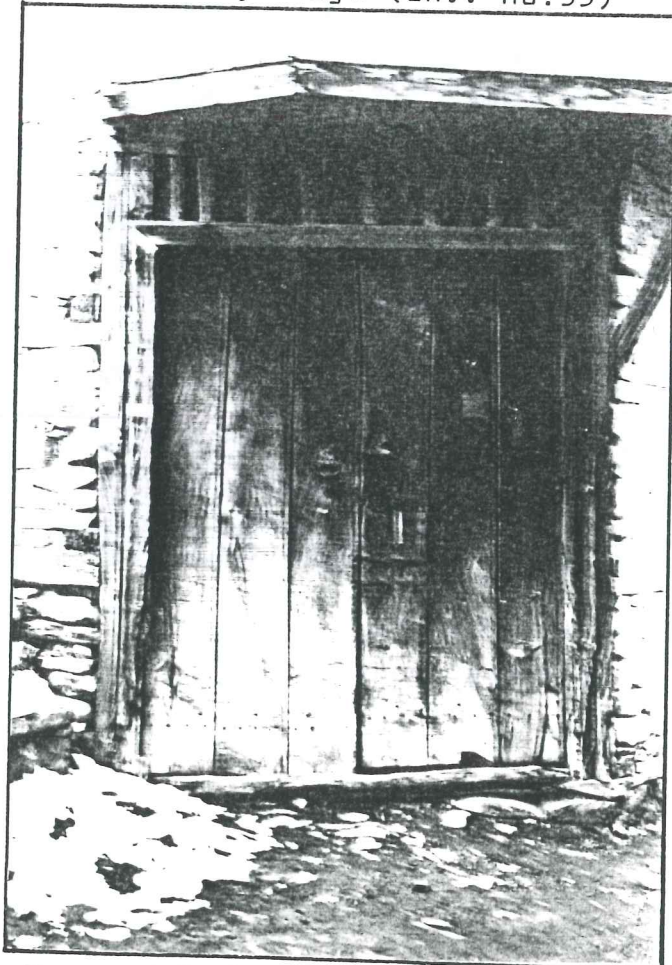

Resim 142,143. Değişik formlarda düzenlenmiş ahşap kapı üstü açıklıkları (Env. no:226,249)

Resim 144. Düşey demir çubuklarla düzenlenmiş kapı üstü açıklığı (Env. no:53)

Resim 145. Ahşap çیتالarla oluşturulmuş kapı üstü açıklığı (Env. no:229)

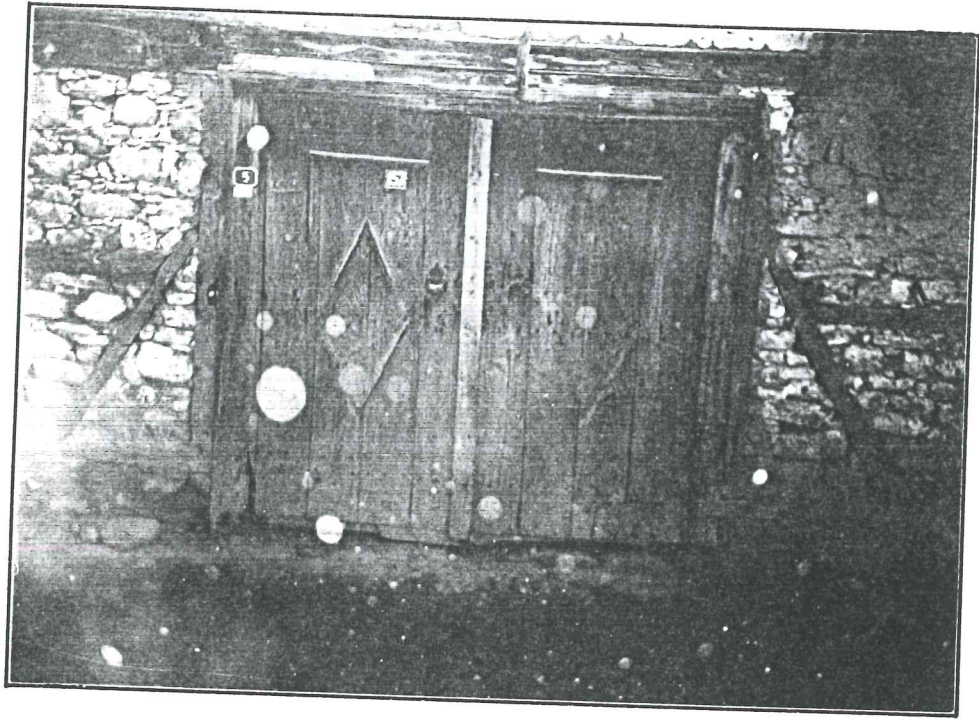
Köydeki ana giriş kapılarının hemen hepsi ahşaptan (genellikle ceviz ağacından) yapılmış olup, 20-30 cm. genişliğindeki ahşap elemanların boyuna uygulanması ile oluşmuştur.

Kapı kanatlarını yataydaki bağlayıcı elemanlarına göre üç şekilde incelemek mümkündür.

1. Kanatlar dövme demir kuşaklar ve iri başlı çivilerle bağlanmıştır.

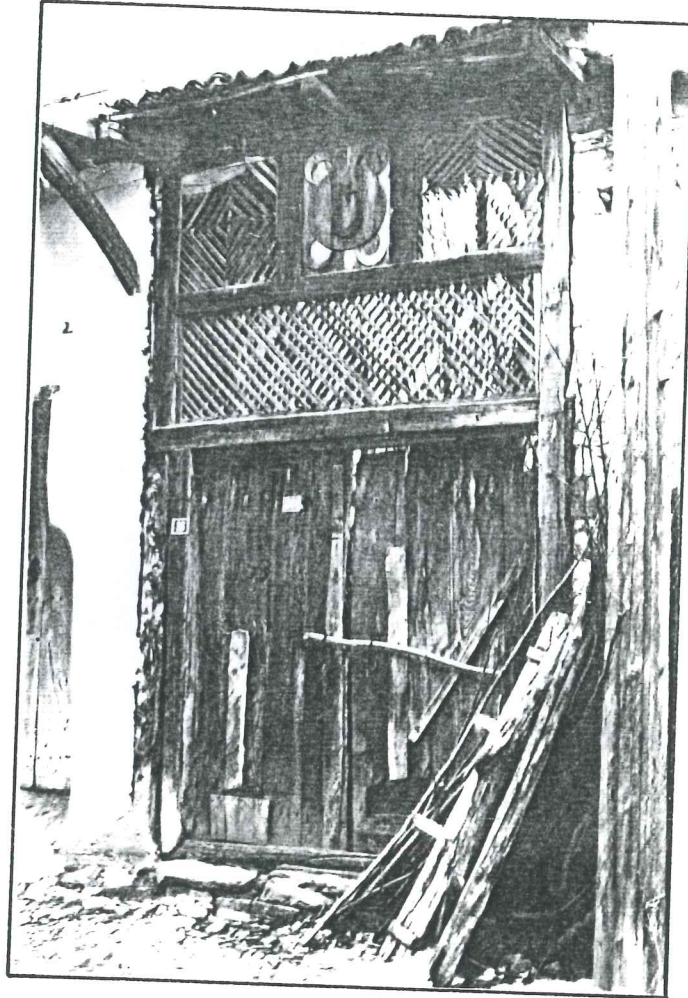
2. Kanatlar yatay ahşap kuşakların, düşey ahşap elemanlar üzerine çivilenmesiyle oluşturulmuştur.

3. Ahşap elemanların geçmeli olarak düzenlendikleri aynalı kapı örnekleridir.

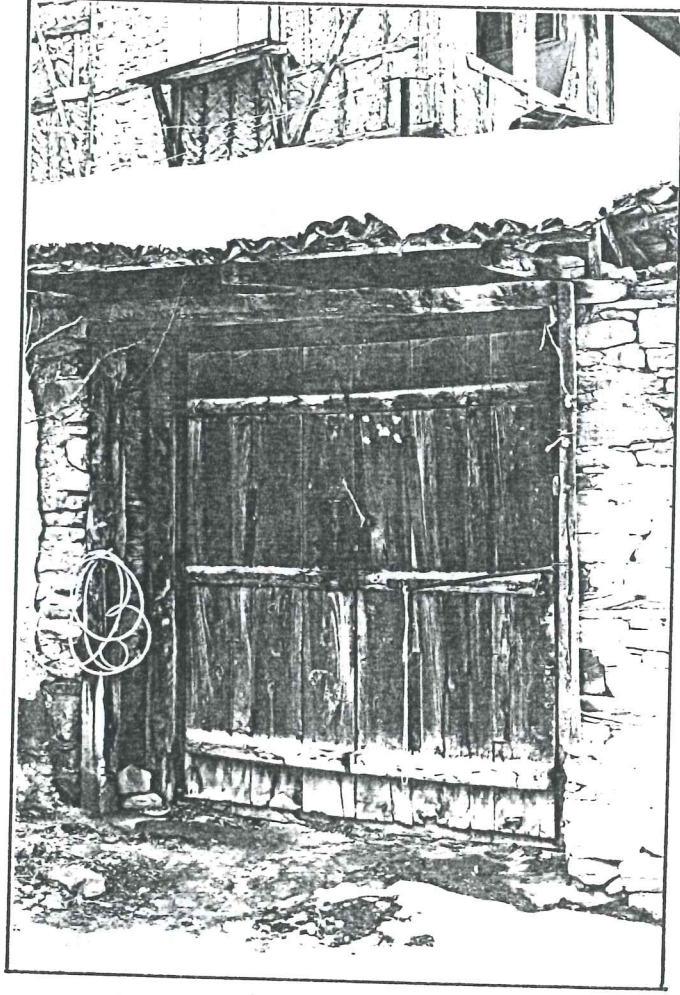

Resim 146. Kapı kanatları üzerinde ahşap çitalarla oluşturulmuş geometrik bezemeler (Env. no: 246).

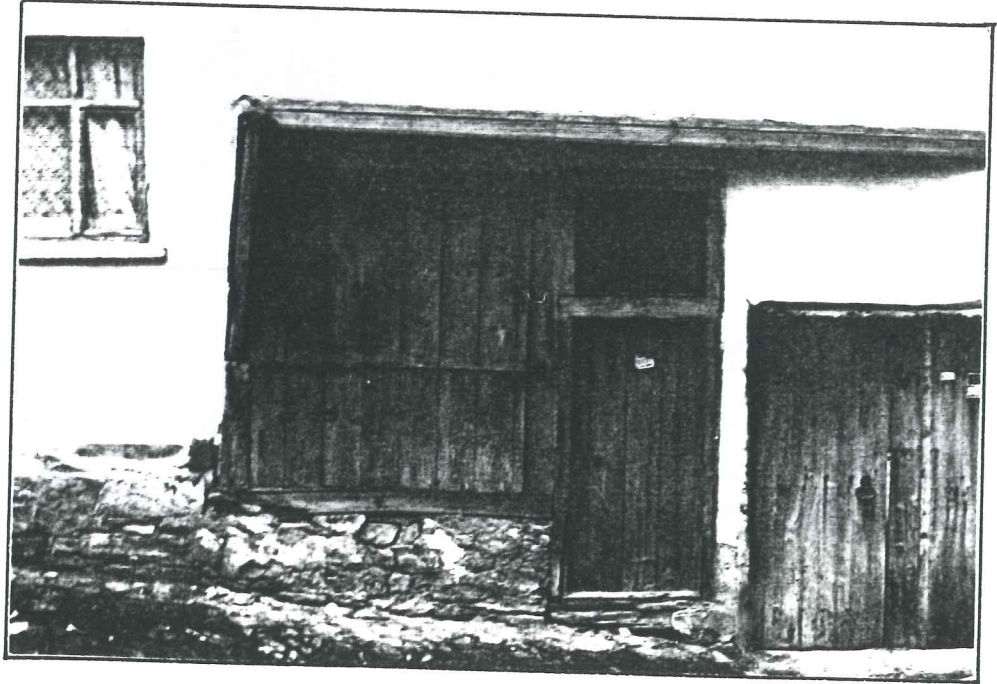
Ayrıca kanatlar üzerine ahşap çıtaların farklı şekillerde düzenlenmesiyle oluşan geometrik bezemelere de nadiren rastlanmaktadır (Resim 146).

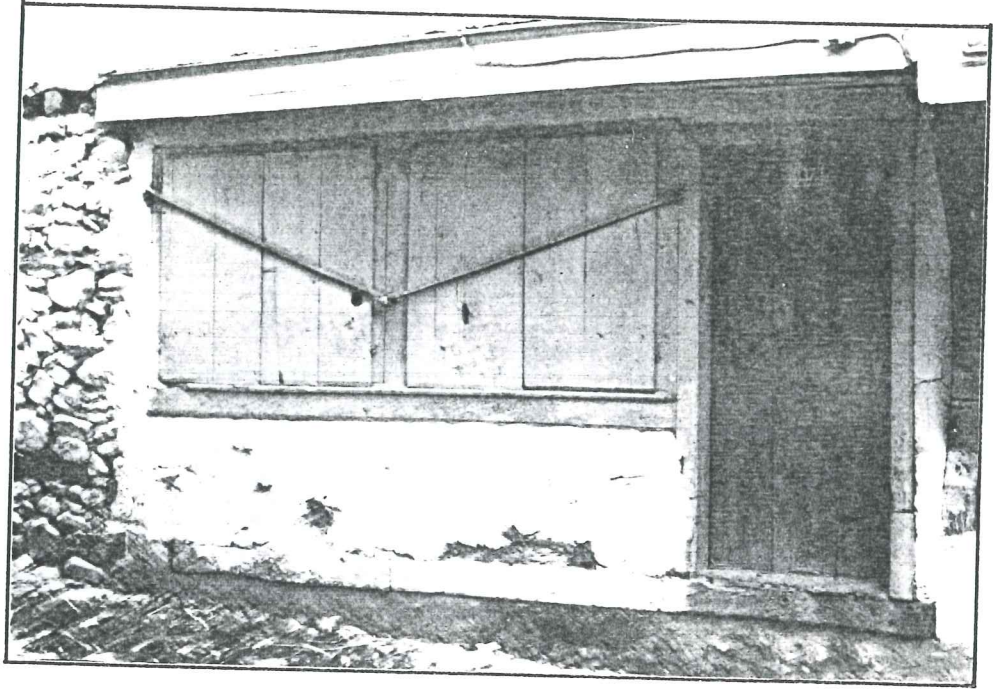
Resim 147. Ayyıldızlı motifli, ahşap kafesli nadir kapı üstü açıklıklarından biri (Env.no:227)

Resim 148. Sokak kapısının iç mekandan görünümü

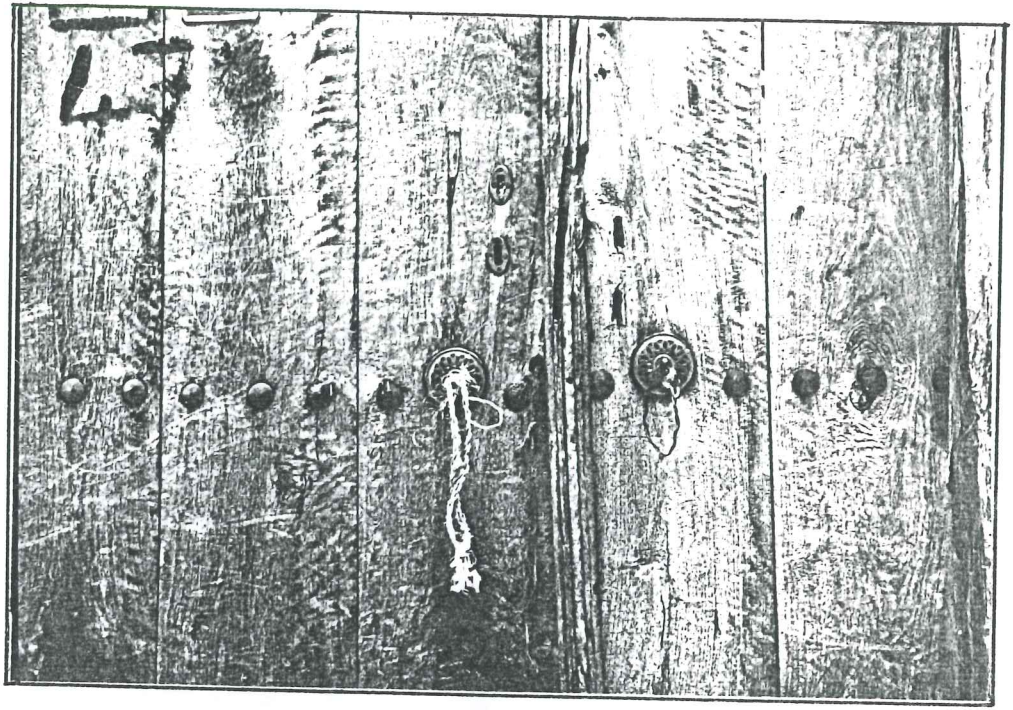
Resim 149. Üzeri kapı üstü açıklıklı, pencereleri kepenkli dükkan cephesi (Env.no.20).

Resim 150. Pencere kapakları ve ufak boyuttaki kapısıyla bir dükkan cephesi (Env.no.174)

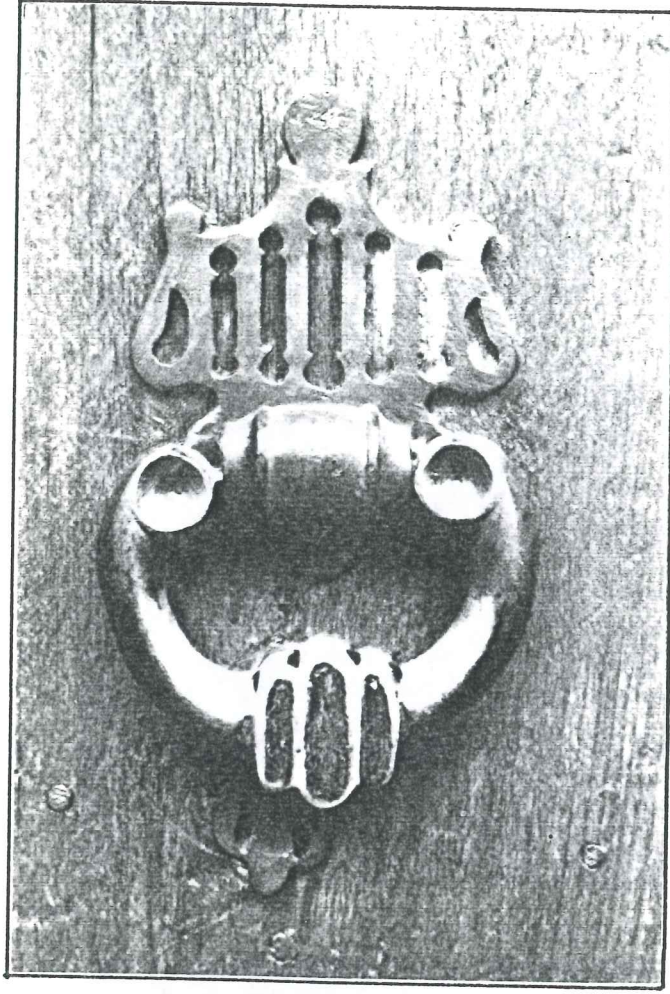
Resim 151. Kapı tokmakları

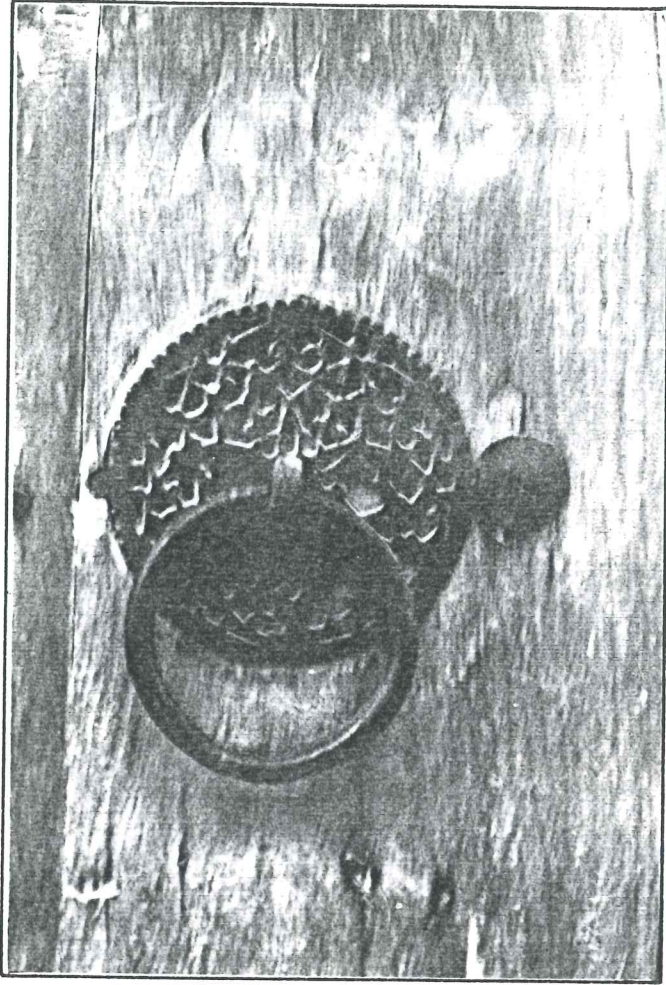
Resim 152. Kapı tokmakları ve iri başlı çivilerle tespit edilmiş kapı kanatları.

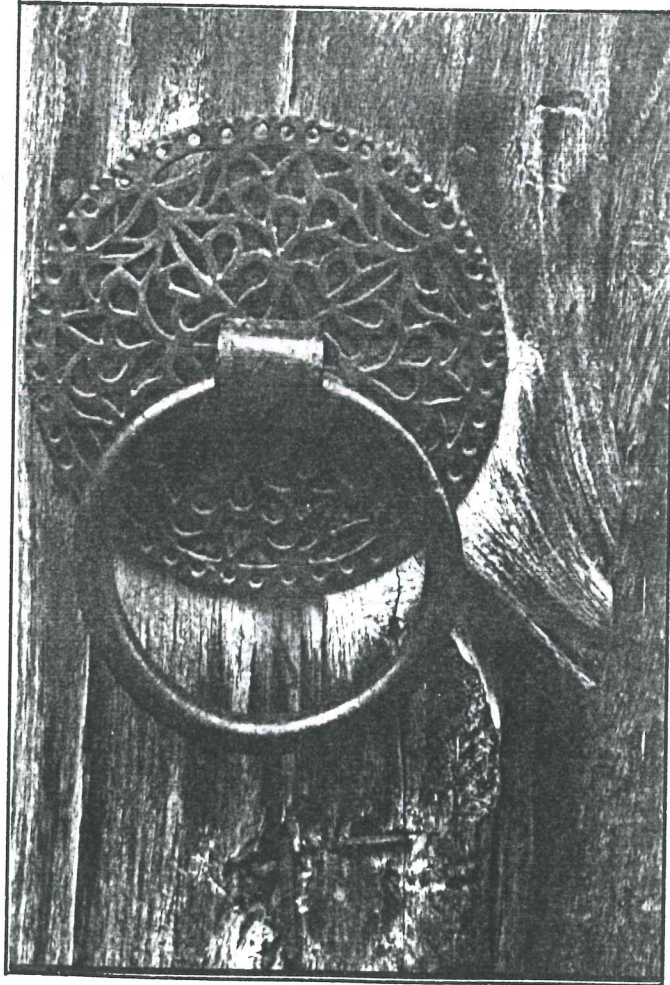
Resim 153. Kapı tokmağı ve anahtar delikleri

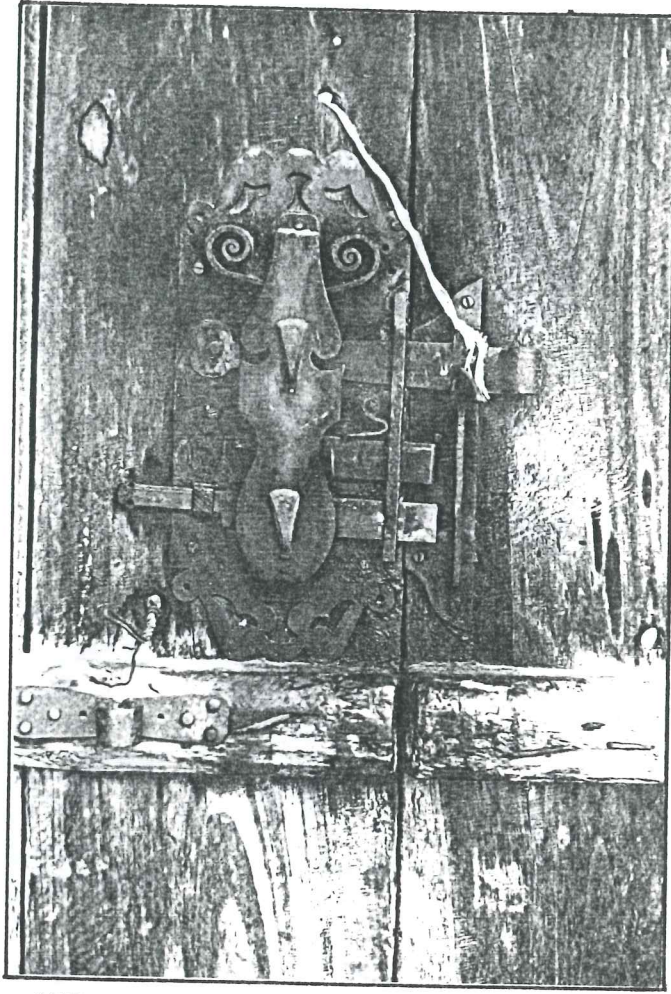

Resim 154. Kapi tokmağı

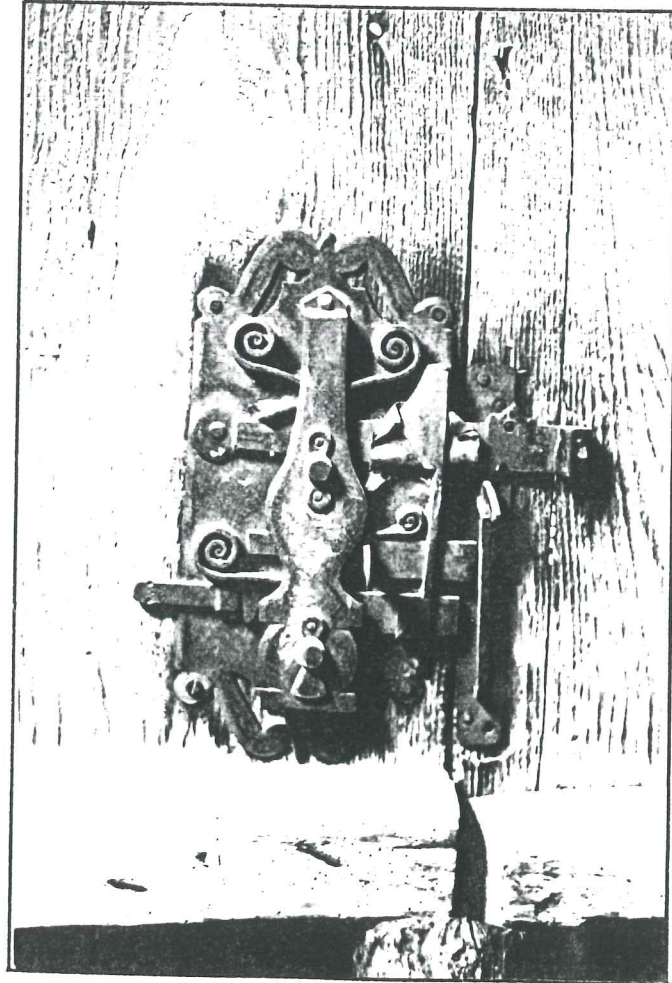

Resim 155,156 Dantel gibi işlenmiş kapı tokmakları

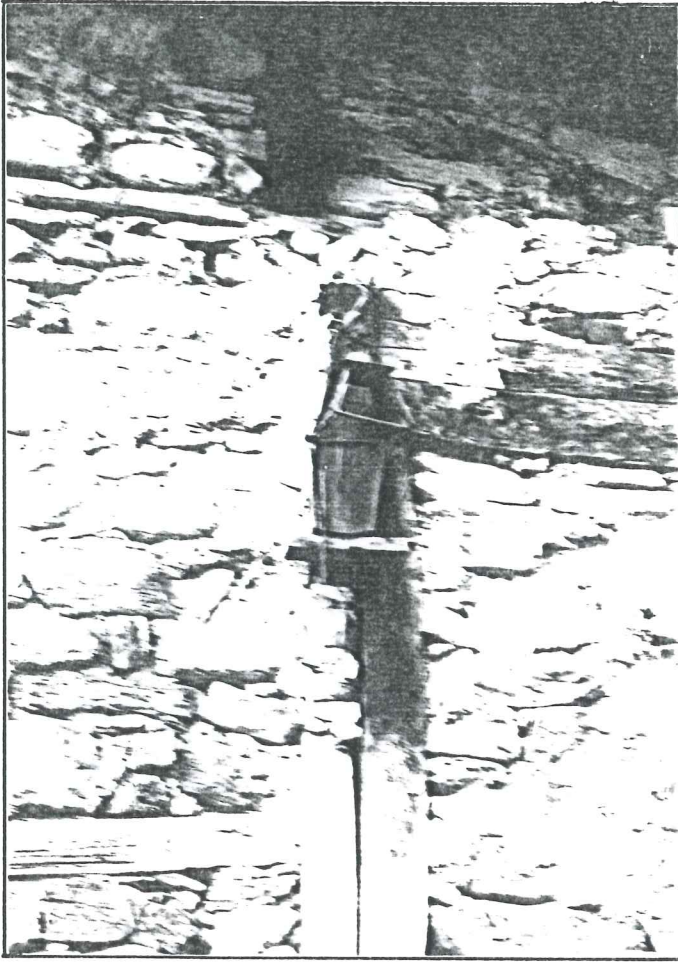

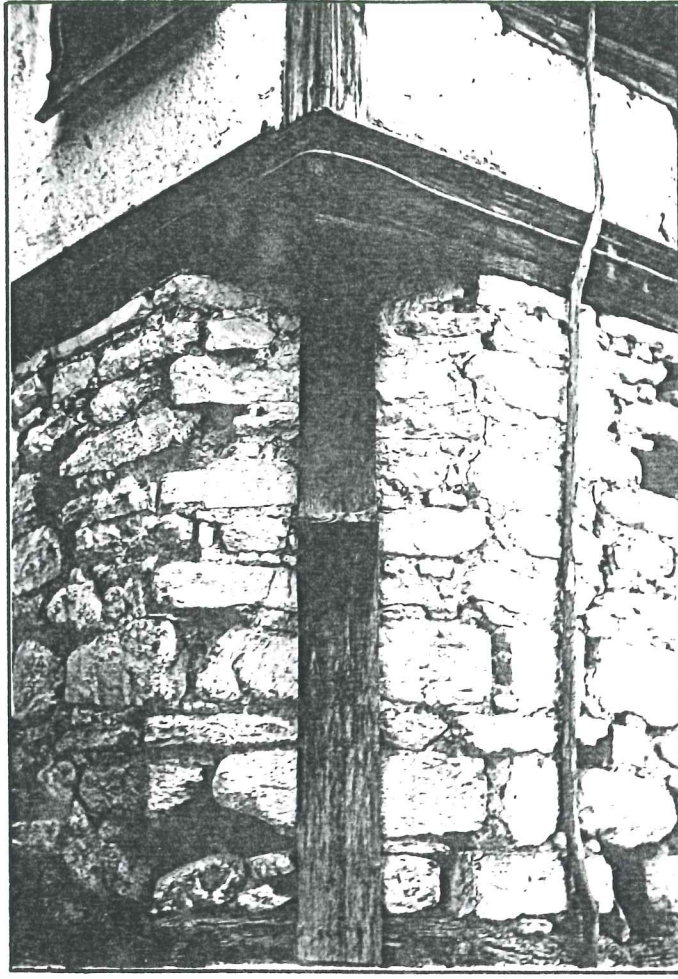
Resim 157,158 Sokak kapısı kilitlerine iki örnek

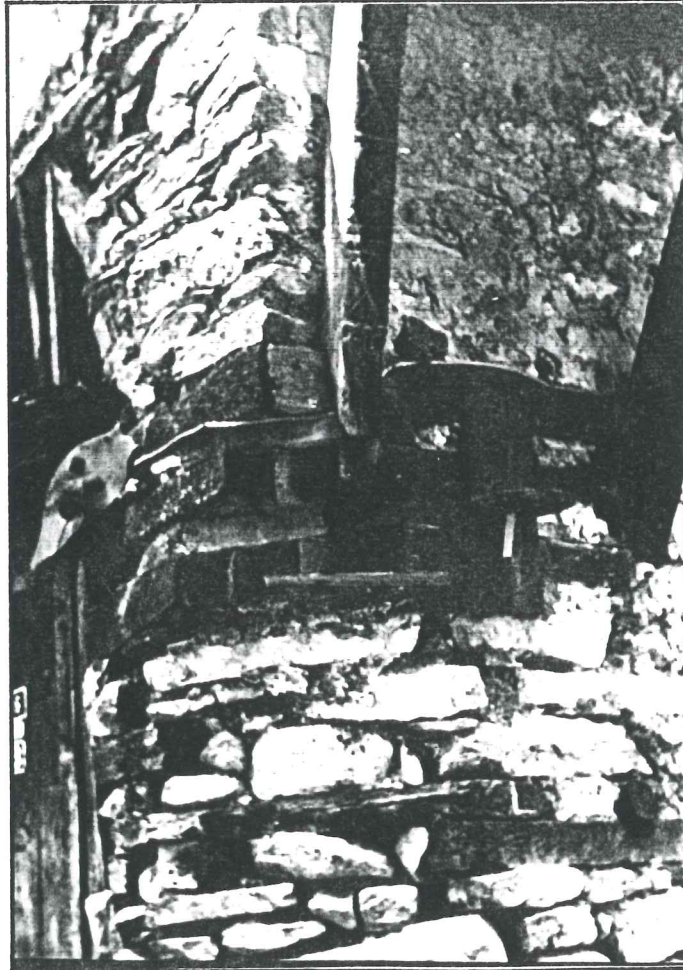
VII. 9. KANDİLLİKLER

Resim 159. Ahşap hatıl üzerine yerleştirilmiş kandillik örneği.

Resim 160,161. Pahlanmış köşelere yerleştirilmiş kandillik örnekleri

VIII. KORUMA İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÖNERİLER

- 1) Taşıyıcı sistem açısından sorunlu yapılar müdahale önceliğine göre sıralanıp, vakit geçirmeden onarılmalıdır.
 - 2) Yapıların koruma durumlarına göre çevreye aykırı olanlar kaldırılmalı, cephe ve kütlesinde değişikliklerle korunacak olanlarda ise gerekli restorasyon çalışmalarına başlanmalıdır.
 - 3) Cepheelerde kullanılacak renkler geleneksel dokuya uygun yöreye özgü renkler olmalıdır. Bu renkler ise çivit mavisi, saman sarısı, kirli beyaz, mor, turuncu, yeşil, açık kahvedir.
 - 4) 1300'lü yıllarda yapıldığı söylenen kanalizasyon sisteminde, günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde onarılması gerekmektedir.
 - 5) 1981 yılında alınan Sit Kararı'na rağmen, kaçak yapılaşmanın olduğu gözlenmektedir. Bu durumun önlenmesi için köy halkının koruma konusunda bilinçlendirilmesi ve belediyenin denetim mekanizmasına işlerlik kazandırması gerekmektedir.
 - 6) Tarihi dokunun zarar görmemesi açısından trafik, dışarıdan besleme yoluyla çözümlenmelidir.
 - 7) Açıkta geçirilen elektrik telleri yangın açısından büyük tehlike oluşturduğu gibi görüntü açısından da tarihi dokuya zarar vermektedir. Elektrik ve telefon tellerinin yer altına alınması gerekmektedir.
 - 8) Ayrıca köyün sağlık ocağına, ortaokula, kütüphaneye ve PTT'ye ihtiyacı vardır.
 - 9) Geleneksel dokunun yeni işlevlerle canlandırılarak, yöreye ekonomik işlerlik kazandırılması gerekmektedir.
- Köydeki özgün yapıların birkaçının "müze ev" olarak ayrılması, diğerlerinin ise turizm hizmet mekanları olarak düzenlenmesi uygun görülmektedir. Yerleşimin coğrafi konumu ve kaynak sularının bolluğu dolayısıyla, doku için dağ ve kaplıca turizmi önerilmektedir.

VIII.1. Yeni Yapılanma Koşulları

-Yola cephesi bulunmayan parsellerde, yapılaşmaya izin verilmez.

-Yapılar parselin durumuna göre, yol cephesinde bitişik nizam olarak yapılmalıdır.

-Yapı ile bahçe duvarı yol cephesi üzerinde aynı yüzde bulunabilir.

-Yapılar geleneksel cephe silüetini bozmayacak şekilde 2 veya 2.5 katlı olarak yapılabilirler.

-Yeni yapılarda zemin kat yüksekliği, aynı yol aksı üzerinde bulunan özgün yapıların kat silmesinin zemininden yüksekliği kadar alınır.

-Yeni yapılarda üst kat yükseklikleri, zemin kata göre daha düşüktür. Ve üst kat yüksekliği cephede kat silmesinden çatı başlangıcına kadar 3 m'yi geçemez.

-Yapıların doluluk-boşluk oranları geleneksel cephe oranlarına uygun olmalıdır.

-Giriş kapıları çift kanatlı ahşap kapı geleneksel tiplemesine uygun olmalı. Kapı 1.80-2.20 m. genişliğinde, 2.00-3.00 m yüksekliğinde yapılmalıdır. Zemin kat yüksekliğine göre kapı üstü açıklığı da yapılabilir.

-Geleneksel dokuda belirlenen çıkma tipleri haricinde, çıkma tipi uygulanamaz.

-Çıkma taşıyıcıları eliböğründe, payanda ve konsollardır.

-Cephede kat silmesi yapılması zorunludur.

-Yeni yapılarda cephede kullanılacak renkler yöreye özgü çivit mavisi, mor, saman sarısı, beyaz, turuncu, yeşildir.

-Pencerelerin enleri 75-100 cm. boyları ise 130-150 cm. arasında olmalıdır.

-Pencere kenarlarına, geleneksel cephe özelliklerine uygun formda ahşap pervaz çevrilmesi zorunludur.

-Çatı sistemi %25-30 eğimli kırma çatıdır. Teras olamaz.

-Çatı örtüsü alaturka kiremittir.

-Saçaklar cephe yüzeyinden en az 50 cm. taşarlar.

-Yapıların zemin katları ahşap hatıllı taş duvar olarak uygulandığı gibi, geleneksel sıvaya uygun olarak sıvanabilir

ve boyanabilir. Üst katların ise sıvanıp, boyanması zorunludur.

-Cepheler sıvanırken silmeler sıvanmamalıdır.

-Bahçe duvarlarının ahşap hatıllı taş duvar olması ve üzerinin alaturka kiremitle kaplanması zorunludur.

X. SONUÇ

Cumalıkızık köyünde ilk araştırma Mimar Recai Coşkun tarafından 1979 yılında yapılmıştır. Bu araştırmadan sonra köy basın ve televizyon aracılığıyla iyice tanınmıştır. Hatta 1983 yılında Ağa Han Mimarlık Ödülleri ve TMMOB Mimarlar Odası tarafından yarışma konusu olarak "2007 Yılında Bursa'da Bir Köy: Cumalıkızık" seçilmiştir.

Köy, Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 14.3.1991 gün ve 12730 sayılı kararıyla, "Tüm Özellikleri İle Kentsel ve Doğal Sit Alanı" olarak belirlenmiştir. Bu kararlar birlikte köydeki 2 anıtsal yapı, 2 anıtsal çınar ağacı ve 57 konut korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. (Ek. 1) Ayrıca Büyükşehir Belediyesi tarafından değiştirilen sokak isimleri de, eski haline dönüştürülmüştür. (Ek. 2)

Köyde ilk restore edilen yapı hamamdır. Belediye tarafından tek tük restorasyon çalışmaları başlatılmıştır. Köy girişinde bulunan çoban evi, misafirhane; Cami meydanında bulunan kur'an kursu ise kafeterya olarak düzenlenmiştir. Ayrıca çeşitli kişiler tarafından birkaç konutun da rölevesi çıkarılmıştır. (Ek. 3)

Araştırmanın sonuçlandığı şu sıralarda ise Yıldız Üniversitesi Röleve-Restorasyon Kürsüsü tarafından Cumalıkızık Köyünün Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlama çalışmalarına başlanmıştır.

T. C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
BURSA KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 14.10.1990/82
Karar Tarihi ve No. : 14.10.1990/1572

Toplantı Yeri
BURSA :

Bursa İli, Büyükşehir, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Köyünde korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının tescimine ilişkin Büro Müdürlüğümüz elemanlarınca hazırlanan 1.5.1990 günlü rapor, harita, fotoğraf ve anıt fişleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Bursa İli, Büyükşehir, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Köyü GEERAYK'nun 14.3.1981 gün ve 12/30 sayılı kararıyla "tüm özellikleri ile kentsel ve doğal sit alanı" olarak belirlenmiştir. Söz konusu karar eki "Kentsel ve Doğal sit alanı" sınırlarını belirten bir harita olmadığından, sınırların belirlenmesine ilişkin yapılacak çalışmanın Büro Müdürlüğümüz ve ilgili Belediyesinin elemanlarınca ortaklaşa yapılmasına, Ek-liste 1'de kayıtlı bulunan 2 adet anıtsal yapının, 2 adet doğal anıt çınar ağacının ve Ek liste 2'de kayıtlı bulunan 5/ adet sivil mimarlık örneği yapının 2863 ve 3386 sayılı yasalar, ilgili yönetmelikte belirtilen korunması gerekli kültür varlığı özellikleri göstermeleri nedeniyle tescil edilmelerine karar verildi.

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
BURSA KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU
K A R A R .

Liste : 2
Sayfa : 1

Toplantı Tarihi ve No. :
Karar Tarihi ve No. :

Toplantı Yeri
BURSA

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Köyünde tescil edilen sivil mimarlık örneği yapılar listesi :

No.	ADI	ADRESİ	KADASTRO		
			PAFTA	ADA	PARSEL
1	Konut	(Meydan) Engin sk.No.12	1	--	80
2	"	Engin sk.No.16	1	-	82
3	"	Levent sk.No.2	1	-	83
4	"	Levent sk.No.4-6	1	-	85
5	"	Levent sk.No.4-6	1	-	86
6	"	Levent sk.No.16-14	1	-	93
7	"	Levent sk.No.16-14	1	-	94
8	"	Hamam mah.No.2	1	-	98
9	"	Levent sk.No.13	1	-	32
10	"	Levent-Engin sk.köşesi	1	-	11
11	"	Engin sk.No.9	1	-	10
12	"	Engin sk.	1	-	9
13	"	Engin-Emek sk.köşesi	1	-	3
14	"	Ferdağ-Çıkmaç sk.köşesi No.4	1	-	147
15	"	Ferdağ-Engin sk.köşesi No.11	1	-	145
16	"	Engin sk.No.22-24	1	-	12-13
17	"	Engin sk.No.19	1	-	154
18	"	Üçlü sk.	1	-	26
19	"	Üçlü sk.No.5	1	-	27
20	"	Üçlü sk.	1	-	28

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
BURSA KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

Liste 2
Sayfa 2

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. :

Toplantı Yeri

Karar Tarihi ve No. :

BURSA

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Köyünde tescil edilen sivil mimarlık örneği yapılar listesi :

No	ADI	ADRESİ	KADASTRO		
			PAFTA	ADA	PARSEL
21	Konut	Üçlü sk.No.2-4	1	-	112-113
22	"	Üçlü sk.	1	-	121
23	"	Yüksel sk.No.4	1	-	124
24	"	Yüksel sk.No.6	1	-	127
25	"	Yüksel sk. No.10	1	-	129
26	"	Yüksel sk. No.12	1	-	130-131
27	"	Yüksel sk. No.16	1	-	133
28	"	Şahin sk. No.24	1	-	140
29	"	Şahin sk. No.26	1	-	141
30	"	Şahin sk. No.28	1	-	142
31	"	Şahin sk. No.21-21 A	1	-	62
32	"	Şahin sk. No.15	1	-	65
33	"	Keçeciöğlü sk. No.20	1	-	68
34	"	Keçeciöğlü sk. No.3	1	-	196
35	"	Bozdemir-Keçeciöğlü sk.No.12	1	-	57
36	"	Kurtbasan sk. No.8	1	-	55
37	"	Kurtbasan sk.No.6	1	-	54
38	"	Kurtbasan sk. No.4	1	-	53
39	"	Kurtbasan sk. No.1-3	1	-	45-46-47
40	"	Bozdemir sk.no.4	1	-	50

T. C.

KÜLTÜR

BAKANLIĞI

BURSA KÜLTÜR ve TABİAT VAR LIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R .

Toplantı Tarihi ve No. :

Toplantı Yeri

Karar Tarihi ve No. :

Bursa ili, Yıldırım ilçesi, Cumalıkızık Köyünde tescil
edilen sivil mimarlık örneği yapılar listesi

IV.	ADI	ADRESİ	KADASTRO		
			PAFTA	ADA	PARSEL
41	Konut	Kurtbasan sk. No. 6	1	-	51
42	"	Kurtbasan sk. No.	1	-	250
43	"	Kurtbasan sk. No. 3	1	-	219
44	"	Bözdemir sk. No. 1	1	-	242
45	"	Bözdemir sk. No. 3	1	-	246
46	"	Bözdemir sk. No. 5	1	-	245
47	"	Bözdemir sk. No.	1	-	202
48	"	Bözdemir sk. no. 16	1	-	204
49	"	Bözdemir sk. No. 15	1	-	253
50	"	Ferdağ sk. No. 64	1	-	255
51	"	Kurtbasan sk. No. 36	1	-	228
52	"	Kurtbasan sk. No. 20	1	-	226
53	"	Kurtbasan sk. No. 13	1	-	225
54	"	Kurtbasan Sk. No. 16	1	-	224
55	"	Kurtbasan sk. No.	1	-	143-144
56	"	Kurtbasan sk. No. 13	1	-	174
57	"	Emek sk. No. 24	1	-	193

T.C.
B U R S A
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
MECLİS KARARI

Esas No: 1990/102

Karar No: 186

Özeti: Yıldı.Bld.C.Kızı
A.yatağı ve Vatan mh.
yeni sk.ismi verilmesi

Büyükşehir Belediye Meclisinin 18.07.1990 günlü olağ toplantısına ait gündemin 2/12.maddesini teşkil eden İmar ve Planlama komisyonu raporu okunarak yapılan müzakeresi sonunda;

Komisyon raporunda,
"Şehrimiz Yıldırım İlçesine bağlı, Vatan mahallesi için yeni oluşan isimsiz iki adet sokağa; Vezneci ve Vil sokağı, arabayatağı mahallesi içinde yeni oluşan isimsiz bir ad sokağa; Anamur sokağı adı verilmesi.

Cumalıkızık mahallesine daha evvel verilmiş olan, Engi Huzur, Özoğlu, Uçlu, Şahin, Keçeci, Bozdemir, Kurtbasan, Emek, Ferdağ, Levent ve Yüksel sokağı isimlerinin, nüfus sayımının gerçekleşeceği 21.Ekim.1990 tarihinden itibaren geçerli olmak kaydı ile, mahallenin yakınlığı nedeniyle Eyrek, Hamam, Cami, Nalbant, Köyüstü, Saldede, Değirme Orta, Okul Sokağı, Yunus Aralığı ve Cin Aralığı olarak değiştirilmesi oybirliği ile karar verildi" denilmekte olup, Komisyon Raporunun 30 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliğinin 38/k maddesi uyarınca ayrı kabulüne Büyükşehir Belediye Meclisinin 18.07.1990 günlü olağ toplantısında oybirliği ile karar verildi.

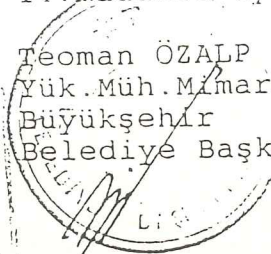
Katip Üye
Nedim BALIKÇILAR

Katip Üye
Şule ARABACIOĞLU

Meclis Başkanı
Teoman ÖZALP

3030 Sayılı Kanununun 14.maddesi uyarınca tasdik edilmiştir.

Teoman ÖZALP
Yük.Müh.Mimar
Büyükşehir
Belediye Başkanı

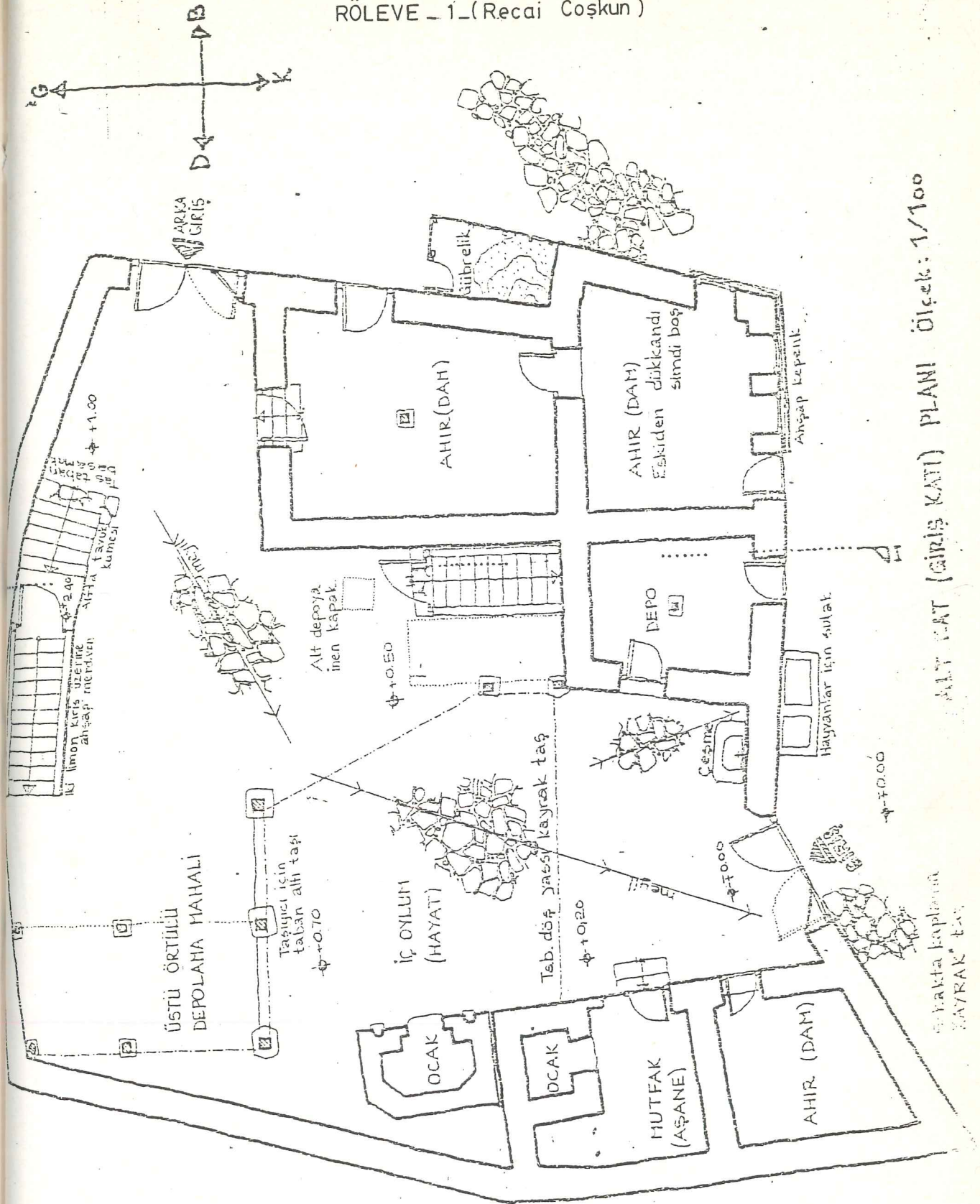

TEOMAN ÖZALP
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

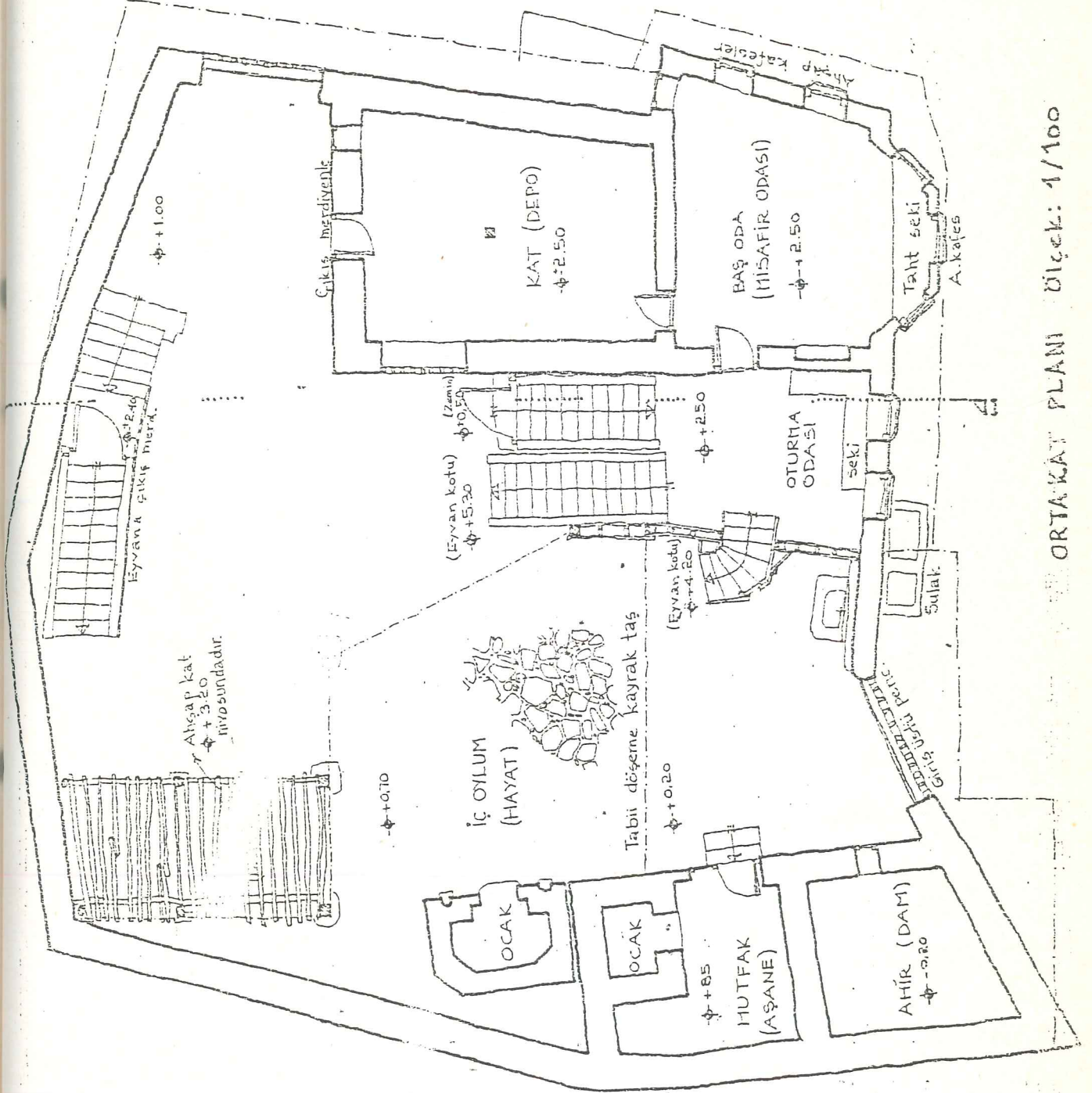
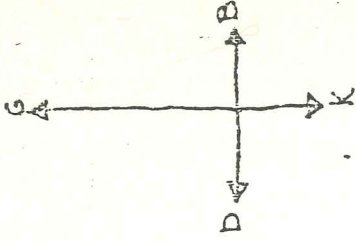
SAYI : 509 6
TARİH : 13.08.1990
Hüseyin Bey'e perçemi
13/08/90

SAYI : 07 AGUSTOS 1990 1358

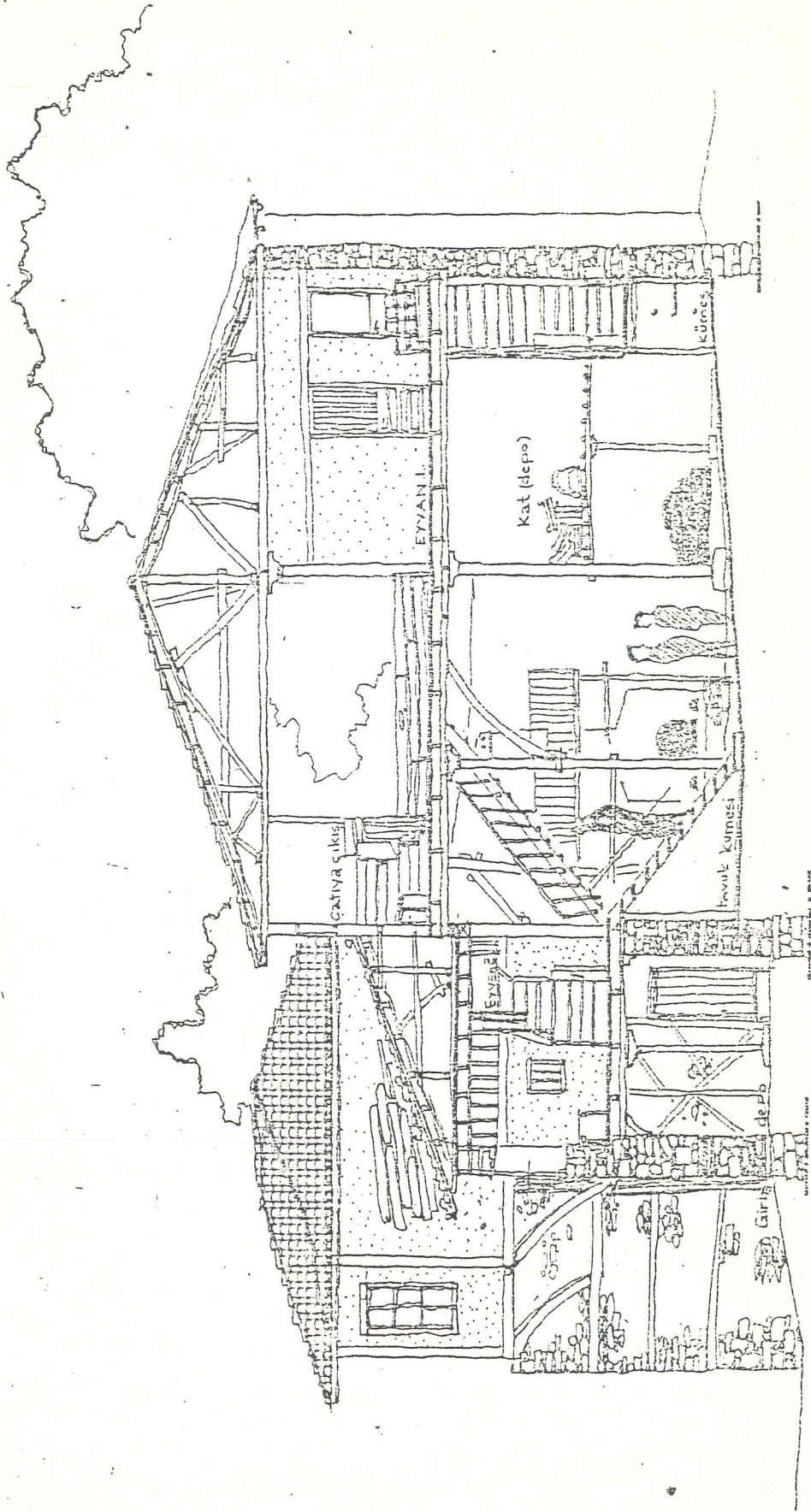
RÖLEVE - 1_ (Recai Coşkun)

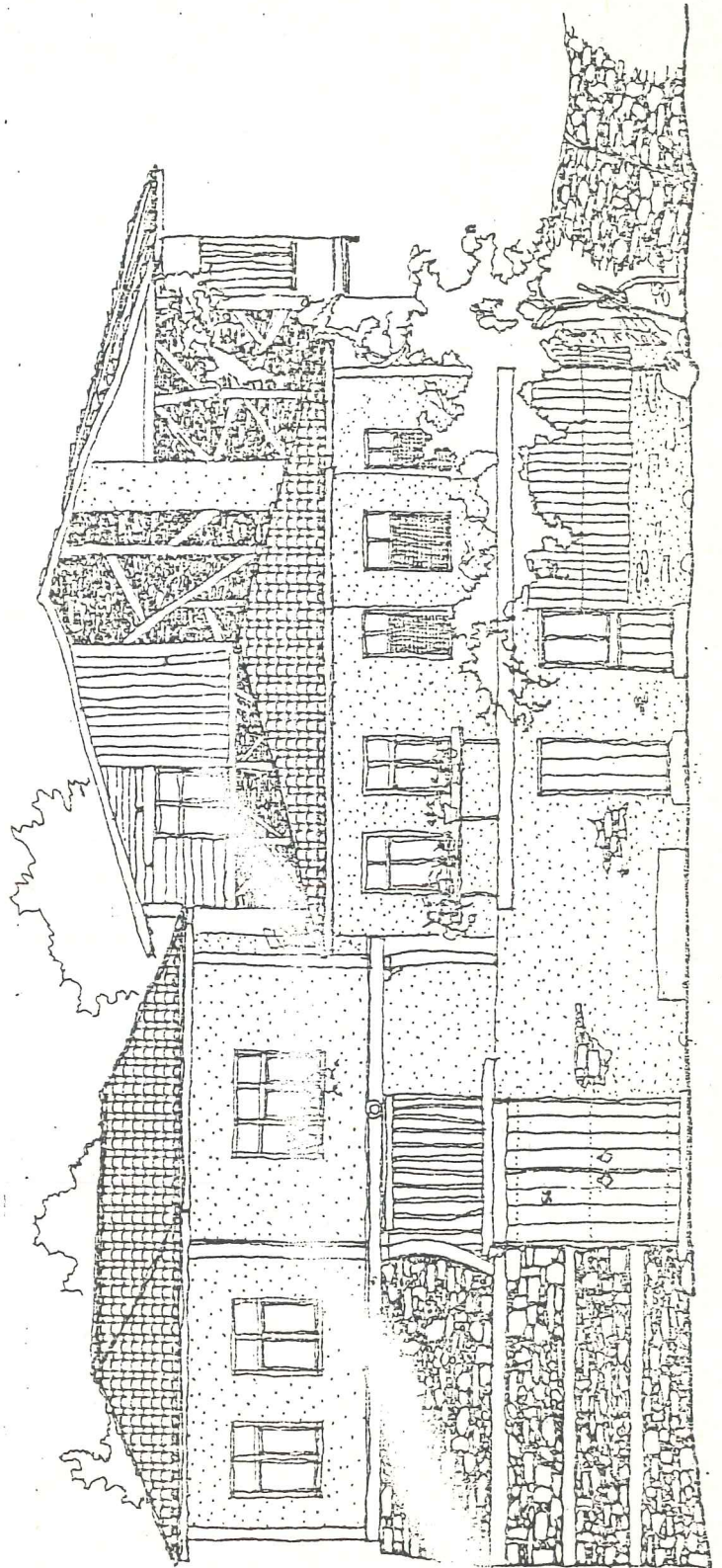
Env.no: 53.61

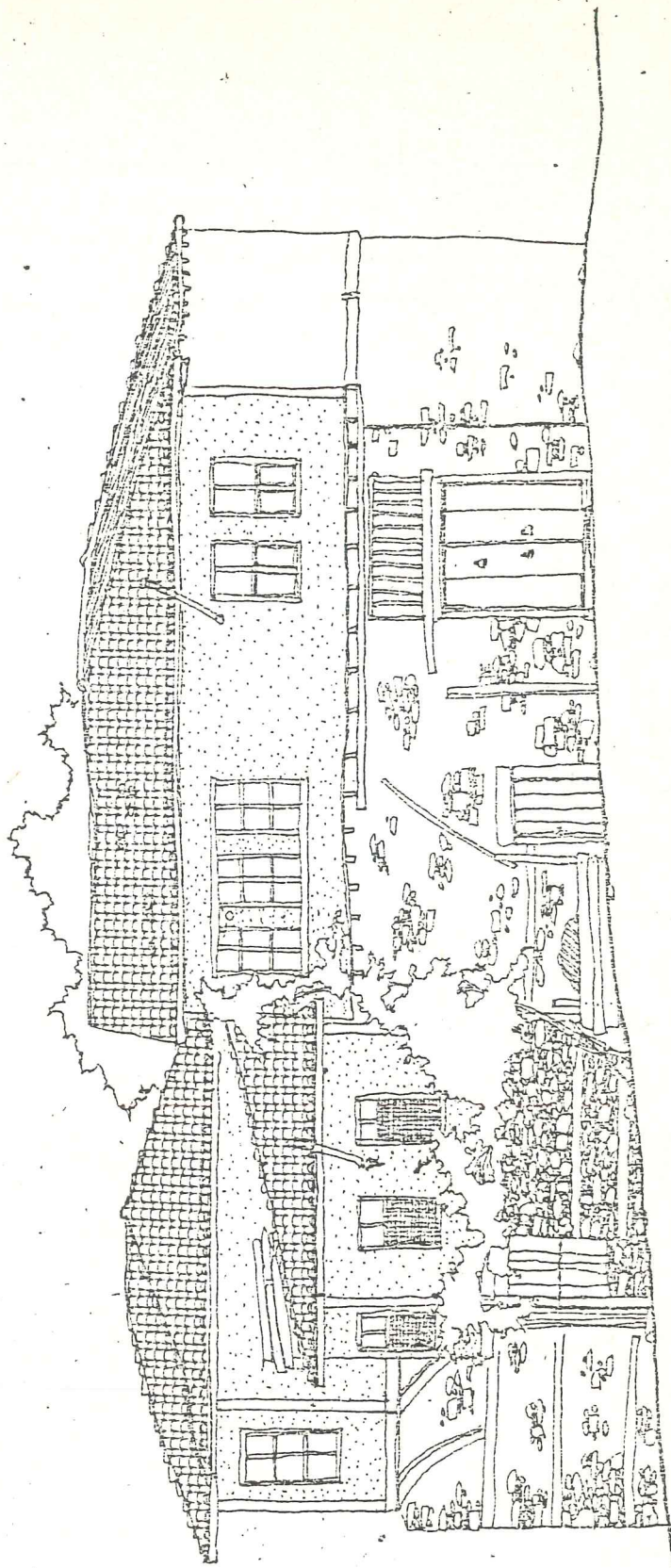
ORTA KAT PLANI Ölçek: 1/100

I-I KESİTİ Ölçek: 1/100

Öm (Kuzay) Gıbruluş Ölçek: 1/100

YAN (Bakı) GÖRÜNÜŞÜ Ölçek: 1/100

hw
hw
hw

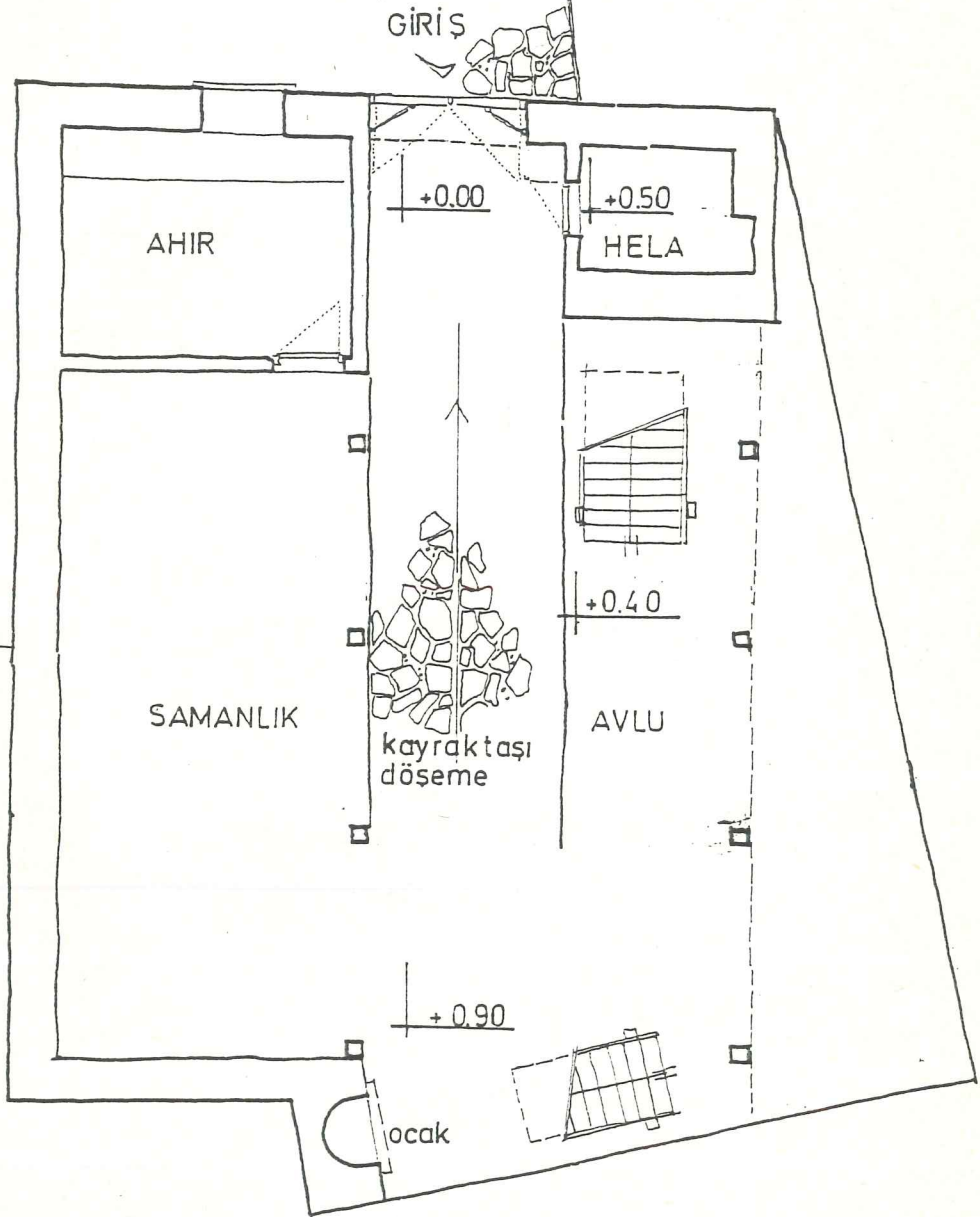
RÖLEVE 2 (Kırayoğlu ğifti)

ALİ ÖZKAYA EVİ

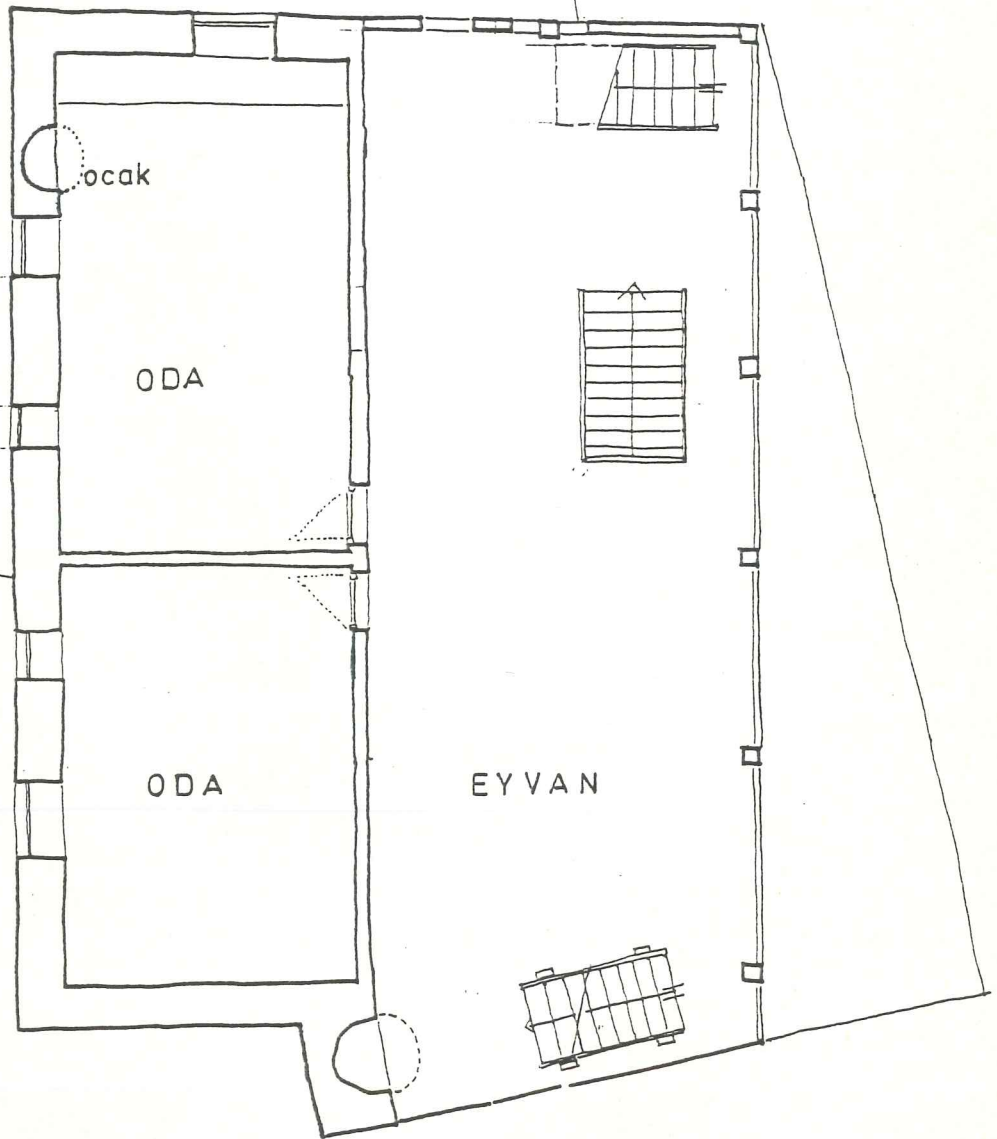
KAPI NO 40
PARSEL NO 118
YAŞAYAN KİŞİ S. BOŞ

CIKMAZ YOL

BAĞLAR

ALT KAT 1/100

ORTA KAT · 1/100

BİBLİYOGRAFYA

- Adam, Mehmet. "Yaşam , mekan, zaman" izlenimleri. Mimarlık, Ankara, 1983
- Akbulut, Rüknettin. Herşeyi ile Bursa, İstanbul, 1957
- Arseven, Celal Esad. Sanat Ansiklopedisi, İstanbul, M.E.B., 1983.
- Baykal, Kazım. Bursa Tarihi ve Anıtlar, İst. Taç Vakfı Yayınları, 1982.
- Bektaş, Cengiz. "Cumalıkızık'ı Bize Tanıtana Merhaba", Mimarlık, sayı:10, Ankara, 1983.
- Bozer, Rüstem. Kula Evleri, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 892, 1988.
- Bulduk, Perihan. Safranbolu Konutlarının Plan Tipleri, İst., İ.T.Ü. Yayınlanmamış Lisanüstü Tezi, 1979.
- "Bursa", Ana Britannica Ansiklopedisi, c.5, İst., 1987.
- Bursa Ansiklopedisi, c.3, Bursa, Bursa Hakimiyet Gazetesi Yayınları, 1987.
- "Bursa", Büyük Laorusse Sözlük ve Ansiklopedisi, c.4, İst., Gelişim Yayınları, 1986.
- Bursa İli Nüfus Sayımları, Ankara, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, 1927-1990.
- "Bursa", Yurt Ansiklopedisi, c.3, İst., Anadolu Yayıncılık, 1892.
- Bursa İl Haritası Bursa, Püskül Yayınları, 1990.
- Bursa İl Yıllığı, 1967.
- Bursa İli Grup Köy Yolları Planlaması, Ankara, Köy İşleri Bakanlığı Yayınları, 1968.
- Bursa Vilayeti 17 Yıllık Gelişme Etüd Özeti.
- Bursa İli Yapı Gereçleri ve Yöresel Koşullar, Ankara, Bayındırlık Bakanlığı Yayınları, 1974.
- Cezar, Mustafa. Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi, İst., M.S.Ü. Yayınları, 1985.

- Coşkun, Recai. "Bursa-Cumalıkızık Köyü", Şehir, sayı:19, İst., Dönemli Yayıncılık, 1988.
- Coşkun, Recai. Mimari Mirasın Korunması-Sivil Mimarlık Örneklerinden Bursa'nın Cumalıkızık Köyü Ölçeğinde İrdelenimi, İst., İ.T.Ü. MMLŞ Tezi, 1980
- Cumhuriyetin 50. Yılında Bursa, Ankara, Ajans Türk Matbaacılık Sanayi Yayınları, 1973.
- Çal, Halit. Tokat Evleri, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1988.
- Darkot, Besim. Aylık Ansiklopedisi, syf-954.
- Eldem, Sedat Hakkı. Türk Evi, c.2., İst., Tac Vakfı Yayınları, 1987.
- Eldem, Sedat Hakkı. Türk Evi Plan Tipleri, İst., İ.T.Ü. Yayınları, 1968.
- Hüdavendigâr Vilayeti salname-i Resmisi, 1907.
- 2007 Yılında Bursa'da Bir Köy, İst., TMMOB+Ağahan Yarışması, 1985.
- Karaosman, Fikri. "Bursa Kestanesi", Uludağ-Bursa Halkevi Mecmuası, sayı:3, Bursa, 1935.
- Karslıgil, Gül. Bursa-Misi Köyü Tarihsel Yerleşiminin İncelenmesi ve Analizi, İst., Y.Ü. Yayınlanmamış Lisansüstü Tezi, 1990.
- Ketin, İhsan. "Uludağ Masifinin Tektoniği Hakkında", T.J.K. Bülteni, c.1, sayı:1, 1947.
- Kırayoğlu, Engin ve Diğerleri, "Cumalıkızık: Tarihsel Dokusunu Koruyan Bir Osmanlı Vakıf Köyü'nün Evrimi", Mimarlık, sayı:5-6, Ankara, 1983.
- Köy Envanter Etüdülerine Göre Bursa, Köy İşleri Bakanlığı Yayınları: 13
- Küçükerman, Önder. Türk Evi, İst., TTOK. Yayınları, 1988.
- Mutlu, Asım. "Türk Evi ve Türk Mahalleleri", Arkitekt, sayı:359. İst., 1975.
- Ocakçı, Mehmet; Ünlü, Alper. "Tarihi Çevredeki Bir Köyün Gerçeklerinden Geleceğe İmgesel Bir Bakış" Mimarlık, sayı:10, Ankara, 1983.

- Pişkin, A. İhsan. Bursa/Gürsü-Kestel Dolayının Jeoloji ve Hidro Jeoloji İncelemesi, İ.Ü.M.F. Jeoloji Müh. Böl. Diploma Çalışması, İst., 1987.
- Sümer, Faruk. Oğuzlar (Türkmenler), Ankara, D.T.C.F. Yayınları, 1967.
- Tomsu, Leman. Bursa Evleri, İst., Matbaacılık T.A.G. Yayınları, 1950.
- "Türkiye'de Koruma Kavramı ve Düşündükleri", Mimarlık, sayı:2, Ankara, 1988.
- Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler IV, Ankara, Vakıflar Genel Md.lüğü Yayınları, 1986.
- Uludağ, sayı:74, Bursa.
- Uludağ Halkevi, Bursa, 1932.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. Osmanlı Tarihi, C.1, Ankara, T.T.K. Yayınları, 1972.
- Yıldırım, Özdemir. Bursa Vilayeti Yer Adlarının İncelenmesi, İ.Ü. Yayınlanmamış Lisansüstü Tezi.

DİPNOTLOR

- 1- Ana Britannica, c.5, s.141.
- 2- Yurt Ansiklopedisi, c.3, s. 1612-1613.
- 3- Ketin, TJK Bülteni, s.60.
- 4- Muhtarlık Arşii
- 5- İ.T.Ü. Rest. Kürs. 1987-88 Öğrenci Çalışmaları
- 6- Yıldırım, Bursa Vilayeti Yeradlarının İncelenmesi, s.54.
- 7- İbid, s.73.
- 8- Ketin, opcit, s.61.
- 9- Yıldırım, opcit, s.50
- 10- İbid, s.72.
- 11- Cumhuriyetin 50. Yılında Bursa, s.yok.
- 12- Büyük Laorusse, s. 2026
- 13- Cumhuriyetin 50. Yılında Bursa, s.yok
- 14- İbid.
- 15- Köy Envanter Etüdüleri.
- 16- Büyük Laorusse, s. 2026
- 17- Bursa Ansiklopedisi, s. 416-418.
- 18- Büyük Laorusse, s. 2026.
- 19- Cumh. 50. Yılında Bursa, s.yok
- 20- Yurt Ans., s.1612-1613.
- 21- İbid.
- 22- Uludağ-Halkevi Mecmuası, s.yok.
- 23- Coşkun, Mimari Mirasın Korunması, s.22.
- 24- İbid.
- 25- Ana Britannica, s.142
- 26- Yurt Ans. s. 1625
- 27- Ana Britannica, s. 142.
- 28- İbid.
- 29- İbid.
- 30- Yurt Ans. s. 1630-1631.
- 31- Ana Britannica, s. 142.
- 32- Mimarlık, 1983/5-6, s.4-5
- 33- Coşkun, opcit, s.yok.
- 34- Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, s.yok.

- 35- Sümer, Öğuzlar (Türkmenler), s. 295.
- 36- İbid, s. 437.
- 37- Mimarlık, 1983/5-6, s.5.
- 38- İbid.
- 39- İbid.
- 40- Cezar, Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde..., s.360-361.
- 41- İbid.
- 42- Hüdavendigâr Vilayeti Salname-i Resmisi, s.51.
- 43- Şehir, sayı:19, s.33.
- 44- Uludağ-Halkevi, s.yok.
- 45- Uludağ, sayı:74, s.29.
- 46- Hüdavendigâr Vilayeti Salname-i Resmisi.
- 47- Bak. Tarihçesi.
- 48- Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler IV, s.3.
- 49- İbid.
- 50- Eldem, Türk Evi, s.yok.
- 51- Küçükerman, Türk Evi, s.53.
- 52- Eldem, Türk Evi, s.yok.
- 53- İbid.
- 54- İbid.
- 55- İbid.

ÜZGEÇMİŞ

Adı , Soyadı :NURAL AYDOĞAN
Doğum Yeri ve Yılı:İstanbul-1966
İlköğrenim :Halit Armay İlkokulu (1972-1977)
Ortaöğrenim :50.Yıl Küçükyalı Lisesi (1977-1983)
Yükseköğrenim :Yıldız Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi (1983-1987)
Yüksek Lisans :Yıldız Üniversitesi
Röleve-Restorasyon Bölümü.